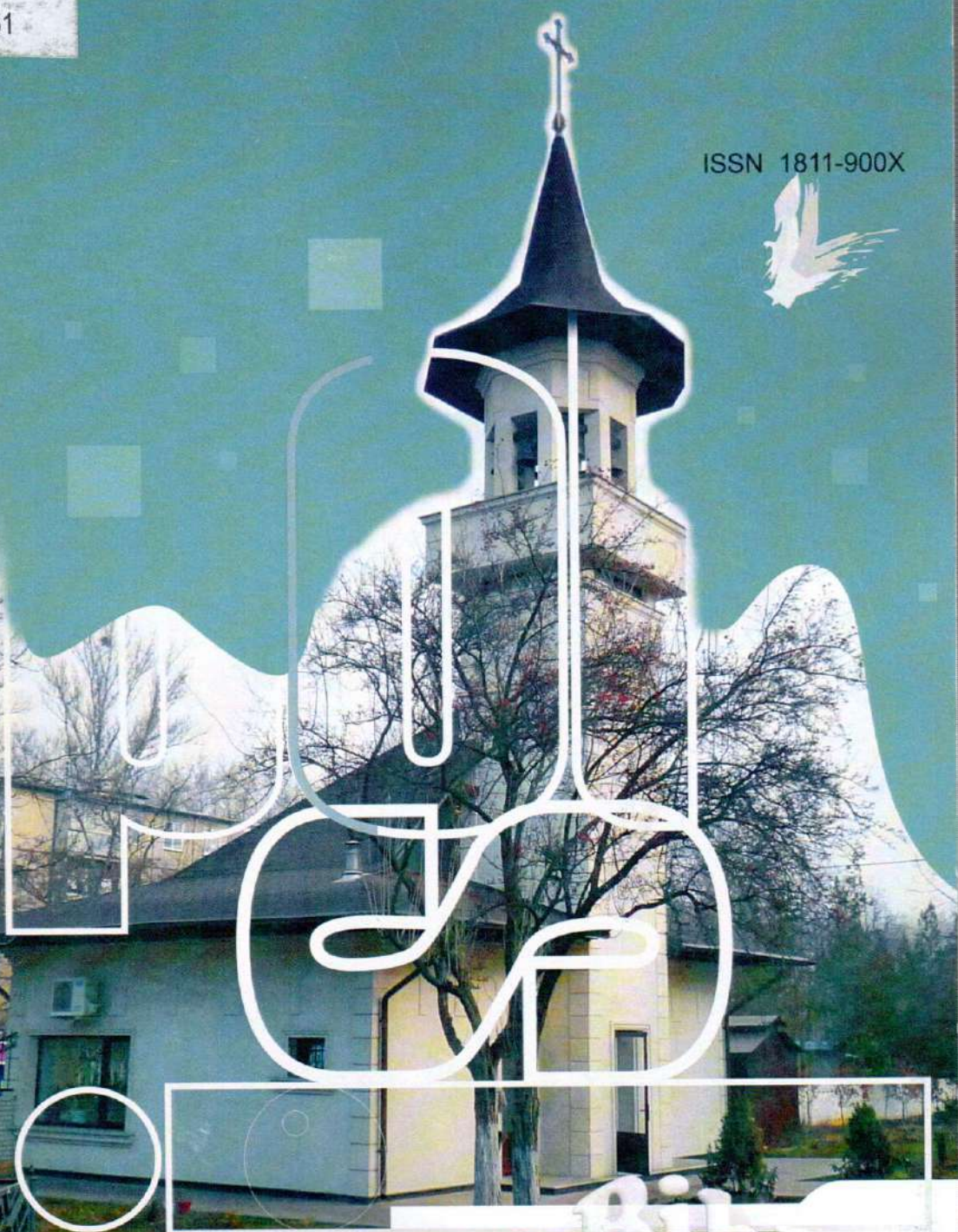

02
B51

ISSN 1811-900X

Biblioteca

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Vol. 61 (2016) Nr. 2

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 61 (2016) Nr. 2

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa, Ucraina)

Secretariat:

Tatiana IOVU;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ EDITORIAL /

EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ

Vlad POHILĂ

Citesc, deci, exist!...

I'm reading, therefore I am

Читаю, значит существую..... 7

STUDII ȘI CERCETĂRI / STUDIES AND RESEARCHES / ИССЛЕДОВАНИЯ

Lidia KULIKOVSKI

Săptămâna creativității și inovației 2016: autoevaluare și evaluare cu comentarii

The Creativity and Innovation Week 2016: self-evaluation and comments

Неделя креативности и инновации 2016 г.: самооценка и оценка

с комментариями..... 11

Julie Biando EDWARDS, Melissa S. RAUSEO, Kelley Rae UNGER

Comunitar centrate: 23 de motive pentru care biblioteca ta este locul cel mai important din localitate (*Traducere de Lidia KULIKOVSKI*)

The Community – Centered Library: 23 causes for why your library serve as essential community anchors

Библиотеки – центры сообщества: 23 причины подтверждающие, что твоя библиотека – это самое важное место в городе..... 21

Sari FELDMAN, Hallie RICH

Transformarea profesiei bibliotecare (*Traducere de Lidia KULIKOVSKI*)

The transformation of librarian profession

Трансформация профессии библиотекаря..... 28

Valeriu RAȚĂ

Sociologul Anton Golopenția despre problemele tineretului

The sociologist Anton Golopenția about youth

Социолог Антон Голопенция о проблемах молодежи..... 32

Ecaterina CIORTAN

Romanul Lidiei Istrati *Tot mai departe...* amânat editorialThe novel *Ever further* by Lidia Istrati postponed printОтложенный роман Лидии Истрати *Все дальше*..... 38

Lilia MANOLE

Postmodernismul: între onirism și metaliteratură

Postmodernism: between onirism and metaliterature

Постмодернизм – между ониризмом и металитературой..... 48

Liuba MUNTEAN

Nicolae Esinencu – poetul modern

Nicolae Esinencu – poet modernist

Николае Есиненку –

поэт модернист..... 53

TEORIE ȘI PRACTICĂ / THEORY AND PRACTICE / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Cum să faci servicii de bibliotecă foarte bune? (*Traducere de Lidia KULIKOVSKI*)

How to make good library services

Что сделать, чтобы библиотечные услуги стали очень хорошими..... 57

Ludmila CAPIȚA

Lectura – un remediu eficient contra plictiselii unor adolescenți

Reading – an effective remedy against teenagers' boredom

Чтение – действенное лекарство

против уныния..... 60

DE ZIUA BIBLIOTECARULUI / LIBRARIAN'S DAY / ДЕНЬ БИБЛИОТЕКАРЯ

Premiile Concursului Național *Cele mai reușite lucrări ale anului în domeniul biblioteconomiei și științei informării* (ediția 2015)The National Awards *The best works in the field of Librarianship and Information Science 2015*

Премии Национального конкурса
Самые лучшие работы в области
библиотековедения 2015 г. 65

Valeriu RAȚĂ
20 de strofe despre ce este un
bibliotecar
20 quatrains about the librarian
20 четверостиший о библиотекаре. 66

**VIAȚA FILIALELOR / LIBRARY'S
BRANCHES LIFE / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ**

*Vitalie RĂILEANU, Tatiana BRAICOV, Aurelia
GALIȚCHI-STACI, Liuba MUNTEAN, Dina
SICORSCHI, Natalia ROȘCA*

Zilele Bibliotecii „Onisifor Ghibu” sub
semnul prestației istoriei
„Onisifor Ghibu” Library Days under the sign
of evolution
Дни Библиотеки им. Онисифора Гибу в
новом облики. 68

Feodosia BRAGA
Biblioteca Publică de Drept – 15 ani de
contribuții la dezvoltarea informațională
a comunității
Public Law Library – 15 years of
contributions to the information
development of community
Юридическая библиотека – 15 лет на
службе обществу. 74

Ion BORȘ, Liuba CIOBANU
Un oaspete drag la Biblioteca „Ovidius” –
scriitorul Petre Crăciun de la București
A dear guest at the „Ovidius” Library – the
writer Petre Crăciun from Bucharest
Дорогой гость Библиотеки «Овидиус» –
писатель Петре Крэчун из Бухареста ... 76

**MANIFESTĂRI CULTURALE / EVENTS /
КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ**

Valeriu RAȚĂ
„Aurul” Basarabiei și al Republicii
Moldova
The „Gold” of Bessarabia and the Republic of
Moldova
«Золото» Бессарабии и Республики
Молдова, собранное в новой книге 81

Angela OLĂRESCU, Ivan DUMINICA
Manifestări științifice dedicate scrisului și
culturii slave

The scientific events dedicated to Slavic
writing and culture
Научные мероприятия, посвященные
славянской письменности и культуре. . . 85

Valeriu RAȚĂ
Fizicianul Ion Holban și-a lansat
biobibliografia
The physicist Ion Holban launched the
bibliography
Физик и писатель, проф. Ион Холбан
представил свою биобиблиографию ... 88

Ionel CĂPIȚĂ
Botezul celor patru
The baptism of four books
Крещение четырех книг. 93

Taisia FOIU
Conferința comemorativă Carol Schmidt:
un primar al culturii, un primar european
Carol Schmidt commemorative conference:
a mayor of culture, an European mayor
Конференция памяти Карола Шмидта –
«примара культуры г. Кишинэу, примара
европейского разряда» 95

Valeriu RAȚĂ
La braț cu filosofia și... poezia
By the hand with philosophy and... poetry
Философия и поэзия как источники
вдохновения 98

**EMINESCIANA 2016 / EMINESCIANA
2016 / ЭМИНЕСЧИАНА 2016**

Elena DABIJA
Noutăți editoriale eminesciene
Eminescu editorial news
Эминеску – издательские новинки 102

Cosmin ZAMFIRACHE
Cum l-a inspirat Shakespeare pe
Eminescu
How did Shakespeare inspired Eminescu
Как Шекспир вдохновлял Эминеску ... 110

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL / OUR SPIRITUAL PATRON / НАШ ДУХОВНЫЙ ВОДОХОВИТЕЛЬ

Octavian ONEA

A propus ori s-a opus B.P. Hasdeu premierii Teatrului lui I.L. Caragiale? (II)
 B.P. Hasdeu has proposed or rejected the premiere of Teatru by I.L. Caragiale? (II)
 Воспринял ли или отверг Б.П. Хашдеу премию театральных творений И.Л. Караджале? (II) 113

FILE DE ISTORIE / CHAPTERS OF OUR HISTORY / СТРАНИЦЫ НАШЕЙ ИСТОРИИ

Alexandru MORARU

Conferința științifică *Mareșalul Antonescu în istorie și istoriografie*
 The Scientific conference The Marshal Antonescu in history and historiography
 Научная конференция, посвященная роли Маршала Антонеску в истории и историографии 126

Valeriu RAȚĂ

Conferința științifică internațională *75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941*
 The International Scientific Conference *75 years after the liberation of Bessarabia, Northern Bukovina, and the region Herta – June 22, 1941*
 Научная международная конференция *75-летие освобождения Бессарабии, Северной Буковины и уезда Герца – 22 июня 1941 г.* 130

DIALOGURI MAGISTRALE / CREATIVE DIALOGUE / ТВОРЧЕСКИЕ ДИАЛОГИ

Gheorghe Pârlea (județul Iași): „Basarabia, poezia, cultura și oamenii ei au pătruns adânc în inima mea...”
 (Consemnare: Elena VORNICESCU)
 Gheorghe Pârlea (Yassy country): Bessarabia, poetry, culture and people penetrated deep into my heart
 Георге Пырля (Ясский уезд): «Поэзия, культура и люди Бессарабии проникли глубоко в мое сердце.» 139

Ing. Eugen Statnic: „Pentru mine mai importantă a fost Țara, și nu regimul”
 (Consemnare: Tudor IAȘCENCO)

Ing. Eugen Statnic: For me the most important is homeland, rather than the social order
 Эуджен Статник: «Для меня важнее всего родина, а не общественный строй». ... 147

REMEMBER

Elena DABIJA

Anatol Codru – un îndrăgostit de Eminescu și de piatră
 Anatol Codru – in love with Eminescu and... stone
 Писатель и режиссер Анатол Кодру – влюбленный в Эминеску и в... камень 163

BIBLIOLOGI, BIBLIOPHILES, COLEȚIONARI / LIBRARIUS, BIBLIOPHILES, COLLECTORS / БИБЛИОЛОГИ, БИБЛИОФИЛЫ, КОЛЛЕКЦИОНЕРЫ

Iurie COLESNIC

Necesitatea de rădăcini
 The need for the roots
 Как важно знать свои корни 166

PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN / CONTEMPORARY LITERATURE PROCESS / СОВРЕМЕННЫЙ ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПРОЦЕСС

Un panoramic al aparițiilor editoriale (IX)
 (Vitalie RĂILEANU)
 A panoramic of the new publications (IX)
 Панорама издательских новинок (IX) .. 171

CARTEA DE SPECIALITATE / PROFESSIONAL BOOKS / КНИГИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ /

Devenirea unei importante biblioteci, așa cum o văd angajații ei (Vlad POHILĂ)
 The becoming of a significant library seen by its employees
 Хроника становления важного культурного учреждения, увиденная ее сотрудниками 175
 O lucrare ce ne ajută în a atinge o cultură profesională eficientă (Ludmila CORGHENCI)

A work that helps us achieve efficient professional culture
 Эта работа помогает нам достичь профессионализма..... 179

RECENZII ȘI CONSEMĂRI / REVIEWS AND NOTES / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ

Jurnalul de trecător cinic al lui Corneliu Florea (*Valeriu RAȚĂ*)
The journal of a cynic passer – by Corneliu Florea
Дневник циничного путника – новое творение румынско-канадского писателя..... 182
Imaginarul poeziei feminine: coerența cercetării universalului (*Victoria FONARI*)
 Imagination in the women’s poetry or the study of the universal start
 Воображение в женской лирике или исследование универсального начала 186

IMPRESII DE LECTURĂ / IMPRESSIONS / О ПРОЧИТАННОМ

Opiniile politice ale lui Victor Știr – *Miza pe nimic* (*Valeriu RAȚĂ*)
 Victor Știr’s political views
 Политические воззрения поэта Виктора Штира 190
 Ionel Căpiță: „Vizionar și îndurerat” (*Iulia MĂRGĂRIT*)
 Ionel Căpiță: Visionary and upset
 Ионел Кэпица: мечтательный и чувствительный творец 193

PREZENTĂRI DE CĂRȚI / BOOK PRESENTATION / ПРЕЗЕНТАЦИЯ КНИГИ

Belzhar de Meg Wolitzer (*Parascovia ONCIU*)
Belzhar by Meg Wolitzer
Бельзар писательницы Мэг Уолицер... 199

NOTE POLEMICE / POLEMIC NOTES / ПОЛЕМИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

„Lecții” pentru amatorii de a distorsiona istoria (*Lucian POSTU*)
 „Lessons” for fans of distorting history
 «Наставления» для любителей фальсифицировать историю 202

IN MEMORIAM

Ne-a părăsit un profesor generos, înțelept și iubitor de Neam
 The linguist Anatol Ciobanu is dead
 Умер наш добрый и умный учитель – лингвист Анатол Чобану..... 204
 A plecat la ceruri Nicolae Esinencu
 The writer Nicolae Esinencu passed away
 Ушел в мир иной писатель Николае Есиненку 206
 În loc de necrolog (*Vitalie RĂILEANU*)
 Instead of obituary
 Вместо некролога 207

CULORILE DESTINULUI / VICISSITUDES OF LIFE / ПРЕВРАТНОСТИ СУДЬБЫ

Vlad POHILĂ
 Daniel V. nu vrea să plece de acasă, dar...
 Daniel V. does not want to leave home, but ...
 Даниэль не хочет уезжать на чужбину, но..... 209

MISCELLANEA

Cum am făcut cunoștință cu Evgheni Evtușenko (*Dinu MIHAIL*)
 How I met Evgeny Yevtushenko
 Как я познакомился с Евгением Евтушенко..... 213
 La Învierea Domnului (*Valeriu RAȚĂ*)
 Resurrection of Christ
 Воскрешение Господне..... 215

CITESC, DECI, EXIST!...

Vlad POHILĂ

Doar parțial mi-a servit ca punct de plecare pentru acest articol dictonul lui René Descartes (1596-1650): *Je pense, donc je suis*, tot de el tradus și în latină, ca să devină mai cunoscută tocmai această versiune: *Cogito, ergo sum*.

Deși cugetarea filozofului francez e un serios prilej de meditație, totuși, alte gânduri m-au determinat să îmișir rîndurile ce urmează. Vorba e că, odată cu trecerea anilor, tot mai des mă întreb: **ce?**, **cum?**, **unde?**, **cît?** – citesc copiii și tinerii noștri, și mă refer acum la odrasle ale unor rude apropiate, prieteni, colegi, vecini, cunoștințe. Ca și pe alți concetățeni și colegi de breaslă, adeseori mă bate gîndul că această vastă categorie de cititori – copiii, adolescenții, tinerii – citesc mai puțin, dar, esențial, citesc haotic, fără a avea niște repere clare, din simplul motiv că nimeni nu le pune la dispoziție vreo închipuire de sistem, măcar, al lecturii.

Că tinerii și copiii – și la noi, și în alte părți – citesc mai puțin, sînt și nu prea sînt de acord cu asemenea păreri, de obicei, generalizate: am mai scris, am mai vorbit pe această temă și rămîn un adept al opiniei că acum se citește nu mai puțin decît în trecut (în copilăria, adolescența și tineretea generației mele, bunăoară). Atîta doar că altele sînt modalitățile de a lectura; altele sînt interesele, gusturile, preferințele, necesitățile, prioritățile în ceea ce urmează (doresc sau trebuie) să citească ei. Ceea ce unor alde mine pare și acum a fi o îndeletnicire neserioasă ori ineficientă – a citi în internet (nu informații, ci texte de literatură artistică: poezii, povestiri, piese dramatice și chiar romane) – pentru mulți „**copii ai generației net**” este un lucru

absolut firesc, cotidian, indispensabil. Cu aceasta, problema e ca și rezolvată: tinerii citesc relativ mult; problema (dacă aceasta e o problemă) rămîne doar la compartimentul eficienței și simplei plăceri de a lectura, pe de o parte – pe ecranul calculatorului, al tabletei sau al unei forme și mai sofisticate de computer modern, respectiv, pe de altă parte – din cartea tipărită, așa cum fac pămîntenii de vreo cinci-șase secole deja.

Adevărata problemă se „ascunde” în întrebările enumerate ceva mai sus, cu deosebire **ce** și **unde** citesc reprezentanții tinerei generații. (Facem abstracție, în acest context, de lecturile adulților, pornind de la ideea că această categorie în genere rămîne fidelă stilului și metodelor vechi, „clasice” de a se familiariza cu lumea cărților.)

La întrebarea *Ce mai citesc copiii și tinerii, în prezent?* nu vom putea găsi un răspuns univoc nici măcar în urma celui mai minuțios sondaj sau a celei mai amănunțite anchete sociologice. Pur și simplu, gusturile actualilor cititori s-au diversificat într-un chip surprinzător, uimitor chiar, cel puțin din două motive: pe de o parte, ele – gusturile, preferințele, opțiunile de lectură – se raportează la schimbările ce se produc în învățămînt și în evoluția generală a societății; pe de altă parte, au căzut definitiv barierele sau bornele ce împărțeau lecturile în „permise” pentru o vîrstă anume și „recomandabile pentru mai tîrziu”. Bunăoară, ce se considera cu 30-40 de ani în urmă literatură erotică, nerecomandabilă adolescenților crescuți, în genere, într-un spirit pudic, dacă nu chiar puritan, acum se studiază în clasele superioare de liceu,

se discută public, se dezvoltă în eseuri sau alt fel de compoziții literare fără de care e dificil să treci examenul la „bac”. Totodată, aceiași liceeni, sînt puși în situația de a citi, a studia, a comenta, a reflecta despre „hățișurile” managementului – ceva de neconceput, iarăși, cu un sfert de veac în urmă, cînd așa ceva era apanajul doar al studenților de la facultățile de economie ale Politehnicii sau ale unor Universități.

Ne referim, evident, la acea categorie de copii și tineri care, dintr-un motiv sau altul, citesc – relativ mult, relativ întruna, relativ eficient. Însă, chiar și cel mai optimist adept al lecturii ca panaceu va recunoaște că numărul acestora este doar relativ mare; că mai sînt copii și tineri care nu citesc decît episodic, numai atunci cînd sînt puși în fața unei necesități imperioase, a obligativității de a citi ceva: de pildă, cînd fără a cunoaște conținutul a vreo zece creații literare clasice, riscă să pice un colocviu sau un examen.

Care e vina acestor copii și / sau tineri ce nu citesc, de ce nu au tragere de inimă pentru lectură? A-i acuza de lenevie, de lipsă de curiozitate sau de alte rele similare – este cel mai simplu. Vina cea mare revine, totuși, neșansei copilului sau tînărului din această „categorie” de a fi crescut într-o familie „citoare”; că nu a fost îndrumat corect, argumentat, de către învățător sau de către profesor; că nu a avut inspirația de a merge la biblioteca publică situată cel mai aproape de locuința părintească sau de școala unde învață. Tocmai această triadă: **familia – școala – biblioteca**, constituie factorii de bază pentru formarea micului, apoi tînărului cititor, apoi și a celui ce se numește în literatura de specialitate *homo legens* – omul cititor, omul pasionat de lectură. Fiecare element al sus-numitei triade își are rostul ei și posibilitățile proprii de a contribui la cultivarea interesului, a gustului, a atracției, a pasiunii pentru citit și fericite de cei care au avut șansa de a

beneficia de avantajele pe care le oferă respectiva triadă sau măcar una din componentele ei. Și vai de cel care nu s-a bucurat de această șansă, ori a respins-o aprioric, arogant că, vezi Doamne, le-ar ști pe toate, iar cititul nu ar fi o îndeletnicire de căpătii, de primă necesitate sau măcar de însemnătate secundă pentru om.

La modul ideal, cel puțin în una din cele trei componente ale triadei **familia – școala – biblioteca** trebuie să le explice, dacă nu să le inducă cititorilor începători că **există o bucurie a lecturii, o mare satisfacție sufletească ce derivă din cititul cărților**. Este bucuria descoperirii, a revelației, dar și a unor puternice și complexe trăiri, pe care nu îți le poate procura decît parțial filmul sau teatrul, muzeul sau spectacolul; și nici pe departe nu le poate pune la dispoziție discoteca sau videoteca. Risc să spun că oamenii care nu citesc, care se feresc de cărți, nu-și trăiesc din plin viața, chit că, pînă prin sec. XVII-XVIII, majoritatea absolută a oamenilor, inclusiv conaționali noștri, se descurcau perfect, își trăiau viața fără a cunoaște foșnetul paginilor de carte. Să nu uităm însă că pe atunci știința de carte, cunoștințele, sursele de cunoaștere, se aflau încă la periferia necesităților spirituale ale celor mai mulți, în cel mai bun caz ei se limitau la citirea unei cărți – Biblia sau Sfînta Scriptură – restul mulțumindu-se cu „lecturi sonore” la biserică, duminicile sau la marile sărbători peste an. Ori captînd din comunicarea vie, din schimbul de știri, noutăți, sfaturi și idei fie la șezători sau clăci, fie la bîlciuri, fie la „un pahar de vorbă” cu oamenii mai bătrîni și mai înțelepți, care, de regulă, erau niște surse inepuizabile de cunoștințe și de inspirate creații pe care acum le numim folclorice, adică, derivate din înțelepciunea populară.

Revenind la subiectul nostru de bază, e de menționat că pentru formarea unui tînăr cititor contează și faptul ca el să fie ferit de cărți proaste – prin conținut, prin

mesaj, prin limbaj și chiar ca prezentare artistică. O carte proastă – nu degeaba numea Immanuel Kant asemenea tipărituri „otrovă intelectuală” – poate strica pentru multă vreme, dacă nu iremediabil, gustul pentru lectură. Dar cum să-l nimerim pe un copil sau pe un adolescent, cum să stabilim cu o oarecare precizie ce este pentru el bun și ce este prost în sfera lecturilor? Aici nu pot exista rețete generale, decât testarea pe care o trec cărțile lecturate anterior, prin „filmul” unui număr cât mai mare de semeni. Contează mult și felul cum este recomandată o carte: părinții, învățătorii, profesorii, și, firește, bibliotecarii, știu cel mai bine ce ar putea să placă și ce ar dispăcea unui cititor începător. Un prim, eventual, eșec: cartea recomandată nu a fost pe placul copilului sau tînărului cititor – nu poate fi și un prilej de deznădejde sau de dezarmare. Doar cel care a recomandat cartea „cu ghinion”, știe încă alte zece cărți ce merită atenția potențialilor tineri cititori și va propune celui decepționat o altă lucrare, mai incitantă chiar și prin titlu, sau poate prin numele însuși al autorului – în asemenea caz se impune o scurtă prezentare a scriitorului.

Nu sînt puține cazurile cînd copiii, dar cu deosebire tinerii, invocă drept motiv al absenței lor la „masa cititului” **criza de timp**. Astăzi, probabil, abia de există un procent-două de pămînteni care s-ar lăuda că au timp berechet pentru toate. Totuși, lipsa vremii pentru lectură, și mai ales pentru multe lecturi – fie din necesitate, fie din interes, fie din plăcere – este, indiscutabil, o problemă cu care se confruntă multă lume. În această situație, s-a și ajuns la cititul **rapid**, „în fugă” sau „pe diagonală”, opus cititului „în profunzime” – **pe îndelete, atent**, poate chiar cu creionul în mînă. Uneori cititul „pe diagonală” este o necesitate, o salvare, o ieșire din situație, bunăoară, cînd trebuie să ne facem o simplă, sumară, aproximativă imagine despre

o carte, cu un sfert de oră înainte de lansarea ei, iar tu ești constrîns de împrejurări ca să spui ceva despre respectivul volum. Printre altele, astfel de lectură „în fugă” poate fi, de multe ori, imbold pentru o lectură atentă, cu o proximă ocazie. Un bibliotecar, ca și un cadru didactic, va spune cititorului grăbit că se poate recurge și la cititul „pe diagonală”, dar oricum e bine să dăm preferință lecturilor „în profunzime”. Din simplul motiv că încă nu s-a auzit să iasă ceva temeinic dintr-o cunoaștere superficială, or, lecturile „în fugă”, de obicei, nu pot avea efectul celor făcute cu atenție, pe îndelete, măcar și din pricina că emoția – element primordial, alături de cunoaștere, la cititul cărților – nu are cum ne copleși decît la o familiarizare atentă, aprofundată cu un text beletristic.

Orice reprezentant al triadei de care am amintit mai sus, **familia – școala – bibliotecă**, în special dacă acesta este el însuși un cititor pasionat, trebuie să găsească prilejul (dar și mai bine: prilejuri, cît mai multe ocazii) să lămurească cititorului începător și neîncrăzător în puterea cărții că lecturile dețin un rol de frunte în formarea omului, în devenirea lui din copil sau adolescent – în cetățean impecabil, specialist de forță, intelectual demn de admirația celor apropiați și a obștii, în fine, bun familist.

Lipsa lecturilor este categoric păguboaasă, dăunătoare, dar excesul de lecturi?...

Poate oare dăuna cuiva atracția, pasiunea pentru citit, faptul că „devorează” noi și noi cărți, uneori în detrimentul altor ocupații ce ar părea mai plăcute, mai eficiente? Am pus și această întrebare, aparent nepotrivită în contextul articolului nostru pentru că mi-a fost dat să aud și îndoieli sau chiar supărări în ceea ce privește numărul în creștere continuă al cărților pe care le citim. Cineva – un om deștept, de altminteri – a făcut o descoperire „gravă” la filozoful Seneca: acesta, cică, s-ar fi referit,

printre altele și la dauna „cititului excesiv”. Posibil să fi avut și asemenea gînd marele învățat antic, dar mai curînd se referea la excesul de citire a cărților proaste, inutile, de o calitate artistică și ideatică suspectă – după cum am convenit, sînt și de aceea destule și e bine ca tinerii și copiii să fie feriți de ele. Mie unuia acest „argument” la autoritatea lui Seneca mi-a amintit de năvitatea agresivă a unui tată (țăran sau orășean, nu contează) care nu voia să-și lase fiul să meargă la facultate (sau la doctorat), atenționîndu-l defel părintește: „Cît ai să mai citești? Mai oprește-te! Nu v-a învățat la școală ce a pășit Eminescu din pricina că citea întruna?!...”

„**Citesc, deci, exist**”, nu poate deveni un principiu, nici măcar o deviză pentru

oricine, pentru toată lumea. Oricine însă trebuie să conștientizeze clar că între verbele **a citi** și **a exista** este o tainică, dar totuși, strînsă, legătură. A citi ce trebuie pentru meseria ta, pentru avansarea ta în carieră, dar și pentru curiozitatea sau plăcerea ta înseamnă că îți faci o existență mai plină și mai sigură. Măcar și din acest motiv este bine să tindem a strînge și mai mult relația dintre cele două verbe. Am convingerea că: „Citesc, deci, exist” nu e doar o spusă metaforică, ci obiectul unei mîndrii justificate, dătătoare de încredere și de puteri noi într-o societate și într-o vreme cînd maladia socială numită debusolare cucerește mai greu sesizabil, dar tot mai agresiv, noi și noi segmente ale vieții noastre.

STUDII ȘI CERCETĂRI

SĂPTĂMÂNA CREATIVITĂȚII ȘI INOVAȚIEI 2016:
AUTOEVALUARE ȘI EVALUARE CU COMENTARII

*Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director, Departamentul studii și cercetări*

Abstract

The Muncipal Library joined the global movement for creativity and innovation Creativity and Innovation World Week, held every year between April 15 to 21. The second edition Hasdeu Creativity and innovation week's was attended by 20 branches and three departments. The purpose of Creativity and Innovation Week, edition 2016, was to mobilize, to encourage librarians to work for one week, otherwise, to transform our library into a creative environment, involving users in innovation activities. The article highlights, commenting, concluding the results of self-assessment performed by CIW participants themselves. The results are revealing: the Creativity and Innovation Week 2016 proved a good strategy to motivate the librarians to reveal the skills, talents, distinct feelings that they have not even suspected. CIW has provided the freedom to experience new things and ideas and to evaluate oneself, it was a school of creativity and innovation. During the week the professional librarians understood that education is the key to future innovation.

Keywords: *Creativity and Innovation Week, education innovation, culture innovation, talent, experimentation, self-assessment.*

* * *

Managementul majorității instituțiilor infodocumentare (cu preponderență bibliotecile publice) funcționează pentru întreținere (bunuri, condiții de funcționare), rezolvarea problemelor (exagerat de multe, în aceste vremuri, din punct de vedere financiar, foarte tulburi) și comporta-

mentul de tip „și eu”, dacă o altă bibliotecă face ceva inovativ – un serviciu, un proces, o activitate, un program etc. – o urmărim cu propria versiune. Este o strategie satisfăcătoare pe moment. Bibliotecile satisfăcute de „întreținere și de soluționarea problemelor” operează mult sub potențialul lor într-o lume care transformă totul în mărfuri. Trei lucruri devenite mărfuri ne influențează viața personală, profesională și activitatea instituțională: competența, informația și tehnologia – toate trei perisabile.

Dacă tindem să fim mai competenți, nimeni și nimic nu ne asigură că cei din jurul nostru (alte biblioteci și instituții) nu pot fi mai competenți ca noi. Putem rămâne în frunte, dar cantitatea de competență cu care ne menținem acolo, sus, se micșorează tot mai mult și mai mult. Dacă ieri eram stăpâni pe informație, astăzi am scăpat-o de sub dominația noastră, a făcut-o mai accesibilă, cineva mai competent ca noi. Acum e dificil și să cumpărăm informația. O putem însă folosi în sens educațional, de formare a unor abilități utilizatorului de informații. Altfel, nu putem excela cu informația. Tehnologia în sine este inutilă dacă nu este transformată într-o valoare. Aici putem excela și chiar excelăm (o dovedesc rezultatele SCI) utilizând-o, iarși, în scopuri educaționale și sociale.

Lumea nu are nevoie de intermedierea informației, lumea nu are nevoie să știe cât de competenți suntem, lumea nu are nevoie de tehnologie. Lumea are nevoie de servicii de excelență și lucruri care aduc

valoare reală pentru ei. Nu este suficient să fii competent, informat și să te pricepi la calculatoare. Aceste abilități sunt azi ca abilitatea de a citi. Dacă totul devine marfă disponibilă oricui cine face diferența? Oamenii creativi.

De aici, din acest prelung preambul, vine și scopul subtil al **Săptămânii creativității și inovației (SCI)**, ediția 2016, **de a mobiliza, a incita, bibliotecarii să facă fiecare o activitate a sa, timp de o săptămână, altfel, creativă, inovativă, de a-și transforma biblioteca într-un mediu creativ, implicând utilizatorii în activități inovative.**

A reușit sau nu SCI? Fiecare dintre angajați au avut ocazia, prin intermediul grupului „Creativi și inventivi”, să urmărească activitățile bibliotecilor care au aderat la SCI, să comunice între ele, să se încurajeze, să se susțină și să se aprecieze una pe alta.

La ediția a doua a SCI au participat 20 de biblioteci și trei departamente. Rezultatele SCI au fost culese printr-un chestionar online la care au răspuns 21 de persoane / entități. Suntem dispuși să credem că răspunsurile sunt obiective și veridice pentru că e o autoevaluare, iar întrebările au fost construite logic, s-au cerut răspunsuri simple, narrative. Chestionarul conține 10 întrebări – de la: de unde au aflat de SCI, din ce motiv au aderat la SCI, ce activități au realizat, ce dificultăți au întâmpinat, se asociază SCI cu activitatea lor profesională etc., până la: dacă au cules feedback și ce doleanțe au pentru următoarele ediții.

Respondenții au aflat de ediția din anul curent a SCI de la Departamentul studii și cercetări – trei persoane; de la Grupul FB „Creativi și inventivi” – patru; de la Centrul de Excelență pentru Bibliotecari – patru; de la Lidia Kulikovski – șase; de la Mariana Harjevschi – patru; de la administrație (scrisoarea trimisă din partea directorului general – două); din anunțul publicat pe site-ul BM „B.P. Hasdeu – o persoană.

Restul respondenților au indicat foarte general: de pe rețelele de socializare – patru; din surse web – patru; de pe FB – șapte; de la colegi – trei.

Un singur participant a răspuns: „Ști-am încă din 2015, că vom avea SCI și anul acesta.” Menționăm că totalitatea răspunsurilor nu este egală cu 21, numărul celor care au răspuns, pentru că respondenții au indicat câteva surse.

La îndemnul de a indica activitățile realizate în perioada SCI (au fost recepționate 21 de răspunsuri) unele biblioteci au descris foarte detaliat, un adevărat raport descriptiv, de exemplu, Biblioteca „Ovidius” care, nedeclarat, și-a asumat să fie verde: *„Am organizat altfel Ziua internațională a Planetei Pământ: am salubritizat terenul din scuarul bibliotecii, am sădit un vișin; am confecționat două graurnițe și le-am plasat pe copacii din preajma bibliotecii; copiii au sădit flori, castraveți, orz și grâu în ghivece, experimentând procesul creșterii pentru a utiliza aceste materiale la ședința Clubului Micii ecologiști; s-a desfășurat lecția-experiment Educație prin imaginație: experimente creative; s-au confecționat: o candelă ecologică din portocale și ulei; un «sistem solar dulce» din clătite, ciocolată...; am creat «minioni» extraterestri (eroi dintr-un film cu desene animate) din peturi, apă, ulei și coloranți (albastru de metilen, verde de brillant, iod, vopsea roșie pentru ouă pascale, pastile de aspirină); am organizat un marș ecologic pe șoseaua Hâncești, distribuind fluturași cu mesaje educaționale: «Ocroțiți natura»; am realizat filmulețul digital De vorbă cu Pământul, utilizând imagini fotografice din activitatea bibliotecii și dialogul imaginar cu Pământul, imprimat cu elevul-voluntar Grigore Ciobanu; Master-class Decorarea unui suport pentru creioane. Familia Ciobanu a creat Omul inovator – în viziunea lor, omul viitorului arată ca un bec electric, plin de energie, cu mouse, prietenul nedespărțit al omului*

contemporan, dar și cu papion și joben și scara înțelepciunii; la Ora poveștii copiii au creat o scenă cu figurile eroilor din povestea georgiană Cerbul și fata orfană, autor Zaira Samharadze, confecționate din hârtie; am realizat o expoziție de vitralii Culoare și mesaj pe sticlă, expusă la geamurile sălii de lectură a Bibliotecii „Ovidius”, executate de elevii Centrului de Excelență în Construcții, specialitatea design interior.” Vă asigurăm că raportul în cauză a fost mult mai detaliat decât am reprodus aici.

Alte biblioteci au prezentat activitățile sub formă de teze (*Expoziții creative, mini-training și master-class hand-made*) sau ca rezultate cifrice / statistice (Filiala „Transilvania”, în total șapte activități: flash-mob – 1: *Bătălia cărților*, vârsta 11-14 ani; training – 1: *Șapte pași către o adolescență fără risc*; expoziții de carte – 5: *În cămara creativității, Rețete pascale, Motive pascale, Primăvara necuvântătoarelor, Bătălia cărților în aer liber*).

Nu vom reproduce toate răspunsurile obținute, am spicuit doar unele pentru dvs. Pe cele mai consistente, mai interesante ca forme, evenimente, abordări inedite sau de anvergură:

- *Ora de sport în bibliotecă*, susținut de Unica. Sport alături de bibliotecari, instructor: Adela Dorogan; atelier: *O viață nouă unei cărți*; workshop: *Cum să fii creativ și să organizezi un eveniment de nota 10*, facilitatori Elena Guțu și Ianuș Petrașcu, Academia de Muzică Teatru și Arte Plastice; expoziție de carte *pe vinil* (Biblioteca Centrală a BM);
- expoziții – *Coliba cu bancuri; Înfășurat în tricolor; Cafeneaua literară A la Lecture, Un copac al ideilor creative de la vizitatori; Lecție bibliografică ilustrată pentru copiii de la grădinițe*, seturi de carte din trei titluri – *Tartine de lectură în meniul unei zile ploioase* (Alba Iulia).

Doar două departamente au participat, „cu normă întreagă”, adică consistent, la Săptămâna creativității și inovației, ediția a doua. Departamentul „Memoria Chișinăului”: „În cadrul SCI au fost cercetate și elaborate două teme: *Cărți despre bibliotecari și biblioteci; Bibliotecarii în cinema* – au fost prezentate cărți din literatura universală și filme care aveau ca subiect profesia de bibliotecar. Pentru prima dată a fost cercetată prezența străzilor cu denumirea *Chișinău*, în alte orașe și țări. Prima încercare, *Kišiněvská ulice la Praga*, publicată pe blog. Pentru filialele BM au fost lansate două concursuri de videoclipuri (*Oraș frumos pe nume Chișinău și Strada bibliotecii mele*) precum și proiectul *Excursii prin oraș*. Tot în cadrul SCI a fost organizată prima excursie pentru un grup de elevi din Cluj-Napoca (România).”

Departamentul studii și cercetări, inițiator al SCI la BM: *Organizarea Săptămânii creativității și inovației la BM; Elaborarea listei de sugestii de celebrare a creativității pentru bibliotecarii BM; Monitorizarea, încurajarea, susținerea participării filialelor la SCI prin constituirea grupului „Creativi și inventivi”; Publicarea textelor motivaționale, de încurajare în scopul aderării tuturor structurilor BM la Săptămâna creativității și inovației (șapte texte); recomandări de lectură, incitare la competiție și participare activă; Conferința publică Creativitate și inovație: Abilități creative necesare inovatorilor în devenire pentru studenții Colegiului Politehnic; publicarea unui articol despre SCI la BM și rezultatele ei în revista de specialitate *BiblioPolis*; elaborarea scenariului de celebrare a succeselor SCI 2016, elaborarea conceptului de gratificare pentru învingători și participanți.*

Unii respondenți au răspuns foarte concis: *Expoziții de carte* – două; *Miss Biblio; Oră de lectură „Invenții și descoperiri”; Discuție Invenții pentru a număra și a măsura; Expoziție a unor invenții deja depășite de*

timp: *O reîntoarcere în timp*. Alții au formulat răspunsul ca feedback: „În cadrul SMCI a fost cercetat pentru prima dată prezența străzilor cu denumirea *Chișinău* în orașe din alte țări, au fost identificate 48 de străzi în diverse orașe și s-a elaborat un concept de prezentare.”

Menționăm, în context, că bibliotecile participante au realizat mult mai multe activități decât au scris în răspunsuri la chestionar. Despre aceasta vorbește analiza realizată de DSC, în procesul de monitorizare zilnică a activităților desfășurate în perioada Săptămânii creativității și inovației.

Întrebarea *Ați întâmpinat impedimente în desfășurarea SCI?* a adunat 21 de răspunsuri. Majoritatea a răspuns „Nu” sau „Nu, n-am avut”; „Nu am avut impedimente, am participat cu plăcere!”; „Impedimente nu am întâmpinat, căci bibliotecarul permanent este creativ”. Răspunsuri bune, cu încărcătură pozitivă, care atestă deschiderea participanților de a fi parte a acțiunilor inovative instituționale. Totuși, deși entuziasmați, participanții la SCI, au enumerat și câteva impedimente. În viziunea unora principalul impediment a fost „lipsa resurselor financiare pentru organizarea și desfășurarea activităților creative”.

Au mai fost și alte răspunsuri ce se refereau la lipsa timpului pentru participare activă la SCI:

- coincidența altor evenimente programate din timp, au dat peste cap unele idei;
- ne-a lipsit timpul necesar creației, invențiilor și altor activități, pentru că ne-am ocupat de barcodarea publicațiilor, care trebuia efectuată urgent;
- unicul obstacol – lipsa de timp și de personal;
- problemele referitoare la gestionarea timpului.

Cineva a mai menționat un impediment, care se regăsește și în răspunsurile

altor întrebări – doar un respondent: „Lipsa entuziasmului unora din bibliotecari.” Aspect important într-o acțiune / campanie precum Săptămâna creativității și inovației. În altă formulare, dar cu același sens, întâlnim acest aspect cu conotație negativă și la doleanțe pentru edițiile următoare: *Să se implice mai multe persoane; Mai puțină indiferență, pasivitate și dezinteres.*

Întrebarea *Ați colectat feedback de la utilizatori?* a obținut 21 de răspunsuri (100%), dintre care sunt pozitive 85,7%. Dar la următoarea întrebare / rugămintă să enumere câteva exemple de feedback au răspuns pozitiv 18 din cei 21 de respondenți. E un indicator, la fel, pozitiv, chiar bun. La fel, foarte bun, este și feedbackul colectat de la participanții la activitățile desfășurate în biblioteci sau de la utilizatorii care au beneficiat de serviciile bibliotecilor în perioada desfășurării Săptămânii creativității și inovației:

- „Mi-au plăcut foarte mult experimentele efectuate la Clubul «Micii ecologiști». Am încercat să experimentez acasă, însă nu mi-a reușit până la capăt. În cadrul Clubului, am fost ghidați de persoane inițiate în astfel de experimente, cu experiență creativă și cunoștințe ample” (Cezar Rusu, elev, clasa a 5-a, Gimnaziul nr. 53);
- „Am experimentat creșterea florilor, castraveților, orzului și grâului în vase cu pământ și m-am bucurat că castraveții răsădiți de mine au prins rădăcini. E într-adevăr o adevărată fericire să vezi cum lucrul efectuat de tine prinde viață, dă roade” (Patricia Arazov, elevă, clasa a 4-a, Liceul „Mihai Viteazul”);
- „Consider benefice activitățile organizate de bibliotecă, fiindcă îmi mobilizează copiii, îi sustrage de la jocurile electronice, implicându-i în

- activități mult mai utile, mult mai creative” (Liliana Lupașcu, mama băieților Sergiu și Andrei Lupașcu, participanți la diverse activități organizate de Biblioteca „Ovidius”);
- „Satisfăcuți și mulțumiți!... Mai doresc întâlniri, dezbateri cu Lidia Kulikovski” (Lia Gore);
  - „Ori de câte ori intru în bibliotecă, găsesc lucruri, momente ce mă inspiră” (Călin Rotari, student, anul II, FRIȘPA);
  - „Urmăresc frecvent pagina de Facebook a bibliotecii, văd că se fac lucruri minunate. Am intrat să mă conving. Tocmai se desfășura SCI, bibliotecarele clocoteau în pregătiri. Frumos! Foarte frumos! Bravo-o!” (Sergiu Bernic, inginer);
  - „Mai sunt locuri, mai sunt biblioteci care ne inspiră și trăiesc cu sufletul” (Maria Vilcu, profesoară);
  - „Cât sunteți de creative, fetelor! Bravo! Ingenios și benefic”;
  - „Wow! Bravo! Bravo! Bravo! Ce frumos... Foarte drăguț și creativ... Sunteți niște comori, dragele noastre bibliotecare!”;
  - „O săptămână plină de evenimente originale” (I. Graur, elevă, cl. a VI-a, LT „Iulia Hasdeu”);
  - „Îndeosebi mi-a plăcut biblioteca în aer liber” (E. Sîrbu, cl. a VI-a, LT „Iulia Hasdeu”);
  - „O experiență frumoasă pentru biblioteci” (B. Marianciuc, student, ASEM);
  - „De ce trebuie să citim? Să acumulăm cunoștințe – hrană pentru suflet –, să visăm, să gândim” (I. Tofan, Gimnaziul „N. Costin”);
  - „Cât de repede avansează tehnica!”;
  - „M-a uimit expoziția *Rețete pascale* prin originalitatea expunerii, prezentării și implicarea noastră, a cititorilor” (Loredana Costache);
  - „«Transilvania» este mereu în acțiune pentru ceva nou, pentru a provoca cu un fior plăcut în cadrul serviciului «Adolescentul», ce implică tinerii să se simtă descătușați, să-și dea frâu liber imaginației” (Daniel Bistrița);
  - „Săptămâna creativității și inovației a fost utilă și relaxantă în același timp deoarece prin maniera ludică am perceput lucruri noi ce nu le conștientizăm până acum. Bravo organizatorilor!” (Valeria Repeșciuc);
  - „Pregătirile pentru Paști! – impact: 74; *Lumea minunată a bestsellerului* – impact: 241; *Читатель нашей библиотеки!* – impact: 292; *Каждому читателю по книжке!* – impact: 108; *Inovații noi în cinematografia bulgară veche / Нови иновации във старата българска кинематография* – impact: 108”;
  - «Только библиотекари и учителя столько души и креатива вкладывают в свою работу» (Виктория Галюк, учитель);
  - „Carte inedită cu pozele copiilor și ale părinților lor ce vin la bibliotecă. De asemenea, sunt prezenți și copiii din grupele de la grădinița nr. 160. Este o carte cu personaje reale din ziua de azi. Copiii nu-și puteau lua ochii de la poze, se regăseau pe ei și alți cunoscuți. Este o inovație pentru cartierul Poșta Veche”;
  - „Bravo, dar cât pe ce să ne furați ideea noastră, care se coace din 15 aprilie” (Elena Roșca);
  - „*Cărți despre bibliotecari și biblioteci* – 181 de vizualizări; *Bibliotecarii în cinema* – 44 de vizualizări; *Kišiněvs-ká ulice în Praga* – 620 de vizualizări. Postările sunt comentate din partea utilizatorilor din RM și din alte țări”;
  - „Mi-a plăcut această inițiativă. Doar anul acesta va fi?”

Aici am luat în considerare fiecare răspuns, pentru că retroacțiunea la ceea ce s-a petrecut în timpul SCI este o recunoaștere a efortului, aprecierea creativității bibliotecarilor noștri, a inițiativei, a ideii SCI. Găsim în feedbackul analizat **uimire, bucurie, experiență, wow!, încântare, fascinație, inspirație, satisfacție, mulțumire**, alături de lucruri și momente pe care utilizatorii le-au catalogat ca memorabile, originale, inedite, interesante. Esența, organizării SCI se regăsește în răspunsul unui utilizator: „Mi-a plăcut această inițiativă. Doar anul acesta va fi?”

După cum au răspuns bibliotecarii și utilizatorii putem spune cu certitudine că Săptămâna creativității și inovației va fi și la anul viitor sau cum a scris un bibliotecar „să devină ritual și element al culturii instituționale”.

Activitățile și ideea SCI au acumulat feedback și din afara rețelei fizice a BM. Au reacționat cu feedback prietenii noștri și ai filialelor de pe rețelele de socializare. Reiterăm doar câteva exemple:

- „Ne-a plăcut foarte tare!” (Biblioteca „Zorilor”);
- „Felicitări!” (Irina Bâtcă);
- „Frumoasă inițiativă, bravo! Atâtea idei creative. Vom împrumuta și noi unele din ele. Felicitări pentru o idee atât de frumoasă!” (Ovidiu Vasilescu).

Tot la feedback atribuim și aderarea bibliotecilor din teritoriu la SCI, care au inventat, au schimbat, au diversificat ceva în activitatea lor, au demonstrat creativitate și solidaritate utilizând hashtag-ul *#săptămânaactivitățiișinovației*: Biblioteca Raională „D. Cantemir” din Ungheni, care posta mai multe, dar ne-a impresionat cu o expoziție inedită *Romane polițiste*; Biblioteca din Crihana Veche, la fel cu mai multe postări; bibliotecile publice din Izbiște, Obreja Veche, Zărnești, Todirești și din suburbiile Chișinăului, Biblioteca Băcioi.

Adevărat vorbește Ken Robinson precum că *puterea creativă ne-o descoperim deopotrivă cu ajutorul sentimentelor și al rațiunii. Prin intermediul acestor două căi, relaționăm unii cu alții și creăm lumea complexă și dinamică a culturii umane.* Un feedback pozitiv, sentimental radiază la locul de muncă și în comunitate căpătând mai multă forță și educând bucurie, expresivitate, înflorirea talentelor și productivitate. Toate aceste stări le sesizăm în răspunsurile respondenților. Sentimente și rațiune întâlnim și în cele 20 de răspunsuri la întrebarea *Există vreo conexiune între propria activitate / zona de interes și SCI?* Toate pozitive, toate cu sens de conștientizare a importanței creativității, schimbării și inovării activității bibliotecare, toate cu convingere că altă cale de a oferi ceva necesar, inedit, memorabil nu există, iar SCI e o șansă care, utilizată cu tâlc, poate să le diversifice, să le inoveze oferta pentru utilizatori și comunitate. Urmăriți răspunsurile:

- „Da! Desigur! Directă!”;
- „Da, deoarece în orice activitate, realizare se depune efort, imaginație, energie și de ce nu creativitate și timp”;
- „În esență, scopurile noastre corespund. Prin activitățile organizate stimulăm creativitatea, creăm un spațiu în care utilizatorii își pot manifesta nestingherit imaginația”;
- „Inovarea e prioritatea nr. 1 a Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu». Al doilea an BM organizează Săptămâna creativității și inovației, o săptămână activă, creativă, în care bibliotecile filiale au generat idei, au organizat activități creative – a fost o săptămână în care pe agenda BM a fost zilnic creativitatea și inovația! Ne-am convins, după rezultatele înregistrate, că avem bibliotecari creativi”;

- „Cu cât mai multă creativitate insuflă în activitatea de bibliotecă, cu atât mai mult ești vizibil în acest val al transformărilor. Totodată biblioteca poate fi în topul preferințelor comunității. P.S. E de menționat faptul că Biblioteca Centrală mereu a adus un suflu nou în activitatea de zi cu zi”;
  - „Desigur, întreaga activitate a bibliotecii se compune / se bazează pe creativitate, inventivitate zilnică... Altfel nu am mai avea vizitatori... Mereu le creăm ceva nou ca să le trezească interes pentru a ne vizita”;
  - „Meseria de bibliotecar presupune creativitate și aspecte inovatoare”;
  - „Da, există, deoarece activitatea noastră de zi cu zi se bazează pe creativitate, perseverență, inovație”;
  - «Да. Уже давно библиотечная работа без креатива и инноваций никому не интересна»;
  - «Да. Библиотечная работа без инноваций никому не интересна»;
  - „Da, există. Activitatea informațională, bibliografică și de promovare a patrimoniului local (în acest caz din Chișinău) presupune mai multe posibilități de creativitate, inovații, implementarea și prezentarea noilor servicii informaționale, cercetări locale”;
  - „Sigur. De fapt, orice activitate de bibliotecă presupune multă creativitate și inovație.”
- Răspunsurile de mai sus sunt potențate și de cele înregistrate la întrebarea *De ce ați decis să adevărați la SCI?* (21 de răspunsuri). Fiecare răspuns e ca un manifest personal al fiecărui bibliotecar care se transformă într-un angajament de schimbare, transformare și reinventare a activității, a profesiei. **Au participat pentru a se manifesta, pentru a-și testa capacitățile, pentru a atrage cititori, pentru că-i interesant, din solidaritate:**
- „E mult mai bine împreună, mai productiv”;
  - „Pentru a ne simți parte a comunității mondiale a creativilor și inovatorilor”;
  - „Pentru că este un bun prilej de a demonstra societății că biblioteca este un incubator de idei, care pot fi realizabile fără mari investiții. Iar bibliotecarii au acei ași din mânecă care foarte ușor pot schimba atitudinea cetățeanului față de carte, lectură și cultură”;
  - „Pentru că «e o șansă», «e o provocare»”;
  - „Pentru că suntem receptivi, suntem o echipă, suntem o familie.”
- Și cu aceasta au spus totul! Alte răspunsuri urmăriți mai jos:
- „Pentru că este interesant, prindem idei noi, oferim idei noi, generăm idei noi”;
  - «Познать свои возможности, проявить себя, применить в работе свои способности в преобразовании стандартного пространства в креативное»;
  - „Pentru a fi alături de țările / oame-nii / profesiile / domeniile care celebrează creativitatea și inovația; pentru a ne inspira de la alții; pentru a stimula creativitatea bibliotecarilor noștri”;
  - „Pentru a ieși din acești patru pereți ai bibliotecii, de a atrage cititori nu doar prin activități”;
  - „Pentru ca să ne verificăm, încă o dată, capacitățile creative, să ne relaxăm și din solidaritate cu ceilalți colegi de breaslă e ceva interesant, te provoacă la inovație”;
  - „Ne place să concurăm cu alții și să ne apreciem nivelul de creativitate”;
  - „Pentru că suntem receptivi, suntem o echipă, suntem o familie”;
  - „Pentru a ne testa ingeniozitatea, creativitatea”;

- „Din abundența ideilor creative și inovatoare; nu am putut rata o așa șansă de a promova imaginea Filialei «Transilvania» în societate; pentru că, în orice domeniu de activitate, creativitatea este ca un curcubeu, o lumină în viața de zi cu zi”;
- „Profesia de bibliotecar, în permanentă schimbare, tinde să fie creativă și inovativă. Cititorul dorește servicii noi, schimbări în anturajul bibliotecii. Participând la SCI, facem schimb de experiență cu alte biblioteci”;
- „E interesant, ne-a mobilizat în perioada respectivă de a face mai multe activități deosebite”;
- „A fost prima încercare a noastră, poate nu atât de vizibilă pentru unii, dar pentru noi a fost o provocare să participăm la acest eveniment. La anul vom încerca să fim mai activi”;
- „Pentru că este o inițiativă frumoasă, interesantă, care ne permite să fim creativi, să scoatem la iveală unele calități ascunse; pentru că e o bună provocare pentru noi.”

Săptămâna creativității și inovației a avut un spirit de mobilizare, incitare, inspirație, simțite de fiecare participant, a demonstrat că creativitatea individuală este stimulată aproape întotdeauna de munca, ideile și realizările altor oameni. De aici vine solidaritatea de a participa, pentru că **împreună e mai interesant.**

Un aspect apreciabil este faptul că, în comparație cu anul trecut, mulți bibliotecari au promovat SCI, au trecut la un nivel mai profund, au întocmit liste de literatură la subiectele privind inovarea, creativitatea, au scris recenzii la cărți despre creativitate și inovație, recomandări de lectură. Astfel, participanții constituiau o colecție de resurse inspiraționale; inspiraționale au fost și îndemnul de a participa, textele și lucrările motivaționale, se încurajau unii

pe alții. S-au transformat în ambasadori ai inovației și creativității autoasumându-și acest rol – ceea ce demonstrează implicare la nivel de conștientizare profundă a schimbării.

Participanții la interviu au fost întrebați și *Ce doleanțe aveți pentru edițiile viitoare?* (au fost contabilizate 20 de răspunsuri). Aceste răspunsuri le putem grupa, logic, în patru categorii distincte: conținut și desfășurare, conștientizare, necesități pentru activități și diverse. La prima categorie aderă răspunsurile:

- „Poate avea o tematică această săptămână”;
- „Elaborarea unui spot promo la nivel de rețea cu acest prilej”;
- „Conlucrarea între colegii din rețea în organizarea unor acțiuni de amploare”;
- „leșirea în afara bibliotecii: mall-uri, terenuri de joacă pentru copii, etc.”;
- „S-o organizăm și mai bine, mai interesant, să mobilizăm implicarea fiecărui angajat, astfel încât Săptămâna creativității și inovației să devină ritual și element al culturii instituționale”;
- „Să fim sănătoși și să reușim mai multe”;
- „Să prospere BM «B.P. Hasdeu».”

Următoarele răspunsuri se înscriu în categoria conștientizare, automotivare:

- „Să fim creativi, inventivi și receptivi la tot ceea ce se petrece în lume”;
- „Să promovăm idei năstrușnice!”;
- „Să fim mai creativi, inovativi”;
- „Să se implice mai multe persoane”;
- „Mai puțină indiferență, pasivitate și dezinteres.”

Răspunsurile exprimă și autoevaluare, ca participare, prin conținut, ca implicare și impact.

Categoria *necesități* relevă și sesizarea unor dificultăți, deși nimeni nu a scris cuvântul *dificultate* sau despre probleme.

Recunoaștem, sesizările făcute, se referă la susținerea centralizată cu materiale a activităților organizate, mai ales la cele din cadrul atelierelor de creație care solicită multe și diverse materiale:

„Finanțarea unor materiale necesare pentru organizarea evenimentelor”;

«Иметь возможность приобретать в продаже и использовать в работе материалы для работы творческой мастерской в библиотеке»;

„Mai multe sugestii, exemple și experiențe de creativitate și inovații din diferite domenii”;

„Din timp de organizat diverse ateliere pentru dezvoltarea creativității cu toți angajații – această doleanță se îndreaptă spre grădina organizatorilor” (DSC și-a notat sarcina pentru următoarea ediție);

„Materiale pentru realizarea ideilor” (care, în egală măsură, se referă atât la resurse financiare, materiale pentru buna desfășurare a activităților, cât și la forme, metode, tipuri de activități pentru astfel de evenimente).

Bibliotecarii înțeleg criza prin care trecem și timid cer *Alocarea unui buget strict pentru desfășurarea SCI* (cinci respondenți), și mai timid (doar un respondent!) ca idee solicită *Stimulente „creative” pentru participanți*. Un bibliotecar „debusolat”, sau „încurcat” în treburi bibliotecare a scris: *doleanțe nu prea, avem nevoie de idei*. Nu am găsit o categorie pentru cei care caută idei. Alt respondent, la fel a răspuns simplu cu *Nu am doleanțe; și credem că și persoana* (tot una) care nu a dat niciun răspuns (20 din 21 au completat) tot nu avea doleanțe.

Activitățile realizate de bibliotecarii BM în cadrul SCI demonstrează că ipotezele dominate până acum pot fi cu ușurință demolate pentru că nu mai sunt viabile. Alte modele de activitate trec cu bine testele și încercările. Activitatea doar în mod tradițional nu mai este suficientă. O demonstrează exemplele de retroacțiune

oferită de utilizatori pe parcursul SCI. În acest sens SCI este o încercare de a depăși inerția.

Experiența SCI 2016 ne demonstrează că avem biblioteci care îmbrățișează și se bucură de provocări. Aceste biblioteci tind să-și formeze capacități de a considera orice situație o provocare binevenită. Vor să învețe cum să facă lucrurile mai bine, cum să facă lucrurile mai creativ, cum să răspundă turbulențelor din afară. Aici se înscriu toți cei care au răspuns pozitiv la provocarea SCI și nu depinde de faptul dacă a fost aportul mare sau mic, au realizat cele mai multe activități sau doar una, două – principalul este dorința exprimată și încercarea.

E o foarte bună evaluare a Săptămânii, realizată de cei care au participat, prin scoaterea în evidență a succeselor, în viziunea lor, a unor curențe de organizare, de motivare, de asigurare cu materiale. Au punctat foarte bine aspectele pozitive și cele dorite a fi mai bune. Au răspuns fiecare, individual, stând în fața calculatorului, retrăind experiența SCI, autoevaluându-se pe ei. Răspunsurile analizate creionează un aspect îmbucurător – mai mult de 60 de procente gândesc și acționează la fel. Avem, este concluzia, potențial novator la BM, oameni gata de schimbare, oameni pasionați, oameni loiali instituției, oameni care o văd prosperă, creativă, inovativă.

Impactul social, cultural, profesional al SCI

Azi mai mult ca niciodată, schimbarea bibliotecilor depinde de diversitatea de talente ale angajaților ei nu numai de strategie. Atunci când oferi oamenilor o șansă, o provocare, o oportunitate, o cale de a-și descoperi puterile creative ei se regăsesc pe ei înșiși. SCI a fost o oportunitate, asta scriu ei înșiși (în altă interpretare – revedeți răspunsurile la întrebarea de ce au aderat la SCI –, dar cu același sens care urmează în comentariu mai jos), care i-a ajutat să

relaționeze cu propriile capacități creative, fiind, totodată, și o cale de a elibera tot ce au avut ei mai bun de oferit. Îndemnul SCI a fost să facă ceva creativ, diferit, original, în consens cu îndemnul și recomandarea WCIW. Bibliotecarii BM au oferit mai mult, mult mai mult. Au dovedit că sunt creativi, sensibili, demonstrându-și prin abordările lor individualitatea și autenticitatea. E foarte ușor să recunoști, după titlul activității, abordarea și contribuția, omul din spate. Fiecare are semnătura sa. Peste tot în SCI am întâlnit semnături precum pasiune, responsabilitate, profunzime, ludic, loialitate, solidaritate, creativitate, unic, deosebit, talent etc.

Săptămâna creativității și inovației 2016 s-a dovedit o strategie bună de a pune bibliotecarii într-o situație, pe perioada unei săptămâni, și de a le da provocarea care să scoată la iveală aptitudinile lor distincte, pe care nici nu bănuiau că le au.

Bibliotecile evoluează prin gândurile, sentimentele și acțiunile oamenilor care le alcătuiesc, care vin în forme diferite – din poveștile, anecdotele, teoriile, credințele lor. SCI este o poveste pe care au trăit-o, unii intens, alții domol, careva au trăit-o stând pe margine, urmărind, căinându-se sau bucurându-se că nu s-a implicat. Cu siguranță se căinau văzând conexiunile, colaborarea și susținerea reciprocă a echipei BM „B.P. Hasdeu” pentru inovare și schimbare, pe care nu au inhibat-o granițele stricte dintre unele structuri și specializări. Din fericire, aveau un interes comun – să demonstreze că sunt creativi, inventivi și încă o dată să accentueze că cultura in-

stituțională a unei biblioteci este rezultatul creativității angajaților ei, și nu efortul unui singuratic.

SCI a oferit libertatea de a experimenta idei și lucruri noi, precum și de a se auto-evalua. Profund democratic. Nu s-au cerut rapoarte, scheme, tabele, planuri.

SCI a înregistrat inovații radicale? Nu. A oferit, în schimb, activități noi pentru lucruri vechi; a demonstrat că lucrurile noi le fac cu plăcere oamenii vechi; a demonstrat că ideile generate de angajați au forță; că o campanie de stimulare a creativității poate consolida conexiunile unei echipe; că echipa BM „B.P. Hasdeu” privește în viitor, măcar și prin angajamentul că „la ediția următoare a SCI vom fi mai activi, mai creativi, mai inventivi”.

De ce a reușit social, cultural, profesional SCI? Pentru că toți s-au simțit bine. Scopul organizării SCI nu a fost să judece / să critice ceea ce produceau bibliotecarii, ci să ajute, să încurajeze, să aprecieze, să stimuleze, să amplifice... Astfel, ridicându-se nivelul activității tuturor. SCI a fost și o școală a creativității și inovației.

Educația profesională pentru inovație este cheia viitorului. O cheie poate fi rotită în două direcții. Printr-o mișcare a cheii putem bloca orice tip de creativitate și inovație, printr-o mișcare în altă direcție putem deschide posibilități și resurse de inovare. În acest an conducerea BM, printr-o cheie magică a directorului general, a deschis toate ușile spre schimbare prin inovare, inclusiv prin susținerea Săptămânii creativității și inovației.

COMUNITAR CENTRATE: 23 DE MOTIVE PENTRU CARE BIBLIOTECA TA ESTE LOCUL CEL MAI IMPORTANT DIN LOCALITATE

*Julie Biando EDWARDS,
Melissa S. RAUSEO,
Kelley Rae UNGER*

Abstract

This book is for those moving their library beyond places to find information. Written by practicing public librarians and an academic librarian with an interest in public libraries, the book focuses on how public libraries can become more community centered and, by doing so, how they can transform both themselves and their communities. The authors argue that focusing on building community through innovative and responsive services and programs will be the best way for the public library to reposition itself in the years to come. Repositioning the library acknowledges that information is in abundance in contemporary life. And while accessing information will always be at the heart of what libraries do, it isn't the only thing they do. The book looks at how community centered libraries build individual and community assets and how, in doing so, they serve as essential community anchors and institutions.

Keywords: *community center, new services, community education, community diversity, local history.*

* * *

Ca bibliotecari, cunoaștem valoarea serviciilor noastre comunitare și, de asemenea, utilizatorii bibliotecii apreciază importanța lor. Dar într-o lume din ce în ce mai digitală, rolul bibliotecilor este perceput ca un centru comunitar și cultural, uneori subevaluat și, ocazional, în bătaia puștii. Când diminuarea bugetelor

locale se îmbină cu revoluția tehnologică non-stop, iar serviciile bibliotecii publice care se concentrează pe construirea față în față a comunității, inspirat educă utilizatorii pentru artă, literatură, muzică, ajută utilizatorii să se angajeze în discursul public poate părea ciudat. Nu tocmai aceste diminuări bugetare, cât atacurile violente ale tehnologiei care ne mediază viața fac ofertele culturale și comunitare ale bibliotecii publice mai importante ca niciodată.

David Morris a scris o piesă, în care susține valoarea pe care bibliotecile publice le aduc comunităților lor [1]. Mai mult decât cărți și calculatoare, bibliotecile sunt încă locuri unde persoanele se adună pentru a explora, a interacționa și imagina. Să aruncăm o privire la unele dintre modalitățile specifice în care bibliotecile adaugă valoare comunităților noastre, în care servesc ca centre culturale pentru utilizatori. Am clasificat serviciile bibliotecii publice în cinci, mari, categorii: (1) bibliotecile – constructori comunitari; (2) bibliotecile ca centre comunitare pentru diverse grupuri de populație; (3) bibliotecile ca centre de arte; (4) bibliotecile ca universități și (5) bibliotecile campioni pentru tineret. Sub fiecare dintre acestea am evidențiat moduri specifice în care bibliotecile servesc acestor capacități și am inclus exemple de servicii unice sau exemplare de bibliotecă care susțin ideea că bibliotecile sunt mai mult decât doar informații.

În elaborarea acestei liste am avut două obiective. În primul rând, am vrut să subliniem o parte din munca incredibilă în care bibliotecile sunt angajate. De la bibliotecile publice mici, la instituții orașenești, municipale cu structuri extinse și multe filiale, bibliotecile din Statele Unite ale Americii construiesc comunități și sprijină cultura locală într-un mod interesant. Treceți cu vederea, exemplele care inspiră. Să sperăm că vor încuraja bibliotecarii interesați de serviciile comunitare și de mobilizarea culturală de a face conexiuni, schimb de idei cu alții și de a construi parteneriate. Noi credem că aceste exemple vor declanșa idei noi pentru bibliotecarii publici și le vor solicita să încerce un program sau serviciu nou, ori să-și extindă serviciile care sunt deja în derulare la bibliotecile lor. Fostul primar de Chicago, Richard Daley, un puternic susținător al bibliotecilor ca niște constructori comunitari, a declarat într-un apel al său către bibliotecarii: „Dacă nu ești acolo, să schimbi vecinătățile / cartierele, nu finalizezi munca pe care trebuie să o faci” [2]. Consolidarea cartierelor și promovarea vieții culturale a comunităților sunt responsabilități mari. Credem că bibliotecarii își asumă provocarea.

Bibliotecile – constructori comunitari

1. Bibliotecile ajută și contribuie la revitalizarea cartierelor în delăsare

Dezvoltarea economică locală accentuează importanța de a oferi locuri funcționale, comunitare, atractive cum ar fi bibliotecile, piețele orașului și cartierele defavorizate. Ca un departament mare într-un mall, bibliotecile atrag un număr mare de oameni, creează oportunități economice pentru o multitudine de întreprinderi și organizații din zona înconjurătoare. Orașele mari (cum ar fi Chicago [3]), cele mijlocii (Hudson, Ohio) și chiar orașele mici (Putney, Vermont) au transformat

cu succes bibliotecile lor în centre vibrante de cartier [4].

2. Bibliotecile sunt parteneri importanți în dezvoltarea durabilă

Ca agenții municipale-cheie și puncte focale pentru educația comunității, bibliotecile sunt actori / jucători importanți în crearea unor orașe, orașele cu un mediu ecologic prietenos, acceptabil pentru locuit. Consiliul Bibliotecilor Urbane a lansat un raport care detaliază modalitățile unice în care bibliotecile pot, mai mult, asigura sustenabilitatea la nivel local [5]. Dincolo de a se asigura că proiectele de construcție a bibliotecilor iau în considerare impactul de mediu, bibliotecile acționau în sprijinul hranei și artizanatului la nivel local, la fel ca Peabody (Mass.), Institutul Bibliotecii (PIL) colaborează / parteneriază cu întreprinderile locale pentru a iniția piețe ale agricultorilor în curțile lor sau ca Biblioteca Richmond (California). Bibliotecile publice (RPL) sunt asemenea celor care împrumută semințe „pentru cultivarea soiurilor de plante adaptate, rezistente la condițiile locale și favorizează rezistența comunitară, încrederea în sine și cultură de partajare” [6].

3. Colecțiile speciale ale bibliotecilor se măresc în funcție de nevoile comunitare specifice

Alături de biblioteca de împrumut a semințelor pentru semănat, există și alte exemple de biblioteci care oferă colecții circulante de orice: de echipamente de bucătărie, de pescuit, lăcate, biciclete etc. Biblioteca publică a orașului Iowa distribuie / împrumută postere înrămate și opere de artă originale, prin colecția sa *Art-a-Go* [7]. Filiala Temescal a bibliotecii publice din Oakland (California) construiește literalmente comunități prin Biblioteca de împrumut a instrumentelor, creată în 1991 pentru a ajuta la reconstruirea eforturilor după un cataclism natural [8]. Bibliotecile care încep astfel de colecții unice demon-

strează că sunt, local, receptive și flexibile, biblioteci cu adevărat comunitar centrate.

4. Arhivele prezervă artefacte istorice, istorii orale, proiecte de istorie digitală și monografiile relevante pentru comunitate, inclusiv ale grupurilor minoritare

Comunitățile suficient de norocoase pot avea arhive și arhiviști, care sunt un mare avantaj atunci când vine vorba de organizarea datelor și artefactelor istorice. O arhivă organizată este un loc unde oamenii pot cerceta genealogia lor și istoria emigrației familiilor lor; mai mult, pot face cercetare de mediu. Un arhivar este un avocat al prezervării, care, printre altele, coordonează restaurarea hărților și picturilor cu tematică locală, digitalizarea înregistrărilor vitale, precum și crearea de proiecte de istorie orală. Proiectele, cum ar fi *Amintiri Road Show Mass* [9] și *Istoria veteranilor* [10], sunt o dovadă a importanței arhivelor peste tot.

5. Bibliotecile sunt locuri unde oamenii vin pentru a se cunoaște între ei și comunitățile lor

Robert Putnam zicea: „Oamenii pot merge la bibliotecă în principal pentru căutarea informațiilor, dar ei se găsesc unul pe altul acolo” [11]. Mame cu copii conectați de ora poveștii; persoane în vârstă, care se confruntă, de multe ori, cu tranziții dificile de viață, participă la evenimente, își găsesc și își fac noi prieteni; adolescenții se întâlnesc în spațiile pentru adolescenți după școală; iar cititorii discută evenimentele actuale în spații destinate publicațiilor periodice. În biblioteci, conexiunile de construire a comunității se întâmplă tot timpul.

6. Bibliotecile servesc drept catalizatori pentru abordarea problemelor sociale

Bibliotecarii publici cunosc comunitățile lor din prima mână și sunt adesea primii care recunosc o nevoie locală ce apare, doar pentru că interacționează zilnic cu cetățenii / utilizatorii din toate categoriile

le de vârstă. Acest lucru pune bibliotecile și bibliotecarii în cea mai bună poziție nu numai pentru a aduce problemele locale guvernelor municipale și agențiilor sociale, dar, de asemenea, și în a colabora cu guvernele și agențiile pentru a răspunde nevoilor unei comunități locale. „Biblioteca pachet” [12], parte a programului *Serviciul alimentelor de vară* este un exemplu convingător de modul în care o bibliotecă recunoaște o nevoie socială, o aduce în atenția comunității și, în parteneriat cu agențiile locale, abordează o problemă importantă – cum să ofere mese pentru sute de copii flămânzi.

7. Bibliotecile, ca un campion, promovează și reflectă valorile democratice importante, sunt o parte din viața politică a comunității

Bibliotecile pot, trebuie să joace un rol important în viața politică a unei comunități. De la Săptămâna cărților interzise [13], care combat pericolele cenzurii școlare și comunitare, la programe cum ar fi proiectul *Septembrie* [14], care adună membrii comunității și îi încurajează să vorbească despre problemele de libertate, justiție, democrație, bibliotecile sunt pivotul ce încurajează implicarea politică informată. Bibliotecile ajută, de asemenea, cetățenii să învețe cum să devină avocați pentru ei înșiși și comunitățile lor.

8. Clădirile de bibliotecă ca structuri arhitecturale sunt cultural relevante

De la clădirile vechi Carnegie la sedii superbe, moderne, cum este Biblioteca Publică din Seattle, edificiile bibliotecii sunt bogate în simbolism și semnificații. Fie că este vorba de o arhitectură grandioasă sau de clădiri mai simple, localuri situate într-o clădire guvernată de oraș, spațiul fizic al bibliotecii comunică publicului valorile noastre fundamentale: că bibliotecile, informațiile și partajarea spațiilor comunitare contează, ceea ce American Library Association (ALA) recunoaște, în

fiecare an, prin Library Design Showcase, când este vorba despre bibliotecile americane [15].

9. Bibliotecile oferă resurse de afaceri importante, în special, pentru întreprinderile locale mici

Cu colapsul recent al numeroaselor corporații mari a devenit mai larg recunoscut faptul că întreprinderile mici oferă cele mai multe dintre noile locuri de muncă în economia noastră actuală. Bibliotecile au o lungă istorie în a servi antreprenorii locali și întreprinderile, dar unele, cum ar fi Districtul Bibliotecilor Publice Columbia, au ridicat serviciile lor pentru afaceri la un nou nivel. Raportul Consiliului Bibliotecii Urbane, *Crearea orașelor mai puternice*, descrie o serie de inițiative de bibliotecă, inclusiv Centrul de Informare „Consolidarea businessului” (e-BIC). Situat la principala filială a bibliotecii, e-BIC include nu numai resurse de afaceri, dar, de asemenea, o sală de conferințe de stat-of-the-art video, full-time, bibliotecar și ateliere de instruire a personalului [16].

Bibliotecile ca centre comunitare pentru populațiile diverse

10. Bibliotecile asigură și ajută ca vorbitorii de nonengleză să se vadă reprezentați în comunitățile lor

Servicii de bibliotecă multilingve / multilinguale, cum ar fi cele din bibliotecile publice din San Francisco [17] și Queens (New York) [18] sunt doar unul dintre modurile în care bibliotecile ajută nonvorbitorii de limba engleză să se vadă reprezentați în comunitățile lor. Bibliotecile publice de multe ori colectează cărți în alte limbi decât engleza, includ semnalizarea (signalistica) corespunzătoare, precum și angajează bibliotecari și membri ai personalului care cunosc și vorbesc mai multe limbi. În plus, unele biblioteci oferă servicii de tipul „Cluburi de carte bilingvă” [19]. Servicii ca acestea ajută toți membrii comunită-

ții, recunosc profunzimea diversității care există în comunitățile lor.

11. Bibliotecile oferă imigranților informații utile și despre oportunitățile de conectare cu noile lor comunități

Bibliotecile nu numai că sunt porți către comunitate, ele mai oferă un loc unde imigranții și familiile lor se pot conecta cu resursele necesare, învață noi competențe, întâlnesc oameni noi. Biblioteca Publică din San Diego oferă o pagină web specifică pentru a prezenta serviciile sale pentru noi americani [20]. The New York Public Library (NYPL) oferă clase de engleză ca a doua limbă (ESL), oferă informații despre cetățenie, organizează și celebrează Săptămâna patrimoniului emigranților (Immigrant Heritage Week) [21]. Asociația Bibliotecilor Publice (PLA) oferă un modul de învățare on-line pentru bibliotecarii interesați în furnizarea de servicii noi sau îmbunătățite pentru noii imigranți [22]. Asemenea servicii fac bibliotecile esențiale pentru noii imigranți, deoarece acestea oferă servicii și informații despre noua comunitate și administrațiile lor, în același timp satisfăcând nevoile acestor noi utilizatori într-un mod accesibil și adecvat.

12. Bibliotecile oferă informații, resurse, și suport pentru lesbiene, homosexuali, bisexuali, transgenderi, intersexed, precum și utilizatori sub urmărire (LGBTIQ)

Pentru adolescenții homosexuali, bibliotecile sunt spații sigure cu bibliotecari susținători, aliați și mentori. NYPL oferă programe pentru adulți și adolescenți LGBTIQ [23], inclusiv un antibal anual conceput pentru elevii de liceu, care ar putea să nu se simtă bineveniți la un bal școlar tradițional. NYPL menține, de asemenea, un blog care conectează cititorii cu resurse și informații LGBTIQ [24].

13. Bibliotecile oferă informații, resurse și sprijin pentru utilizatorii cu handicap

Recunoscând că diversitatea nu ține doar despre etnie, limbă sau cultură, bibliotecile publice oferă spații și servicii unice și adaptate pentru persoanele cu handicap. În 2001, ALA a adoptat o politică privind serviciile bibliotecii pentru persoanele cu handicap [25] și multe biblioteci, inclusiv din Denver [26] și Chicago [27], oferă o varietate de instrumente și servicii, software și echipamente pentru utilizarea colecțiilor și a programelor. Biblioteca publică din Nashville are „mai mulți membri ai personalului care vorbesc fluent limbajul american prin semne (American Sign Language)” [28]. Mergând și mai departe, unele biblioteci dezvoltă programe creative în colaborare cu patronii cu dizabilități. De exemplu, Bookworm Café [29] e un parteneriat cu un program pentru abilități de viață pentru liceeni, care permite bibliotecii posibilitatea de a oferi cafeaua de dimineață utilizatorilor, oferindu-le, în același timp, o experiență valoroasă de muncă liceenilor / studenților cu nevoi speciale.

Bibliotecile ca centre de artă

14. Bibliotecile oferă acces la puncte de vedere neordinare încurajând vocile artiștilor locali

Bibliotecile publice se străduiesc să ofere colecții și servicii ce reprezintă diferite puncte de vedere și de multe ori lucrează îndeaproape cu artiști locali în acest sens. În multe comunități, autorii locali caută bibliotecile publice și le utilizează ca locuri pentru a-și lansa și promova cărțile noi, utilizează serviciile bibliotecii, cum ar fi Overdrive [30], care permite muzicienilor locali să încarce și să împărtășească, să distribuie operele lor. De la galeria de artă a Bibliotecii gratuite Newton [31] din Massachusetts – la colecția NYPL de bloguri [32], artele locale abundă în activități ale bibliotecii publice.

15. Bibliotecile oferă oportunități pentru cursuri gratuite ce încurajează

educația pentru artă, precum și participarea la artă

Oferirea de oportunități pentru copii și adulți deopotrivă, programele de arte ale bibliotecilor variază de la cele mai simple meșteșuguri la cele mai fine arte plastice. Prezentând programe [33], cu accentul pe arta americană și pe istoria artei, pe ateliere de scriere creativă și cursuri de pictură. Sunt doar câteva exemple de modalități în care bibliotecile oferă o multitudine de oportunități de a explora și de a înțelege arta.

16. Bibliotecile oferă acces la arte pentru toți, nu doar pe cei care își pot permite

Keith Richards a spus: „Biblioteca publică este marele egalizator” [34]. În ciuda costurilor tot mai mari ale biletelor la concerte și la teatru, evenimentele bibliotecilor publice (incluzând concerte, întâlniri cu autori), galerii și vernisaje de artă sunt oferite gratuit, lucru care permite să participe la acestea persoanele cu orice nivel de venit. În plus, grupurile de lectură de la biblioteci permit oamenilor să exploreze și să discute despre artă, literatură, și Clubul istoriilor grozave [35], introducerea tinerilor în literatură. Partea cea mai bună: totul e gratuit și deschis pentru public.

Bibliotecile ca universități

17. Bibliotecile servesc ca „universități ale oamenilor”

Într-un moment în care educația este din ce în ce mai scumpă, bibliotecile publice furnizează informații și oportunități educaționale gratuite pentru toți oamenii, indiferent de statutul lor socioeconomic. Oferite de biblioteci pe toată întinderea țării, ALA le promovează și vorbește despre programele furnizate [36] ca exemple minunate de oportunități de învățare școlară facilitată. În plus, multe biblioteci prezintă și programe de discuții, iar unele oferă chiar cursuri de educație continuă on-line, cum ar fi baze de date universale [37].

18. Bibliotecile oferă oportunități pentru accesul de la distanță, ceea ce face posibil accesul celor care nu pot ajunge la bibliotecă pentru a accesa ofertele culturale și educaționale ale bibliotecii

În plus față de bibliobuze (biblioteci mobile) și baze de date, multe biblioteci fac, în moduri diverse, serviciile lor disponibile pentru toată lumea. Sistemul de bibliotecă Polk County (Florida) oferă B-mail [38], „o carte prin poștă”, serviciu gratuit de livrare, iar în Zimbabwe, cu căruțe trase de măgari, furnizează servicii de bibliotecă în satele izolate [39].

19. Bibliotecile merg dincolo de furnizarea de conținut permițând utilizatorilor să-și creeze propriul conținut

Bibliotecarii știu că utilizatorii nu sunt doar consumatori de informații, sunt producătorii de informații. Utilizatorii folosesc biblioteca pentru a obține cunoștințe, ca ulterior să-și creeze propriile opere. Crește numărul bibliotecilor care oferă spații și servicii ce răspund nevoilor persoanelor care doresc să învețe cum să editeze, să publice pe *Wikipedia*, cum să-și înființeze propriile bloguri sau podcasturi și altele. Multe biblioteci oferă ateliere de artă sau grupuri de scriere creativă; unele oferă camere speciale pentru a practica muzica. Programe cum ar fi *ImaginOn* [40] în Charlotte (NC) oferă modele interesante de parteneriat comunitar, de creativitate și creație la un alt / nou nivel.

20. Bibliotecile promovează discursul civic

Declinul discursului civil provine în parte din faptul că este atât de ușor pentru oameni să privească știri despre, să cumpere produse de la și să se angajeze în ambele lumi virtuale și reale cu medii și ideologii similare. Bibliotecile publice, prin programe, cum ar fi *Biblioteca umană* [41] și *Socrate Café* [42], poate ajuta la construirea diferențiată a micilor comunități, încu-

raja oamenii să interacționeze cu ele și să învețe unii de la alții, prin dialog. Atât prin promovarea activă a discursului public prin intermediul acestor programe, cât și prin modelarea și respectarea principiilor de liberă exprimare pentru toți, bibliotecile ajută persoanele fizice să redescopere importanța și creșterea nevoii de discurs public în viața americană.

Bibliotecile ca niște campioni ai tinerilor

21. Bibliotecile predau / formează la adolescenți abilități importante de viață

Abilitățile obținute de către adolescenți de la panelurile de consiliere a adolescenților, oportunitățile de voluntariat, programele, locurile de muncă îi pregătesc pentru succesul în liceu, facultate și muncă. Programul de stagiere a Bibliotecii publice din Brooklyn oferă adolescenților experiențe de lucru pozitive, oferind, în același timp, personal divers care reflectă mai îndeaproape demografia comunității lor [43].

22. Tutoringul gratuit, programele de ajutor la teme și programele de lectură de vară pentru copii și adolescenți ajută la reducerea decalajului economic ce influențează performanțele academice ale elevilor

Costul închirierii unui tutore privat este cu mult dincolo de ceea ce mulți patroni de bibliotecă își pot permite, astfel încât bibliotecile oferă teme de ajutor și de îndrumare on-line, prin telefon, în persoană, și chiar și prin mass-media socială și prin aplicații pentru teme [44]. Programele anuale de lectură de vară, de asemenea, au un impact pozitiv asupra performanțelor elevilor și, potrivit unui studiu din 2010, realizat de Universitatea Dominicană de Biblioteconomie și Știința Informării, apțiitudinile de lectură ale elevilor obțin un impuls de la aceste evenimente populare la nivel național [45].

23. Bibliotecile sunt parteneri importanți la dezvoltarea copilului

Prin colecțiile bibliotecii, programele și spațiile fizice copiii învață să împărtășească, să se implice în comunitățile lor, pentru a participa la artă și a explora lumea lor imediată, precum și lumea în general. Există, cu siguranță, exemple fără sfârșit de servicii de bibliotecă inovatoare pentru copii, inclusiv „Explorarea naturii” de la Biblioteca publică din Middle (în Centereach, New York, care angajează copiii în procesul de învățare despre lumea naturală) [46].

* * *

Aceste exemple sunt doar câteva din multele lucruri uimitoare pe care bibliotecile publice din întreg teritoriul Statelor Unite ale Americii (și din lume) fac pentru a construi și a menține legături comunitare puternice. Vă încurajăm să încercați unele dintre aceste idei în propriile biblioteci, și sperăm că aceste idei vor ajuta să fiți mai buni în a convinge liderii voștri comunitari de rolul important pe care îl joacă bibliotecile publice în comunitățile mari și mici.

Referințe bibliografice

- [1] David Morris. “The Public Library Manifesto: Why Libraries Matter, and How We Can Save Them”. *YES! Magazine*, May 6, 2011, accessed June 17, 2011.
- [2] Robert Putnam. *Better Together: Restoring the American Community*. New York: Simon and Schuster, 2003, 42.
- [3] *Ibid.*, 34-54.
- [4] William M. Senville. “Libraries Bring Value to Our Communities”. *Planning Commissioners Journal* 75. Summer 2009, accessed June 7, 2011.
- [5] Urban Libraries Council. “Partners for the Future: Public Libraries and Local Governments Creating Sustainable Communities”. 2010, accessed June 7, 2011.
- [6] Richmond Public Library. “Richmond Grows Seed Lending Library”, accessed June 15, 2011.
- [7] Iowa City Public Library. “Unique Collections: Art”, accessed June 6, 2011.
- [8] Oakland Public Library. “Temescal Tool Lending Library”, accessed June 7, 2011.
- [9] University of Massachusetts Boston. “Mass. Memories Road Show”, accessed June 7, 2011.
- [10] Library of Congress American Folklife Center. “Veterans History Project”, accessed June 7, 2011.
- [11] Robert Putnam. *Better Together: Restoring the American Community* (New York: Simon and Schuster, 2003), 49.
- [12] Matthew K. Roy. “New Summer Program Provides Free Lunch to Peabody Youth”, *Salem News*, June 25, 2009, accessed June 21, 2011.
- [13] See American Library Association. “Banned Books Week”, and “Banned Books Week: Celebrating the Freedom to Read,” both accessed June 21, 2011.
- [14] The September Project blog, accessed June 21, 2011.
- [15] Greg Landgraf. “Library Design Showcase 2011”, *American Libraries*, Mar. 23, 2011, accessed June 21, 2011.
- [16] Urban Libraries Council. “Making Cities Stronger: Public Library Contributions to Local Economic Development,” Jan. 2007, accessed June 7, 2011.
- [17] San Francisco Public Library. “United States Citizenship Resources”, accessed June 21, 2011.
- [18] Queens Library. “Citizenship and Immigrant Services”, accessed June 21, 2011.
- [19] Stacie N. Galang. “Peabody Public Library Starts First Bilingual Book Club”, *Salem News*, May 10, 2010, accessed June 25, 2011.
- [20] San Diego Public Library. “Resources for New Americans”, accessed June 21, 2011.
- [21] New York Public Library. “Immigrant Services”, accessed June 21, 2011, www.nypl.org/help/community-outreach/immigrant-services.
- [22] Public Library Association. “Welcome to the United States: Services for New Immigrants”, accessed June 21, 2011.
- [23] New York Public Library. “Public Programs”, accessed June 7, 2011.
- [24] “LGBT@NYPL”, accessed June 7, 2011.
- [25] The Association of Specialized and Cooperative Library Agencies, a division of the American Library Association, “Library Services for

- People with Disabilities Policy”, accessed June 21, 2011.
- [26] Denver Public Library. “Services for Persons with Disabilities”, accessed June 21, 2011.
- [27] Chicago Public Library. “Find Services for People with Disabilities”, accessed June 21, 2011, www.chipublic.org/howto/lib_disability.php.
- [28] Nashville Public Library. “For People with Disabilities”, accessed June 21, 2011.
- [29] Stacey N. Galang. “Cafe Launches in Peabody Library’s Young Adult Section”, Salem News, Dec. 19, 2007, accessed Sept. 27, 2011.
- [30] OverDrive homepage, accessed June 7, 2011.
- [31] Newton Free Library. “Calendar of Events: June 2011 Art Exhibits”, accessed June 7, 2011.
- [32] New York Public Library. “Zines”, accessed June 7, 2011.
- [33] Picturing America for Public Libraries, accessed June 7, 2011.
- [34] New York Public Library. “Live from the NYPL: Keith Richards”, accessed June 7, 2011.
- [35] ALA Public Programs Office. “Great Stories Club”, accessed June 7, 2011.
- [36] “Let’s Talk About It”, accessed June 7, 2011, www.ala.org/ala/aboutala/offices/ppo/programming/ltai/letstalkaboutit.cfm.
- [37] UniversalClass homepage, accessed June 7, 2011.
- [38] Polk County Library System. “Books by Mail”, accessed June 27, 2011.
- [39] Lewis Jones. “ZDDT Appeal: Supporting the Donkey Library”, Aug. 1, 2011, accessed Sept. 27, 2011.
- [40] ImaginOn homepage, accessed June 21, 2011.
- [41] The Human Library homepage, accessed June 21, 2011.
- [42] Society for Philosophical Inquiry. “Socrates Café”, accessed June 21, 2011.
- [43] Brooklyn Public Library. “Multicultural Internship Program”, accessed June 6, 2011.
- [44] Homework NYC homepage, accessed June 6, 2011.
- [45] Susan Roman, Deborah T. Carran, and Carole D. Fiore. “The Dominican Study: Public Library Summer Reading Programs Close the Reading Gap”, Dominican University Graduate School of Library and Information Science, June 2010, accessed June 7, 2011.
- [46] Middle Country Public Library. “MCPL Nature Explorium”, accessed June 7, 2011.

Sursa: <http://publiclibrariesonline.org/2013/04/community-centered-23-reasons-why-your-library-is-the-most-important-place-in-town/>

Traducere din limba engleză de conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

TRANSFORMAREA PROFESIEI DE BIBLIOTECAR (Recrutarea celor mai buni și mai străluciți oameni în biblioteconomie)

*Sari FELDMAN,
Hallie RICH*

Abstract

The technological advancements are driving an increasingly interconnected global landscape, which contributes to rapid political, economic, social, and environmental change. Faster communication systems and enhanced access to information bind countries, economies, and businesses in far more complex ways than we have ever conceived. This interdependence on a global scale makes

risks such as rising socioeconomic inequality particularly pernicious because of the inherent instability of weak economies and social fragility. In order to be effective in this evolving global landscape, library organizations must be nimble, creative, and customer-focused, and—above all—must embrace learning. Gone are the days when libraries cornered the market on information, delivering value almost exclusively as content providers. Library

work creates value today in ways that are far more personal and collaborative. Library professionals need to be viewed as trusted advisors, but trust grows only when we build relationships with our customers.

Keywords: *the challenges, the transformation of librarian profession, talented professionals, creativity, advocacy, users implication.*

* * *

Progresele tehnologice conduc spre un peisaj global din ce în ce mai interconectat, ceea ce contribuie la schimbări rapide de ordin politic, economic, social, de mediu etc. Sistemele mai rapide de comunicare și accesul sporit la informații leagă țări, economii, întreprinderi, instituții în moduri mult mai complexe decât am conceput vreodată. Această interdependență la scară globală creează riscuri, deosebit de periculoase, cum ar fi creșterea inegalității socioeconomice, din cauza instabilității inerente a economiilor slabe și a fragilității sociale.

Vestea bună pentru biblioteci este faptul că investițiile în conducătorii serviciilor publice incluzive cresc, cum ar fi școlile, bibliotecile și infrastructura telecomunicațională reprezintă o strategie extrem de importantă în diminuarea riscului. Educația și cunoștințele sunt esențiale pentru comunitățile de succes, organizații și economii, iar acestea reprezintă viitorul pentru profesia din domeniul informațional în cazul în care, desigur, profesioniștii din bibliotecă vor ține pasul cu dinamica în schimbare a diverselor comunități pe care le servesc.

Pentru a fi eficace în acest peisaj global, în evoluție, bibliotecile trebuie să fie agile, creative și orientate spre utilizator, iar, mai presus de toate, trebuie să îmbrățișeze învățarea. S-au dus zilele în care bibliotecile monopolizau piața informațiilor, livrând valoare, aproape exclusiv, ca fur-

nizori de conținut. Activitatea bibliotecară creează, astăzi, valoare în moduri care sunt mult mai personale, mult mai collaborative. Profesioniștii bibliotecii trebuie să fie priviți ca niște consilieri de încredere, dar încrederea crește numai atunci când construim relații cu utilizatorii noștri. De exemplu, biblioteca ca furnizor de acces la tehnologie este insuficientă în cazul în care, aproximativ 70 de milioane de adulți americani, utilizatori ai bibliotecii, nu dispun de competențe de bază de alfabetizare digitală necesare pentru utilizarea extinsă a domeniului online (a se vedea: John B. Horrigan, iunie 2014, *Digital Readiness*).

Inegalitatea economică joacă cu siguranță un rol în alfabetizarea digitală, servind atât ca motor al decalajului digital, cât și ca o condiție exacerbată a economiei globale, care necesită participare digitală. Profesionalistul bibliotecar care construiește relații – unul care poate antrena, preda sau îndrumă utilizatorul la resurse, care sprijină pregătirea / formarea digitală – este cel care oferă astăzi valoare.

Profesioniștii bibliotecii sprijină nevoile de informare unice ale utilizatorilor bibliotecii prin facilitarea experiențelor de învățare. Acum este timpul pentru noi, cei din cadrul profesiei de bibliotecar, de a reforma imaginea specialității noastre. Nu este vorba despre înlocuirea celor cu capul încărunit și ochelari cu unii cu capul roz și tatuaje, dar mai ales despre a demonstra că profesioniștii bibliotecii văd diferența critică dintre urmărirea / găsirea unui răspuns la o întrebare pentru utilizatori și de a ajuta, cu măiestrie, utilizatorii să găsească întrebările ce trebuie să le pună, să le solicite.

Biblioteca de astăzi este mai puțin despre ceea ce avem pentru oameni și mai mult despre ceea ce facem pentru (și cu) oameni. Această distincție este importantă, deoarece comunicarea valorii profesio-

nale bibliotecare este singura modalitate de a asigura viabilitatea noastră viitoare. Noi trebuie să spunem povestea într-un mod care rezonază cu utilizatorul, atrage talentul în profesie și asigură o finanțare din partea factorilor-cheie.

Atrage, angajează, implică utilizatorii

Profesioniștii bibliotecii de astăzi sunt „ca niște genii” pentru utilizatorii de zi cu zi. De la bibliotecile școlare la bibliotecile publice, spațiile bibliotecii academice, și mai mult, utilizatorii așteaptă de la profesioniștii bibliotecii să le sprijine nevoile lor de informații, indiferent de formatul informațiilor respective. Profesioniștii din bibliotecă trebuie să devină experți de informații în format agnostic, oferind un acces echitabil la materialul fizic, la dispozitivele de conectare la internet, iar conținutul online să ajute utilizatorii să-și dezvolte abilitățile necesare pentru a profita de oportunitățile educaționale, economice și sociale asociate cu tehnologia.

În timp ce adăugarea de tehnologie în spațiul de furnizare a conținutului nu este o transformare dramatică a activității profesionale a bibliotecii, putem vedea că sensul „acces” evoluează pe măsură ce ajută din ce în ce mai mulți utilizatori – studenți, antreprenori sau curioși creativi – să-și dezvolte propriul conținut și să îl pună la dispoziția altor persoane. De exemplu, bibliotecile de toate tipurile oferă acum makerspaces cu echipamente, software și servicii pentru a stimula crearea de conținut.

Așteptările și cererea pentru învățarea experiențială cresc, profesioniștii din bibliotecă se află în prim-plan de a oferi oportunități de formare în mass-media digitale, inclusiv animație, înregistrare video și editare, precum și de dezvoltare a aplicațiilor; ajutând autorii la autopublicarea operelor, autopublicarea de conținut pe platfor-

mele de bibliotecă; sprijinind cercetătorii, folosind magazine Big Data și stimularea inovației prin gestionarea arhivelor Big Data.

Mișcarea de la consumul de conținut pentru crearea de conținut deschide oportunități pentru noul profesionist de bibliotecă. Profesioniștii din bibliotecă academică, bibliotecă școlară și din bibliotecă publică nu oferă, pur și simplu, informație, idei și povești ale utilizatorilor săi, disponibile pentru alți oameni; aceștia furnizează experiențe de învățare, care inspiră idei și povești ale utilizatorilor lor.

Pentru a lămuri altfel, profesioniștii bibliotecii nu furnizează doar meniul, ei pregătesc și mâncarea împreună cu utilizatorii.

Atragerea de noi profesioniști

Pe măsură ce profesia de bibliotecar se transformă pentru a răspunde la un mediu tot mai high-tech / high-touch (super tehnologic / super tactil), talentele și abilitățile întruchipate de specialiștii bibliotecii necesită schimbare. Avem nevoie de a recruta o forță de muncă mai diversă și creativă, care va începe să spună o poveste diferită despre profesia de bibliotecar și crearea unei fabrici de talent, unei conducte de talent pentru a-l livra în noile modele de servicii pentru toate tipurile de biblioteci.

Chiar și cu un deceniu în urmă era dificil să-și imagineze cineva că poate avea lumea informațiilor disponibilă întotdeauna în buzunar, dar acum este aproape la fel de dificil de imaginat să nu fie conectat la oameni, locuri și lucruri 24/7. Una dintre implicațiile acestei dezvoltări și adoptări rapide a tehnologiei mobile face ca anumite persoane să nu treacă pragul unei biblioteci pentru primele două decade ale vieții lor.

Având în vedere acest context, trebuie să dezvoltăm un plan pentru a aduce cei

mai buni și mai străluciți oameni în biblioteci pentru a fi parte a transformării în cadrul profesiei noastre. Cum să recrutăm talentul atunci când experiența talentului în biblioteci rămâne limitată la descărcarea, pur și simplu, a conținutului cerut de elevi, studenți sau îngropată în vechile stereotipuri ale bibliotecilor ca vehicule pasive pentru consumul de conținut?

Avem nevoie să demonstrăm clar modul în care valorile tradiționale de bibliotecă pot perturba dinamic disrupții în procesele tehnologice pentru a oferi experiențe de învățare semnificative pentru utilizatori. De exemplu, profesioniștii bibliotecii sunt raliați în jurul valorii profesionale de acces deschis pentru a dezvolta programe de formare care ajută utilizatorii să acceseze inovațiile solide în sistemul de sănătate, educație și furnizarea de servicii de guvernare prin creșterea „internetului obiectelor”.

Repoziționarea profesionistului bibliotecar ca resursă educațională pentru o comunitate globală mai interconectată, cu mai multă acuratețe ar descrie munca unei biblioteci contemporane. Apelăm la interesele celor care se bucură să muncească cu oamenii, rezolvarea problemelor, precum și proiectarea unor abordări inovatoare pentru rezolvarea chestiunilor dificile vor fi cruciale pentru viitorul atracției talentului.

Agenda și advocacy

Este de la sine înțeles că profesioniștii din domeniul informației să ofere valoare semnificativă într-o economie bazată pe cunoaștere. Cu toate acestea, profesioniștii din bibliotecă au posibilitatea de a angaja mai bine factorii naționali de decizie și influenți printr-o comunicare strategică mobilizare care ilustrează valoarea bibliotecilor din punct de vedere economic și social. Ei conștientizează rolul critic profesionist al bibliotecii, vârsta și posibilită-

țile ei de extindere, care încă vor rămâne puternice atunci când vom alinia rezultatele noastre cu agenda factorilor de decizie-cheie la nivel național, cu organizațiile finanțatoare, cu perspective de colaborare, cum ar fi fundații, agenții guvernamentale și diverse companii.

Revoluția de politică – inițiativă a Biroului ALA privind politica referitoare la tehnologiile informaționale – oferă direcția critică pentru a maximiza eforturile unei abordări coordonate de advocacy. În timp ce prioritatea în comunicarea contribuțiilor pozitive și robuste pe care bibliotecile le aduc în direcția creșterii economice și sociale este de a asigura și a stabiliza finanțarea bibliotecilor, vedem, de asemenea, că advocacy în jurul problemelor politicii naționale de informare energizează profesia noastră. Valorile de bază ale profesiei: acces echitabil, viața privată și libertatea intelectuală au fost activate în recentele eforturi legislative de reglementare privind accesul în bandă largă (E-Rate), neutralitatea rețelei de internet, *Patriot Act* al SUA, precum și *Legea de confidențialitate privind comunicarea electronică*.

În cele din urmă, vom avea cel mai mare succes ca profesie, atunci când ne vom susține în mod colectiv și colaborativ, indiferent de tipul de bibliotecă, articulând valoarea profesiei de bibliotecar în moduri care să rezoneze cu factorii naționali de decizie și cu influențatorii. Va fi cel mai mare succes atunci când vom demonstra modul în care bibliotecile susțin învățarea în contextul creșterii favorabile a incluziunii. Acest tip de credibilitate poate fi de ajutor în discuțiile politice care se ocupă mai puțin cu fonduri de bibliotecă și mai mult cu probleme care acoperă interesul unui public mai larg.

Astăzi profesioniștii noștri cu experiență și bibliotecarii noi trebuie să-și găsească pasiunea în jurul oamenilor pentru a construi un cetățean educat și implicat și

să asigure oportunitate digitală și economică pentru toți. Profesioniștii bibliotecii sunt elementul esențial al școlilor puternice, colegiilor, universităților și ale comunităților publice.

Despre autori

Sari FELDMAN este președintele ales ALA și director executiv al Cuyahoga (Ohio) Public Library (CCPL). Sub conducerea

lui S. Feldman, CCPL a devenit una dintre cele mai bune și cele mai utilizate sisteme de biblioteci publice naționale.

Hallie RICH este director de comunicare și relații externe la CCPL. Ea conduce departamentul marketing, de dezvoltare, precum și strategia de implicare a părților interesate sistemului.

*Traducere din engleză
de conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI*

SOCIOLOGUL ANTON GOLOPENȚIA DESPRE PROBLEMELE TINERETULUI

*Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar*

Abstract

*This article is a review of the volume **Youth Guidance** by the Romanian sociologist Anton Golopenția (1909-1951). The Guidance is an unfinished work conceived in his youth when he was studying in Berlin, Germany. The manuscript is in the form of fragments written on scattered sheets, finding in the archives of the family Golopenția, including also pages typed on a typewriter, corrections and additions grouped by dr. Sanda Golopenția, linguist, professor emeritus at Brown University in Providence, USA, daughter of the illustrious scholar. This paper certainly is not the definitive one that aspired A. Golopenția, but allows the understanding of topics and problems.*

Keywords: *guidance, youth, thoughts, sociology, geopolitics, the responsibility, civic responsibility, the self-opinion.*

***

În 2015, la Editura Enciclopedică din București a apărut un volum¹ al lui Anton

¹ Golopenția, Anton. *Îndreptar pentru tineret*. Îngrijitor de ed.: Sanda Golopenția și Ruxanda Guțu Pelazza. Introducere și note: Sanda Golo-

Golopenția, avînd drept temă tineretul. *Îndreptar pentru tineret* este o lucrare neterminată a distinsului sociolog și geopolitician român, concepută în prima perioadă a anilor de studii în Germania. Atunci, în 1934, A. Golopenția împlinea 25 de ani.

Anton Golopenția s-a născut la 12 mai 1909, în Prigor, jud. Caraș-Severin, atunci în Austro-Ungaria. A fost licențiat în drept și filosofie, cu doctoratul obținut în Germania, unde primise o bursă Rockefeller și unde a intrat în contact cu savanți de vază germani. Între 1941 și 1943, o echipă de cercetători de la Institutul Național de Statistică, în frunte cu A. Golopenția, au efectuat cercetări în regiunile Harkov și Donețk ale Ucrainei de astăzi, în scopul „identificării românilor de la est de Bug”. Rezultatele cercetărilor întreprinse între râurile Nistru și Bug, dar și dincolo de Bug, precum și rapoartele lui A. Golopenția din acea expediție au fost publicate abia în 2006, în lucrarea în două volume intitulată *Români de la est de Bug*.

penția. București: Editura Enciclopedică, 2015. 254 p. ISBN 978-973-45-0712-2.

A. Golopenția a colaborat cu Dimitrie Gusti la elaborarea de studii de sociologie și filozofie. Sub conducerea acestui renumit sociolog A. Golopenția a turnat, împreună cu Henri Stahl, filmul sociologic *Un sat basarabean – Cornova* (1931). În perioada 1947-1948 a deținut funcția de director general al Institutului Central de Statistică. A fost unul din membrii fondatori ai revistei *Geopolitică și geoistorie*. În ianuarie 1950 a fost arestat – pe motive politice, în „dosarul Pătrășcanu”. Moare la București, un an și jumătate mai târziu – pe 26 mai 1951 – în penitenciarul (fosta mănăstire) Văcărești.

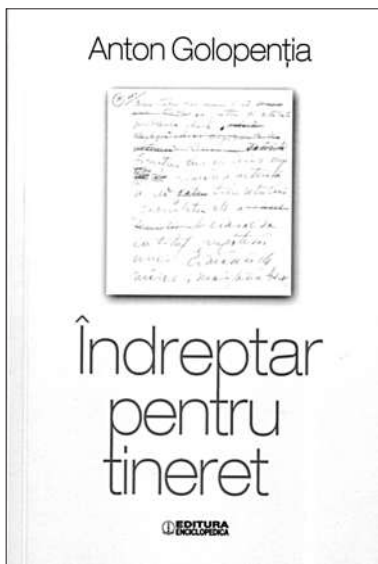
Manuscrisul *Îndreptar pentru tineret* se prezintă sub forma unor fragmente notate pe foi răzlețe, aflate în arhiva familiei Golopenția, cărora li se alătură pagini bătute la mașina de scris, incluzând corecturi și adaosuri regrupate de dr. Sanda Golopenția, lingvistă, profesor emerit la Brown University, din Providence, SUA, fiica ilustrului savant (s-a născut la 2 martie 1940, la București; părinții – sociologul Anton Golopenția și folclorista Ștefania Cristescu – au făcut cunoștință în anul 1931, la Cornova basarabeană din județul Bălți, pe când au făcut parte din echipa lui Dimitrie Gusti, care a sosit aici în scopul efectuării cercetărilor sociologice; în 1980, fiind persecutată de regimul comunist, se stabilește în SUA).

Lucrarea dată, desigur, nu este cea definitivă la care a aspirat Anton Golopenția, însă permite cititorilor de astăzi să-i întrevedă problematica. Trebuie să menționăm și faptul că fragmentele, rămase din timpul studenției autorului la Berlin, au fost tipărite între anii 1983 și 1986 în revista *Lupta*, care apărea la Paris (director Mihai Korne, redactor Antonia Constantinescu). Ulterior, S. Golopenția a descoperit alte materiale ale tatălui său și a dat o nouă înfățișare lucrării în cauză. Ordonarea tuturor fragmentelor în capitole îi aparține.

Volumul se deschide cu introducerea *Ochi și gând al acestei țări* de dr. Sanda Golopenția, după care urmează opt capitole de bază: *Tineret, îndreptar, orientare*; „*Generația tânără*”; *Tineretul românesc*; *Drumul*; *Fundătura*; *Cultură, cărturari*; *Bidimensionalitatea vieții*; *Orientare originară în România modernă*. La sfârșit se dau anexe, note, repere bibliografice și ilustrații.

În introducere este relatată istoria apariției acestei lucrări (aranjarea fragmentelor în capitole), precum și conceperea acestora de către autorul care traversa în timpul cela o perioadă grea, într-o Germanie tensionată de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial. Împins de circumstanțe, A. Golopenția ajunge la concluzia că adevărata cunoaștere a faptelor trebuie întreprinsă „din perspectiva poporului căruia îi aparține”, adică a României ca „axă imuabilă”. În consecință, tânărul cercetător, pe lângă ocupația sa de bază ce se referea la teza doctoratului, scrie o serie de articole („pretexte” sau „marginalii românești, la cărți străine”) în formă de eseu, care vor servi ulterior la formularea unei idei privind tineretul și România, în genere. Îndreptarul, care la început avea ca desti-

natori pe tinerii din capitală, cu încetul s-a extins asupra întregului tineret românesc. Pe măsură ce munca înainta, se schimbă și titlul lucrării, ca pînă la urmă să se stabilizeze la *Îndreptar pentru tineret*.

Trebuie să menționăm că tema tineretului în România interbelică era destul de des abordată. Între anii 1928 și 1937 au apărut articole sau cercetări de Mihai Ralea, Nae Ionescu, Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Pompiliu Constantinescu, Stelian Popescu, Pamfil Șeicaru, Octav Onicescu, Eugen Lovinescu, Constantin Rădulescu-Motru, George Brătianu, Felix Aderca, Constantin Argetoianu, Octavian Goga, Constantin Enescu, Lucian Boz, Alexandru Claudian, Tudor Vianu, Zaharia Stancu, Vasile Băncilă, iar între anii 1938 și 1947 de Vintilă Horia, Ștefan Baciuc, Constantin Rădulescu-Motru, Petre P. Negulescu ș.a. În această listă se înscrie și Anton Golopenția cu o descriere a problemei vizate observată din mai multe puncte de vedere.

Capitolul „*Generația tînără*” redă ruptura între generații, între cei „încăpuți la slujbe” și cei care, surprinși de criză, aspiră fără șanse să-și găsească o nișă în viață. Tinerii preiau fără discernămint toate cri-

zele și conflictele Apusului, în felul acesta își marchează eșecul. Din pricina că se profilează o ruptură între generații suferă cauza generală și este deci o problemă a întregului tineret al țării. Iată una dintre soluțiile autorului: „Ce trebuie de făcut. Legătura întregului tineret, în cadrul vrerii de a lucra pentru România. Nu e vorba ca toți să devină intelectuali, ci ca toți să aibă țeluri lămurite și clare. Fiecare să facă pentru toți ceilalți ce e de chemarea lui... istoricii, istorie, poezii, poezii. Altă viață, sănătoasă, orientată, «românească».”

Capitolul *Tineretul românesc* se prezintă ca un răspuns la cel precedent. Autorul subliniază că tineretul românesc este dispersat, grupările politice, diverse organizații obștești îl izolează de problemele stringente ale momentului istoric: „Tineretul românesc ca unitate nu există. Țărănimea tînără stă deoparte, ucenicii, calfele, muncitorii tineri de la meșteșugari și din întreprinderile comerciale și industriale din orașe – de alta, tineretul înșcolat, în sfîrșit, – iar de alta. Inși singuratici, în fiecare din aceste categorii; din cînd în cînd, grupuri înăuntru lor, chemate la viață de partide politice, de organizațiile muncitorești, asociații pentru a apăra interese materiale, grupările unor reviste sau formule patriotice răsuflete.”

Cea mai agitată, cea mai bogată în evenimente era viața politică a tineretului de la București și de la Iași. Tineretul ardelean își manifesta atitudinile la Cluj, iar la Timișoara, Cernăuți, Chișinău de abia se întrevedeau „începuturi de viață locală, dacă nu vegetare ca în mai toate capitalele de județ”. A. Golopenția e de părerea că criza tineretului din România are mai multe fațete, aspecte sociale: „Situația «materială» a aproape fiecăruia din cei ieșiți din școli în anii din urmă e mai mult decît dubioasă: scriitorii tineri se destramă sufletește și vorbesc despre «ratarea generației»; legionarii diferitelor formațiuni politice ti-

nerești sînt destul de încrîncenați ca să se jertfească, dar lozincile lor nu s-au dovedit constructive pînă acum. Iar la tineretul muncitoresc, meșteșugăresc și plugăresc, ale cărui perspective nu sînt întru nimic mai bune, ajuns într-o fază de însușire lesnicioasă a formei de viață pînă acum proprie exclusiv păturilor orășenești, pe cale de a se emancipa de prestigiul social al acestora, tot mai sensibil și mai dispus să se socotească nedreptățit, gata în curînd de a-și satisface singur nemulțumirile, se strîng nodurile unui conflict care poate primejdui existența statului românesc.”

Autorul crede că toate generațiile (după vîrstă) trebuie să creeze împreună posibilitatea mai multor tineri să-și dezvolte încrederea, simțul răspunderii, respectul de sine și răspunderea civilă: „Tineretul nu iese la iveală ca atare decît numai cînd certitudinile axei de orientare a unui neam se prăbușesc. Atunci, părinții și conducătorii nu mai știu cum să-și îndrumeze copiii și pe cei tineri; iar aceștia, simțind nesiguranța obștească, își fac de cap ne-struniți, ori iau asupra lor sarcina găsirii îndreptarului nou. Debandada tineretului și, la fel, sentimentul datoriei de a reforma totul sînt o acuzare continuă a lipsei de autoritate substanțială a generațiilor celor maturi și bătrîni.”

Un succint parcurs istoric ne prezintă capitolul *Drumul*. Sînt trecute în revistă epapele principale ale dezvoltării societății românești din ultimele două secole. În genere, România în această perioadă s-a aflat într-o continuă ascensiune: s-au unit principatele, s-a întregit țara, s-au împrumțuit țărani, iar industria a pășit cu mult înainte. Sînt aduse în prim-plan activitățile pe tărîm social ale înaintașilor noștri: Nicolae Bălcescu, Mihai Eminescu ș.a. Însă, criza economică de la începutul secolului al XX-lea a răsturnat toate planurile, „atmosfera de prosperitate a dispărut, urmată de o schimbare totală a aspectului

țării”. De aici A. Golopenția trage concluzia că „viața politică sănătoasă” ar cere din nou alegeri democratice, iar „tineretul, în tot cazul, trebuie să se pregătească în vederea soluționării problemei sociale.”

Fundătura – capitolul ce urmează – ne introduce în România anilor ‘30 ai secolului trecut, cînd dezorientarea populației cerea de urgență ca guvernării, oamenii politici să facă schimbările necesare în domeniul economico-social. Pentru a reuși era necesară coeziunea tuturor păturilor din societate.

În atenția tînărului savant s-a aflat și cultura țării (a se vedea capitolul *Cultură, cărturari*), care, după părerea lui, trebuie să capete o orientare reală românească (inclusiv, prin prisma unei diviziuni a muncii materiale și imateriale): „Trebuie văzut dacă o anume nevoie poate fi satisfăcută de o instituție europeană; dacă da, luată, dacă nu, creată una. Europeanul nu trebuie și nu e util global. Știm că nu ni se potrivește pe de-a-ntregul.” Un rol important autorul îi acordă cărturarului: „Trebuie să scoatem din noi oameni noi [...]. Oameni calmi și conștienți, ai faptelor conștiente.” Cărturarul este un îndrumător, nefiind asociat cu idealuri sau programe, el trebuie să fie conștient de destinația și misiunea sa: „De fapt, cărturarul-îndrumător (nu interpretul, pedagogul...) e chemat să vadă, să talmăcească, să familiarizeze oamenii cu situațiile noi, să le facă cu puțință reacțiuni și comportări adecvate, tuturor, și oamenilor de acțiune într-o oarecare măsură.”

Autorul prezintă și o simbioză între existența individuală și existența în cadrul comunității românești. Cele două planuri în care trăim ni se deschid în capitolul *Bidimensionalitatea vieții*. Niciunul din aceste planuri nu poate fi dominat: „Nici în viața noastră cu noi și în lume, nici în viața neamului nu ne e dat să stăpînim absolut; ne e dat să trăim într-un dialog cu meni-

rea noastră, cu viața neamului, cu lumea. Le înțelegem, ne putem orienta în cadrul lor. Le putem mlădia, întrucât ne supunem lor, întrucât rămînem în linia lor. Trebuie să rămînem însă totdeauna față în față cu viața noastră, cu realitatea naturii, a neamului și a istoriei. Nu trebuie să așezăm între noi și ea perdeaua unor «idealuri» și «tâlmăciri» răsuflate."

În capitolul *Orientare originară în România modernă* autorul îl îndeamnă pe fiecare locuitor al României să conștientizeze perspectiva istoriei țării și problemele care sînt puse în fața ei într-un cadru global, eliberîndu-se de balastul unor porniri greșite, îndeosebi privind tineretul: „Ridicarea României nu poate veni de la ideologii care speculează asupra naționalismului, a ortodoxiei ori a antisemitismului. E vremea chiar ca toți aceștia, intelectualii, ca și politicienii, să fie chemați la ordine și readuși la adevărata lor funcție. Chemarea aceasta la ordine nu poate veni decît din lumea prefacerilor obiective. Ideile noastre și atitudinile cărturarilor și ale politicienilor (dintre tineri) sînt mai mult în urma realității economice sau sociale.” Și, în continuare: „Cu toții însă avem un scop: a ne pune în slujba acestei României care se ridică. Nu sînt locuri, se va spune. Trebuie să nu ne lăsăm striviți de acest fapt. Dacă ne e de România și de noi, putem aștepta un an, doi. Ingineri fiind, să intrăm muncitori la o fabrică. Medici, să ne așezăm într-un sat și să tratăm gratuit țărani. ... Vom ieși căliți, iar vîntul proaspăt care suflă în România va fi întărit și roadele lui vor căpăta trăinicie.”

Dorința sinceră a autorului pentru tineri este ca ei să descopere adevărata însemnătate a rolului lor în societate. A. Golopenția a găsit timpul și ocazii de a lucra pentru tineri, de aceea se prezintă în lucrarea sa ca un îndrumător, ca un mentor care arată direcția, linia, sensul activităților cu adevărat necesare: „Ceea ce trebuie de făcut: să nu reducem problema tineretului la criza materială, decepție. Firește că tre-

buie soluționată. (Cred că și aici trebuie să intervină o inovare: aceea că tinerii trebuie să înceapă în mult mai mare măsură să-și ajute ei lor înșiși, să nu mai aștepte totul de la administrație.) Dar trebuie ca această criză de acum să devie pricina unei reveniri în fire. Rămăși pe dinafară, ducînd-o greu cu viața, cei tineri pot să vadă vidul înspăimîntător al anilor din urmă, această lăsară în voia lor a tuturor, cu toată mulțimea intențiilor bune, incapabile toate de o soluționare eficace. Această criză de acum, absurdă în sine, poate deveni prilej de schimbare, al unuia din acele salturi creatoare prin care neamurile se regenerează.”

Sau: „Ca schimbarea aceasta să devie aievea, depinde de chiar cei tineri, depinde întîi de toate de cărturari și de naturile active. Depinde întîi de o duzină care acceptă să se ia în serios și să se străduiască să vadă pentru ceilalți, să încerce, ca să le fie îndrumători. Nu e de ajuns să iei hotărîri frumoase, nu sînt de ajuns nici programele. Trebuie să se ia hotărîri și să le ducă la îndeplinire, fără să dea înapoi, pînă la urmă, ani de-a rîndul. Duzina aceasta deschide un alt drum.”

Tînăra generație trebuie să găsească ieșirea din situația creată, fiecare trebuie să-și simtă responsabilitatea civică, să pătrundă mai adînc în studierea situațiilor concrete: „Situația noastră în această parte a Europei și în lume, buna organizare a aparatului de stat, proporția de populație de neam străin, aspectul nou al problemei sociale, toate acestea sînt o serie de probleme pe care nu le putem evita dacă vrem să ne înrădăcinăm cu adevărat în românesc. Ele dau de lucru tuturor celor meniți să fie cărturari printre cei tineri (în vremuri de criză morală, știința trebuie mai mult decît în alte vremi să fie imediată, să lămurească și să îndrumeze; să evite chiar și aparența de gratuitate). Consacrîndu-se lămuriturii problemelor pe care le pun omul și realitatea românească, orașul și mahalaua nu mai puțin decît sa-

tu, ei trebuie să obișnuiască lumea de la noi cu gândul că a face știință nu înseamnă a celebra teorii create cine știe unde și uitate de atunci la locul lor de origine, ci a explora cele dimprejur, a le cunoaște și a le mînuî. Zeci de ani de muncă intensă sînt necesari pentru a face cu puțință o politică românească, o imagine limpede a românului despre el. Vom trebui să învățăm și mai departe de la străini; dar pentru a ne trata problemele noastre, nu pentru a-i reproduce, crezînd în orice inutilitate care i-a dat în gînd cuiva.”

Dar trebuie să se ia în considerație: „Problema viitorului României e adevărata problemă a tineretului românesc; criza materială, eșecul politic și destrămarea în literatură trebuie să aducă convingerea aceasta în sufletul fiecărui tînăr. Viitorul României îi cere fiecăruia o viață conștientă și disciplinată prin acceptarea răspunderii pentru destinele României. Locul lui nu e de pe acum, înainte de vreme, în fruntea treburilor, pentru că numai dacă se pregătesc temeinic poate fi mai bun decît cei de azi. Criza materială trebuie soluționată întîi de toate de chiar cei tineri, ca să se încredințeze de tot ce e în puterea lor și ca un început de altă viață.”

Cugetările lui Anton Golopenția despre tineret – scrise în anii 1934-1935 – se deosebesc radical de tratările și dezbaterile altor contemporani ai săi care au luat în discuție această temă spinoasă, greu de abordat și de realizat. Autorul fragmentelor – închegate iscusit și ingenios de dr. Sanda Golopenția – face un excurs în istoria și tipologia sociologică a tineretului românesc și, totodată, prezintă soluții de a ieși din criza materială și morală atît pentru tînăra generație, cît și pentru celelalte pături sociale. A. Golopenția accentuează asupra răspunderii pe care o au mai ales tinerii pentru viitorul țării.

Pentru a ieși din „fundătura” prezentului și a moderniza din temelie orîndu-

irea românească, A. Golopenția trasează pe drumul care trebuie parcurs un șir de obiective spre care tineretul va trebui să se orienteze. Tineretul, după cum sînt toți de acord, reprezintă viitorul țării, de aceea trebuie să se facă un efort unit al societății întru îndrumarea lui de a merge pe o cale corectă, dar cel mai mult trebuie să-și dea interesul în această privință însuși el, tineretul.

Îndreptar pentru tineret de Anton Golopenția este o carte de o importanță vitală pentru generația tînără; este o scriere care nu își pierde actualitatea pînă în zilele noastre. Eseurile / fragmentele, care au format conținutul sumarului, nu ar trebui neglijate nici astăzi, deoarece sînt și interesante, și bune de a fi luate drept repere în activitățile grupurilor de tineret contemporane, care sînt în permanentă căutare a vectorului propriu de deplasare în labirintul crizei de acum actuale, care pare să nu aibă sfîrșit.

Îi sfătuiesc pe tineri, dar nu numai, să citească această carte, măsură care cu siguranță va contribui la formarea unui caracter destoinic de a fi menționat de posteritate. Toți vor căpăta avantaje spirituale. Tinerii trebuie să memoreze cele mai importante teze din culegerea de față și să le aplice în practică – fără îndoială, vor căpăta rezultate vizibile în toate ceea ce fac pentru binele lor personal, dar și al societății.

A. Golopenția parcă a dat alarma: tineretul trebuie în permanență orientat, îndrumat, deoarece doar performanțele contează. Este deosebit de important ca tinerii să-și dezvolte capacitățile lor de a realiza potențialul reformator, care s-a acumulat pe parcursul deceniilor, și să-și găsească nișa lor în societate. Tinerii sînt gata de a-și schimba viața, însă ei trebuie să se autoorganizeze efectiv și să recurgă la acțiuni sincere și deschise. Ei trebuie ajutați, încurajați în maniera lui A. Golopenția.

E, de asemenea, important ca acțiunile tinerilor să aibă loc în echipă, care să fie în rol de locomotivă a tuturor ideilor. În acest sens volumul analizat mai sus, cu toate că a fost conceput acum trei pătrate de veac, este valoros și eficace pentru timpurile noi pe care le trăim.

Tinerii de azi, ca și cei din secolul trecut, sînt pragmatici, individualiști, în fața lor se deschid zeci de opțiuni de activism, le este foarte greu uneori să aleagă ceva pe gustul inimii, de aceea le va fi mai ușor dacă vor fi orientați de aceste valoroase schițe ale unui tratat științific. Și acum ne aflăm într-o criză periculoasă, de aceea încă o dată îndemn tinerii să citească această lucrare prestigioasă și marcantă

din domeniul sociologic și să o aibă drept călăuză în luarea deciziilor pe care posibil le vor lua – să nu se sfiască de a prelua cunoștințele unui cercetător notabil, cu o experiență inestimabilă cum este Anton Golopenția, dar să se familiarizeze cu tot ce a scris cercetătorul despre cei în ale căror mîini se află viitorul nostru.

Tinăra generație este una din cele mai importante și valoroase resurse pe care le poate avea o țară. Cu adevărat, *Îndreptar pentru tineret* de Anton Golopenția poate servi ca o platformă de autoafirmare pentru oricare tînăr dornic de a fi de folos Patriei sale. Să sperăm că investițiile noastre nu vor fi zadarnice și că nu vom regreta că zicem despre tineri că sînt viitorul țării.

ROMANUL LIDIEI ISTRATI TOT MAI DEPARTE... AMÂNAT EDITORIAL

Ecaterina CIORTAN,
master în filologie, USM

* * *

Abstract

The author analyses the novel Tot mai departe by Lidia Istrati (1941-1997). The novel was a result of author's historical researches about the personality of the prince Stefan cel Mare and his presence in Bessarabian social and cultural contexte. The action of the novel takes place during the years 1467-1473, years of brilliant victories of Stefan cel Mare on the Hungarians at Baia Mare and the Tatars at Lipnic, but also heavy meditations on destiny and personality of the community. The writer tries to break away from dull reality of the time in which he lived, studying depth annals people to write the novel, dedicated to prince Stefan cel Mare, epic canvas on which he worked about ten years. The novel published stayed for four years in the magazine Nistru editorial office, then another five years at the publishing house „Literatura Artistică”.

Keywords: *Lidia Istrati, novel Even further (Tot mai departe), the prince Ștefan cel Mare.*

Fiind o cititoare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și o participantă a întrunirilor organizate de poeta și conferențiarul Victoria Fonari, am fost receptivă la sugestia sa de a lectura romanul Lidiei Istrati *Tot mai departe*. Propunerea s-a datorat probabil jubileului scriitoarei, dar lecturând cartea, am conștientizat timpurile în care a activat autoarea, forța și lupta ei, dar și nerecunoștința predecesorilor de a lăsa textele întinate în grafie chirilică.

Scriitorul, prin relația de interdependență ce există între literatură și aspectele sociale, este condiționat să urmeze impulsurile acesteia, simțind pulsul istoriei, problemele sociale. Lidia Istrati a trăit acut aspectul social al scriitorului român din perioada postbelică, interdicția operelor sale care ieșeau din tiparele doctrinei partinice și cenzurarea scrierilor au amânat debutul literar și avântul ei artistic, însă nu

au diminuat valoarea și unicitatea universului ei creativ.

Geneza romanului

Romanul *Tot mai departe* a fost conceput ca fiind rodul mai multor lecturi și investigații istorice, din dorința scriitoarei de a reinvia personalitatea istorică a domnitorului, în contextul sociocultural din Basarabia. Invocarea trecutului glorios al neamului românesc era considerat drept violarea politicii de partid impuse. Imboldul de a realiza lucrarea a pornit de la o firească întrebare: de ce numele lui Ștefan cel Mare era ocolit de istoricii și oamenii de artă ai vremii, de parcă acesta nici nu ar fi existat în istoria națiunii noastre? Întrebarea era cât se poate de justificată, luând în considerație specificul literaturii basarabene create sub influența principiilor, tematicii socialiste acceptate de conducerea totalitaristă.

Despre etapele premergătoare ale nașterii și coacerii ideii de a scrie un roman istoric, ne vorbește Andrei Langa, în articolul său *Lidia Istrati – starea de adevăr* [5, p. 56]. Acesta specifică: „Primele date despre domnitor i-au fost transmise încă din copilărie de bunelul după tată, Spiridon. De regulă, acesta îi povestea despre viața domnitorului seara, înainte de culcare. A mai aflat câte ceva de la tatăl ei, care absolvise patru clase românești. Acesta făcea mai întâi niște improvizatii, inspirate din povestirile lui Ion Creangă, apoi trecea la depănarea istorioarelor despre Ștefan cel Mare, legende despre mama domnitorului și băcăliile la care a participat. Cunoștințele acumulate din curiozitate copilărească le-a purtat în memorie peste ani, astfel că nu a fost întâmplătoare scrierea romanului”. Poate că dorința de a scrie o carte cu un asemenea subiect

să fi fost și un imbold divin. Drept surse de inspirație literară i-a servit volumul *Ștefan cel Mare* de Nicolae Iorga, a făcut-o să perceapă în profunzime viața voievodului *Frații Jderi* de Mihail Sadoveanu. Dacă Mihail Sadoveanu l-a transformat pe Ștefan cel Mare într-un personaj literar în romanul *Frații Jderi*, prozatoarea și-a propus să reinvie ființa domnitorului, să o aducă în actualitate, utilizând cu iscusință propriile unelte scriitoricești. Iată de ce chipul domnitorului este practic confundat cu cel al străbunilor noștri, autoarea recunoscând că l-a identificat cu chipul bunelului pe linie maternă. Portretul domnitorului, se aseamănă în parte și cu portretul descris de cronicarul Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei* fiind un document istoric din care scriitoarea s-a inspirat pentru a consolida imaginea lui Ștefan cel Mare. Unii critici literari i-au imputat chiar că, din dorința de a contura imaginea propriului domnitor, l-ar fi făcut prea neaoș, aproape țăran.

Acțiunea romanului se desfășoară pe parcursul anilor 1467-1473, ani de victorii strălucite ale lui Ștefan cel Mare asupra ungurilor la Baia și asupra tătarilor la Lipnic, dar și de grele meditații referitoare la destinul personalității și al colectivității. Titlul romanului poate fi argumentat prin faptul că, în lupta pentru putere atât internă, cât și externă, mergând *tot mai departe*, dom-

Lidia Istrati (1941-1997)

nitorul observă că rămâne *tot mai singur*. Putem spune că acest *tot mai departe*, cere, ca efect al proximității semantice, insistent pe acest *tot mai singur*, asocierea oferindu-ne o cheie pentru lectura romanului și asimilarea timpului istoric.

Scriitoarea încearcă să se detașeze de realitatea obtuză a vremii în care trăia, studiind aprofundat analele neamului pentru a scrie romanul *Tot mai departe*, închinat domnitorului Ștefan cel Mare, până epică la care a lucrat circa zece ani. Romanul *Tot mai departe* a stat nepublicat timp de patru ani la redacția revistei *Nistru*, apoi alți cinci ani la Editura „Literatura Artistică”.

L. Istrati a evoluat însă și s-a aliniat procesului literar contemporan, dovadă este și ultimul ei volum *Nevinovată inimă* (1995), în care vom găsi romanul *Goană după vânt* și patru proze scurte. Iulian Ciocan apreciază că este un fapt ce se vede cu ochiul liber că autoarea a evoluat, romanul *Goana după vânt* fiind scris într-o cu totul altă manieră decât romanul istoric *Tot mai departe* (1987). Din punctul de vedere al istoriei literaturii, în proza basarabeană, scriitoarea este situată ca o continuatoare a unor autori precum Vasile Vasilache și Vladimir Beșleagă [1, p. 530]. Aceeași apreciere a prozei L. Istrati o are și Andrei Langa, subliniind că aceasta este „plasată între aceste două generații, proza L. Istrati se evidențiază prin ingeniozitate și stare de adevăr, unde domină setea de divin și mesianism. Forma aparent tradițională și limbajul neaoș al prozelor este dublat de sobrietate în stil, narațiunile căpătând conotații moderne prin multiple inflexiuni lirice și expresii axiomatice. Mai e și o altă fațetă a prozelor ei de debut, care trădează un atașament puternic față de valorile spirituale ale neamului. Una peste alta, iese în evidență tipul scriitorului modern, dornic să-și afirme individualitatea și frământările sufletești prin obiectivul lumii înconjurătoare, căutând cu tenacitate să descopere

enigmele spiritului uman pentru a afla starea morală a contemporanului și a o influența pozitiv” [5, p. 5].

Romanul istoric *Tot mai departe*, al cărui pretext este relația domnitorului Ștefan cel Mare, pe de o parte, cu boierii și, pe de altă parte, cu poporul a fost scris în perioada de stagnare a regimului comunist, când „amorțise” și mișcarea de emancipare națională a românilor basarabeni. Devine clar de ce o proză, în care este reconstituit destinul domnitorului Moldovei Ștefan cel Mare, a fost ținută la index timp îndelungat și a văzut lumina tiparului numai după intervenția scriitorului Andrei Lupan.

Într-un timp în care pe scena vieții sociale de la Est de Prut se insinua memoria istorică, lucrarea readuce în discuție istoria, romanul istoric și conștiința istorică, din care motiv este privită ca o modalitate a reprezentării trecutului neamului. Scrierea Lidiei Istrati întruchipează un nou angajament față de trecutul istoric, în raport cu atitudinea ostilă față de aceasta și față de marile personalități. Iată de ce a și scris biografia romanțată a celor zece ani de viață din tinerețea lui Ștefan cel Mare, inspirată fiind de operele lui Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu și Marin Preda, mari scriitori români care au fost preocupați de portretizarea literară a domnitorului Moldovei și de reflectarea epocii în care a trăit. Ideea a fost subliniată cu relevanță și de M. Cimpoi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, care notează că „prin debutul care a scandalizat autoritățile și prin proza de mai târziu, de asemenea contestată, fiindcă aducea în prim-plan figura voievodului Ștefan cel Mare, simbol al renașterii naționale, Lidia Istrati (...) are un dar incontestabil de povestitoare, care surprinde oamenii la răscruce, «subt vremi» și legi” [3, p. 356]. Romanul apare abia în anul 1987, fiind în parte un veritabil document istoric, bazat pe date și evenimente reale cu evidente implicații

în politica și cultura vremii. Într-o recenzie scrisă în termeni apreciativi, intitulată *Duritatea adevărului* [2, p. 8], acad. Mihai Cimpoi considera romanul *Tot mai departe* a fi adevăratul debut al prozatoarei.

Lidia Istrati este preocupată de procesul de devenire, de constituire a sinelui moral, demonstrând, în felul acesta, aderența la un punct modern asupra vieții. Subiectivizarea practicii morale a creatorului, condus de instinctul conservării capacității sale de artist al cuvântului, mai presus de bine și rău, mai presus de atrocitățile istoriei, constituie mesajul scrierilor acestei curajoase autoare, mesaj adresat atât omului simplu, cât și intelectualului, ambii vizați deopotrivă.

Romanul *Tot mai departe* – roman istoric

Romanul istoric și particularitățile acestuia implementate de Mihail Sadoveanu în literatura română interbelică au influențat cursul dezvoltării artei românești din spațiul basarabean. Exegeza noastră după anii '90 demonstrează că Mihail Sadoveanu e modern nu numai prin constituirea eposului monumental, ci și prin construcțiile sale polifonice, personaje, strategii și tehnici narrative, iar modelul narativ sadovenian este unul fascinant pentru prozatorii care apelează la tema trecutului. „În Basarabia postbelică, datorită conjuncturii politice, realismul clasic putea fi valorificat numai în literatura cu subiecte din trecut care descrie realitatea socială și dezvăluie suferințele și nemulțumirile maselor populare. Scrierile lui Gh. Malarciuc, L. Istrati, S. Lesnea, Vl. Ioviță, V. Ciobanu stau sub semnul tutelar al istoriei, însemnând – epos și epic – reprezentare a destinelor în durata existențelor și evenimentelor, în spațiul modelat de istoria vieții și a devenirii unei umanități. Istoric e doar textul românesc în care evenimentele, personajele sunt învăluite în aventură și

fapte eroice într-un spațiu strict al acțiunii. Tangențe cu opera sadoveniană constatăm la nivel de temă, motiv, simbol, personaje” [3, p. 149].

Exegețul istoriei literaturii postbelice Mihai Cimpoi susține că stratagema prin care scriitorii s-au sustras doctrinei realist-socialiste a fost documentarul, care „a avut câteva rațiuni distincte: redarea prezentului, a dimensiunii temporale genetice de care îl absolvea ideologia oficială – trecutul, conștientizarea identității naționale, a apartenenței la istoria comună a românilor, cultivarea documentului ca o contrapunere strategică ficțiunii artistice contravenționalizate subminătoare și poleitoare a adevărului și recâștigarea prin aceasta a creditului cititorului dezamăgit de prezentarea în roz a realității” [3, p. 156].

În operele scriitorilor din arealul basarabean se întâlnesc aceleași nuanțe și consecințe ale unor „permutări radicale a centrului valoric și temporal al orientării artistice, ale aceleiași răsturnări în ierarhia temporală, specific sadoveniene”. Prozatorii din Basarabia care apelează la tema istorică, adesea, aderă la convenția romanului istoric instituit de Mihail Sadoveanu.

Printre reprezentanții prozatorilor basarabeni care cultivă romanul istoric sunt: Ion Druță – *Biserica Albă* (1988), este un roman în care se oglindește viața de pe timpul războiului ruso-turc din secolul al VIII-lea, Vladimir Beșleagă – *Sânge pe zăpadă* (1985), inspirat de destinul tragic al lui Miron Costin. Dorița romancierului de a acoperi golurile imense în cunoașterea istoriei naționale de către intelectualii basarabeni este susținută de curiozitatea sa de potențial cercetător al literaturii, al istoriei și al filozofiei, cercetător al cărui zbor a fost frânt de regimul totalitar. Sanda Lesnea – *Sub cârma vremii* (1986), consacrat domniei lui Vasile Lupu, și *Zbucium* (1989), dedicat lui Ion Neculce, prezentând mo-

mente și fapte din creația cronicarului, și Gh. Madan – *Cruciș de săbii* (1977), *Spicul visului* despre viața și creația lui Dimitrie Cantemir [6, p. 56]. Au mai scris proze istorice și Gh. Malarciuc, Vlad Ioviță.

Lidia Istrati simte necesitatea să revalorifice trecutul nostru cultural și istoric în romanul *Tot mai departe*. Tematica istorică generează motive identice sau similitudini de situații și chiar o tipologie cu numeroase înrudiri de la un scriitor la altul, ceea ce oferă posibilitatea de a pune problema intertextualității sau a dialogului cu alte texte. Tabloul social este transfigurat în tonuri realiste. Gh. Malarciuc nota, în acest context, „că farmecul inedit al narațiunii Lidiei Istrati ține nu de acțiune, fabulă, conflicte, ci de urzeală, de fondul pictural al lucrării. Îmbinarea dintre arhaic și modern este perfectă, într-o deplină armonie. Am certitudinea că primim, în sfârșit, un veritabil roman istoric de autentică respirație epică, de o reală valoare artistică. O carte de învățătură pentru noi și pentru copiii noștri” [39, p. 125]. Arta scriitoarei constă anume în conturarea unei atmosfere istorice, iar datorită naratorului heterodiegetic, adoptând perspectiva narativă *din spate*, cititorul are impresia că participă direct la evenimentele descrise. În *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2010*, se apreciază că proza Lidiei Istrati „stă sub semnul experimentului. Posedând rarul dar de povestitoare, prozatoarea a recuperat prin document figura legendară a lui Ștefan cel Mare, care a devenit simbolul renașterii naționale” [7, p. 178].

Sub pana Lidiei Istrati faptul comun al prezentului aspiră, cum zicea I. Druță, spre *răsufierea de vremuri*, spre ceea ce istoria a sedimentat în matricea sa stilistică de-a lungul anilor. Romanul istoric *Tot mai departe* tratează evenimentele anume din perspectiva alimentării lor latente din matricea stilistică a neamului, care, prin forajul său în timp, conține în sine sedimen-

tările mai multor canoane, preponderent rămânând cel modernist.

După cum am menționat sub aspect cronologic *Tot mai departe* cuprinde doar câțiva ani: „De zece ani adună bir Moldova”, acțiunea începe pe la 1467 și se încheie cu înscăunarea lui Laiotă Basarab în 1473, centrale fiind bătălia cu Matei Corvin la Baia și cu tătarii la Lipnic. Dar acest răstimp e suficient pentru a efectua o secțiune transversală în mecanismul istoriei, dar și pentru realizarea scopului scriitoarei de a promova, prin personalitatea lui Ștefan cel Mare, o istorie comună tuturor românilor.

Un argument în susținerea istorismului romanului Lidiei Istrati, al doctrinismului realist-socialist este documentarismul. În susținerea acestei idei ne servește aprecierea lui Mihai Cimpoi: „regalitatea documentarului s-a manifestat ca un imperativ al investigației, cunoașterii sau aducerii la prezent a istoriei naționale. Prin document se recuperau, astfel, epoci sau evenimente puse sub interdicție sau considerate tabu de ideologia oficială. Adevărul spus de prozatoare e dur, manifestându-se uneori chiar cu o îndrăzneală naturalistă; ea face, în fond, antropometrie, adică determină esența morală a omului după acțiunile sale concrete. Narațiunea ia forma unui evantai de fise etice, caracterologice și fiziologice” [3, p. 310].

Dacă marea scenă a istoriei e cuprinsă cam stângace de autoare, în schimb prim-planurile (acte fariseice, intrigile, patimile mărunte, aspirațiile ascunse la putere) sunt conturate cu o siguranță portretistică ce se reține. Lidia Istrati face pictură de tipuri, dispunând de o pastă densă. Scriitorul Gh. Malarciuc, expunând unele particularități ale prozei istorice, ne aduce cât mai aproape de înțelegerea timpului și esenței istoriei [7, p. 145]. Arta scriitoarei de a crea portrete este apreciată astfel: „Gama portretistică se reduce la un clarobscur sobru, dispus, însă, în pete

distincte, expresive.” Impresia e că stemuiește: chipurile se conturează rigid prin lovire și presare. Iată dregătorii în preajma domnitorului – toți înfățișați cu asemenea trăsături tipice: „*La hatar de veselie stolnicul arata dinți măcinați, obraz zbârcit și gavage subțiate. Deodată el se simți bun de fari-seu... Iar de colo Bode vornicul cu ochi negri strădalnici și obraz alb... Goian surâdea într-un colt de gură, și în surâsul dumnealui era atât îngăduitoare bunăvoință, cât și cucernica hâtrie, ci vodă îl înțelese mai mult a bătaie de joc. Și atunci el s-a ridicat negru și posomorât, jos de stat, vârtos clădit, cum era...*” [8, p. 129].

Pana prozatoarei e neșovăitoare în prezentarea *zămislirilor de rău*, împătimită de acest viciu și în contaminarea spiritului de viclenie: „*Stolnicul Alexe credea în vicleșugul cel ascuns și în roada lui. Căci nimic nu da mai ușor în colte ca un vicleșug bine plăsmuit*” [8, p. 145]. Vicleșugurile iau proporții monstruoase în Moldova și, urmărit de fantoma lor, de *roada* viitoare, Ștefan cel Mare devine *tot mai singur*.

Un alt argument semnificativ al istorismului romanului este și limbajul utilizat. Lidia Istrati reușește să creeze, prin cuvintele arhaice, regionale, specifice vremii, o cântare a limbii române, o demonstrare strălucită a virtuților și nesecăturii graiului nostru. Îmbinarea dintre arhaic și modern este perfectă, într-o deplină armonie. Autenticitatea limbajului timpului poate fi dovedită și prin bocetul cântat de mama lui Ionel, la aflarea vestii că Ștefan Vodă l-a omorât: „*Of, Dochie, Dochie, / Să-l iei pe Ionel de mână, / Și să veniți la vale, / Pe unde-l iarba mai moale, / Să nu vă înghimpați la picioare*” [9, p. 90]. Autoarea a surprins acest moment tragic, implicând tradiția vremii, bocetul, pentru a crea un tablou complet al tradițiilor străvechi.

În planul măiestriei artistice autoarea a demonstrat că a știut să depășească relatarea cronicărească impusă de canonul rea-

list socialist, să îmbrățișeze canonul proteic modernist, deschis la cele mai îndrăznețe căutări, să relaționeze prin el prezentul la respirația epică a trecutului, la matricea lui spirituală și stilistică, ceea ce pentru proza basarabeană a timpului însemna foarte mult, dovadă fiind primirea caldă a romanului de către cititori, dar și atitudinea ostilă față de el a băgătorilor de seamă ai criticii oficiale, care l-au osândit la ședere în sertar timp de nouă ani – mai întâi la revista literară, apoi la editură. Personalitatea eminentă a lui Ștefan cel Mare este cuprinsă în ascensiune, prozatoarea redând chipul luminos al domnitorului, utilizând o tehnică narativă de factură romantică.

În acest roman, Lidia Istrati a valorificat și a reactualizat lexicul vechi, a prezentat tabloul social și politic al primilor ani de domnie a lui Ștefan cel Mare, a moravurilor sociale, religia și formele de gândire.

Putem afirma, cu toată certitudinea, că primim, în sfârșit, un veritabil roman istoric de autentică respirație epică, de o reală valoare artistică. Prin valorificarea principiului valorificării trecutului glorios, a personalității marcante lui Ștefan cel Mare, crearea personajelor memorabile, utilizarea limbajului arhaic și a documentarismului realist și istoric, scriitoarea ne-a oferit unul dintre cele mai valoroase romane istorice din literatura basarabeană, continuând, astfel, procesul de integrare a acesteia în contextual literaturii române.

Imaginea lui Ștefan cel Mare și învingerea cenzurii

În romanul *Tot mai departe*, prozatoarea redă chipul luminos al domnitorului, utilizând o tehnică narativă de factură romantică. Romanul, aparut abia în 1987, este în parte un veritabil document istoric, bazat pe date și evenimente reale cu evidente implicații în politica și cultura vremii.

Cu toată turnura romanțată a chipului domnitorului, autoarea a reușit să redea

atmosfera acelei epoci și, astfel, să exprime în mare adevărul istoric. Un vis al prozatoarei era să mai scrie un roman despre Ștefan cel Mare, cu titlul *Valea Albă*, în care ar fi predominat ideea măreției domnitorului și aspirației sale de a face bine popoului, cum avea să se exprime într-un interviu: „*Ștefan cel Mare a fost tot ce ne-am dori să fim noi*” (Victor Dumbrăveanu, *Ani în fața veșniciei*, rev. *Moldova*, nr. 4-6, 1997).

Dimensiunile istorice, dar, mai ales, cele legendare ale domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt au impresionat-o atât de mult pe Lidia Istrati, încât a ajuns să-l identifice, la un moment dat, pe voievod cu întreaga spiritualitate românească. Încă din primul capitol *Ești domn în țara asta* ni se aduc niște judecăți de valoare în ceea ce privește menirea și atribuțiile unui bun domnitor. Prin intermediul naratorului heterodiegetic autoarea ne prezintă imaginea lui Ștefan cel Mare la o întâlnire cu boierii, la care este supusă la judecată fapta boierului Zberea față de pârălăbul Vlăicu. Domnitorul își asumă pe deplină dreptate luarea deciziei și nu pune la îndoială decizia sa și atribuțiile sale de domnitor: „A mea voie va fi pururea, iar a voastră nicicând. Eu sunt domn și voi – supușii mei. Și cum voi hotărî eu, așa va fi.” Totuși, vocea sugestivă a naratorului intervine, punctând că „adesea cei mari pedepsesc pe cei mici pentru dare în obraz. Lui Ștefan Vodă i s-a întâmplat să fie și drept și strămb, însă întotdeauna a știut cum și de ce-i așa” [9, p. 19]. Ideea de atotputernicie este pusă la dezbateri, evidențiind faptul că domnitorul nu judecă după bunul plac, luând în considerație accepțiunile proprii, contrar părerilor multora: „Ești domn în țara asta. Și ce vrei aceea faci. Pe care dacă vrei îl sui, pe care și-l cobori” [9, p. 54]. Judecata de valoare este evidențiată în următorul fragment sugestiv: „Așa cred toți acei care n-au fost și nu vor fi domni, însă acei, care au fost domni sau sunt, știu că nu-i chiar

așa. Domnul care e domn nu suie și nu coboară pe oameni din cheful său. Ștefan Vodă a știut pe cine să-l suie și pe cine să-l coboare, pe cine să-l apropie și pe cine să-l depărteze, pe cine să-l mângâie și pe cine să-l zătrească. Dar i se întâmpla și Măriei Sale să bată la fund și să-i crape lângă toartă” [9, p. 30]. Astfel, autoarea, prin măiestria cuvântului său și prin puterea exemplului – judecata lui Ivașcu și hotărârea de a nu-l face logofăt, a creat portretul unui domn ghidat de valori morale, drept și nepărtinitor.

Capitolul intitulat *Vor veni vremuri* are o însemnătate deosebită, prevestind prin intermediul tehnicii visului evenimente semnificative. „Ștefan Vodă a visat de parcă a venit la Suceava o solie de turci și solia a cerut cele două mii de galbeni, pe care Moldova-i dă bir sultanului. Și parcă două mii de galbeni Ștefan Vodă nu-i avea, și l-au amenințat turcii că dau năvală în Moldova, și în vis Vodă s-a rugat, s-a rugat la boieri de ajutor, dar boierii și-au întors spatele și n-au vrut să-l asculte. Și în vis vodă plesnea de necaz și striga: „Voi, voi ați vândut Moldova. ... Și parcă l-au răstignit turcii cu fața în sus și cu junghiul i-au scos inima din piept. ... Și se uita Ștefan Vodă la inima sa. Și de unde s-a iscat cumnatul Isaia și l-a apucat pe Vodă spaima că va călca Isaia peste inima lui, și de spaimă s-a trezit. Cu ce te petreci, aceea visezi – s-a gândit Ștefan Vodă” [9, p. 87]. Visul domnitorului poate fi interpretat ca o previziune asupra destinului său și asupra Țării Moldovei, a luptei pentru putere cu boierii. Iubirea lui Ștefan cel Mare pentru țară este, prin vis și metaforizare, adusă de autoare la nivel de personaj – simbolic, deoarece tot ce făcea domnitorul pentru țară era din iubire.

Imaginea maternă, evocată prin portretul fizic și moral: „Maria Mușată avea semne de femeie și de vulturoaie. Obrazul alb ca spuma laptelui și ochii albaștri erau semne de femeie. Nasul încovoiat și

unghiile tari erau semne de vulturoaie. Și caracterul îi era de femeie vulturoaie”, ne prezintă o voce rațională, încercând să-i domolească pornirile în ceea ce-l privește pe boierul Isaia: „Nu uita, Ștefane, că și boierii au putere. – E-he, Ștefane, dragul mamei. Vezi cum îi viața: azi ești domn și mâine rob, că toți scurmă sub cel mare... Să le știi boierilor pasul și suflarea. Și lasă ciuda. Ciuda-i rea sfătuitoare” [9, p. 96].

Este acuzat de boieri că e zgârcit „și cumpără argint de la Brașov, iar de la boieri cere jertfe pentru mănăstiri, și boierii se întrebă cât poate aduna și nimănui nimic a da. Aceste presupuneri ale boierilor ajung la Ștefan Vodă și-l împung la inimă, că nu-i zgârcit din cheful său sau din iubire de comănduri, ci din grija către ziua de mâine”. Observăm că scriitoarea enunță niște probleme fundamentale, care îl măcinău pe domnitor, din poziția sa de conducător suprem al țării: adunarea birului anual plătit Porții Otomane, câștigarea încrederii boierilor și afirmarea ca domnitor acceptat și respectat pentru deciziile luate. Naratorul, prin perspectiva din spate ne permite să pătrundem în adâncurile conștiinței domnitorului, realizând o radiografiere a lumii interioare a acestuia. Astfel, avem mai multe perspective de asimilare a personajului artistic creat de scriitoare: „Dar nimeni nu va afla de mânia din mine... până la o vreme voi fi zgârcit și voi cumpăra sate de la boieri. Până la o vreme voi ruga în loc să poruncesc. Dar va sosi ea acea vreme, atunci nu va plăti bir Moldova. Atunci domnul va fi mai puternic decât boierii. Atunci se va afla ce fel de domn e Ștefan Vodă” [9, p. 99].

Atmosfera psihologică și morală a romanului e guvernată de ideologia providențialității. Anume ea ține în echilibru normal comportarea oamenilor. Și tot ea, atunci când se abuzează, când domnul care se consideră unsul lui Dumnezeu pe pământ, credea că e în stare să-și permi-

tă orice crimă, trădează adevărul vieții. E știut, bunăoară, că intrigile boierilor îl țin pe Ștefan cel Mare într-o stare mult prea alarmată ce putea conduce uneori la crime: „De multe ori la ospete, omorâia fără giudețu”, scrie cronicarul Grigore Ureche. Acest „fără giudețu” însă trebuie înțeles nu ad litteram, ci ca o situație extremală, când județul (judecata) se bizuie pe o rațiune aprioric verificată și acceptată ca un dat în afara oricăror discuții („... cum să nu vreau moarte de-aproapelui, zice Ștefan cel Mare în roman, când dumisale năzuie moarte mie!”). În rest, se știe, domnitorul recurgea la pedeapsa capitală numai după supunerea cazurilor concrete judecătii.

Autoarea, însă, dorind să respecte spusele cronicarului („omorâia fără județ”) îl pune pe Ștefan cel Mare să comită, în disonanță cu logica propriului caracter, un omor. E vorba de uciderea nepoțelului de la soră din motivul naiv că acesta ar fi tras și el, împreună cu Ștefan cel Mare cu arcul în scopul determinării locului unde se va construi mănăstirea de la Putna. „Ștefan Vodă a potrivit arcul și, încordându-se, a tras. Săgeata a zbârnâit, înfigându-se în matca podișului. Și aici nepotul Ionel – nu dovedise Ștefan Vodă să se bucure – trage și el o săgeată hăt mai departe ca domnul țării. – Eu mai departe am tras, a spus Ionel... Ștefan Vodă a simțit cum se înfierbântă din tălpi spre creștet. Mușchii i s-au încordat, ochii i s-au ținut locului, vinele de la tâmpile i s-au înflat. Măria Sa a uitat de vremea cea hotărâtă. Măria Sa a uitat de răbdare. Mânia i-a întunecat cugetul și mâna lui a scos sabia din teacă. Vodă a uitat de soră și de mamă, de țară și de sine însuși. Cât se poate a răbda? Cât se poate a juca din ură iubire? Cât se poate a surăde în loc de a lovi? Și până când Isaia a înțeles ce vrea să facă, Ștefan Vodă a retezat capul nepotului de domn. Albul ochilor i s-a împăienjenit – roșu, părul mustăților i s-a

zbârlit, gura i s-a încovoiat potcoavă. Ionel s-a zbătut în iarbă. Tidva lui cu plete lungi și asudate s-a oprit într-o tufă de susai. Sângele i s-a închegat ghemuri pe iarba fragedă” [9, p. 139].

Această *omorâre fără giudețu*, analizând psihologic gesturile domnitorului, acțiunile sale anterioare, prin care autoarea a încercat să-i justifice imaginea în epocă, nu l-a detașat de omul Ștefan, „inima i s-a strâns piatră. Nu era așa ispravă care să-i fi ușurat sufletul” [9, p. 142].

Totuși, credem că autoarea a corelat acest moment din roman cu legendele despre Ștefan cel Mare ale lui Ion Neculce, unde, cu multe asemănări se menționează momentul tragerii cu arcul și uciderii copilului de către domnitor. Ion Neculce relatează: „Ștefan Vodă cel Bun când s-au apucat să facă mănăstirea Putna au tras cu arcul dintr-un vârful de munte ce este lângă mănăstire și unde au ajuns săgeata, acolo au făcut prestol în altariu..., iar un copil de casă dzice să fi întrecut pe Ștefan-vodă și să-i fi cădzut săgeata într-un delușel ce se cheamă Sion, ce este lângă mănăstire” [10, p. 23]. Necesitatea jertfei este împlinită și în legenda mănăstirii Putna: tânărului i se taie capul nu pentru a fi pedepsit că a cutezat să tragă cu arcul mai departe decât Ștefan, cum ar lăsa Ion Neculce să se presupună, ci pentru că, trăgând mai departe cu arcul decât voievodul și însoțitorii acestuia, el s-a dovedit cel mai puternic dintre ei și – prin urmare – cel mai indicat pentru a fi jertfă la temeliala unei ctitorii atât de importante.

Portretul fizic al domnitorului este conturat cu finețe de autoare, făcând iarăși trimitere la cronicarul Grigore Ureche, ca punct de referință. În *Letopisețul Țării Moldovei* se menționează că „fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare la statu”, în roman observăm că autoarea ne oferă mai multe detalii: „Apoi Ștefan vodă a suit picior peste picior și, cum era scurt în glezne, și se

lunca genunchi peste genunchi, și el de vreo câteva ori l-a suit la loc, și dacă a văzut că nu se ține încălecat, ș-a cortit, coborându-se la pământ, și palmele, cu bătători de la sabie și hățuri, le-a băgat sub coaste... Iar în bătătura din palma lui Ștefan vodă nu intra chironul, și apă din pumn Măria sa nu bea” [10, p.184].

Extrem de complicate, raporturile se dezvoltă spre finalul romanului, autoarea evocând un crâmpel istoric semnificativ, în care turcii sunt învinși datorită intervenției oamenilor simpli, bărbați, femei, înarmați cu mijloace rudimentare de apărare. Emoționat până la lacrimi, Ștefan Vodă vine între aceștia sărutându-i, în același timp înțelegând că cel care i-a convins pe oameni să iasă la luptă este unul dintre rivalii săi acerbi, boierul Iuga. Contrariat, domnitorul, în sinea sa, recunoaște că și-ar fi dorit ca oamenii să-l fi urmat fără a fi nevoie de intermediari. Evocând momente de acest fel, inventate anume cu scopul de a sublinia importanța relațiilor contextuale, Lidia Istrati accentuează legătura inevitabilă între romanul istoric și realitățile sociale ale unei actualități care îl provoacă. Deși, după cum va recunoaște însăși autoarea, a purtat în minte acest roman de-a lungul întregii sale vieți, lucrarea a fost determinată și de realitățile din peisajul social-politic basarabean.

Lidia Istrati știe bine istoria atât în relațiile ei naționale, cât și în perspectiva contextului internațional, posedă darul de a depista valorile etice ale documentului și ale comportamentului uman, reușind prin această viziune largă să contureze tablouri existențiale autentice și să surprindă stări psihologice veridice. Figura lui Ștefan cel Mare este surprinsă în momentele sale caracteristice, care prezintă în stil sadovenian evenimentele din viața comunității – botezul, cumătria, vânătoarea, nunta, găsirea locului de altar al mănăstirii în valea Putnei, ce

va fi veșnic semn de izbândii. Luptele de la Baia, Lipnic și Vodna se bucură de o atenție deosebită și spațiu larg. Imaginea domnitorului este urmărită prin prezentarea luptelor, specifice romanelor sadoveniene, decorul scenelor de bătălie și de moarte – pădurea, copacii, colinele, valea. Autoarea utilizează tehnica instanțaneului cinematografic pentru a crea o lume mai reală chiar decât realitatea însăși. Omagiul adus lui Ștefan cel Mare din finalul romanului *Tot mai departe* scoate în evidență toposul constant al elogiului suveranilor: „În Țara Moldovei, nu s-a aflat încă domn mai cu noroc ca Măria Sa. Slava lui Ștefan care a ajuns la regi și la cneji, la sultani, la hani: asta-i slava noastră, a tuturor. Deci, să ridicăm slavă Moldovei și voievodului nostru Ștefan vodă, al cărui libov către noi și către pământul nostru este nemaigândită” [10, p. 195].

Andrei Langa apreciază eforturile autoarei în crearea atmosferei istorice și a trecutului, subliniind că „e modul sadovenian de expresie racordat la realitățile vremii lui Ștefan cel Mare și acordat, uneori, ce e drept, stângaci, dar în principiu totuși adecvat, la sufletul și gustul scriitoarei basarabene” [5, p. 43]. Dincolo de acest amănunt, în esență nebulos și incredibil, care diminuează întru câtva figura lui Ștefan cel Mare și peste care trebuie să trecem cu îngăduința că facem cunoștință cu unul dintre primele noastre romane istorice din timpul socialismului, Lidia Istrati ne-a zugrăvit un domnitor viteaz, înțelept, pătruns de dragoste și sentimente de dreptate pentru cei mulți, așa cum s-a impus el în conștiința poporului și cum acesta l-a păstrat în amintirea sa.

Prin analiza psihologică, descrierea amănunțită a faptelor și crearea cadrului istoric și social, Lidia Istrati subminează vremea și transpune imaginea domnitorului în fața cititorului contemporan, care are nevoie de noi modele.

Concluzii

1. Lidia Istrati, scriitoare cu un fatum necruțător, face parte din generația creativă a anilor '60-'70, continuatoare a autorilor Vasile Vasilache și Vladimir Beșleagă. Scriitoarea a avut curajul civic și ambiția artistică, caracterul ferm să riște, prin puterea scrierilor sale să schimbe cursul literaturii basarabene. A plăsmuit o scriere inspirată, cu multe pagini originale, romanul *Tot mai departe*, publicat în 1987 fiind o încercare temerară de a reconstitui istoria în drepturile ei legitime, polemizând indirect cu actualitatea coruptă.

2. Romanul istoric *Tot mai departe*, al cărui pretext este relația domnitorului Ștefan cel Mare, pe de o parte, cu boierii și, pe de altă parte, cu poporul a fost scris în perioada mișcării de emancipare națională a românilor basarabeni, romanul, în care este reconstituit destinul domnitorului Moldovei Ștefan cel Mare, a fost ținut la index timp îndelungat și a văzut lumina tiparului numai după intervenția scriitorului Andrei Lupan.

3. Lidia Istrati simte necesitatea să revalorifice trecutul nostru cultural și istoric în romanul *Tot mai departe*. Tematica istorică generează motive identice sau similitudini de situații și chiar o tipologie cu numeroase înrudiri de la un scriitor la altul, ceea ce oferă posibilitatea de a pune problema intertextualității sau a dialogului cu alte texte.

4. Putem afirma, cu toată certitudinea, că avem a face, în sfârșit, cu un veritabil roman istoric de autentică respirație epică, de o reală valoare artistică. Prin valorificarea principiului valorificării trecutului glorios, a personalității marcante lui Ștefan cel Mare, crearea unor personaje memorabile, utilizarea unui limbaj arhaic și prin documentarismul realist și istoric, scriitoarea ne-a oferit unul dintre cele mai valoroase romane istorice din literatura basarabească, continuând, astfel, procesul

de integrare a acesteia în contextual literaturii române.

5. În romanul *Tot mai departe*, prozatoarea redă chipul luminos al domnitorului, utilizând o tehnică narativă de factură romantică. După nouă ani de „așteptare” în sertarele cenzurii, romanul apare abia în anul 1987, fiind în parte un veritabil document istoric, bazat pe date și evenimente reale cu evidente implicații în politica și cultura vremii.

Referințe bibliografice

1. CIOCANU, I. *Proza experimentală a Lidiei Istrati*. În: *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*. Chișinău : Ed. ARC, 1988. 814 p.
2. CIMPOI, M. *Duritatea adevărului*. În: *Literatura și arta*, 26 noiembrie 1987.
3. CIMPOI, M. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Ed. a 2-a. Galați : Por-to-Franco, 1997. 464 p.
4. *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2010*. Coordonatori: Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă et al. Chișinău : Prut Internațional, 2010, 600 p.
5. LANGA, A. *Lidia Istrati. Starea de adevăr*. În: *Metaliteratura*, 2002, vol. 5.
6. POSTOLACHI V. *Ghid pentru elevi de gimnaziu și liceu*. Chișinău: Ed. Prometeu, 2008. 229 p.
7. *Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova*. Selecția de texte și fotogr. : Mihai Cimpoi, Anatol Vidrașcu, Vlad Zbârciog. București : Litera Internațional, 2005. 726 p.
8. VICOL, Dragoș. *Viziune ontică și artă poetică în proza românească – M. Sadoveanu* : teză (10.01.01) / Vicol Dragoș. Chișinău, 2005, 302 p.
9. ISTRATI, L. *Tot mai departe: un roman cu același titlu (în trei părți) și cinci proze scurte*. Chișinău: *Literatura Artistică*, 1987, 260 p.
10. NECULCE, I. *Letopiseșul Țării Moldovei*. București : Minerva, 1986, 525 p.

POSTMODERNISMUL: ÎNTRE ONIRISM ȘI METALITERATURĂ

Lilia MANOLE,
poetă, cercetător literar

Abstract

This study recorded one of three science that deals with literature and literary history. The author aims to open a new aspect in the evolution of Romanian literature, focusing the research on postmodern period, so much in vogue today, and the elements that sometimes we disagree. The analysis contains the transformation of literary facts, finding certain keys, solutions, social repercussions of contemporary literary fact.

Keywords: *Romanian literature history, postmodernism, onirism, metaliterature.*

* * *

Conceptul de literatură este un fapt sociocultural, destul de vast și multidirec-

țional, este o condiție transcendențială, metafizică, simbolică și onirică a experienței.

Studiul de față consemnează, în parte, una din cele trei științe care se ocupă de literatură și istoria literaturii. Ca și în alte articole scrise în acest domeniu, îmi propun să analizez o nouă latură în evoluția literaturii române, axându-mă pe perioada postmodernistă, atât de mult în vogă la ora actuală și ale cărei elementele ne fac, uneori, să ne contrazicem.

Țin să accentuez că între istoria literară și istoria literaturii am ales anume istoria literară, pentru că voi analiza transformarea unor fapte literare, găsind anumite chei, soluții, repercusiuni sociale ale faptului literar dat. Deși, din capul locului, recunoaștem că istoria literară e miezul criticii literare.

În anul 1994, scriam și-mi susțineam teza de licență la literatura română, ce avea ca obiect de studiu *Postmodernismul. Optzecismul*. Recunosc, nu a fost deloc facilă munca asiduă de critic literar, la vârsta de 22 de ani. Țin mult la această lucrare, chiar aș îndrăzni să revin la conținutul ei, care este destul de actual și acum, cu o simplă cerință către Alma Mater, să-mi ofere și mie lucrarea, susținută cu brio.

Dacă tot literatura cu vise mă incită, fapt pentru care îi sunt acestei științe recunoscătoare, încercam în una din zile să profilez câteva idei, care m-ar incita, de ce nu, acestea din urmă să mă inspire, pentru a o iubi și mai mult.

Și iată ce cauzalitate m-a interesat: cum s-a produs trecerea de la modernitate spre evazionism, prin ce nonclișeu s-a bagatelizat modernismul, ce salt s-a produs și prin intermediul cărui alt gust estetic, criteriu literar, de dinafară, s-a ajuns la post-modernism? De ce a dispărut din literatură curentul modernismului și ce balanță le-a susținut pe ambele perioade (curențe literare)? Or, mi-am propus să definesc, în termeni preciși, literatura devenită o artă a prezentului, a zilei curente, a cotidianului și a marilor convalescențe de ordin oniric, eteric, poetic, religios, existențial.

Uneori, ne dăm seama, că vorbim despre acest gen al artei, interesându-ne mai mult de lumea de dincolo de ea, decât de ceea ce se întâmplă și se declanșează în interiorul acestui atom de trăiri și simțăminte, de emoții și exaltări, de idei și tangențe etc. Am vrea să nu ne complacem în acest rol de critici prea docili, cu fraze care să irite. Literatura este mama tuturor cărților, întâi de toate.

Pe bună dreptate, literatura e din literatură, o carte e din alte cărți citite, în final. Pe măsură ce ne contrazicem, în aspect teoretic, visând că îmbrățișăm unul sau altel din curențele literare ori că îl apropiem de sufletul nostru pe Rimbaud sau Baude-

laire, pe Poe sau Lamartine, literatura a devenit o corelație dintre carte și societate, datorită, mai ales, cărților de proză citite. De aici, mă îndoiesc că un poet ar scrie poeme, dacă ar lectura numai poezie.

Complexitatea literaturii e atât de vastă, încât, astăzi, trebuie să recunoaștem, nu mai avem o literatură română pură. Nici până la Eminescu nu se întâmpla acest lucru, însă clasicismul reușise să domine întreaga Europă, inclusiv spațiul românesc. De la *Țiganiada* lui Budai-Deleanu la *Scrisoarea a treia* de Mihai Eminescu și spre *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, acest curent literar reprezintă, în fond, starea politică și socială de atunci, se dezvoltă acele genuri literare pure, variind între ele, de la un scriitor la altul. Acest curent a avut un puternic răsunet în literatura română, dominat în mare măsură de originalitatea scriitorilor, poetilor, de severitatea și luciditatea lor, unii dintre ei erijându-se de la stările de romantism și fantezie.

În cele ce vor urma, într-un alt secol, se va realiza această trecere spre neoclasicism și spre visare, spre vis, ca „parte injectantă” (Corin Braga) în conținutul unui text artistic și, oricât ni s-ar părea de paradoxal, creat într-un spațiu diminuat, dar și dominat de textualitate și de realitate stradală, de recuperare sufletească, prin simpla acceptare a conștiinței de sine.

Între altele, clasicismul secolelor VIII-XIX, caracterizat atât de efervescent de G. Călinescu, avea să demonstreze că dincolo de afinitățile cu poezia și arta franceză, literatura română, din perioada clasicismului, e una lipsită de amprente străine, e originală, dominată de elemente ale esteticului, dar și de critica vehementă a categoriilor retrograde ale societății.

Autorul *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* a încercat să pledeze pentru ideea că această literatură are un univers de sine stătător, fiind și, printre altele, în relații de analogie cu literatura

europeană. Omologarea, pe care a reușit la acel moment să o instituționalizeze G. Călinescu, pentru literatura română, nu era nicidecum depășită, ci respecta și îndeplinea cerințele spirituale ale acelor timpuri. În acest context, Roland Barthes, unul dintre principalii animatori ai mișcării structuraliste și ai semioticii franceze, reprezentant de seamă al antimodernismului, în *Mitologii* scria că literatura este un cod pe care trebuie să-l descifrezi.

S-ar fi simțit și în actualitate acea izolarea a literaturii române de restul lumii literare, mai ales, prin încercările de a se trece de la modernism la postmodernism, prin negare a tot ce e modern, prin negare a tot ce a fost clasic și romantic. Ceea ce a și realizat G. Călinescu, anihilând corelația existentă, parcă, dar ireală, dintre estetic și antimodern, dintre inestetic și modern. Or, în acest sens, G. Călinescu a apreciat, ca un profund critic literar, toți moderniștii crezuți așa-ziși antimoderni, precum era Tudor Argezi, Ion Barbu etc.

Să negăm ceea ce a creat G. Călinescu, negând astfel și literatura română, ar fi cea mai periclitantă lacrimă pentru creația și arta, în fond, românească. O altă latură a literaturii ar fi cea ideologică, filozofică. Or, statutul literaturii este definit, în mare, de părerile și evoluțiile criticilor, scriitorii și ei, care investighează peisajul literar în integritatea și complexitatea acestuia.

Într-un interviu realizat de Georgiana Avram cu Dumitru Țepeneag, scriitorul exclamă: „Ei bine, dintre toate, eu găsesc că simbolurile religiei creștine sunt cele mai subtile. Și mai onirice!” Sunt decisă a crede că de aici, de la Dumitru Țepeneag și grupul oniric, literatura română cunoaște un salt prolific, din care a pornit o nouă generație de scriitori tineri pe atunci (revista *Argeș*, nr. 1, 2010). Iar în interviul realizat de notabilul critic Eugen Simion, intitulat *Ideile sunt ultimele care mor* (revista *Cultura*, nr. 7 / 24 februarie 2011), Dumitru Țe-

peneag spune despre scrierile lui Eugen Negrici, referindu-se la literatura română și fenomenul oniricului: „Literatura română e o literatură mică, provincială, izolată. Așa e. Dar de ce nu se iau în considerare zvâcnirile acestei literaturi de la Urmuz și până la grupul oniric?...”

Grupul oniric, ce s-a constituit în 1964, era format din Dumitru Țepeneag și Leonid Dimov, scriitori care frecventau cenaclul „Lucafăru”, condus pe atunci de Eugen Barbu, spațiu literar în care au avut prilejul de a-i cunoaște pe Virgil Mazilescu, Vintilă Ivănceanu și Iulian Neacșu, și cărora li se vor alătura ulterior și Daniel Turcea, Florin Gabrea, Emil Brumaru, Sorin Titel, Virgil Tănase ș.a. După ce Eugen Barbu e înlocuit la conducerea cenaclului de Miron Radu Paraschivescu, acesta obține acceptul editării unui supliment de versuri și proză al revistei craiovene *Ramuri* (numit *Povestea vorbeii*), pe care o transformă într-o nouă revistă de avangardă, de natură să-i unească pe vechii și pe noii onirici. În anul 1966, vor publica aici Vintilă Ivănceanu, Dumitru Țepeneag, Leonid Dimov și Virgil Mazilescu. Însă, curând, revista este interzisă.

Din 1968, centrul atenției oniricilor se mută spre revista *Lucafăru*, unde, pe lângă scriitorii sus-menționați, vor mai publica Emil Brumaru, Florin Gabrea, Sorin Titel, Daniel Turcea ș.a., iar Dumitru Țepeneag și Leonid Dimov își vor preciza și poziția teoretică. Având vagi rădăcini în literatura onirică universală, în special, în zona romantismului german, considerat de alți critici un curent înrudit cu suprarealismul, dar și destul de apropiat de noul roman francez, grupul fusese interzis de cenzură în scurt timp. Dumitru Țepeneag a fost silit să se exileze la Paris.

Au rămas foarte multe texte teoretice, adunate în volum, recent, de Corin Braga, un continuator al esteticii onirismului, care se prelungește până în postmoder-

nism prin operele lui Mircea Cărtărescu. De la *Istoria literaturii...* a lui G. Călinescu ar fi necesară abordarea unui alt mare critic literar, Eugen Simion, pentru a percepe modul în care s-a produs europenizarea deplină a literaturii române, sincronizarea ei cu literatura europeană.

E neîndoielnic faptul că prin traduceri (Dumitru Țepeneag fiind un prolific traducător în limbile franceză și română), dar și prin scrierea unor jurnale de călătorie, s-a creat o metaliteratură cu profunde tangențe și referințe la aspectul social.

Am citit cu ceva timp în urmă *Jurnalul parizian*. Apoi citisem și *Jurnalul (2004-2010)* de Mircea Cărtărescu, cărți la care m-aș întoarce cu mare drag și ardoare să le recitesc. Conțin atâta potrivire cu scrierile lui Paul Goma sau Nicolae Steinhardt. Aceasta este metaliteratura, în esența ei, de la țara de origine spre țara în care călătorești, dar și despre ceea ce contează mai mult în această viață socială a Parisului (dacă e să-l citez pe Eugen Simion), conțenează cultura, literatura, scriitorii.

Când publica *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, în 1977, Eugen Simion se confesa, că ar fi vrut ca „acest *Jurnal parizian* să constituie o «mică vacanță critică», după o carte grea, cu subiecte copleșitoare”. Tocmai publicase volumul II din *Scriitori români de azi*.

Studiile despre Ionescu și Eliade, altele de dinainte, nu mai sunt dublate de „mici vacanțe critice”. Dar nu e acest fapt consecința unei metamorfoze la nivelul scriiturii critice? Prin urmare, voi reveni la *Jurnalul parizian*, din care tocmai am citat, operă de creație înainte de toate, plină de idei, personaje, atmosferă și rafinament. Este o carte scrisă în descendența marilor moraliști francezi, în stil balzacian, cum menționează însuși Eugen Simion. Dar scrisă de un român care întâlnește Occidentul. Dezamăgit, la întâlnirea cu realul, că miturile au murit – de nu vor fi fost cumva numai

proiecția unui subiect căruia ceea ce le-a generat îi era inaccesibil –, el reușește să le reinstitue prin scris.

„Parisul este un mit pe care trebuie să-l meriți”, scria Eugen Simion în *Jurnalul parizian*. În această carte confesivă, pe poetul Adrian Păunescu, de exemplu, venit din America, în trecere prin Paris, nimic nu-l impresionează: „O privire și-atât, și-a făcut o impresie, nu se arată copleșit și, cu aerul omului venit de pe un continent prosper și puternic, pășește mai departe, sceptic și încruntat, prin bătrâna capitală a Franței. Pentru el (mi s-a părut) nu există un mit al Parisului și niciun complex spiritual legat de el. Bătrâna mătușă îl cam plictisește...” La fel de departe de mit este, abia ajuns la Paris, și Marin Preda.

Vorbind despre conceptul de literatură europeană, e necesar să amintim că această noțiune a pătruns și s-a aclimatizat în ideologia românească, bineînțeles, datorită traducerilor, mai ales, din alte limbi, dar și prin formula de sincronizare a literaturilor.

Bunăoară, conceptul de postmodernism a fost pus în lucru de scriitorii optzeciști, în timpul în care se inhiba regimul comunist. Mai mult ca atât, prin ceea ce s-a ivit, ei au maximalizat și mai mult distanța de până la ei, realizând și intuiția acelei distanțe. Respingând modernismul învechit, desuet, caz impus din interiorul literaturii noastre, aflată pe punctul de sincronizare, de elaborare a unor structuri noi.

Mircea Cărtărescu motiva îndreptarea poezilor optzeciști spre un postmodernism vast. Unele din trăsăturile care au fost atribuite postmodernismului sunt: antropologism (Mircea Nedelciu), noi sensibilități (Ioan Bogdan Lefter), neoclasicism (Alexandru Mușina), romantism întors (Radu G. Țeposu). Se declanșează integrismul spiritual, recuperarea spirituală, poezia coboară în stradă, printre oameni, poetul se angajează existențial. Din acest

motiv „cartea ia locul lumii și lumea s-a sfârșit în carte”, cum zicea Mallarmé. Iar ficțiunea deliberată este un loc sigur al visului. Transcendența romantică se mută în retorică, în întrebări care conțin și răspunsul existențial, metatextual, paratextual.

Contribuția generației '60, a fost remarcată și de actualii critici literari, aceasta fiind considerabilă pentru posmodernitate. Deși scriitorii anilor '80 au folosit primii acest termen, deși tot ei au avut conștiința că aparțin generației postmoderne. Ulterior, alți critici au folosit un firesc decupaj de a exclude conștiința teoretică de sine pentru postmoderniști, iar, pe de altă parte, scriitorii anilor '70 au recuperat miturile și oniricul, vădind o maturitate sporită a spiritului creator. „Chiar dacă generația '60 n-a folosit niciodată termenul, ceea ce indică doar faptul că ea n-a avut conștiința că aparține epocii postmoderne, spre deosebire de generația '80, care o are, și încă în mod acut, contribuția celei dintâi la postmodernitate este considerabilă” (Nicolae Manolescu, în ultima *Istorie a literaturii române...*, apărută relativ recent).

În acest sens, o mare parte din actualii critici sunt de acord să vadă mai mult în Nichita Stănescu și în Marin Sorescu niște reprezentanți ai unui postmodernism organic, structural, chiar dacă lipsit de o conștiință terminologică de sine. „Postmodernismul, scrie Octavian Soviany, cel mai percutant din optzeciști, cum îl numește D. Țepeneag, nu începe la noi în 1980, ci odată cu grupul oniric, Școala de la Târgoviște etc. Meritul optzeciștilor (nu neînsemnat!) a fost acela de a fi transformat postmodernismul într-un fenomen popular.”

„În linii mari, diversele accepții, date postmodernității, pot fi grupate în două clase. De o parte, se află cei care definesc postmodernul în termeni de descentralizare, deconstrucție, dispersie, fragmentarism, precum Ihab Hassan, Lyotard, Baudrillard etc. De cealaltă parte, cei

care definesc postmodernul în termeni de pluricentrism, eclecticism, toleranță, coabitare, precum John Barth, U. Eco, G. Vattimo, G. Durand, definiție ce ar putea fi numită «noua antropologie» sau neohermetism” (Corin Braga).

Atunci să vedem: unde se situează oniricii? Deci, oniricii erau cei care îmbrățișau un postmodernism de coabitare, eclectic. Alex Ștefănescu remarca faptul că „amestecul de ambiție și spirit ludic, specific unui jucător de șah, îl determină pe Dumitru Țepeneag să «inventeze», în colaborare cu Leonid Dimov, un nou curent literar, «onirismul». Nu este vorba de o aventură estetică reală, ci de un act de teribilism căruia i se calculează dinainte «mutările», de un joc de-a literatura. Totuși, prin raportare la literatura convențională și previzibilă promovată de regimul comunist, acest răsfăț estetic capătă semnificația unei încercări de insubordonare și găsește adepți: Virgil Mazilescu, Vintilă Ivănceanu, Daniel Turcea, Florin Gabrea, Iulian Neacșu (când va face bilanțul, Dumitru Țepeneag îi va adăuga în listă și pe Sorin Titel, Virgil Tănase și să nu-l uităm pe Emil Brumarul!, care se apropie temporar de «grupul oniric»)” (*România literară*, 2013, nr. 51-52, *Dumitru Țepeneag, Biografie* de Alex Ștefănescu).

Așadar, reîntorcându-mă la Dumitru Țepeneag, remarc că el e preocupat să readucă în memoria contemporanilor onirismul, curent literar pe care îl consideră un început al acelei mișcări literare juvenile. Programul estetic elaborat de oniristi, conținea doza de vis, care urma a fi inoculată în fiecare text, după cum spune Alex Ștefănescu.

De altfel, șansa revistei *Luceafărul*, publicație a Uniunii Scriitorilor din România (primul număr al căreia apare în 1958, la București) constă în faptul că prinde consistență odată cu tinerii scriitori ai generației '60, mulți dintre aceștia debutând aici

sau publicându-și în paginile *Luceafărului* unele din cele mai bune scrieri ale lor. Printre ei: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Nicolae Velea, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Ioan Alexandru, Leonid Dimov, D. Țepeneag ș.a.

Această latură a dezvoltării literaturii doream să o tratez și anume faptul că postmodernismul a apărut cu mult mai devreme în literatura română, susținut de grupul oniric, avându-i pe cei doi teoreticieni, Dumitru Țepeneag și Leonid Dimov, dar și pe scriitorii, enumerați mai sus, inclusiv pe Virgil Mazilescu, Iulian Neacșu, Sânziana Pop, Florin Gabrea, Daniel Turcea, Emil Brumaru, Sorin Titel. E de menționat și interzicerea cuvântului *oniric* în acele timpuri, din motive politice.

În *Dinamica imaginarii poetice: grupul oniric românesc* (Editura „Eikon”, 2012), autoarea, Alina Ioana Bako, demonstrează

că interesul pentru această mișcare literară mai este încă viu. În acest volum, Alina Ioana Bako analizează creațiile a cinci poeți în ale căror texte trăsăturile distinctive ale onirismului sunt mai mult sau mai puțin prezente: Leonid Dimov, Emil Brumaru, Virgil Mazilescu, Daniel Turcea și Vintilă Ivănceanu.

Deși s-a vehiculat ideea tardivității postmodernismului românesc, totuși sincopa ce a survenit în anii '70, deși s-a părut pentru o scurtă perioadă, ni i-a remarcat și apropiat de prezent pe creatorii ideii visului lucid, cu o scripturală tentă filosofică, împletită din metafizică și intertextualitate, așa precum spunea Heidegger despre poezia lui Hölderlin că „omul locuiește poetic”. Iar despre existența actuală și proliferarea unei literaturi onirice, cât și despre un alt curent neo-, alternativ, se va demara un alt studiu literar.

NICOLAE ESINENCU – POETUL MODERN

Liuba MUNTEAN,
director, Biblioteca Centrală „B.P. Hasdeu”

Abstract

The poetical work of Nicolae Esinencu is the product of modern literary position. With an unprecedented fragmentary vision of the world, Nicolae Esinencu was and remained an emblem of uncomfortable and maverick writer who is always on strike against the society, in direct opposition to power, in fighting against the prejudices. For Nicolae Esinencu never existed „forbidden” topics and issues, formulas or expressions taboo. We intend to show the modernity of the work of Nicolae Esinencu according to the principles of Hugo Friedrich (theorist of modernism) - ontological vision, his relationship with divinity which is a complicated one; language crisis, new words reinventing; complexity of lyrical ego and relationship with himself.

Keywords: Nicolae Esinencu, modernism, Hugo Friedrich, ontological vision, language crisis, lyrical ego.

***

Opera poetică a lui Nicolae Esinencu, ca formulă, este produsul unei poziții literare moderne. Criticul și istoricul literar Ion Ciocanu afirmă că tot ce scrie Nicolae Esinencu „nu prea seamănă cu ceea ce a mai scris, nu prea seamănă cu ceea ce scriu alții.”

Cu o nemaîntâlnită viziune fragmentară asupra lumii, Nicolae Esinencu a fost și a rămas o emblemă a scriitorului incomod și nonconformist, care se află mereu în grevă împotriva societății, în directă opoziție cu puterea, în luptă cu prejude-

cățile. Pentru Nicolae Esinencu niciodată n-au existat teme și probleme „interzise”, formule sau expresii tabu: „Să vezi și să nu crezi: / Dușmanul se pișă / În capul moldoveanului, / Și moldoveanul cântă” (*Minunea minunilor*). Pe Esinencu îl interesează efectele artistice dobândite, surpriza ideatică produsă. Răsturnarea percepției obișnuite se obține cu ajutorul paradoxurilor sau al răsturnărilor, prin parodii, prin absurd și alogic: „Cineva scutură de jos frânghia! / Are să mă frigă de Soare! / Are să mă pocnească cu capul de Lună!” (*Frânghie la cer*). Poeziile lui sunt niște adevăruri rostite verde-n ochi, niște „experimente”: „Umbilăm prin timp / Precum umblă mâinile bărbaților / Pe sub fustele femeilor” (*Constatare*).

Nicolae Esinencu pune accentul decisiv pe sugestia neașteptată, care e declanșată, de obicei, în partea finală a poeziei. Nicolae Esinencu e un excentric, un extremist, un teribilist, un cinic, este satiric, caustic, șocant – dar, toate aceste calificative nu-l surprind în totalitate, pentru că autorul reprezintă, de fapt, un amestec al tuturor acestor calificative. După cum afirmă academicianul Mihail Dolgan, „în toate situațiile Nicolae Esinencu a fost și rămâne un mare ironic și avangardist. Scriitura lui Esinencu atacă așa-numitele „teme majore” și explodează tocmai acolo unde nici nu te aștepti”: „Cum merele / În zilele noastre / Sunt atât de mari, / Ar fi o mare nenorocire / Să se așeze / Pe sub copac / Vreun Newton!” (*Borcane cu aer*).

De obicei, aproape fiecare poezie a lui Nicolae Esinencu e compusă din două părți, din a căror ciocnire rezultă efectul ei estetic; prima parte e o constatare banală a unui fapt, partea a doua – e un fel de poantă, o interpretare neașteptată. Surpriza e generată de rîndul sau de strofa finală, sensul întregii poezii urmând să fie sugerat prin acest rînd sau strofă: „Da, / De la viață luăm puțin – / Plătim scump, / Dar,

dacă n-am plăti scump, / Pentru ce ne-ar trebui o viață ieftină.” Sau: „Aseară / Cineva / Nu s-a întors de pe mare. / În zori, / Vinovate, / La mal au venit valurile...” ș.a.

Când spunem Nicolae Esinencu, subînțelegem „copilul teribil”; când spunem „copilul teribil”, subînțelegem Nicolae Esinencu pentru că formula utilizată constant de autor este polemica și / sau protestul: „Protestez. / Am dreptul, dacă mă gândesc mai bine, / La o cantitate mai sporită de aer, / Rezerve sunt – / Chiar mai ieri au murit vreo trei” (*Protest*).

Repetiția se consideră o figură fonice ce constituie o modalitate de a accentua un gând. Repetiția în cazul lui N. Esinencu e una obsesivă. Unul și același vers e repetat consecutiv, de obicei, de trei ori: „Bre, ce fac cei din frunte? Merg” (*Coloana*), „De ce nu respiră” (*Alo*). Există și cazuri când versurile se repetă consecutiv de patru ori: „Mama mea e c-un picior – / Un popor cu un picior” (*Veșnicie*), „Ce face vecinul?” (*Idioțenie*) sau „Merg înainte / Și cineva mă împinge / Înapoi” (*Nisipuri mișcătoare*).

Ordinea lucrurilor – banală, cuprinsă de plictiseala cotidiană, e întoarsă pe dos, într-un fel anume teribilist: „Soția m-a decapitat / Și-mi poartă capul / În poșetă. // Ca să nu mă decapiteze, zice, / Altă femeie” (*Decapitare*). Femeia nu e un model de grație, limbajul poemelor intime e lipsit de patetism sentimental: „Sunt o Fabrică / De însămânțat femeile, // Te însămânțez / Și pe loc te îmbolnăvești / De viață” (*Fabrica de însămânțat*).

Modernitatea lui Esinencu poate fi demonstrată și după principiile propuse de Friedrich Hugo.

Viziunea ontologică

Eul liric nu are frică de moarte: „Nu mă tem / De ușa ce mi se închide”, marea sa frică vine din nesiguranță, din necunoașterea a ceea ce va găsi dincolo de ușa care se va deschide: „Mă tem / De ușa ce mi se

deschide", moartea fiind mai importantă decât viața: „Viața se apleacă – / Să treacă pe sub moarte” (*Viața*); „Nu se poate să treci prin viață / Și să nu fii încărcat / De nemurire” (*Nu se poate*); viața e o pedeapsă, moartea e adevăratul sens: „Clar, / Suntem trimiși pe Pământ / Pentru a muri. // Clar, / Nu cunoaștem motivul / Acestei aspre pedepse” (*Clar*). Deși recunoaște că sunt două dimensiuni pe pământ – „nașterea și moartea”, poetul e în căutarea a ceva nou, a ceva care poate nici nu există, e însetat de cunoaștere ontologică: „Știi două dimensiuni pe pământ: / Nașterea și moartea. // Pe a treia o caut!” (*A treia dimensiune*); „Vreau să declar: / Eu am mai avut o viață. / Vreau să zic: Am mai trăit cândva pe pământ” (*Două vieți și-a treia*) sau: „Dumnezeu a slăbit rău. // ...Și trage să moară” (*Respirați, vă rog*).

Eul liric încearcă imaginar să ajungă la Dumnezeu, cu ajutorul unei funii suspendate. Acest tupeu se datorează doar marelui dorințe de a cunoaște Divinitatea și lumea ei, în poezia *Frânghie la cer*. Dar, ne dăm seama că eul liric își dorește să cunoască nu doar Divinitatea, ci și opusul ei: „De mult țineam să intru în iad, / Dar tot n-am avut când. / Am să mă reped acum!” (*Izgonirea femeii*). Călătoria imaginară în acest spațiu terifiant este asemeni unei vizite ordinare.

Relația sa cu Divinitatea este una complicată. Eul liric îl umanizează pe Dumnezeu susținând că „Mereu nu ne-am înțeles. / De la ceartă era să ajungem / Chiar și la bătaie, / Numai fuga l-a scăpat pe Dumnezeu / De câțiva zdupaci” (*Cheia de la camera cu suflete*). Probabil că autorul e nesatisfăcut de imposibilitatea sa de a cunoaște transcendentul, de a descoperi imaginea vizuală a sufletului. Neputința aceasta duce la tăgăduirea credinței: „Cioburile bisericii ruinate / S-au împrăștiat / Ca un ochi spart” (*Biserica*). Și totuși, Dumnezeu e cel care le vede și le conduce pe toate: „Dumnezeu / Dă cu palma un nor / La o

parte, / Scoate capul de după nori / Și cată la pământ” (*Control*).

Limbajul

Se observă tendința de a reduce poezia la câteva versuri (uneori chiar la două rânduri), ceea ce denotă dorința de a spune mult în cuvinte puține. Criza limbajului se resimte în poezia *Cuvântul*: „Vroiam cuvântul cela / Să-l spun în stradă, poate, / Tu însă ai zis: of, n-aici, / Să mergem mai departe.”

Creația lirică a lui Nicolae Esinencu, supranumit „copilul teribil” al poeziei basarabene, este formată din paradoxuri, din contraste. Spune adevărul din naivitate, este deschis, direct, sincer, simplu, dar și ciudat, teatral, îndrăzneț la vorbă, impermanent, chiar provocator. Adoptă un limbaj provocator, mai puțin obișnuit pentru poezie: „Paparudă-rudă / Tătă crudă” (*Paparudele*); „Am să-ți deschii bumbii de la bluză / Cu limba” (*Cuvinte de chemat fetele*); „Dezvirginez / Zilnic / La orice oră // Gratis” (*Anunț*); „Ce femeie superbă – / Numai picioare și spermă” (*Ce femeie superbă*).

Evocarea miturilor nu aduce nicio noutate. Poetul nu încearcă o interpretare dar, pur și simplu, expune esența mitului, de exemplu, în *Mitul lui Sisif*.

Este prezent și intertextul. În textele sale este preluat personajul lui Ion Creangă – Ivan Turbincă, dar figurează și Julieta lui Shakespeare, Tatiana lui Pușkin, Anna Karenina a lui Lev Tolstoi. De asemenea, se fac referiri și la teoria lui Arhimede despre punctul de sprijin cu care s-ar putea răsturna Pământul, dar și la legea atracției universale a lui Newton.

Nicolae Esinencu nu doar reinventează cuvinte noi: „cetată”, „plopoaică”, „rufăciune”, dar inventează și tipologii nemaiîntâlnite: „S-a constatat că sunt / Mai multe categorii de sâni: / Sâni-diplomă, / Sâni-apartament, / Sâni-mașină, / Sâni-blană, / Sâni-pantofi, / Sâni-cizme, / Sâni ciorapi...” (*Poemele sânilor*).

Relația eu-eu

Și structura eului liric este una complexă. Acesta neagă tot, se satură de tot, chiar și de lucrurile de care nu te poți plictisi – de casă, de curte, de stradă, de lume, ca mai apoi să-i fie „dor de dor”. Chinuit de marea singurătate, poetul se identifică cu „un plop singuratic, trist” (*Singurătate*). Crâmpoie de viață obișnuită, gesturi, imagini, senzații, obiecte care altora nu le vor fi spus nimic, au erupt în sufletul eului liric: „Fâlfâie / Perdelele curate / Ale cerului // O fi spălat rufele / Mama / La țară” (*Poem*). Sau: „Seara, / Când ne culcăm, / Punem ziua trăită sub pernă. // Dimineața, vai, / N-o găsim nicăieri” (*Joc*).

După cum afirmă criticul literar Vitalie Răileanu, „toate volumele lui Nicolae Esinencu par niște clădiri nefinisate [...], ridicare după planurile unui architect ce sfidează normele artei, propunându-și să construiască un edificiu fără precedent”.

CUM SĂ FACI SERVICII DE BIBLIOTECĂ FOARTE BUNE?*

Linii directoare privind furnizarea serviciilor în bibliotecile publice
din Marea Britanie pentru deținătorii de portofolii în consiliile locale**

Abstract

Libraries are important. A good library service provides a positive experience for local people, and demonstrates the value a local authority places on its community. CILIP has produced these guidelines in the public interest to advise portfolio holders in local Councils what makes a good library service. CILIP recommends to discuss these Guidelines with Head of library service, because is addressed equally to libraries and local councils. The public library provision is a statutory duty for local Councils in their role as Public Library Authorities.

Keywords: library service, transformation of communities, statutory duty, materials and resources, service planning and continuous improvement, Service development strategy, service categories.

* * *

Bibliotecile bune pot schimba vieți și transforma comunități

Bibliotecile sunt importante. Un serviciu bun de bibliotecă oferă o experiență pozitivă pentru populație și demonstrează valoarea pe care o acordă autorităților locale în comunitatea sa. CILIP a elaborat aceste orientări în interes public pentru a consilia deținătorii de portofolii în consiliile locale, despre ceea ce face un bun serviciu de bibliotecă.

* What make a cool library service? Guidelines on public library provision in England for portfolio holder in local Councils.

** Elaborate de CILIP (The Chartered Institute of Library and Information Professionals, ca un fel de Consiliu Biblioteconomic, cu același rol pentru Marea Britanie).

Bibliotecile furnizează servicii, intens utilizate, pentru toată lumea, permițând accesul imparțial și de neegalat la lumea informației și a cunoștințelor. De biblioteci beneficiază toată lumea din comunitate, indiferent dacă utilizează biblioteca lor locală sau nu.

Ele apără, promovează libertatea intelectuală, angajamentul democratic, coeziunea comunității, justiția socială și egalitatea, oportunitatea, diverse nevoi speciale, cerute de membrii comunității locale și anume:

- încurajează participarea și utilizarea deplină a serviciilor bibliotecii;
- furnizează materiale suficiente și de calitate, în / pe raza de acțiune, pentru a satisface cerințele generale și specifice ale celor din comunitate;
- furnizează valori umane, sociale, democratice;
- lucrează în parteneriat cu alte instituții.

Investițiile în biblioteci sunt de importanță crucială atât în vremuri bune, cât și în vremuri grele

Bibliotecile dau identitate unei comunități și oferă oportunități pentru toată lumea. Rolul lor este de a îmbogăți viața, joacă un rol important în atingerea aspirațiilor comunităților locale și ale societății noastre în ansamblu.

Un serviciu bun de bibliotecă se livrează în raport cu obiectivele-cheie comunitare și promovează:

- un viitor pozitiv pentru copii și tineri;
- o viață împlinită pentru persoanele în vârstă;
- comunități puternice, sigure și durabile;
- identitatea locală și mândria comunității;
- învățarea, competența și dezvoltarea forței de muncă;
- îmbunătățirea sănătății și bunăstării;
- egalitatea, coeziunea comunității și justiția socială;
- regenerarea economică.

Datoria statutară și politica locală

Legea despre biblioteci și muzeele publice (1964) impune consiliilor locale de a oferi un serviciu de bibliotecă locală, cuprinzător și eficient, și care este disponibil pentru toți cei care doresc să-l folosească. În scopul îndeplinirii acestor criterii, precum și a altor cerințe legale, un serviciu de bibliotecă locală trebuie:

- să servească atât pentru adulți, cât și pentru copii;
- să fie disponibil pentru toată lumea și pentru a satisface orice nevoi speciale solicitate de către membrii comunității;
- să încurajeze participarea și utilizarea deplină a serviciului;
- furnizarea de materiale în număr suficient, în / pe raza de acțiune și de calitate pentru a satisface cerințele generale și specifice ale celor din comunitate;
- furnizarea de valori democratice, sociale, în parteneriat cu alte instituții și agenții.

Serviciul de bibliotecă ar trebui să ofere, de asemenea, un program de activități și evenimente care reflectă rolul important al bibliotecii în comunitatea locală. Acestea pot include:

- activități pentru părinți și copiii mici, pentru copii și tineri;
- evenimente pentru a încuraja experiența literaturii prin discuții cu autorii, grupuri de lectură, povestiri și promovând bucuria lecturii cărților prin selecție imaginativă și deschizând și promovând colecția / resursele;
- programe pentru a sprijini învățarea în familii și cu familia;
- promovarea și susținerea studiului istoriei locale;
- programele de dezvoltare a culturii informației, a competenței în domeniul TIC și a abilităților pe parcursul întregii vieți.

Resurse

Un serviciu bun de bibliotecă are nevoie de resurse suficiente:

- locul de amplasare și accesibilitate: bibliotecile ar trebui să fie convenabile situate în comunitate, cu acces ușor la transport. Oportunitățile pentru instalații în comun cu alte servicii ar trebui să fie explorate. Deschidere spre nevoile și stilul de viață local, orar extins, după ora 18.00, sâmbăta, duminica. Serviciile de bibliotecă ar trebui să fie disponibile dincolo de pereții bibliotecii atât online, cât și prin livrare la domiciliu către persoanele vulnerabile;
- clădiri, materiale și resurse, echipamente și facilități TIC ar trebui să fie bine concepute și mereu actualizate. Resursele bibliotecii, promovate în toate mass-media (print, audio-vizuale, on-line), ar trebui să ofere o gamă întregă de informații, idei și lucrări de imaginație creatoare și să fie în cantitate suficientă pentru a satisface nevoile utilizatorilor bibliotecii. Aceasta include pe

cei care împrumută materiale, să le folosească în bibliotecă sau să le primească pe desktopul lor;

- personalul și activitățile personalului trebuie să fie de ajutor, posedând vaste cunoștințe, primitor și bine instruit. Bibliotecarii ar trebui să fie implicați într-un program de dezvoltare. Personalul ar trebui să fie susținut de specialiști în planificarea serviciilor de promovare, de conducere și de management, precum și acele domenii de prestare a serviciilor care necesită competențe de specialitate și expertiză.

Planificarea serviciilor și îmbunătățirea continuă este esențială

Serviciile de bibliotecă trebuie să fie continue îmbunătățite pentru a răspunde nevoilor de adaptare ale comunităților locale, precum și la oportunitățile de schimbare pentru dezvoltarea și furnizarea serviciilor. Acest lucru necesită:

- o abordare strategică a planificării de servicii în aria de acoperire pentru care biblioteca este responsabilă / structural aliniată și care contribuie la rezultatele strategiei BM, strategiei comunitare durabile;
- un accent pe eficiență și eficacitate prin inovație, parteneriate de lucru, servicii partajate și evaluarea, experimentarea diferitor modele de furnizare de servicii;
- implicarea comunităților locale în procesul de planificare a serviciului printr-un program atent structurat de consultare a comunității;
- un proces prin care performanța serviciului este monitorizată și evaluată pe baza indicatorilor-cheie de prestare a serviciilor și pe rezultate; cu rezultatele evaluării performanței făcute publice;

- dovada că Consiliul local a primit și a recunoscut consilierea profesională în aceste procese de planificare de servicii, consultarea comunității, precum și evaluarea performanței.

Furnizezi servicii foarte bune?

Sunt 10 întrebări prin care poți afla:

- Ai o strategie care să răspundă nevoilor comunității locale?
- Adăugi valoare, prin activitatea desfășurată, persoanelor / utilizatorilor și comunității?
- Ajungi la membrii comunității, „greu de ajuns”, care sunt în imposibilitate de a vizita sau nu doresc să viziteze biblioteca?
- Oferi ceea ce oamenii așteaptă în termeni de locație / amplasare, accesibilitate, materiale, resurse, personal și activitate?
- Contribui la realizarea obiectivelor politicilor-cheie ale Consiliului municipal / local, zona locală, ești în acord cu aspirațiile comunității locale, le cunoști?
- Asiguri cea mai bună utilizare a resurselor pe care le primești?
- Oferi / furnizezi consiliere și orientare în probleme / chestiuni referitoare la bibliotecă Consiliului local?
- Ai un plan clar de dezvoltare a serviciilor?
- Câte servicii noi prestează biblioteca ta? Enumeră primele cinci care-ți vin în minte...
- Monitorizezi, evaluezi performanța acestora, publici rezultatele?

Dacă doriți să aflați mai multe despre cum să faceți, să realizați, să furnizați servicii de calitate vizitați: www.cilip.org.uk/goodlibraries.

*Traducere din engleză
de conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI*

LECTURA – UN REMEDIU EFICIENT CONTRA PLECTISELII UNOR ADOLESCENȚI

Ludmila CAPIȚA,
bibliotecar principal, Filiala „Transilvania”

Résumé

Le service l'Adolescent de la bibliothèque Transilvania vise à attirer les ados à la lecture, en leur donnant l'occasion de partager des idées et des opinions, de coopérer, de s'exprimer librement. Les activités de relaxation intellectuelle et de loisirs menent au développement harmonieux de la personnalité des adolescents.

Mots-clés: *adolescents, communication, socialisation, lecture, concours, jeux, bibliothèque, service.*

* * *

În această eră a exploziei informaționale, majoritatea adolescenților sunt atrași mai puțin de carte și lectură. E un lucru întru câtva explicabil: ei au la îndemână numeroase alte surse de informare, alte modalități de petrecere a timpului liber. Totodată, însă, această stare de lucruri constituie un motiv pentru care adolescenții, alături de copii și tinerii trecuți de faza adolescenței, reprezintă un segment de utilizatori cărora trebuie să le acordăm atenție deosebită. Dacă ne preocupă cu adevărat activitatea școlară a adolescenților, este necesar să ne interesăm și de felul cum petrec ei timpul liber, să le acordăm încredere și independență, să le facem sugestii pentru activități. Biblioteca trebuie să fie o sursă reală de interes și pentru inspirație a tineretului, mai ales când vine vorba de petrecerea timpului liber.

E cunoscut faptul că, în cele mai multe cazuri, tinerii nu sunt încadrați în activități și servicii care ar contribui la formarea lor ca personalitate, le-ar dezvolta creativita-

tea. Această situație face și mai mare rolul bibliotecii. Pornind de la aceste premise, Filiala „Transilvania” a lansat Serviciul „Adolescentul”, prin care ne-am propus să atragem la lectură cât mai mulți adolescenți, prin a le oferi activități creative și originale.

Activitățile organizate în cadrul acestui serviciu de către bibliotecara Daniela Vrabie sunt binevenite datorită discuțiilor, unor originale concurs-jocuri, mese rotunde, traininguri, la care adolescenții sunt încurajați să se socializeze, să facă schimb de idei și opinii, să colaboreze, să își exploreze interesele și să se exprime liber, să devină utilizatori încrezători în sine: în cadrul academic, social, profesional angajându-l în activități provocatoare și captivante. Astfel, ei vor putea mai ușor să facă față problemelor vârstei, să iasă din carapacea lor, să-și însușească un limbaj elevat și chiar poetic printr-o serie de debateri, bazate pe exemple din cărți și filme și pe întâmplări reale. Vom enumera unele din activitățile care deja au avut priză la utilizatori: „Din copilărie spre adolescență”, centrată pe maxima „Cunoaște-te pe tine însuși” prin intermediul *Arborelui copilăriei* – o retrospectivă din perioada copilăriei prin alegerea unui fruct. Jocul invită nu numai la reflecție, ci și la acțiune, atunci când participanții trebuie să se prezinte fiecare în parte. Bomboanele și-au avut efectul scontat. Fiecare participant a luat câte bomboane a dorit din punguță, neștiind ce va urma: că fiecare trebuia să spună atâtea lucruri frumoase, câte bomboane a luat. Apoi a urmat *Semaforul emoțional*.

Știm că un adolescent este dificil să-și controleze comportamentul de fiecare dată când este nevoie. De cele mai multe ori, acest lucru este dificil pentru că ne lășăm copleșiți de emoții. În cadrul *Semaforului emoțional*, format din trei culori: roșu – ia o pauză (calmează-te; încearcă să înțelegi motivul celuilalt); galben – gândește (definește o problemă – ce vrei să obții?); verde – decide (cere un sfat). S-a finisat activitatea cu *Lista de dorințe pentru anul 2016*, care a inclus cinci piese de puzzle ce conțineau: temeri pe care să le înving, lucruri pe care să le învăț, vicii la care să renunț, greșeli pe care să le evit, deprinderi pe care să le formez.

Menționăm câteva idei scrise de elevi:

- temeri pe care este necesar să le înving – tristețea, singurătatea, pesimismul, teama, supărarea, egoismul, gelozia, răutatea, lauda de sine, neînțelegerea, nevoia de autocritică în fața altora, frica de propria gândire;
- lucruri pe care trebuie să le învăț – să fiu sociabil, silitor, sincer, bunăta-tea, străduința, educația, adevărul, autoaprecierea, cunoașterea legii;

- vicii la care urmează să renunț – vorbirea necenzurată, minciuna, cearta, autocritica;
- greșeli pe care trebuie să le evit – jignirea, ignoranța, răutatea, egoismul, să nu rănesc demnitatea altuia;
- deprinderi pe care urmează să le formez – punctualitatea, prietenia, atenția, sociabilitatea, comunicabilitatea. În mod firesc, ne punem întrebarea: cât de bine s-au simțit elevii la activitate? Răspunsul ni-l dă acest amănunt: întâlnirea se finalizase, iar ei ședeau încă intrigați de cele discutate, nedorind să plece spre casă până la momentul când doamna profesoară le-a zis: „Se vede că atât de bine vă simțiți aici, încât ați uitat că e timpul de plecat spre casă!”

O altă activitate desfășurată cu desul succes a fost *Jurnalul unui adolescent*. Spunea Mircea Eliade, în *Romanul adolescentului miop*, că „amintirile sunt icoanele timpului pierdut”. Daniela a prezentat un colaj de imagini și frânturi din trăirile adolescentului, de unde s-a încins o discuție aprigă între participanți. Apoi li s-au îm-

părțit fișe cu: asemănări / diferențe izbitoare, în care participanții au completat următoarele fraze:

- Când văd că anumite lucruri nu sunt făcute la timp și aș dori să le văd realizate, eu... îmi doresc să implic persoanele din jur pentru a progresa realizarea lor; sunt inițiatorul la realizarea problemei; scopul meu e să realizez la timp, încerc să le realizez singur;
- Când lucrurile din jur par a merge bine, eu... mă bucur, deoarece totul merge ca la carte; sunt bucuros, că sunt pe calea cea dreaptă; sunt fericit;
- Când lucrez înconjurat de colegii mei, eu... mă simt sigur(ă) pe sine, pe propriile decizii și opinii, mă simt mai încrezut(ă) etc.

Următoarea însărcinare a fost *Culoarea dragostei*. Participanții trebuiau să răspundă la următoarele întrebări, numind culorile care li se par mai potrivite: Care este culoarea fericirii? Care este culoarea tristeții? Care este culoarea gingășiei? Care este culoarea singurătății? Care este culoarea înstrăinării? Care este culoarea

creativității? Care este culoarea dragostei? etc. La finalul întâlnirii participanții au avut sarcina de a reface perechile de îndrăgostiți (personaje literare sau de operă, actori, sportivi, personaje istorice, scriitori, personalități ale vieții publice). Trecerea timpului aduce schimbări în felul de a trăi, de aceea ambițiile și ideile adolescenților ar fi bine să existe într-un colț de lume în care viața e frumoasă și fericirea trebuie să existe. Este important să dai durată în timp experiențelor tale, să scrii romanul propriei vieți și o să o faci la timpul potrivit. Răsfoirea jurnalului adolescenței este mereu surprinzătoare pentru că oferă să retrăiești un trecut demult lăsat în urmă.

Jocuri de cuvinte în grup și individual s-au făcut cu elevi de la Liceul Teoretic „C. Negruzzi”, îndrumați de profesoara de limba și literatura română dna Virginia Chiriță. Primul joc propus a fost „tălmăcirea frazei” *Ce este cuvântul?*, la care adolescenții au răspuns diferit, dar cu un evident simț al coparticipării: cuvântul este comunicare, iubire, speranță, armă, duioșie, gelozie, invidie, ură, putere... „Cuvintele frumoase costă foarte puțin. Și totuși, cât de multe obțin oamenii cu ele!”, afirma Blaise Pascal.

Cuvintele simple, formulele uzuale adeseori care fac minuni. Le știm cu toții foarte bine, dar, cu regret, nu le utilizăm așa cum ar trebui – la fiecare pas: „Te rog frumos...”, „Fii amabil(ă) / fii drăguț(ă)”, „Mi-ar plăcea...”, „Aș putea să te rog să...”, „Nu te supăra, dar vreau să întreb...”, „Iartă-mă (scuză-mă; mii de scuze)...” etc. La acestea adăugăm un „Mulțumesc (mult, frumos, din suflet)” și un surâs, care formează rețeta ideală pentru buna înțelegere în relațiile interumane, pentru o comunicare în armonie. Am învățat aceste lucruri în copilărie, de la părinți, iar ele trebuie să ne ghideze mereu!

Adolescenții au fost împărțiți în două echipe, fiecare echipă alegând cuvintele încrucișate din plicul ce le-a revenit, ca să formeze următoarele citate:

- „Dacă ar trebui să-mi rezum în cuvinte experiența mea, aș spune că jocul m-a dus mereu tot mai departe, tot mai adânc în real, și filozofia mea s-ar reduce la o singură dogmă: joacă-te” (Mircea Eliade, *Isabel și apele diavolului*);
- „Aproape întotdeauna cele mai cuprinzătoare cuvinte ale oricărui om sunt cuvintele lui de pe urmă, întru-

cât le spune cu cea mai adâncă dare de seamă” (Arsenie Boca).

De fapt, orice cuvânt sau gând, bun sau rău, poartă în el informații ce determină energiile pe care le formează. Astfel: acolo unde se duce atenția se duce și energia. Important e ca energia și informațiile trimise să fie pozitive.

Jocul *Prinde cuvântul* s-a desfășurat în cerc, adolescenții aruncând mingea de la unul la altul, spunând câte un cuvânt ce-l reprezintă pe colegul său. Mingea a continuat să meargă pe cerc în același mod, până când toți au avut posibilitatea să o transmită.

Tinerii noștri dispun de un potențial imens, care necesită o evaluare profundă, pentru a prezenta adolescentul în timpul de față e nevoie, mai întâi de toate, de a scoate în evidență patrimoniul spiritual și material care îl formează. Ne dorim ca la finalul acestor întâlniri participante să obțină un portret cultural-moral de înaltă calitate.

Activitățile organizate completează educația și formarea adolescenților în sistemul educațional formal, printr-o serie de abilități și informații pe care adoles-

cenții le deprind, dar și prin dezvoltarea încrederii în sine, în cadrul nonformal oferit de bibliotecă.

Aș vrea să închei acest articol cu proverbul: „Copacul strâmb trebuie îndreptat de mic și să dea roade.” Adolescența e o perioadă importantă, în care sufletul se „ramifică”; este timpul când prind viață primele vlăstare de caracter. Acumulând pe parcursul vieții virtuți, sufletul se completează continuu și în final prezintă o totalitate de calități, de om cu o morală deosebită, cu un bun simț. Să ne altoim sufletul pentru a-l înălța dincolo de limitele lui obișnuite. În concluzie, vom adăuga și acest gând: „Nu putem schimba lumea pentru adolescenți, însă putem să le dăm

instrumentele cu care să o schimbe ei înșiși...” Posibil că aceste cuvinte constituie și cugetarea vreunui scriitor sau învățat. Însă ceea ce știm cert e că acest gând constituie un principiu de care ne ghidăm noi, angajații Filialei „Transilvania” în conceperea și organizarea programelor, acțiunilor, manifestărilor pentru adolescenți. Atrăși prin cele mai diferite metode captivante la bibliotecă, adolescenții găsesc aici ceea ce uneori le lipsește acasă sau la școală: un leac plăcut la gust, nu amar!, sau un remediu eficient contra plictiselii. Datorită acestui remediu ei devin mai plini de viață, mai energici – spre bucuria părinților, a profesorilor, dar și a noastră, a bibliotecarilor.

DE ZIUA BIBLIOTECARULUI

**PREMIILE CONCURSULUI NAȚIONAL
CELE MAI REUȘITE LUCRĂRI ALE ANULUI
ÎN DOMENIUL BIBLIOTECONOMIEI ȘI ȘTIINȚEI
INFORMĂRII (EDIȚIA 2015)**

**Secțiunea Biblioteconomie
și știința informării**

Premiul I

Biblioteca Științifică = Scientific Library. 1945-2015 : album / Biblioteca Științifică a Univ. de Stat „A. Russo” din Bălți.

Premiul II

Райлян, Елена; Савчук, Оксана. Инновационная маркетинговая стратегия в деятельности научной библиотеки / Biblioteca Științifică a ASEM.

Premiul III

Harconița, Elena. Bibliotecarii universitari bălțeni : dicționar / Bibl. Șt. a Univ. de Stat „A. Russo” din Bălți.

Secțiunea Bibliologie

Premiul I

Osoianu-Filip, Vera. Biblioteca publică între percepția tradițională și utilizatorul modern / Bibl. Naț. a Rep. Moldova.

Premiul II

Lector in libris. Scriitori basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă: o antologie = Писатели Бессарабии о чтении, книге, библиотеке: антология / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; sel. și trad. în lb. rusă de Ivan Pilchin.

**Secțiunea Lucrări bibliografice:
biobibliografii**

Premiul I

Serghei Pojar: cronicarul vieții muzicale a Moldovei = Сергей Пожар: летописец музыкальной жизни Молдовы. Персоналografie. / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „M. Lomonosov”; alcăt. : Margarita Șcelcicova, Larisa Balaban.

Premiul II

„Timpul” I-a scos în cale: Constantin Tănase : Biobibliografie / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Transilvania”, Dep. „Memoria Chișinăului”; alcăt. : Ludmila Capița.

Vladimir Axionov : Biobibliografie / Bibl. Acad. de Muzică, Teatru și Arte Plastice, alcăt. : Matvei Brașovean, Aurelia Gribincea.

Premiul III

Шпитальник, Сара. Сара Шпитальник. Четыре жизни: воспоминания. С книгой по жизни. Сара Шпитальник : биобиблиография / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „I. Mangher”; biobibl. : Angela Borș.
Ion Anton : Biobibliografie / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt. : Tamara Măleru.

**Secțiunea Lucrări bibliografice:
bibliografii**

Premiul I

Două fenomene ale culturii naționale : Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc” : Bibliografie / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala de Arte „T. Arghezi”; alcăt. : Angela Olărescu, Natalia Ciorbă.

Premiul II

Șpac, Ion. *Revista „Basarabia economică” (1919-1940)* : cercetare bibliografică / Ion Șpac, Silvia Ghinculov (coord) ; Bibl. Șt. a Acad. de Studii Econ. a Moldovei, Bibl. Șt. Centrală „A. Lupan” a Acad. de Științe a Moldovei.

Publicațiile colaboratorilor ICCC „Selecția”, Bălți. (1964-2014) : bibliografie / ICCC „Selecția”, Bibl. Rep. Șt. Agricolă a UASM; alcăt. : Iulia Tătărescu, Liuba Șarpe, Cristina Scotigor.

Premiul III

Mihaluța Lina. *Carte cu autograf și dedicații* : catalog / Biblioteca Științifică a Univ. de Stat „A. Russo” din Bălți.

Secțiunea *Alte domenii*

Premiul I

Șteava de joi. Poemele mamei : catalog de artă plastică și arta cusutului : [al Ecaterinei și Ludmilei Costin] / Bibl. Șt. a Univ. de Stat „A. Russo” din Bălți.

Premiul II

Eugen Cioclea în dioptria criticii și studiilor literare / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; concepție, elab., antologare : Vitalie Răileanu, Dumitru Crudu.

Premiul special pentru design

Tudor Zbârnea : Biobibliografie / Bibl. Naț. a Rep. Moldova ; alcăt. : Victoria Stanchevici, Larisa Palamarciuc.

20 DE STROFE DESPRE CE ESTE UN BIBLIOTECAR

Valeriu RAȚĂ

Bibliotecarul e cultură,
Creativitate zi de zi,
Pe tărâmul cărții – arătură
Sufletul de a ni-l încălzi.

Mai înseamnă multă pregătire,
Amabilitate și bun-simț,
A înaintașilor cinstire,
Chiar de unii spun că-i simplu zimț.

Echilibru și perseverență,
Spirit critic și ardoare e,
Să găsească mica diferență
În noian de informație.

Înzestrat de-a face o sinteză,
Analiză sau de a crea un plan...
Să deschid aici o paranteză:
Trebuie să fie și spartan...

Factorul de curiozitate
Să predomine în primul rînd,
Și să poată duce multe-n spate
Pe colegi așijderi ajutînd.

Pașii face cu luare-aminte,
Și ascultă scumpul cititor,
Se apropie de lucruri sfinte,
Orișunde-i un mijlocitor.

Am să amintesc și de răbdare,
Chiar și de-nclinarea de-a glumi...
El se uită steaua cum răsare,
Cum izvorul curge pe aci...

Vesel pe vizitatori salută
Cu aspect de intelectual,
Dragostea îi este absolută
Față de-un avut spiritual.

Cunoștințe profesionale –
De folos la orișice moment,
Receptiv la multele semnale,
La chemarea din eveniment.

Știe cum să tragă și foloase
Din cititul cărților mai noi,
Îl străbate tocmai pîn' la oase
Nedreptatea – rană și buboi.

El cultivă numai adevărul,
 Și susține care-s nevoiași,
 Uneori despică-n patru părul
 Să îi deconspire pe cei lași.

Bunurile ierarhizează...
 Caracterul lui inovativ
 Face instituția mai trează,
 Să arunce tot ce-i negativ.

E stăpîn la locul său de muncă,
 De experimente ține cont,
 În zadar cuvinte nu aruncă,
 Nici se pune-n poară cu un tont.

Prelucrează-ntruna documente,
 Colectează vechi tipărituri,
 Scrie cronici, studii excelente
 Aplicînd diversele texturi.

Are grijă și de un novice...
 Dar să-i semene la treburile cui?
 Da, desigur, orișicine-ar zice:
 „Întru tot... învățătorului...”

El implementează și standarde
 Care presupun un grad înalt
 De profesionalism și arte
 Ce te duc înspre rîvnitul salt.

Iar formarea lui e permanentă,
 Se implică-n riguros proces,
 Știe ce a fost în zi recentă,
 Prelungește fără de exces.

Ne poștește el, de tot amabil,
 Să venim la vreun atelier,
 Tratamentul este echitabil,
 Despre asta spunem în eter.

Nu va semăna discriminare,
 Doar răspunsul e politic...
 Spusa: „La mai mult și la mai mare”
 O dedică „omului frumos”.

O profesie mai minunată
 Nu găsești oricît vei căuta.
 Și a mea a fost determinată
 De lumina ce venea din ea.

ZILELE BIBLIOTECII „ONISIFOR Ghibu” SUB SEMNUL PRESTAȚIEI ISTORIEI

*Vitalie RĂILEANU, director;
Tatiana BRAICOV, Aurelia GALIȚCHI-STACI, șefi oficiu;
Liuba MUNTEAN, specialist principal;
Dina SICORSCHI, Natalia ROȘCA,
bibliotecare, Filiala „Onisifor Ghibu”*

Cu titlul de permanență, demn de menționat, Zilele Bibliotecii „Onisifor Ghibu” comportă în sine conotațiile unui moment major în viața spirituală a chișinăuienilor. Prin această mărturie afectivă și ziua nașterii a patronului nostru spiritual – Onisifor Ghibu – se constituie pentru locuitorii capitalei, dar și pentru oaspeții ei, într-o frumoasă sărbătoare menită să creeze reverberații de suflet și cuget, dar și comuniune cu ființa noastră istorică, la a cărei plăzmuire cei doi patrioți și cărturari ai neamului – Onisifor și Octavian Ghibu – au contribuit prin întreaga lor viață și operă.

Prin participarea și susținerea acestor acțiuni oamenii urbei noastre își conturează un model cultural prin care își afirmă identitatea și adeziunea la valorile naționale, cinstindu-și memoria și înaintașii, care rămân, și în aceste vremuri incerte, adevărate repere culturale și existențiale ce conferă vieții lor valoare, sens și echilibru.

Răspunzând acestor imperative, Biblioteca „Onisifor Ghibu” organizează cu regularitate, iată pe parcursul a 24 de ani deja, manifestări cultural-științifice, reunite sub genericul *Zilele Ghibu*, susținând prin ele obiectivul educației publice axat pe valoarea și autenticitatea demersului cultural și informațional.

Toate manifestările și activitățile au fost extinse prin concentrări de forțe ale unor instituții cultural-științifice repre-

zentative și importante personalități so-site din: Franța, Olanda, Belgia, România, Ucraina, dar și prin prezența numeroșilor oameni de cultură din republică și a unui public receptiv.

Cu numeroase elemente de noutate în crearea unui cadru adecvat pentru lansări și prezentări de carte, pentru conferințe, dialoguri științifice și îndemn spre studiu și cercetare pentru cititori și vizitatori au fost organizate diverse expoziții de documente și fotografii. Ediția curentă a *Zilelor Ghibu* a cuprins și găzduirea unui *desant* de poeți europeni, care au înnobilit evenimentul.

Important de menționat inițiativa Televiziunii Naționale și a Radioului Național, care au contribuit la elucidarea Zilelor Ghibu în emisiunea *Cultura azi*, redactor – Nely Canțer, și în cele radiofonice ghidate de jurnalistul Andrei Viziru.

Manifestările cultural-științifice organizate în cadrul *Zilelor Ghibu* au urmărit mai multe obiective de lungă durată: valorificarea patrimoniului informațional al Bibliotecii, cultivarea valorilor naționale, suscitarea interesului pentru lectură etc.

**Lansarea volumelor de poezie:
Cu picioarele afară, Orga Codrului și
Orga de Piatră**

Biblioteca „Onisifor Ghibu” este printre primele biblioteci de carte românească

din Republica Moldova, iar pe data de 18 mai, toți celor care le este dragă biblioteca sărbătorească consolidarea ei. În această zi deosebită biblioteca a găzduit mai mulți poeți, traducători, prozatori din Republica Moldova, România, Franța, Belgia, Olanda, care au avut un dialog de suflet cu elevii Liceului Teoretic „Spiru Haret” și care au prezentat mai multe volume de poezie. Se pare că Biblioteca „Onisifor Ghibu” rămâne inevitabil legată de poezie, căci o frumoasă coincidență a făcut ca Zilele Bibliotecii să coincidă cu Festivalul Poeziei Europene. Deschiderea evenimentului a fost realizată de poetul, criticul literar, dar și directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, Vitalie Răileanu, care a întâmpinat participanții cu un călduros „Bun venit printre miile de cărți!”, prezentând oaspeți de seamă ca Jan H. Mysjkin (Franța, Belgia), Jakub Kornhauser (Polonia), Doina Ioanid, Ion Mureșan (România), Nicolae Spătaru (Republica Moldova).

Poeta și traducătoarea Doina Ioanid a vorbit despre volumul *Cu picioarele afară: (15 poeți flamanzi)*. Editura ARC, Chișinău, 2016). La traducerea din neerlandeză a volumului a participat personal. În acest

volum sunt prezenți 15 poeți flamanzi, din toate generațiile – de la Mark Insingel și Lucienne Stassaert, care tocmai și-au sărbătorit cei 80 de ani, la Sylvie Marie și Maarten Inghels, care nici nu au împlinit 30 de ani. Astfel, cartea propune un evantai de forme poetice dintre cele mai diverse.

Un alt volum de poezie care a fost prezentat și (re)lansat în cadrul evenimentului este intitulat: *Orga Codrului*, de Paul Mihnea (Editura ARC, Chișinău, 2016). Culegerea *Orga Codrului* învederează un reviriment important din creația autorului, reflecția filosofică devenind dominantă. Meditația asupra sensului existenței umane, asupra capacității eului liric de a pătrunde esența lumii înconjurătoare, de a o recrea, dă naștere unui univers tematic specific poeziei sale.

Orga de Piatră de Anatol Codru (Editura ARC, Chișinău, 2016) este alt volum de poezie lansat în această zi în incinta Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, placheta remarcându-se prin dimensiunea ei baladescă. Mai multe poeme de A. Codru sunt un soi de balade culte care se inspiră din tiparele prozodice și imagistice ale speciei populare, dar sunt semnificativ influențate și de

modelele García Lorca și Ion Barbu, autorul basarabean creând poeme lirico-epice în care materia și ființa își manifestă la modul expres frenezile.

Biblioteca „Onisifor Ghibu” propune aceste cărți spre lectură pentru că prin poezie poți să trăiești și să savurezi frumosul, te poți sustrage stresului erei în care trăim, cultivându-ți sufletul, înălțându-ți inima.

Expozițiile – punctul de atracție al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”

Cu ocazia Zilei Bibliotecii și Zilelor Ghibu – 24 de ani de la fondare (18-20 mai 2016), toți oaspeții au avut posibilitatea de a-și încânta privirile cu câteva expoziții extraordinare și originale de carte, imagini, poze și citate.

Pășind pragul bibliotecii, utilizatorii pot admira expoziția de fotografii *Filiala „Onisifor Ghibu” în imagini...* Am încercat să-i surprindem nu doar pe bibliotecarii noștri implicați în diverse activități, dar și pe oaspeții și utilizatorii activi care au participat la diverse evenimente culturale.

Punctul de atracție al *Sălii de Marmură Albă* rămâne a fi expoziția de carte cu genericul „Onisifor Ghibu – un dascăl pentru

eternitate”, pe care am reinventat-o. O cărare a cunoașterii, cu cărți pe post de străjeri, îl duce pe cititorul curios spre pomul cu citate culese din operele lui Onisifor Ghibu. Expoziția de carte propriu-zisă cuprinde peste 60 de titluri, cele mai relevante fiind: *Pedagogia militans, Pe baricadele vieții, Despre educație, Chemare la judecata istoriei, Gânduri despre Basarabia*.

Laboratorul de cercetări literare și bibliografie „Onisifor Ghibu” este punctul de atracție al instituției noastre. Vizitatorii au posibilitatea să cunoască cărțile care au fost realizate în cadrul Laboratorului Bibliotecii, la a căror scriere a contribuit fiecare angajat. Considerăm că literatura este o chimie a spiritului, de aceea am realizat o expoziție de carte cu elemente de laborator chimic. În laboratorul bibliotecii deseori au loc reacții de cercetare ale cărei rezultate sunt volumele de exegeză literare.

O expoziție suspendată în care promovăm cele 16 volume de Bogdan Petriceicu Hasdeu din colecția *Moștenire*, elaborată cu scopul de a promova personalitatea și opera ilustrului scriitor, filolog, enciclopedist, jurist, lingvist, folclorist, publicist, istoric și om politic român.

Expoziția *Cele mai frumoase cărți din colecția Bibliotecii „Onisifor Ghibu”* pune accentul pe designul cărților. Cartea tipărită pierde, într-o măsură, din piață, din cauza suportului electronic. Volumul tipărit trebuie să-l atragă pe cititor, de aceea ne-am propus să scoatem în evidență importanța designului de carte.

O întâlnire de suflet cu scriitorii europeni

Întâlnirea cu mai mulți scriitorii europeni a deschis seria evenimentelor organizate cu ocazia Zilelor Ghibu. La data de 19 mai 2016 elevii LT „Onisifor Ghibu” au participat la întâlnirea cu scriitorii Charles Ducal (Franța), Jan H. Mysjkin (Belgia), Bas Kwakman (Olanda), Alexandru Cistelean, Doina Ioanid, Ioan Pinteș, Ioan Mureșan (România), Nicolae Spătaru, Em. Galai-cu-Păun (Republica Moldova). Directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, criticul și istoricul literar Vitalie Răileanu, a deschis evenimentul cu o pledoarie pentru lectură, pentru a impulsiona elevii să îndrăgească poezia și universul literaturii.

Emilian Galaicu-Păun a declarat că dialogul cultural inițiat între scriitorii din diferite țări ia amploare de la an la an. El a mai afirmat că este necesară o reînviere a traducerilor. E necesar a traduce scriitorii autohtoni în limbile europene și scriitorii europeni în limba română, în scopul de a anula hotarele culturale.

Fiecare din oaspeții prezenți au citit din propriile volume de versuri. Ion Mureșan ne-a deplasat spre limitele de: „La granițele memoriei e atât de frig încât / dacă o lebedă ar fi împușcată / în rană un bătrân ar putea locui. / La granițele memoriei e atât de frig încât / numai vecinii stau până-n brâu în faină de lemn și cântă / numai vecinii ca niște flăcări verzui” (*Frig*).

Ioan Pinteș, părintele-poet surprinde că „n-am vorbit niciodată despre povara viței-de-vie / vorbesc acum / din burta

mamei unde stau întins precum mortul în căldura mormântului...” (*Poem despre vița-de-vie*).

Binecunoscutul critic și istoric literar Alexandru Cistelean și-a prezentat volumul *10 femei – o suită de profiluri de doamne lirice*, dezgropate din fișiere îngălbenite de bibliotecă, de unde nu le-a mai scos aproape nimeni și nici nu prea mai aveau șansa să fie scoase. 10 femei care au făcut poezie pe lângă marii poeți ai timpului și care cu siguranță merită a fi citite.

Și poeții din Europa – Charles Ducal, Jan H. Mysjkin, Bas Kwakman – au recitat poezii în franceză, engleză și au dialogat cu liceenii care s-au arătat foarte receptivi la poezia modernă.

Pe final, tinerii au făcut poze de grup și selfie-uri cu poeții din inima bătrânului continent.

Cărțile sunt drumurile vieții noastre (prezentarea volumelor semnate de Onisifor Ghibu, Albert Labarre, Martin Seymour-Smith)

Cu ocazia Zilelor Ghibu, la 19 mai 2016 biblioteca noastră a oferit utilizatorilor o mică incursiune în lumea cărților prin prezentarea câtorva volume originale: *Oameni între oameni*, *Pedagogia militans*, *Din istoria literaturii didactice românești* de O. Ghibu, *Istoria cărții* de Albert Labarre, *100 cele mai importante cărți din istoria omenirii* de Martin Seymour-Smith.

- Ghibu, Onisifor. *Oameni între oameni* / Onisifor Ghibu. – București : Ed. Eminescu, 1990. – 527 p.

Apărută la București în 1990, volumul academicianului Onisifor Ghibu include cu note și comentarii despre oamenii pe care i-a cunoscut: Octavian Goga, Ion Luca Caragiale, Mihail Sadoveanu, George Coșbuc, Nicolae Iorga, Vasile Lucaciu, George Enescu, Ioan Lupaș, Nicolae Titulescu, Vasile Pârvan. „Am avut, într-adevăr, fericirea să cunosc un mare număr de oameni de

seamă, cu care am stat adeseori în legături apropiate, cu care am colaborat, cu care am ajuns uneori și la contradicții, și cărora le păstram în amintirea mea un colț veșnic, pentru virtuțile lor și pentru opera pe care au înfăptuit-o cât au fost în viață. Vreau însă să-l avertizez pe cititor că a fost de parte de mine intenția de a crea portrete ale acestor oameni”, menționează Onisifor Ghibu.

- Labarre, Albert. *Istoria cărții* / Albert Labarre. – Iași : Ed. Institutul European, 2001. – 142 p.

Acest „obiect” pe care Orientul antic îl păstra sub formă de tăblițe de argilă, grecii și romanii îl desfășurau sub ochii lor, Evul Mediu îl atașa pe bănci, strămoșii noștri îl luau în mână, iar noi putem să-l punem în buzunar, acest „obiect” – Cartea – are un loc atât de important în exprimarea gândirii și în păstrarea oricărei cunoștințe, încât merită un studiu aparte. Ea poate părea un obiect de studiu limitat; în realitate este un fenomen complex. Dacă luăm seama la varietatea și diversitatea punctelor de vedere din care trebuie să o examinăm, trebuie să-i simțim și unitatea, dar și „amputarea” de care suferă atunci când îi sunt sacrificate anumite aspecte pentru ca altele să fie mai bine puse în valoare.

- Seymour-Smith, Martin. *100 cele mai importante cărți din istoria omenirii* / Martin Seymour-Smith. – București : Ed. Lider, 2007. – 500 p.

În volumul de față, Martin Seymour-Smith a selecționat o sută dintre cele mai valoroase cărți scrise vreodată care au exercitat de-a lungul timpului o influență decisivă asupra cursului civilizației. Unele, cum sunt *Biblia*, *Coranul*, au devenit cartea de căpătâi a religiilor practicate de sute de milioane de oameni. Altele, precum *Iliada* și *Odiseea* de Homer sau *Operele* lui Shakespeare, au atins apogeul expresiei artistice. *Originea speciilor prin selecție naturală* de Darwin, *Teoria relativității* de Einstein,

Introducere în psihanaliză sau *Interpretarea viselor* de Freud, *Tratat despre natura umană* de David Hume au pregătit calea descoperirilor științifice și au răsturnat convingerile despre natura umană. Sunt incluse de asemenea și cărți care au modificat peisajul politicii globale (*Republica* de Platon, *Bunul-simț* de Thomas Paine) sau care au schimbat, în bine sau în rău, viața politică, economică, socială și morală în întreaga lume (*Noul Testament*, *Despre libertate* de John Stuart Mill, *Citate din opera Președintelui Mao Zedong* de Mao Zedong sau *Manifestul Partidului Comunist* de Marx și Engels).

- Ghibu, Onisifor. *Pedagogia militans* / Onisifor Ghibu. – București : Ed. Fundația Culturală „Onisifor și Octavian Ghibu”, 1998. – 291 p.

Ce înțelegem prin „pedagog național”? Nu un pedagog care propovăduiește în românește anumite idei pedagogice, sau care declamă despre Taica Traian și România Mare. Ci înțelegătorul clipei celei mari prin care trece neamul, îndrumătorul acestuia spre steaua sa polară, animatorul, organizatorul de suflete, descoperitorul de idei conducătoare, modelul practic de urmat.

Un dialog cu scriitorul Vladimir Beșleagă

În după amiaza zilei de 20 mai 2016, în Sala Nuciferă a Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, ne-am bucurat mult să avem o întâlnire de suflet cu poate cel mai important prozator basarabean al secolului al XX, Vladimir Beșleagă. Scriitorul a avut un dialog cu elevii clasei a IX-a de la LT „Spiru Haret”, pe care i-a intrigat și motivat spre lectură.

Criticul și istoricul literar, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, Vitalie Răileanu, a menționat că protagonistul evenimentului – Vladimir Beșleagă – nu este doar un prozator și eseist de valoare, ci și un cititor foarte atent, care își lasă impresiile personale pe fiecare pagină citită.

Elevii au adresat maestrului un șir de întrebări despre viață și operele sale. Iar scriitorul a fost generos în destăinuirii: „... Scriu atunci când mă doare, când mă frige la inimă și când nu mai pot să nu scriu. Principiul de care mă călăuzesc ar fi: să scriu doar atunci când nu pot să nu scriu, că astfel explodez.

Obişnuiesc să practic meseria scrisului doar atunci, când scrisul vine parcă de la sine, în anumite împrejurări, provocat de anumite șocuri ale existenței, de anumite situații complicate, care mă îndeamnă, mă stimulează și mă ghidează spre această activitate.

Am avut perioade întregi când nu am scris nimic, perioade de așa-zisă acumulare, când îți vin anumite idei, cad în subconștient, stau acolo și lucrează. La un moment dat, când simțeam că de acum se formaseră, se cristalizaseră, se structuraseră, atunci începeam să scriu. Așa a apărut și romanul *Zbor frânt*. Această carte a apărut într-o perioadă când în literatura sovietică de pe atunci tematica războiului era stimulată, era promovată, era cultivată, era exploatată. Și eu citisem atâta literatură despre război, încât mi se făcuse lehamite și nu mai puteam să accept; eu am trăit războiul, nu ca ostaș, nu ca participant direct, ci ca martor ocular, fiind copil.”

Biblioteca „Onisifor Ghibu” mulțumește din suflet scriitorului Vladimir Beșleagă pentru deschiderea spre cititori și pentru bonomia nemărginită.

Biblioteca „Onisifor Ghibu” – trecut, prezent, viitor...

Fiecare comunitate aspiră spre civilizație și cu eforturi comune poate și trebuie să mențină o bibliotecă, care nu este un lux, ci o necesitate. „În bibliotecă, trecutul vine în tangență cu viitorul, frumosul umple golul”, spunea Marin Preda. O necesitate fundamentală a fost și rămâne

Biblioteca „Onisifor Ghibu” – prima bibliotecă de carte românească din Republica Moldova.

Pentru a ne aminti de trecutul bibliotecii și a ne molipsi de dăruirea de sine a ctitorilor ei, pentru a vedea starea prezentă a bibliotecii, dar și pentru a ne mobiliza și organiza forțele pentru buna funcționare în viitor, a fost organizată, în Sala Nuciferă a Bibliotecii noastre, o masă rotundă la care au fost invitați bibliotecari și cititori.

Despre fondarea și trecutul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, una dintre cele mai de vază specialiste în biblioteconomie din Republica Moldova, afirmă: „Doi oameni ai cărții au stat la temelie ideii de bibliotecă la Chișinău – dr. Florin Rotaru și dr. Gheorghe Buluță, și numele de «Onisifor Ghibu» tot a fost propunerea lor. [...] Fondatori au fost primăriile Chișinău și București, dar intenționat am dat numele ctitorilor adevărați care au contat, de la începuturi și – unii – până în prezent... Ctitorii știau din exemplul lui Onisifor Ghibu că «a construi și a organiza bibliotecă înseamnă a chezașui continuitatea, a îndepărta spaima

de uitare și de pierdere a zestrei de gând și de experiență umană». E o bibliotecă de-o seamă cu țara, cu independența și democrația Republicii Moldova. [...] Biblioteca «Onisifor Ghibu», a venit la Chișinău într-un timp în care noi eram flămânzi de libertate, de istorie, de rădăcini. Biblioteca a fost apărută pentru că era sinonimă cu Țara, cu independența, cu unirea. A fost pe parcursul acestor ani o oază de românism, un for cultural pentru că era mereu plină cu oameni dornici de cultura, literatura, istoria, arta, folclorul românesc.”

Promovarea cărții, lecturii, culturii în ansamblu rămâne mereu o problemă deschisă. A spori motivațiile lecturii, a îmbunătăți randamentul calitativ al bibliotecii, constituie un obiectiv major cultural al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”. În scopul promovării colecției de carte sunt organizate expoziții de carte tradiționale, virtuale și transformer. O mândrie a bibliotecii sunt expozițiile *Pe divan* și cele de poze.

Pentru o promovare mai eficientă a lecturii și a serviciilor de bibliotecă am participat la concursul *Bătălia cărților*. Reprezentantul bibliotecii noastre, Cristian Mustață, a recomandat cartea *Pe urmele lui*

Vermeer de Blue Balliett și a devenit Cititorul anului 2015, la segmentul copii.

De asemenea, Biblioteca se mândrește cu Laboratorul de cercetări literare și biobibliografice „Onisifor Ghibu”, în cadrul căruia au fost elaborate și editate valoroase lucrări ce contribuie la susținerea și promovarea personalităților chișinăuiene: *Petru Cărare – scriitor nonconformist; Petru Dudnic. Poeme și epistole în zbuțum; Pavel Balmuș sau Forța inepuizabilă a unui intelectual; În dialog cu Omul și despre Om; Nicolae Bilețchi. Romanul și contemporaneitatea. Problema constituirii genului românesc; Ion Ciocanu. În marginea și miezul poeziei; Ion Vatamanu. Umbre. Poetul și imperiul; Lector in libris: scriitori basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă; Eugen Cioclea în dioptria criticii și studiilor literare.*

Am apreciat mult faptul că și cititorii veniți la bibliotecă s-au implicat în cadrul mesei rotunde, sugerând idei de îmbunătățire a serviciilor de bibliotecă precum: expoziții, vizând topul celor mai bune cărți sau postere care să conțină opiniile cititorilor cu referire la cărți dintre cele mai diferate. Colectivul Bibliotecii „Onisifor Ghibu” va face tot posibilul ca doleanțele cititorilor să fie îndeplinite.

BIBLIOTECA PUBLICĂ DE DREPT – 15 ANI DE CONTRIBUȚII LA INFORMAREA JURIDICĂ A COMUNITĂȚII

Feodosia BRAGA,
bibliotecar, Biblioteca Publică de Drept

Cugetarea lui R. David Lankes „Bibliotecile proaste construiesc colecții. Cele bune, servicii. Iar bibliotecile mari construiesc comunități” vine să evidențieze profund ideea pe care o valorifică Biblioteca Publică de Drept (BPD), filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, deja de 15 ani,

asumându-și responsabila muncă cu solidaritate și dăruire pentru utilizatori. La 24 mai 2016 Biblioteca Publică de Drept și-a sărbătorit aniversarea a 15-a de la fondare. Dezvoltarea unei infrastructuri informaționale juridice în Republica Moldova a fost motivul forte al colaborării dintre Fundația

„Soros-Moldova”, Institutul pentru Politici Legislative și Constituționale, Budapesta, și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Prin colecția sa, prin accesul liber la raft și la serviciile sale, BPD a reușit să suplinească vacuumul informațional și documentar, actualmente caracteristic nu doar comunității juridice, ci și întregii comunități. Accesul la resursele informaționale juridice electronice, oferite on-line și off-line au transformat biblioteca într-un centru de informare și documentare juridică cu adevărat util și necesar fiecărui membru al comunității în care activăm, dar și persoanelor străine, din afara țării, care vin să solicite informație juridică.

Într-o societate modernă, o bibliotecă publică ar trebui să asigure nu doar un spațiu de studiu, ci și un spațiu de reuniune pentru reprezentanții diferitor comunități culturale sau academice, condiție pe care BPD o îndeplinește pe parcursul acestor ani de existență fiind gazdă a numeroase dezbateri, discuții, mese rotunde, conferințe sau lecții publice menite să rezolve probleme practice pentru cei interesați. Aceste activități întrunesc reprezentanți ai comunității juridice, studenți de la facultățile de drept din Republica Moldova, biblioteca dovedindu-și importanța definitorie pe care trebuie să o aibă într-o societate informațională.

Activitatea fructuoasă a BPD este justificată prin construirea diverselor parteneriate și participarea la diverse proiecte importante pentru dezvoltarea și diversificarea serviciilor. Astfel, pe parcursul anilor 2007-2008, filiala a încheiat un parteneriat cu Asociația Obștească „Inițiatives pentru o Nouă Europă”, la implementarea proiectului *Informează-te și apără-ți drepturile*, care a urmărit să contribuie la informarea și respectarea drepturilor omului, prin inițierea unui suport informațional cu caracter juridic comprehensiv, ce ar spori protecția drepturilor pensionarilor, conform princi-

piului *o persoană informată își cunoaște și își apără mai bine drepturile*.

Colaborările cu diverse instituții au determinat o dezvoltare durabilă a instituției, colaborări care se referă la: finanțarea și derularea programului de difuzare a literaturii juridice – colaborarea cu programul de drept al FSM; dezvoltarea PW – colaborarea cu „Neonet”; furnizarea eficientă a bazei de date *Jurist* și practica judiciară – cooperarea cu „MolData” al CRI.

Un alt succes de amploare pe care biblioteca a reușit să-l obțină a fost premiarea acesteia în cadrul concursului *Open government*, oferit de Fundația EIFL în cadrul Conferinței *Next Library*, în or. Aarhus, Danemarca, la 17 iunie, pentru proiectul *Chișinăul juridic*.

BPD știe cum să transforme orășenii în cititori fideli, prin experiența sa îndelungată, precum și prin cele mai potrivite modalități de a surprinde și de a capta atenția utilizatorului nostru. Activitatea bibliotecii demonstrează de fiecare dată că aceasta este o componentă activă a procesului de achiziționare, prelucrare, comunicare, utilizare și conservare a resurselor informaționale și documentare. Pentru publicul nostru țintă, noi conștientizăm importanța renovării bibliotecii din punctul de vedere al serviciilor pe care le oferim, acestea să fie inovative, interesante și, nu în ultimul rând, actuale: lecții de informare; servicii de referință și E-guvernare; „Întreabă bibliotecarul”; elaborarea listelor bibliografice la solicitare; consultații juridice primare gratuite pentru cetățeni; extinderea vizibilității activităților, în special, a lecțiilor publice pe subiecte de drept, prin aplicații și difuzarea on-line etc.

Dat fiind că bibliotecarii sunt componenta activă a instituției, BM „B.P. Hasdeu” a elaborat o politică în domeniul formării profesionale a bibliotecarilor, a acceptat și a implementat sintagmele „instituția care învață”, „biblioteca care învață”, „educația

adulților”, aplică principiile învățării permanente, formează o cultură a învățării pe parcursul vieții. Colectivul BPD de-a lungul timpului a profitat de toate oportunitățile de dezvoltare profesională, actualizare a cunoștințelor, obținerea de noi cunoștințe care contribuie la procesul de calitate în ansamblu. Printre activitățile de consolidare a cunoștințelor la care au participat aceștia, au fost prezentări ale comunicărilor în cadrul întrunirilor profesionale naționale și internaționale, ce relevă activitatea și serviciile BPD pentru promovarea serviciilor și activităților BPD, obținerea cunoștințelor în cadrul seminarelor, schimb de experiență și împărtășirea cunoștințelor prin intermediul publicațiilor de specialitate, acumularea experienței în organizarea seminarelor și participarea la conferințe, schimb de idei în cadrul seminarelor ș.a.

Pe parcursul a 15 ani de activitate Biblioteca Publică de Drept a obținut rezultate notabile în realizarea obiecti-

velor strategice și a misiunii care asigură condiții viabile și eficiente în cunoașterea legislației Republicii Moldova, inclusiv a altor state, a comunității europene și internaționale, asigură accesul la informație și la documentul juridic, promovează legislația și contribuie la educarea juridică a cetățeanului, înlesnind astfel participarea activă a tuturor membrilor comunității din R. Moldova la dezvoltarea continuă a valorilor unei societăți democratice. Realizările BPD din toți acești ani, menționate mai sus, constituie rezultatele unor acțiuni profesionale, cooperare cu subdiviziunile bibliotecii și cu celelalte instituții de profil.

Pentru a-și îndeplini misiunea, Biblioteca Publică de Drept trebuie să răspundă necesităților informaționale, care sunt imperios cerute de utilizatori. Astfel, prin eforturi comune cu alte asociații, noi oferim servicii moderne de informare în așa fel încât să poată fi exploarate optim de către utilizatori.

UN OASPETE DRAG LA BIBLIOTECA „OVIDIUS” – SCRIITORUL PETRE CRĂCIUN DE LA BUCUREȘTI

*Ion BORȘ,
cronicarul Bibliotecii „Ovidius”;
Liuba CIOBANU,
director, Filiala „Ovidius”*

Din multiplele sarcini pe care și le propune biblioteca în activitățile sale cu cititorii, un rol primordial îl joacă întâlnirile cu scriitorii. Or, scriitorul cunoaște cea mai eficientă cale spre inima cititorului.

Colaborarea Bibliotecii „Ovidius” cu scriitorul bucureștean, creatorul de poezii și poetul Petre Crăciun a început de la o proaspătă prietenie a acestuia cu colegul său de breaslă de la Chișinău, scriitorul Alexandru Plăcintă. Fiind un vechi prieten al colectivului bibliotecii, Alexandru Plă-

cintă i-a recomandat să-și lanseze, aici, la „Ovidius”, pe 14 iunie 2014, romanul pentru copii *Robert cel cuminte*.

Întâlnirea a avut loc, cum am mai spus, la începutul sezonului de tabără, cu elevii Liceului Teoretic „Mihai Viteazul”, manifestarea fiind moderată de Alexandru Plăcintă. De la București au venit să-l susțină soția sa, Cătălina Crăciun, reprezentând Editura „Zorio”, și scriitorul Victor Gheorghie Stan, președintele Filialei București Literatură pentru copii și tineret a Uniunii

Scriitorilor din România. De la Chișinău a fost prezentă poeta Lidia Grosu, profesor universitar și critic literar.

Scriitorul Petre Crăciun și-a prezentat cărțile de versuri, oprindu-se mai amănunțit la *Robert cel cuminte*, proaspătul roman „pentru copii, părinți și bunici”. Apoi, a urmat o recenzie la acest roman, citită de dna Lidia Grosu, care a spus că „oaspeții noștri au adus zori de ziuă de la București la Chișinău”, numind romanul lansat „o poveste reală” despre un băiețel dotat cu harul de a scrie. Victor Gheorghe Stan l-a prezentat pe Petre Crăciun în calitate de scriitor, poet, creator de povești, jurnalist, documentarist și om de televiziune. El a povestit copiilor despre numeroasele întâlniri cu semenii lor din întreaga Românie și despre cărțile lui editate până acum. Scriitorul Victor Gheorghe Stan a spus că e pentru a cincea oară la Chișinău și că este fericit „că sărutăm aceeași limbă”. La rândul lor, cum le stă bine copiilor noștri, au pregătit un recital de poezie din cărțile oaspetelui, i-au adresat întrebări despre copilărie, familie și creație. Iar scriitorul le-a dăruit cărți cu autografe, promițând generos ca în toamnă să revină cu și mai multe cărți.

La 3 decembrie, Petre Crăciun, directorul portalului *Literatură Copii*, revine la Chișinău cu feciorul său, Cătălin, de 26 de ani, fiind susținut de poeta gălățeană Vera (Veronica) Crăciun (o coincidență de nume) și de moderatorul Alexandru Plăcintă. Ei lansează noua carte *Fetița din Floare*, apărută la Editura „Zorio”, o poveste „sensibilă și inedită despre călătoria inițiată a unei fete (născută într-un trandafir regal) în lumea exterioară, unde se întâlnește cu șapte personaje simbolice: Îndrăgostitul, Cercetătorul, Negustorul de Flori, Alpinistul, Copilul Răsfățat, Bătrâna care dăruiește flori și Ascetul. Personajele povestirii sunt: Fetița din Floare, zeița Iris, Marele Curcubeu (soțul zeiței) și Micul Curcubeu, fiul celor doi. Călătoria o ajută pe Rose, personajul principal, să descopere diferite tipologii umane, să înțeleagă și mai bine miraculoasa lume a florilor, legănata de armonie și de o muzică sacră, dar și lumea exterioară, raportată la flori. Concluzia este cea conturată în urma discuției cu Ascetul: „Dumnezeu comunică cel mai bine prin copii, prin flori și prin păsări, dar nu prin toate, ci prin cele care zboară cel mai aproape de Călcăiul Domnului.”

Mare i-a fost mirarea lui P. Crăciun să aple de la copii că, în linii generale, ei cunosc subiectul poveștii și personajele ei, cartea fiind adusă la Chișinău în ziua sosirii autorului. Or, scriitorul n-a luat în considerație posibilitățile internetului. Datorită lui, dialogul a devenit constructiv, copiii l-au bombardat (pașnic) cu întrebări. Curioși din fire, ei i-au luat la întrebări și pe scriitorii Vera Crăciun și Alexandru Plăcintă. După lansarea de la „Ovidius”, Petre Crăciun cu *Fetița din Floare* și Alexandru Plăcintă cu *Dacă aș fi ploaie* s-au întâlnit cu tinerii și copiii din mai multe localități ale Republicii Moldova la Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu”.

La 21 septembrie 2015, în cadrul Săptămânii ușilor deschise, Petre Crăciun, director la Editura bucureșteană „Zorion” și al portalului de literatură pentru copiii de vârstă școlară din tot spațiul românesc, lansează la Biblioteca „Ovidius” cărțile *Cu Andersen în Regatul Poveștilor* și *Povestire despre România, Țara părinților*. Povestirile despre România sunt scrise și tipărite cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe al României, Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni. Împre-

ună cu Petre Crăciun ne vizitează soția lui, Cătălina Crăciun, funcționară responsabilă la Editura „Zorion”. Oaspeții au fost însoțiți de scriitorii Alexandru Plăcintă, Mihai Vâlcu, Valeria Dascăl și Nina Slutu-Soroceanu. La întâlnire au venit copii de la Liceul „Universul”, de la grădinița nr. 78 și de la școala primară „Ion Creangă” din orașul Ialoveni. Moderatorul evenimentului, scriitorul Alexandru Plăcintă, le-a oferit cuvântul copiilor de la școala primară „Ion Creangă” din Ialoveni. Ei au înscenat un fragment din cartea lui Petre Crăciun *Cu Andersen în Regatul Poveștilor*.

„Vin cu mare plăcere la Chișinău, fiindcă sunt sigur că-s așteptat, în primul rând, de prietenii mei de la Biblioteca «Ovidius», a spus Petre Crăciun. Scriitorul a vorbit despre relațiile cu unii autori de la noi, dar și despre tinerele talente basarabene, de care este încântat. El a povestit despre taberele de creație care au loc în România, prezentând-o pe tânăra studentă din Republica Moldova, Aura Gârlova, laureată a unui asemenea concurs, la care Petre Crăciun a fost membru al juriului. Apoi, scriitorul a vorbit despre noua sa carte *Povestiri despre România, Țara părinților* – o

carte despre națiuni, istorie, personalități, legende, obiceiuri, despre pictori de biserici, Muzeul Satului și multe altele. Și-au expus părerile și scriitorii Mihai Vâlcu, Nina Slutu-Soroceanu și Valeria Dascăl. Volumul conține capitolele: *Țara celor șapte viteji și a Zânei-Zânelor*; *Omul este mai liber într-o casă țărănească*; *„Miorița” este „Iliada” și „Odiseea” genetică a poporului nostru și Dumnezeu este la o palmă de tine*. Cartea oferă cititorilor săi 150 de fotografii color, un adevărat album de istorie, artă, civilizație și spiritualitate românească. Sunt inserate și foarte multe imagini care pun în valoare activitatea asociațiilor românești din comunități și diasporă, printre care întâlnim și o imagine de la întâlnirea lui Petre Crăciun cu cititorii de la Biblioteca „Ovidius”.

Povestiri despre România, Țara părinților își propune familiarizarea unui număr cât mai mare de copii care trăiesc în afara granițelor cu informații despre țara părinților – România, prezentate sub forma unor povestiri atractive, pe înțelesul copiilor, ușor de memorat. La sfârșitul întâlnirii, Petre Crăciun a dăruit copiilor noua sa carte, împărțind autografe. Poza colectivă

din fața bibliotecii a immortalizat acest eveniment din viața copiilor. Pentru colaborare prodigioasă, scriitorul Petre Crăciun a înmănat diplome scriitorului Alexandru Plăcintă și directoarei Bibliotecii „Ovidius”, dnei Liuba Ciobanu.

La 13 mai 2016, Biblioteca „Ovidius” din șoseaua Hâncești organizează lansarea cărții *Împăratul-copil*, povești în versuri apărute la aceeași Editură „Zorio”, semnate, firește, de poetul bucureștean Petre Crăciun. A devenit deja o tradiție ca de fiecare dată, când apare câte o nouă carte a scriitorului la Editura „Zorio” din București, autorul să o lanseze și la Biblioteca „Ovidius”. Și de data aceasta lansarea cărții a fost moderată de poetul Alexandru Plăcintă, care a fost omagiat cu o zi în urmă la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” în legătură cu împlinirea a 65 de ani de la naștere. La evenimentul din 13 mai au venit să-l susțină pe Petre Crăciun poetele Claudia Partole, Lidia Ungureanu, Maria Tomiță-Corini (din or. Cantemir), poetul Ion Popa-Pădure, scriitoarea Valeria Dascăl și actorul Sandu Aristin Cupcea. Iar în calitate de auditoriu au fost invitați copiii claselor a treia de la grădinița-școa-

lă primară nr. 226, director Lina Burlacu. Petre Crăciun a prezentat noutatea sa editorială – cartea de povești în versuri *Împăratul-copil*, ilustrată de Nicolae Tonița, nepotul reductabilului pictor ieșean Nicolae Tonitza. Cartea descrie ce ar face fiecare copil, dacă ar ajunge împărat. Scriitorul a dialogat cu copiii, luându-i la întrebări, ce ar face și ei dacă ar ajunge în această situație de poveste. Apoi, scriitorul le-a povestit despre propria lui copilărie și despre pășaniile nepoței sale, Andra, pe care o iubește nespus de mult. Le-a mai povestit despre viitoarea carte, pregătită pentru tipar. Este vorba despre *Țara Adevărului și Împăratul Minciună*, la fel, o poveste în versuri.

Poetul a citit poeziile *Aladin, covorul și deltaplanul, Măgarul și conservatorul, Capra fără iezi, Muștele și mierea, Motanul descălțat, Lecția girafei, Pensionarea Zmeului Puternic*. La rândul lor, copiii au recitat fragmente din *Împăratul-copil*, din *Cruciada pisicilor*, poeziile *Cioara și papagalul, Ploaia, Ariciul, Leul Mitică și țânțarul, Bobocul de casă, Povestea lui Azorel* ș.a.

În continuare, scriitoarea Claudia Partole a vorbit despre primele impresii de la lecturarea cărții *Împăratul-copil*, despre copilărie și modul deosebit de a povesti al lui Petre Crăciun. Poeta a întrebat:

- Copii, spune-ți-mi, ce limbă vorbiți?
- Româna, au răspuns în cor copiii.
- Bine, dar la București ce limbă se vorbește?

– Tot româna, doar că mult mai frumoasă, a adăugat într-o răsufare un puști, care dorea ca răspunsul lui să fie primul.

Această apreciere atât de mult l-a impresionat pe scriitor, încât a lăcrimat sincer, fără să-și ascundă emoțiile. Mai mult, ne-a contactat și de la București, interesându-se încă o dată de numele copilului. La manifestare au mai luat cuvântul: poeta Lidia Ungureanu, redactor la săptămânalul *Florile dalbe*, și actorul Sandu Aristin Cupcea, care a prezentat un recital de poezie. Poetul le-a mai povestit și de cartea *Basme din Țara Copiilor Fericiți*, care își așteaptă cuminte rândul la tipografie. Apoi, a împărțit fericit din cărțile sale, semnând autografe copiilor.

În dimineața zilei de 13 mai, scriitorii prieteni Alexandru Plăcintă și Petre Crăciun au participat la o emisiune matinală televizată, vorbind și despre lansarea care va avea loc la Biblioteca „Ovidius”. Cercul de prieteni ai bibliotecii noastre a prins contur. Printre ei, cu siguranță, își are locul său aparte și scriitorul Petre Crăciun, născut pe meleagurile Giurgiului, un plai românesc, ca și cel al Chișinăului, unde se cântă doine, se nasc povești cu Feți-Frumoși și Ilene Cosânzene, unde cresc copiii talentați ca Robert cel Cuminte, unde cîrlesc păsări măiestre și se nasc poezii care curg din izvoarele înțelepciunii. Iar scriitorul Petre Crăciun culege smaralde și le immortalizează în noi și noi cărți. După care vine vestea că vom avea o nouă lansare, un nou șir de mărgăritare.

MANIFESTĂRI CULTURALE

„AURUL” BASARABIEI ȘI AL REPUBLICII MOLDOVA

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Peste o sută de oameni de cultură, știință, artă, profesori, politicieni, șefi de instituții, sportivi, pe 24 mai a.c., au pășit pragul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” ca să asiste la un eveniment editorial remarcabil – lansarea unui volum tipărit în condiții poligrafice de lux, cu titlul *Cartea de Aur a Basarabiei și Republicii Moldova* (Ed. „Pontos”, Chișinău, 2016). Autorul acestei lucrări enciclopedice este un tânăr economist, **Denis Roșca**, chișinăuian, originar din Lăpușna. Volumul, de 654 de pagini, cuprinde circa 1800 de biografii ale unor oameni iluștri / celebri, care sînt originari sau au vreo tangență, eventual o legătură de rudenie cu oameni din Basarabia și Republica Moldova. Este un debut publicistic și exegetic strălucit al unui autor pînă mai deunăzi necunoscut. Scriitorul și jurnalistul **Vlad Pohilă**, redactorul și prefațatorul acestei lucrări de un caracter vast și cuprinzător, scrie în *Precuvîntare la o carte a performanțelor umane ale Basarabiei de ieri și de azi*: „Autorul dicționarului enciclopedic prezentat aici de noi, dl Denis Roșca, nu a urmărit, se pare, scopul de a introduce cît mai multe nume proprii noi. Cert e că în procesul elaborării dicționarului său, ca și alți autori, dînsul a recurs la surse clasice (tipărite), dar și moderne (electronice), atît în română, cît și în engleză, rusă, franceză și alte limbi de largă circulație, însă verificările le-a făcut din surse în circa 20 de limbi străine – o adevărată performanță pentru posibilitățile unei singure persoane, chiar și la răscrucea secolelor XX-XXI! De pe altă parte, **dincolo de principiile de bază** [...],

în genere respectate, **dl Denis Roșca și-a formulat și niște principii proprii, personale, iar, în ultimă instanță și subiective**, pe care le-a găsit importante, relevante și chiar obligatorii pentru configurația cărții sale. Criteriul de bază la care a recurs autorul nostru la elaborarea *Cărții de Aur...* l-am putea numi **relevanța personalității și a realizărilor sale**, demne de a fi incluse în dicționar. Și cum *relevanță* e un cuvînt polisemantic, se impun aici cîteva precizări. Dicționarul lui D. Roșca este o carte a unor personalități-autori de performanțe, dar nu oricare performanțe, ci ale celor ieșite din comun, uneori flagrant. Performanțele, faptele, împlinirile, realizările, recordurile, victoriile personalităților din această carte **garantează, cu certitudine, calitatea și originalitatea dicționarului**: despre alții s-a mai scris; despre unii aici se scrie în premieră. Pentru că personalitatea respectivă este ieșită din comun, iar fapta sa (ori, faptele, realizările, succesele sale ieșite din comun), ținuta sa, comportamentul său – toate sînt și relevante, și frapante.”

Vlad Pohilă, și pe post de moderator al evenimentului cultural, a relatat asistenței despre specificul muncii la un dicționar enciclopedic și despre greutățile cu care se confruntă un autor la scrierea unor astfel de lucrări bogate în conținut și complexe, de mare anvergură. Un detaliu esențial al cărții lui D. Roșca este corectitudinea informativă în a descrie biografiile, punîndu-se accentul pe universalitate și pe performanțele recente ale personalităților.

Academicianul **Ion Tighineanu**, prim-vicepreședinte al AȘM, specialist în domeniul nanoelectronicii și nanotehnologiilor, a menționat că D. Roșca este o persoană îndrăzneată, talentată, a adunat o informație extrem de bogată, depunând o muncă enormă, care depășește cu mult intensitatea normală a unui om. Trăim într-o lume a globalizării, a vitezelor, a tehnologiilor informaționale, posibilitățile

internetului sînt nelimitate, și în aceste condiții fiecare dorește să capete cît mai multe știri, să fie la curent cu toate noutățile din lume. Autorul noului dicționar enciclopedic a reușit să se descurce în avalanșa de materiale adunate și să ne prezinte un produs finit de cea mai înaltă probă. Trebuie să-l încurajăm pe acest tînăr cercetător, să-i folosim la maximum entuziasmul și efortul de care a dat dovadă, iar prin aceasta vom contribui la prosperarea Republicii Moldova.

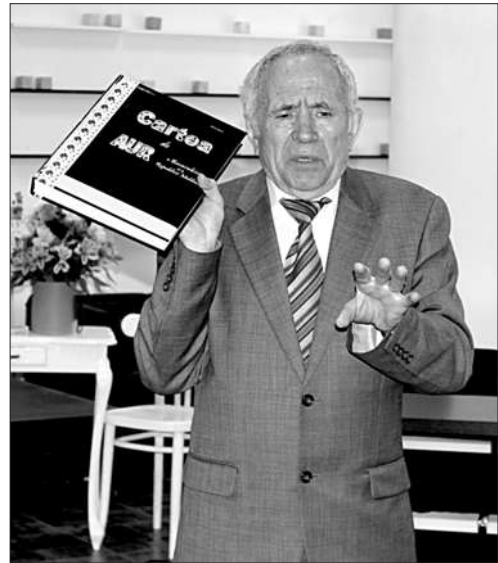
Valeriu Turea, director BRD, a reiterat valoarea documentar-enciclopedică a *Cărții de Aur...* și aspectul ei poligrafic la un nivel ridicat, astfel ea se prezintă ca o excelentă carte de vizită a republicii, cu care putem să ne mîndrim atunci cînd mergem cu ea peste hotare. În curînd va apărea și versiunea engleză a acestei lucrări (grație unui grant al guvernului elvețian). Deci, autorul va avea un nou prilej de o lansare de carte...

Academicianul **Gheorghe Rusnac**, politolog, diplomat, profesor universitar, e de părere că dicționarul enciclopedic editat de D. Roșca este o lucrare deosebită, cu o listă impunătoare de personalități, care s-au născut ori au trăit pe acest pămînt, actualul teritoriu al Republicii Moldova, și pentru noi constituie o mare valoare, deoarece ei reprezintă imaginea statului nostru. Avem mulți concetățeni care activează în afara hotarelor republicii, dar niciodată nu uită de unde își trag rădăcinile și sînt gata oricînd să pună umărul ca baștina lor să prospere, lucrurile să se îndrepte în bine, luînd o direcție corectă de parcurgere a vieții. „Denis Roșca a depus o muncă titanică, a selectat și a inclus între copertile cărții sale tot ce este mai bun, mai valoros în diverse domenii de activitate umană. Iar faptul că a fost ajutat de Vlad Pihilă, un specialist consacrat și versat în redactarea unor astfel de studii, mă face să constat că dicționarul e pe potriva tuturor exigențe-

lor contemporane privitoare la lucrări de tipul acesta. Ar fi bine să vedem *Cartea de Aur...* în toate bibliotecile instituțiilor de învățământ, în cele publice, mai ales, în cele din spațiul rural, și să popularizăm pe cei cu care statul nostru se mîndrește. Îl vom invita pe tînărul cercetător D. Roșca să facă doctoratul la Academia de Științe a Moldovei”, a spus Gh. Rusnac.

Dr. în biologie **Dorian Furtună**, etolog, autorul conceptului de instinct-terapie, la fel a reiterat componenta informativ-științifică deosebită a lucrării. Desigur, au meritat să fie incluse în dicționar și alte personalități, care au contribuții la promovarea și cunoașterea în lume a republicii noastre. Dicționarul ne prezintă o panoramă a talentelor și performanțelor de pe meleagurile noastre, ne demonstrează că avem oameni cu care ne putem mîndri și, astfel, autorul a umplut un gol de care unii dintre noi nici nu bănuiam. Urmează ca D. Roșca să facă unele rectificări, completări și să ne prezinte o nouă ediție a lucrării, care va fi o demonstrație că nu suferim de complexul inferiorității.

Ion Lazarencu Tiron, sportiv, unicul moldovean care a trecut în înot strîmtori-

le Marea Mîneicii (La Manche), Gibraltar și Canalul de Nord, precum și râul Nistru – în scopuri caritabile, a relatat că e o onoare să fie menționat în cartea lui D. Roșca. Autorul a muncit la elaborarea ei cîțiva ani, prezentîndu-ne la urmă o capodoperă a genului.

Doru Curoșu, lider de tineret, a reliefat mesajul politico-social și importanța *Cărții de Aur...* pentru educația tinerilor, care abia

fac primii pași în cariera lor. „Deci, se pot face și în Republica Moldova lucruri bune, acestea ducându-i faima în lume. În țara noastră, specialiști ca D. Roșca trebuie promovați cu mai multă insistență”, a menționat el.

Denis Roșca a mulțumit echipei cu care a colaborat la elaborarea acestui voluminos și valoros dicționar și a menționat că în sală mai sînt persoane care au fost incluse în dicționar, dar care nu au luat cuvîntul, numindu-le pe fiecare. „Avem personalități în orice domeniu de activitate care fac lucruri extraordinare, dar, din modestie, rămîn în umbră. Datoria noastră este să le găsim, să le descoperim și să le facem cunoscute lumii. În genere, fiecare copil are o șansă de a se remarca, noi trebuie să-i ajutăm pe toți copiii să se exprime. Unele personalități au avut o viață grea, au trecut prin războaie, deportări, dar au reușit să se manifeste într-un domeniu sau altul. Noi trebuie să avem demnitate, mîndrie națională, să fim patrioți ai țării în care trăim și să le păstrăm memoria tuturor celor care merită acest lucru”, a concluzionat D. Roșca.

În finalul evenimentului cultural a fost demonstrat un videofilm, pe ecran fiind

proiectate portretele celor mai reprezentative personalități ale Basarabiei și Republicii Moldova: Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Vasile Anestiade, Veniamin Apostol, Petru Baracci, Maria Bieșu, Ion Borșevici, Ghenadie Cașu, Maria Cebotari, Tamara Ciobanu, Toma Ciorbă, Constantin Constantinov, Eugeniu Coșeriu, Nicolae Costin, Nicolae Dimo, Maria Drăgan, Ion Dumeniuk, Grigore Grigoriu, Emil Loteanu, Glebus Sainciuc, Alexei Șciusev, Constantin Stere, Nicolae Sulac, Constantin Tănase, Ion Vatamanu, Mihai Volontir, Nicolae Zelinski ș.a.

Interesul pentru *Cartea de Aur a Basarabiei și Republicii Moldova* este îndreptățit. Personalitățile adunate și prezentate aici cuprind o arie largă din numeroase domenii: literatură, știință, artă, politică, sport ș.a. Ele formează, în totalitatea lor, un mijloc important de cunoaștere „a unor vremuri așa cum au fost”. *Cartea de Aur...* poate fi percepută ca un amplu studiu ce scoate la iveală felul de a fi al strămoșilor și contemporanilor noștri. Totodată, dicționarul reprezintă o imagine de ansamblu a unei perioade importante (de peste 200 de ani) din cultura noastră și o foarte bună

modalitate de a înțelege mai bine cine am fost și cine sîntem în realitate.

Astăzi, îi „descoperim” pe unii și ne amintim de alții, în special la anumite aniversări, jubilee sau cînd citim ceva în presă despre marile personalități de altădată ce-și trag obîrșia de prin părțile noastre. Odată cu trecerea timpului se vor descoperi nume notorii / celebre noi provenite din Basarabia și Republica Moldova (pe unele nu le cunoaștem numai pentru faptul că nu s-au înscris în parametrii ideologici ai regimurilor în care au trăit). La noi au existat, există și vor exista și de acum încolo oameni talentați, dar și onești, și... modești care au lăsat urme adînci în cariera lor, ce peste ani și ani au rămas întipărite în mintea oamenilor, schimbînd mersul evenimentelor sau modul nostru de a trăi, de a gîndi. Dar cu părere de rău, în multe cazuri nu-i cunoaștem, deși ei ar merita să fie cunoscuți, deoarece sînt predecesorii noștri, mai mult – ei constituie pentru noi niște exemple sau modele demne de admirat și, eventual, de urmat.

Ne alăturăm și la punctul de vedere al scriitoarei și jurnalistei **Luminița Dumbră-**

veanu, exprimată pe situl *flacaratv.md*: „Sigur că se vor găsi cîrcotași de serviciu, care vor căuta de purici lucrarea cu adevărat de referință (dacă n-ar fi fost acești pseudo-academicieni, eram deja în UE!), dar pe acești profanatori de idealuri seculare și deturnători de fonduri RO-MD i-aș întreba: «De ce n-ați făcut voi, timp de 25 de ani, o enciclopedie ca a lui Denis Roșca sau documentare *100 de români celebri născuți în Moldova* pentru școli, pe care le realizează *Flacăra Film*, pe **cont propriu**, ca să pornim și noi pe drumul Libertății cu alfabetul identității și demnității naționale însușit, conștientizat, astfel încît să nu avem război la Nistru și nici să ne sfîșiem în polemici absurde privind limba vorbită și istoria?!»

Felicitări din toată inima autorului Denis Rosca și redactorului Vlad Pohilă, pentru idee, muncă de Sisif, împlinire editorială, precum și Bibliotecii «B.P. Hasdeu» din Chișinău, care ne bucură mereu cu evenimente de zile mari! Curaj, tenacitate, izbîndă, confrate Denis Roșca!”

MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE DEDICATE SCRISULUI ȘI CULTURII SLAVE

*Angela OLĂRESCU,
director, Filiala „Hristo Botev”;
dr. în istorie Ivan DUMINICA,
cercetător științific al Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM*

La 27 mai 2016, în incinta Bibliotecii bulgare „Hristo Botev” din Chișinău s-au desfășurat două manifestări științifice de importanță majoră. Ele au fost dedicate Zilelor scrisului și culturii slave, care sunt sărbătorite în numeroase țări, inclusiv în Republica Moldova. Aceasta nu este întâmplător, pentru că se știe că pe teritoriul nostru cultura slavă are tradiții multisekulare,

care s-a evidențiat mai adînc în domeniul bisericesc. Mai mult ca atît, în țara noastră în decurs de două secole s-a dezvoltat comunitatea bulgară, ai cărei reprezentanți sunt urmașii direcți ai fraților Chiril și Metodiu, care au pus bază scrisului slavon.

Așadar, pornind de la acest considerent, comunitatea științifică a bulgariștilor nu a putut să nu fie prezentă la aces-

te evenimente. Ca urmare, organizațiile culturale și științifice ale bulgarilor din R. Moldova – Societatea Științifică a bulgarilor din Republica Moldova și Societatea culturală a bulgarilor locali „Văzrajdane”, în colaborare cu Biblioteca „Hristo Botev”, au organizat două manifestări științifice.

Prima, cu genericul *Rolul scrisului slav bulgar în răspândirea ortodoxiei în Moldova și Țara Românească* a reunit mai mulți istorici, care au abordat amănunțit și captivant această problemă. Lucrările conferinței au fost deschise de către șefa Bibliotecii „Hristo Botev”, Angela Olărescu, care, în cuvântul său de salut, a menționat rolul instituției ce o conduce în răspândirea culturii bulgare printre cititori de diferite etnii. Apoi moderarea a fost preluată de către conf. univ. dr. Ivan Zabunov, președintele Societății cultural-bulgare „Văzrajdane”. De asemenea, dumnealui a fost și primul care a prezentat o comunicare, abordând tema „*Urma*” bulgară în dezvoltarea bisericească și culturală a Moldovei și Munteniei. Autorul s-a referit la relațiile strânse dintre mănăstirea bulgară Zografu de la Muntele Sfânt Athos cu domnitorii Țărilor Române. Am putut afla, de exemplu, că domnitorul Țării

Moldovei Alexandru cel Bun în fiecare an dona acestui lăcaș sfânt câte 500 aspri. De asemenea, a fost pusă în evidență activitatea în Moldova a mitropolitului al Kievului Grigore Țamblac (1365-1420), care era de origine bulgară. Gr. Țamblac a fost presviter al Marii Biserici Moldo-Vlahe și a activat la Academia Domnească de la Suceava. După el a rămas o imensă bibliotecă (cărți și manuscrise), din care o parte se păstrează la Mănăstirea Noul Neamț.

A urmat comunicarea dr. Ivan Dumnica (cercetător științific la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM) *Arhimandritul Mănăstirii Neamț Paisie Velicovschi și rolul lui în răspândirea ortodoxiei în Țările Române*. Bulgaristul a prezentat succint biografia acestui cărturar, acordând o atenție deosebită perioadei când Paisie Velicovschi (1722-1794) a activat în Țara Moldovei. În special, a fost menționat rolul lui P. Velicovschi la elaborarea regulamentului de constituire a vieții monahale. În acest document, duhovnicul a stabilit modul vieții cotidiene a călugărilor, care trebuiau să fie unite prin obștile frățești. De asemenea, au fost stabilite rânduiețile sfințelor slujbe. Istoricul a vorbit și despre rolul Cuviosului

Paisie în formarea școlii de traducători ai manuscriselor din limba greacă în limba slavonă. Principala caracteristică a acestei școli consta în strădania de a face traduceri exacte ale textelor bisericești. Doar până atunci traducătorii redau mai ales sensul general al sursei primare.

Gheorghe Barbarov, poet și eseist, membru al Uniunilor Scriitorilor din Bulgaria și al celei din R. Moldova, a prezentat tema *Ștefan cel Mare și Mănăstirea Zografu de la Muntele Sfânt Athos*. Ni s-a comunicat că domnitorul Moldovei a donat Mănăstirii Zografu bani și diferit inventar bisericesc. Cu jertfa lui Ștefan cel Mare a fost construită sala de mese (trapeza Mănăstirii), în anii 1466-1502 a fost aproape în întregime reconstruit complexul mănăstiresc și spitalul local. Cu stăruința lui, în anul 1502, a fost zidită din nou Biserica Mare „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, de asemenea, au fost pictate frescele de acolo.

Ultima comunicare a fost a lui Stepan Curtev (președinte al comunității bulgare din Chișinău), care a vorbit despre *Spiridon din Gabrovo*. Autorul a reținut atenția publicului asupra activității acestui duhovnic de la Muntele Sfânt Athos. Prin predicile sale el a pus începutul literaturii slave ascetice, iar în 1792 a scris *Istoria scurtă despre poporul slav bulgar*. Cei prezenți au aflat surprinși despre activitatea cuviosului Spiridon în faimoasele mănăstiri Dragomirna, Secu și Neamț. Tocmai datorită lucrării în biblioteca Mănăstirii Neamț duhovnicul reușește să termine *Istoria...* sa.

La sfârșitul acestui eveniment istoricii care au prezentat comunicări au lăsat bibliotecii cadou materialele lor vizînd subiectele menționate mai sus. Șefa bibliotecii le-a mulțumit și le-a adus asigurări că aceste materiale vor fi puse la dispoziția cititorilor interesați.

Al doilea eveniment care s-a desfășurat în aceeași zi la Biblioteca „Hristo Botev” a fost consacrat aniversării a 80-a de la

nașterea istoricului bulgarist din republica noastră Constantin Poglubco (1936-1983). Acest învățat era cunoscut prin cercetările sale referitor la diferite aspecte ale relațiilor bulgare-ruso-ucraineano-moldovenești, în a doua jumătate a sec. XIX, precum și prin lucrări despre imigrările bulgarilor în Basarabia la începutul sec. XIX.

Discipolul său, prof. dr. hab. Nicolai Cervencov (președinte al Societății Științifice a bulgarilor din R. Moldova) a vorbit despre anii de studenție ai lui C. Poglubco și despre perioada activității lui ca profesor la școala din satul Ciișia, Bolgrad. În special, s-a vorbit despre rolul cercetătorului la formarea și dezvoltarea bulgaristicii moldovenești, despre eforturile sale pentru pregătirea cadrelor noi. În contextul dat, menționăm că acest devotat elev al profesorului C. Poglubco, dl N. Cervencov, îi păstrează mereu amintirea. Astfel, în 1996, în or. Sofia, el a editat culegerea de studii *Bulgaria în inima mea...*, dedicată celor 60 de ani de la nașterea lui Constantin Poglubco. Volumul dat include șase articole ale istoricilor despre C. Poglubco, dar și o bibliografie detaliată a articolelor, monografiilor și cărților acestui savant, alcătuită de asemenea de dl N. Cervencov. La rândul său, dr. Ivan Zabunov a vorbit despre relațiile sale fructuoase cu acest învățat bulgar din Basarabia. În urma acestei colaborări strănse, în 1980, a văzut lumina tiparului monografia satului Tvardița din raionul Taraclia. Despre atitudinea bună a comunității bulgare față de personalitatea și opera lui C. Poglubco a vorbit Stepan Curtev.

După aceste alocuțiuni, a fost prezentată expoziția cărților scrise, editate și traduse de către Constantin Poglubco. Dl N. Cervencov a informat publicul cititor despre valoarea științifică a fiecărei lucrări prezente la expoziție.

Menționăm și inițiativa Bibliotecii „Hristo Botev” de a alcătui un bucler cu ti-

tlul *Cunoscutul savant bulgarist Constantin Poglubco (1936-1983)*, care include date biografice, fotografii, opinii și literatură despre el.

Așadar, manifestările științifice cu prilejul Sărbătorii scrisului și culturii slave în Republica Moldova au fost un bun prilej

pentru a informa utilizatorii interesați despre bulgari cunoscuți, care au lăsat amprente în dezvoltarea spirituală și culturală a Republicii Moldova. Sperăm că în viitor asemenea manifestări se vor înmulți, sporind și conținutul lor, încât să poată satisface mai mult interesul publicului cititor.

FIZICIANUL ION HOLBAN ȘI-A LANSAT BIOBIBLIOGRAFIA

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

În perimetrul cultural al republicii noastre lansarea biobibliografiei fizicianului **Ion Holban** a constituit un eveniment important atât pentru Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale (IDSI), cât și pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Sub egida acestor două instituții de curînd a văzut lumina tiparului volumul *Ion Holban – între fizică, poezia științei și proza vieții: biobibliografie*. Lucrarea a fost recomandată pentru editare de către Consiliul Științific al Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale și se tipărește cu ocazia aniversării a 70-a de la formarea institutelor științifice în Republica Moldova și 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei, cu suportul financiar al Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale (director dr. în informatică Igor Cojocar). Au contribuit la realizarea volumului: dr. Mariana Harjevschi (îngrijire), Margareta Cebotari (alcătuitor), Taisia Foiu (redactare bibliografică), Valeriu Herța (coperta), precum și protagonistul, în calitate de autor al unor compartimente. Realizată cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la nașterea omului de știință Ion Holban, doctor în științe fizico-matematice, lucrarea a fost concepută pentru a reflecta deosebita varietate și complexitate a activității științifice și politico-sociale a dlui

Ion Holban, om de știință cu verticalitate universal-umană, participant activ la mișcarea de renaștere națională din Republica Moldova.

Moderatorul evenimentului cultural dr. **Mariana Harjevschi**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, a menționat că această biobibliografie va servi drept busolă care va arăta cu exactitate ce a creat fizicianul, deoarece informația este destinată atât cercetătorilor științifici, profesorilor, doctoranzilor, masteranzilor, cât și studenților, elevilor interesați de domeniul științelor fizico-matematice. În egală măsură, lucrarea (cu un CV detaliat, împresărat cu amănunte) prezintă interes pentru un public larg de cercetători ai declanșării procesului de renaștere națională din Republica Moldova. Trebuie să menționăm și faptul că lucrarea a acumulat deja frumoase aprecieri în cadrul Academiei de Științe a Moldovei.

Ion Holban s-a născut pe 5 ianuarie 1946 în s. Străisteni, com. Băcioi, mun. Chișinău. A urmat școala primară din satul natal, apoi școala medie din Băcioi. Și-a continuat studiile (5,5 ani) la Facultatea de Fizică și Matematică de la Universitatea de Stat din Chișinău (1961-1965), ultimii doi ani specializîndu-se în domeniul fizicii nucleare și al particulelor elementare în fi-

liala Universității de Stat din Moscova „M. Lomonosov” de pe lângă Institutul Unificat de Cercetări Nucleare (al țărilor socialiste) de la Dubna. În 1982 susține teza de doctor în științe fizico-matematice *Fenomenele de transport în bismut și aliajele în bază de bismut* (conducători științifici: acad. Dumitru Ghițu, Chișinău, și dr. hab. Igor Pinciuk, Cernăuți), iar în 1992 i s-a conferit titlul științifico-didactic de cercetător științific superior.

Ion Holban activează în domeniul științei timp de 50 de ani, prima lucrare științifică i-a apărut în 1966, pe când era student la Dubna, este autor a peste 100 de lucrări științifice. O parte din lucrările publicate țin de domeniul fizicii semiconductorilor, în special de fenomenele de transport. A elaborat o metodă originală și foarte eficientă de rezolvare a ecuației cinetice a lui Boltzmann prin metoda variațională și prin folosirea abilă a proprietăților matricelor pseudoinverse, a propus o nouă metodă de rezolvare a sistemului de ecuații obținut pentru parametri variaționali, metodă care simplifică calculele și permite rezolvarea sistemului de ecuații în formă generală pentru orice număr de parametri variaționali și optimizarea alegerii

funcțiilor de probă, precum și convergența acestora. Cu ajutorul acestei metode a elaborat un model microscopic cantitativ al teoriei fenomenelor de transport în semimetale, în care s-a ținut cont de particularitățile spectrelor purtătorilor de sarcină și cele ale spectrelor fononilor. A determinat constantele potențialelor de deformare intravale ale electronilor și ale golurilor în Bi, Sb și As, pentru prima dată au fost evaluate potențialele de deformare intervale (acustice și optice) în Bi, Sb și As. Este primul care a utilizat ideile legate de focusarea fononilor în materialele anizotrope pentru a cerceta propagarea undelor acustice în semimetalele din grupul V al tabelului periodic al elementelor și a determinat direcțiile de focusare a fononilor (direcțiile în care „bat”, „vînturile fononice”).

A propus o metodă eficientă de soluționare la computer (prin utilizarea procedurii Newton – Raphson și a matricelor rare) a unor sisteme de ecuații diferențiale neliniare ce descriu transportul de sarcină electrică în semiconductorii în condiții de instabilitate. A alcătuit diferite programe pentru computer cu ajutorul cărora pot fi determinate caracteristicile fizice ale detectorilor semiconductorii de radiații ioni-

zante și stimulată procedura de colectare a purtătorilor de sarcină electrică.

La lucrările științifice publicate în acest domeniu au făcut trimiteri cercetători din Olanda, SUA, Rusia, Ucraina, Marea Britanie, Turcia.

O bună parte a lucrărilor științifice este consacrată problemelor de organizare și dezvoltare a științei în RM și în lume, de științificare a societății (*Vehicolul care ne va scoate în lume, Știința, tehnica și problemele curente ale țării, Vectorul european de dezvoltare a Republicii Moldova: conștientizare și alegere, Resursele științifice umane – factorul-cheie pentru științificarea țării, Sporirea nivelului intelectual al populației – pilonul central al politicii de creștere economică durabilă a țării, Munca creativă – garantul dăinuirii unui popor ș.a.*).

O altă parte din lucrările publicate țin de studierea sistemului filozofic eminescian: *Evoluția noțiunii de timp în opera lui Eminescu, Omul de știință Eminescu: universul, sensul vieții și rostul învățaturii, Opera eminesciană – un veritabil curs de imagistică, Mesajul Geniului Eminescu către noi, cei de azi ș.a.*

Protagonistul popularizează intens știința (*Pe serpentinele fizicii, Universul, Cosmosul ne cheamă, Soare, Lună și Luceafăr ș.a.*), o atenție deosebită acordă noilor achiziții ale științei, fenomenelor cosmice și din natură, problemelor de interferență între fizică și literatură. Articolele omagiale sînt consacrate făuritorilor fizicii și astronomiei moderne, a realizat interviuri cu laureații Premiului Nobel George Palade, A.M. Prohorov, cu cosmonautul Dumitru Dorin Prunariu și alte personalități marcante ale științei. De asemenea, a scris peste 300 de eseuri și articole sociale, de atitudine. Este unul dintre semnatarii *Scrisorii deschise a celor 66 de intelectuali* adresată conducerii RSSM (1988) privind revenirea scrisului în RSSM la grafia latină și decretarea limbii moldovenești drept

limbă oficială a republicii, s-a pronunțat în apărarea limbii române, pentru studierea religiei în școală ș.a.

Activitatea de muncă Ion Holban o începe ca laborant superior, inginer superior, ca să devină cercetător științific superior la Institutul de Fizică Aplicată a AȘM (1967-1993), din 1993 pînă în prezent este funcționar public la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA), iar din 2012 pînă în prezent – cercetător științific superior (prin cumul) în cadrul Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale (IDSI). I. Holban a fost membru al Comisiei de experți în domeniul fizicii la *Enciclopedia Sovietică Moldovenească*, secretar responsabil la culegerile de articole științifice *Fizica semiconductorilor cristalini și amorfi și Semimetale și semiconductori cu bandă îngustă*, redactor-șef adjunct al *Revistei de fizică*, membru al colegiului de redacție al revistelor *Evrika!* (Brăila) și *Cygnus* (Suceava), din 2009 este membru al Consiliului științific al revistei *Intellectus*, iar din 2003 deține funcția de redactor-șef al revistei *Fizica și tehnologiile moderne*. Totodată, cu spirit de inițiativă și activitate organizatorică prodigioasă a luat parte la

procesul de devenire a sistemului național de acreditare a organizațiilor din sfera științei și inovării și de atestare a cadrelor științifice și științifico-didactice, în calitate de vicepreședinte al Societății Fizicienilor din Moldova a pregătit întregul set de acte necesare constituirii și înregistrării acesteia, timp de 17 ani a fost autor al emisiunii radiofonice lunare pentru elevi *Fizica în jurul nostru*, este autorul a trei spectacole radiofonice despre Giordano Bruno, Johannes Kepler și Konstantin Tsiolkovski.

Pe parcursul mai multor ani I. Holban a fost distins cu: diplome de merit ale mai multor reviste și ziare din RM, Diploma Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM (1973), Diploma de onoare a Comitetului de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune al Consiliului de Miniștri al RSSM (1980), Diploma de Onoare a Prezidiului Academiei de Științe a RM (1986), Premiul Prezidiului Academiei de Științe a RM (1992, 2002), Premiul Secției Naționale a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (1999), Medalia *Meritul civic* ș.a. Este, din 2008, Cetățean de Onoare al com. Băcioi.

Primul vorbitor la lansarea cărții din 20 iunie 2016, ce s-a desfășurat în incinta BM „B.P. Hasdeu”, a fost dr. în științe tehnice **Mihai Guzun**, secretarul științific al IDSI, coleg al protagonistului, care a reiterat activitățile multilaterale ale lui I. Holban, scoțind în relief calitățile excepționale ale lui I. Holban de cetățean al urbei noastre – orașul Chișinău. „Asemenea oameni – cu un suflet mare! – se nasc rar la noi. *Biobibliografia* dovedește acest fapt”, a menționat M. Guzun.

Scriitoarea **Claudia Partole** a adus la cunoștința publicului câteva amintiri din activitatea desfășurată în comun cu protagonistul nostru în cadrul Societății „Limba noastră cea română”, de dialogurile purtate în perioada renașterii naționale în diferite localități din republică cu profesori, elevi, oameni ai muncii, despre străduința tuturor de a vorbi o limbă română frumoasă,

să, de asemenea a amintit de dialogurile purtate cu mari personalități ale culturii românești. Caracteristic pentru dl Ion Holban este că pe întreg parcursul vieții dă dovadă de o constantă curiozitate de copil, tocmai ceea ce este necesar unui om de știință și unei firi poetice, lucruri care ne înrudesesc spiritual.

Conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, directorul Departamentului studii și cercetări al BM, cunoaște îndeaproape familia Holban, de aceea se bucură că BM „B.P. Hasdeu” e părtașă la elaborarea acestui volum despre un chișinăuian de vază al contemporaneității. Biobibliografia este, desigur, o oglindă fidelă a activității științifice și sociale a protagonistului, un bilanț al preocupărilor dumnealui pe parcursul a circa 50 de ani. Dna L. Kulikovski i-a urat lui I. Holban multă sănătate și încă mulți ani rodnici pe tărîmul de care este atât de bine atașat, deoarece are ce spune pentru toți locuitorii republicii noastre, și nu numai...

Academicianul **Sveatoslav Moscalenco** a exprimat sincere felicitări colegului său de specialitate de la Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, care a tipărit un șir de cărți de popularizare a fizicii, tocmai ce le lipsea oamenilor de știință pentru a atrage în domeniul fizicii tinere talente, a pus la îndemână un set de cărți destul de necesare pentru elevi, studenți, mass-media, dar destul de atractive și pentru oamenii de știință și profesorii universitari, a spus S. Moscalenco. Iar acum și-a tipărit o *Biobibliografie* (elaborată foarte bine!) în ajutorul celor pasionați de fizică și de rezultatele practice ale savanților noștri, precum și celor care doresc să-și facă un bilanț al activității.

Și istoricul literar, publicistul **Vasile Malanețchi**, directorul Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”, a exprimat cuvinte de prețuire față de I. Holban. „Ceea ce îl caracterizează pe savantul Ion Holban este hărnicia, sîrquința, destoinicia.

Dumnealui cunoaște bine procesul literar, scrie despre interferența fizicii cu literatura. Putem spune că neamul nostru are un stejar viguros”, a concluzionat V. Malanețchi.

Cîntărețul de muzică clasică și populară românească **Ioan Paulencu** a menționat că se simte foarte bine în preajma unui om de seamă ca I. Holban și că „îi invidiază darul de a scrie cărți precum *Universul*, *Cosmosul ne cheamă*, *Cămașa de oțel*, *Coșul s-a întors acasă ș.a.*” Pentru I. Holban și pentru toți cei din sală în interpretarea maestrului a răsunat o doină și un cîntec de voie bună.

Subsemnatul a recitat o dedicație în versuri:

Numai țara lui să se ridice...

Lui Ion Holban

Un fizician prin excelență,
S-a născut în sat frumos Străistieni,
Astăzi reprezintă o valență,
Tot ce face-i pentru cetățeni.

Universul popularizează
(Și-i reținem orice amănunt!),
Știe ce a fost și ce urmează
Descriind procese ca pe unt.

Ne invită și pe serpentine
Ce esențial le-a studiat,
Unde este greul intervine,
Pune umărul imediat.

Prin activitatea-i socială
E alături de mai mulți savanți,
Iar la tineri le propune școală
Să ne fie buni reprezentanți.

De interferențe ne vorbește
Și că viața noastră are sens,
Niciodată nu se îndoiește
Că învățătura-i dar imens.

Mai lansează și idei propice,
Se pronunță pentru un progres,
Numai țara lui să se ridice,
Căci ea are încă mult de mers...

În cadrul manifestării culturale au fost demonstrate pe ecranul din fața auditoriului fotografii din arhiva personală a fizicianului, iar pe o masă de alături au fost expuse cărți de autor și reviste la care dumnealui a fost redactor-șef adjunct și redactor-șef.

Ion Holban, jovial, după cum îi este firea, bucuros că a avut o sală plină de invitați și de oaspeți, a mulțumit tuturor pentru prezență, iar colaboratorilor Bibliotecii Municipale pentru implicare la elaborarea *Biobibliografiei*, ce va rămîne peste ani drept dovada unui fructuos parteneriat dintre Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, deoarece, în ultimă instanță, „contează nu suma oamenilor, ci suma relațiilor dintre ei”, a spus I. Holban.

Din partea redacției revistei de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis* îi dorim lui Ion Holban, cu ocazia aniversării sărbătorită de curînd, încă mulți ani de viață și succese în tot ceea ce face dumnealui pentru informarea, instruirea și culturalizarea cetățenilor noștri și, în genere, pentru binele societății.

BOTEZUL CELOR PATRU

Ionel CĂPIȚĂ

16 iunie 2016 s-a dovedit a fi o deosebit de frumoasă zi de vară, când dl Tudor Colac, doctor în etnologie, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, a hotărât „să boteze cei patru copii”, precum îi este dragă să-și dezmierde cărțile semnate de Domnia Sa. Localul? Biblioteca „Transilvania” din Chișinău.

La ora stabilită, atât de spațioasa sală de lectură deveni neîncăpătoare. Lume bună, lume dragă a venit la această sărbătoare de suflet pentru a participa la un eveniment așteptat de prietenii, colegii, consătenii, de cititorii creației lui Tudor Colac. Pe post de moderator a fost chiar autorul. Rând pe rând au fost prezentate publicului cele tuspaturu cărți: *Cântecul cu aripi frânte* (Chișinău, „Notograf Prim”, 2016, 140 p.), *Izvoditori de tâlcuri subtile. Introspecția unui festival de umor* (Chișinău, „Grafema Libris”, 2015, 220 p.), *Tradiție și spiritualitate în civilizația cinegetică: reflexe de la Festivalul „Ceaunul și grătarul”* (Chișinău, 2015, 208 p.), Dumitru Blajinu, Tudor Colac. Nico-

lae Sulac. *Rapsod al plaiului moldav* (Chișinău, „Grafema Libris”, 2015, 260 p.).

Emoții aparte a trezit în sufletele celor din sală imaginile video despre Gheorghe Ticu, originar din s. Huzum, r-nul Nisporeni, unul dintre cei mai cunoscuți dirijori de fanfară din perioada postbelică, protagonistul cărții *Cântecul cu aripi frânte*, care, după absolvirea facultății, în 1973, pleacă la Holercani, r-nul Dubăsari, unde s-a manifestat și ca un neobosit creator de prelucri și aranjamente pentru fanfară.

Din amintirile de neuitat despre Gheorghe Ticu, iscusit dirijor și admirabil pedagog, Ion Crasnopolschi, Artist Emerit al Republicii Moldova, a găsit de cuviință să povestească iată ce:

– Eram la pescuit, pe malul Nistrului, lângă Holercani. La un moment aud o fanfară cântând nemaipomenit de frumos niște melodii lăutărești. Am lăsat tot atunci pescuitul și m-am dus să văd cine cântă. Astfel l-am cunoscut pe Gheorghe Ticu...

Printre acei care au venit de la Holercani, Dubăsari, la Biblioteca „Transilvania” din Chișinău pentru a-i cinsti memoria neobositului dirijor de fanfară au fost dl Tudor Tanasev, primarul de Holercani, dna Tamara Rotaru, directoarea Liceului Teoretic din localitate, dl Sergiu Pâslaru, directorul Căminului cultural și, bineînțeles, doamna Sofia Ticu, nevasta regretatului Gheorghe Ticu, însoțită de fiica Natalia.

În luarea sa de cuvânt dl primar a spus:

– Să mai dea Dumnezeu să avem parte de așa personalități! Pentru a-i înveșnici memoria, primăria noastră i-a oferit, post-mortem, titlul de Cetățean de Onoare al satului Holercani.

Adâncă recunoștință dlui Tudor Colac pentru această carte memorabilă, *Cântecul cu aripi frânte...*

A urmat documentarul *Hora horelor*, creație muzicală semnată de Dumitru Blajinu și interpretată de orchestra „Folclor” al cărei fondator și dirijor a fost inegalabilul lăutar, originar din s. Pererita, jud. Hotin. Conform scenariului, această lucrare a fost un dangăt întru a depăna amintiri-amintiri despre marele Dumitru Blajinu, care zeci de ani a trudit la transcrierea și punerea pe

note a cântecelor interpretate de Nicolae Sulac și, împreună cu neostenitul și hărăzitul Tudor Colac, să ne ofere o excepțională antologie *Nicolae Sulac. Rapsod al plaiului moldav*.

Odată cu editarea acestei cărți a mai fost aprinsă încă o candelă în Panteonul Neamului nostru, a accentuat în luarea sa de cuvânt dl Alexei Agachi, dr. în istorie. Iar despre Dumitru Blajinu acest vorbitor a spus că este cel mai mare lăutar după Barbu Lăutaru.

Cuvinte alese de recunoștință și admirație pentru acești doi mari prieteni, Dumitru Blajinu și Nicolae Sulac a exprimat distinsa interpretă a melosului popular, Larisa Arseni. Un cuvânt aparte de mulțumire pentru înveșnicirea memoriei marilor înaintași a avut la adresa dlui Tudor Colac, coautor al antologiei *Nicolae Sulac. Rapsod al plaiului moldav*. Iar jurnalistul Ion Domenico de la Cantemir și-a exprimat îngrijorarea față de atitudinea organelor de resort din republică privind Casa-muzeu *Nicolae Sulac, devastată și rămasă fără stăpân*.

Referindu-se la cartea *Izvoditori de tâlcuri subtile. Introspecția unui festival de*

umor, dna Tatiana Butnaru, dr. în filologie, a menționat că această antologie despre poezia de vânătoare, de la origini și până în prezent, este o lucrare de pionierat ce presupune o muncă enormă de care a dat dovadă dl Tudor Colac.

De asemenea, o lucrare valoroasă și utilă este antologia *Tradiție și spiritualitate în civilizația cinegetică: reflexe de la Festivalul „Ceaunul și grătarul”*. Este o carte, vorba autorului, *despre civilizația gastronomică*.

Printre cei impresionați de realizările dlui T. Colac s-a dovedit a fi și dr. hab. în filologie Dumitru Apetri, de la AȘM, care a și spus: „*Mă bucur de succesele dlui Tudor Colac, care este cel mai harnic folclorist.*” Iar scriitorul și publicistul Tache Bârcă l-a caracterizat drept un *extraordinar organizator de festivaluri*.

– *El e ca un fel de artilerie în folcloristică, a căutat să ne spună celor prezenți scriito-*

rul Vladimir Beșleagă. *Ca autor, aștept zece ani să editez o carte, iar dl Tudor Colac nu demult m-a invitat la lansarea a patru cărți, și acuma – tot patru cărți odată! Felicitări!*

– *Cărțile mele, a spus în încheiere dl T. Colac, sunt copiii mei și trebuie botezați. Aceasta am și făcut împreună cu soția Maria, împreună cu dumneavoastră. Vă mulțumesc din toată inima că ați participat la cinstirea memoriei celor care au lăsat o nemăsurată zestre în patrimoniul național. Îi mulțumesc aparte dnei Parascovia Onciu, directoarea Bibliotecii „Transilvania”, care ne-a găzduit.*

Și, în final, „cumetrii” participanți la acest botez de carte, am ridicat câte un pahar de cinste, rugându-l pe bunul Dumnezeu ca „artileria” dlui Tudor Colac să mai împuște cu obuze de lumină în întunericul ce vrea să ne înghită. Doamne,-ajută!

CONFERINȚA COMEMORATIVĂ CAROL SCHMIDT: UN PRIMAR AL CULTURII, UN PRIMAR EUROPEAN

Taisia FOIU,
director, Departamentul „Memoria Chișinăului”

Devine deja o tradiție la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” de a omagia o personalitate marcantă, unul dintre cei mai pro-

gresivi gospodari pe care i-a avut vreodată capitala, „cel mai ilustru primar” al Chișinăului – Carol Schmidt (1846-1928).

Acest lucru nu este întâmplător, Carol Schmidt pe lângă calitățile de om erudit și o cultură aleasă, alături de reformele economice, a acordat o atenție deosebită dezvoltării învățământului și culturii orașului.

De numele lui e legată construcția unor importante edificii culturale și sociale, cum ar fi: Capela din cartierul Râșcani, Amfiteatrul popular cu o sală de spectacole, Școala Reală, Școala Orășenească de Arte Plastice, Gimnaziul de fete al principesei Natalia Dadiani (astăzi Liceul Teoretic „Natalia Dadiani”), Muzeul Zemstvei, Muzeul Ținutului, Școala Națională de Desen (azi Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), Primăria (și astăzi în același sediu și cu aceeași destinație), Spitalul de boli infecțioase (azi Spitalul „Toma Ciorbă”) etc.

De asemenea, a contribuit la edificarea Muzeului Basarabiei, Muzeului Școlilor, Societății Muzicale „Armonia”, bibliotecii cu săli de lectură gratuite (a fost membru al Consiliului Bibliotecilor), considerată una dintre cele mai bune din Rusia, actuala Bibliotecă Municipală „B.P. Hasdeu”.

Carol Schmidt a exercitat funcția de primar al capitalei basarabene timp de un sfert de secol, răstimp în care a putut con-

feri Chișinăului un aspect nou, la nivelul standardelor europene. Conform unor opinii, această perioadă din istoria orașului este una de maximă prosperitate. Visul lui Carol Schmidt era să transforme Chișinăul într-un oraș demn de a fi capitală de gubernie rusă, dar și o urbe de talie medie europeană. Grație tenacității, ambițiilor și eforturilor sale susținute, a putut schimba radical aspectul celui mai mare oraș al Basarabiei.

La sfârșit de *iunie*, la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din capitală a avut loc conferința omagial-com-

memorativă cu genericul **Carol Schmidt: un primar al culturii, un primar european**, organizată de Departamentul „Memoria Chișinăului”, consacrată aniversării a 170-a de la naștere.

Organizatorii conferinței au încercat să creeze o atmosferă de sărbătoare. Un poster cu fotografia Chișinăului vechi și două expoziții (*Carol Schmidt – primar al Chișinăului 1877-1903: documente de arhivă, fotografii, materiale promoționale și Carol Schmidt – un ctitor al Chișinăului modern: cărți despre ilustrul primar*) au introdus participanții în atmosfera acelei vremi de odinioară.

Evenimentul aniversar a debutat cu depunerea de flori la bustul lui Carol Schmidt de către **Ulrike Knotz**, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Federale Germania în Republica Moldova, **Artur Michalski**, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Polone în Republica Moldova, dr. **Mariana Harjevschi**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, **Iurie Colesnic**, cercetător, istoric, scriitor.

Conferința, moderată de directorul general Mariana Harjevschi și de cercetă-

torul Iurie Colesnic, s-a deschis cu prezentarea unui video în premieră – *Un primar al Chișinăului readus în actualitate: moștenirea lui Carol Schmidt*, care a demonstrat în câteva minute toate lucrurile bune care au schimbat esențial stilul de viață, cultura și imaginea orașului.

Cu un cuvânt de salut către participanți s-a adresat **Ulrike Knotz**, **Artur Michałski** și dr. **Gheorghe Postică**, viceministru al Culturii din Republica Moldova, care au mulțumit pentru invitație, exprimând și bucuria de organizare a acestei conferințe la BM. Vorbitorii au menționat contribuția lui C. Schmidt la dezvoltarea și transformarea Chișinăului într-un oraș european modern, despre necesitatea de a aminti de el, de a pune mereu în actualitate și de a aprecia realizările lui pentru generațiile viitoare.

Au fost invitați și au prezentat comunicări specialiști din domeniu, pentru care personalitatea lui Carol Schmidt a constituit temă de cercetări, studii:

- **Lucia Sava**, dr. conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, cu comunicarea *Karl Schmidt – primarul reformator al Chișinăului modern (1877-1903)*, a trecut în revistă momentele semnificative din biografia „celui mai vestit primar al Chișinăului”;

năului modern (1877-1903), a trecut în revistă momentele semnificative din biografia „celui mai vestit primar al Chișinăului”;

- **Dinu Poștarencu**, dr. în istorie, cercetător științific de la Institutul de Istorie, Academia de Științe a Moldovei, a vorbit despre *Medicul Alexandru Schmidt (tatăl primarului Chișinăului Carol Schmidt)*;
- **Ana Grițco**, colaborator științific de la Muzeul Național de Istorie a RM, a prezentat *File de istorie a învățământului din Chișinău în timpul primariatului lui Carol Schmidt*;
- **Olga Garusov**, colaborator științific, Institutul Patrimoniului Cultural, Academia de Științe a Moldovei, a vorbit despre *viața culturală a orașului*, cu un accent pus pe biblioteca publică orașănească și directorul ei Daria Harjevschi. Dumneaei s-a exprimat regretul că în sală nu este prezentă administrația locală și a făcut o propunere de a deschide în oraș un muzeu al lui Carol Schmidt;
- **Sergiu Musteață**, dr. în istorie, decanul Facultății de Istorie, Universita-

tea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, în comunicarea sa *Ce învață elevii din Republica Moldova despre Carol Schmidt* a pus problema studierii în licee a moștenirii lăsate de Carol Schmidt, care merită să fie inclusă în programele școlare;

- **Elina Bolgarina** de la Serviciul Literaturi ale lumii, Biblioteca Națională a RM, a prezentat o informație despre *Cărți cu autograful Mariei Rapp*, reprezentanta unei dintre cele mai bogate familii de comercianți de origine germană, care au trăit în Chișinău la sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea.

O surpriză plăcută a acestei conferințe a fost prezența în sală a Tatianei Ianușevskaia, fiica finei de botez a Tatianei Schmidt, fiica lui Carol Schmidt, impresionată de ceea ce a auzit, a avut un discurs foarte emoționant, amintindu-și despre relațiile între familiile Ianușevschi și Schmidt. Dna T. Ianușevschi a propus să i se reîntoarcă numele Carol Schmidt străzii pe care a locuit fostul primar.

La Conferință au fost prezenți membrii Comunității germanilor „*Einigkeit*” din

municipiul Chișinău, în frunte cu președintele comunității Ana Dragan, toți în costume naționale ale germanilor din Basarabia din sec. al XIX-lea.

Participanții la conferință s-au delectat cu momente muzicale susținute de elevii Liceul Republican de Muzică „S. Rahmaninov” Anastasia și Ana Crăciun, Anastasia Gornâh, Vladimir Ciucov, maestrul de concert A. Leahovetskaia, care au evoluat cu piese instrumentale ale compozitorilor W.A. Mozart, S. Maykapar, J. Kern și R. Kreutzer (organizator Anastasia Crăciun, profesoară de limba germană, LT „Titu Maiorescu”).

Carol Schmidt – „cel mai longeviv” primar al Chișinăului – a înscris o filă aparte în istoria urbei, devenind o adevărată legendă. Carol Schmidt își propusese să facă din Chișinău unul din cele mai frumoase orașe și a reușit, deoarece, și până astăzi, capitala noastră și-a menținut structura europeană, aspectul de urbe mai curând occidentală. Nicolae Iorga spunea că cea mai bună dovadă este cea a faptelor. Scos din anonim, Carol Schmidt poate fi mândru că faptele lui trăiesc și astăzi...

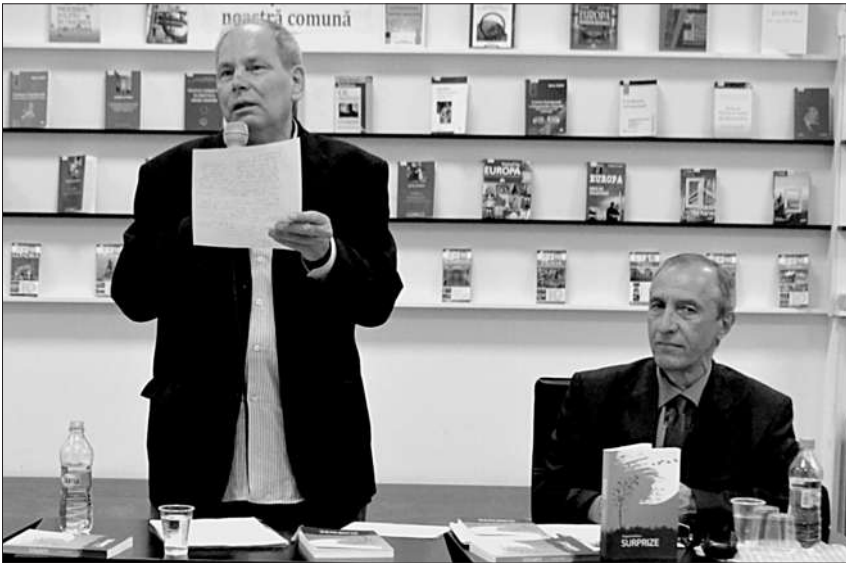
LA BRAȚ CU FILOSOFIA ȘI... POEZIA

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

La Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, pe 13 mai 2016, a avut loc o manifestare culturală întru câțiva deosebită de cele premergătoare – anume prin faptul că protagonistul ei a fost **Grigore Vasilescu**, doctor habilitat în științe filozofice, profesor universitar, care și-a lansat primul său volum de versuri, intitulat sugestiv *Surprize* (avînd și un subtitlu original: *Dragostea mea e natura, natura mea e dragostea*). Gr. Vasilescu a oferit în această zi o adevărată surpriză pentru rudele sale,

dar în mod deosebit pentru toți colegii de breaslă, prietenii săi devotați, oamenii de știință și de cultură, studenții care au fost prezenți în Sala cu coloane pentru a-l felicita și a-i ura succese în activitatea sa prodigioasă – de acum înainte și de... mînuitor al condeiului.

Dr. hab. Grigore Vasilescu, născut în 1951, în or. Orhei, actualmente este profesor universitar la Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, director al Centrului de Studii Europene

de la Universitatea de Stat din Moldova. Domeniile de predare și cercetare sînt: filosofia și științele filosofice, estetica, etica, logica, globalistica (concepții, procese și probleme globale), studii de integrare europeană, metodologia cercetării științifice ș.a. Este autor a circa 150 de lucrări, inclusiv monografii, studii științifice și lucrări colective. Pe parcursul anilor a activat în calitate de cercetător științific în cadrul fostului Institut de Filosofie, Sociologie și Drept al Academiei de Științe a Moldovei; șef al Catedrei de științe socioumane, Universitatea Agrară de Stat din Moldova; șef al Catedrei relații internaționale, Institutul de Studii Politice și Relații Internaționale de pe lângă USM. Volumul de versuri *Surprize* dezvăluie o altă fațetă a preocupărilor și frământărilor sufletești ale harnicului om de știință și de cultură Gr. Vasilescu.

Scriitorul **Vlad Pohlă**, moderator al acestui eveniment cultural, s-a referit la debuturile tardive în poezie și în literatură în ansamblu: „De obicei, în acest sens, se face trimitere la debutul poetic al lui Tudor Arghezi, ce s-a produs cînd autorul avea aproape 50 de ani. Or, 50 de ani nu e o limită: recent, am citit cartea unei

traducătoare din literaturile britanică și americană – Antoaneta Ralian de la București. Titlul acestui volum de debut trădează vîrsta onorabilă a autoarei: *Însemnările unei nonagenare*... În continuare, prezentînd publicului auditor unele date biografice ale protagonistului, a menționat că paralel cu știința Gr. Vasilescu a fost pasionat și de unele arte – de exemplu, de muzică, pictură, dans ș.a. Dar cel mai mult l-au atras cărțile, care, de altfel, i-au devenit prima dragoste. Încă din copilărie lectura îi plăcea foarte mult. De obicei, avea locurile preferate pentru lectură și în casa părintească, și în locuri îndrăgite de prin împrejurimile localității de baștină. Tot din anii de școală datează și primele încercări de a compune versuri. Acestea din urmă au început a-l pasiona mai ales în ultimele două-trei decenii. Parcă i s-a deschis o nouă suflare, alimentată și amplificată de frumoasele sentimente de dragoste, care au reînviat cu o mai mare putere. Odată cu aceasta a început să privească altfel și la lumea din jur. Poezia îi domina tot mai mult sufletul oriunde se afla, iar „chinurile creației” nu au devenit chinuri, ci o modalitate de a petrece plăcut timpul liber.

Mai târziu au apărut și primele publicații... Când a adunat mai multe poezii pentru un volum, a hotărât să le prezinte pentru judecată la început unui om de litere. Acesta s-a dovedit a fi poetul Iulian Filip. Sentința a fost... încurajatoare, pentru care autorul îi este deosebit de recunoscător. Iată cum au apărut *Surprizele* – chiar și la o vîrstă relativ înaintată. Niciodată nu e târziu să te lași ispitit de poezie, mai ales dacă ea este scrisă în dulcea noastră limbă românească. Vl. Pohlă l-a încurajat pe autor să nu se oprească din acest exercițiu plăcut sufletului său, dar să persevereze și să aducă în fața cititorilor și alte volume de poezii consistente, care să impresioneze cît mai multă lume.

Prof. univ. dr. hab. **Victor Saca**, coleg de facultate, și coleg la Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM, a relatat că îl cunoaște de mult pe Gr. Vasilescu, ca pe un bun specialist în domeniul științelor filosofice, dar că dumnealui mai scrie și versuri a fost într-adevăr o surpriză. Aceasta dovedește încă o dată că vîrsta în viața omului nu este niciodată un impediment de a face lucruri frumoase și plăcute pentru sine și pentru societatea întregă. Titlul volumului – *Surprize* – confirmă faptul că autorul este un om modest, cumpătat în purtare,

specialist notoriu, apreciat la justa valoare de către colectivul didactic, de către masteranzi, doctoranzi, studenți.

Tematica filosofică e dificilă, dar Gr. Vasilescu o abordează fără mare greutate, cu toate că acest exercițiu îi cere multă forță și timp.

Poetul și jurnalistul **Mihai Morăraș**, redactor-șef al ziarului *Universitatea*, organ al administrației USM, a vorbit în aceeași cheie cu precedentul vorbitor, menționînd că autorul s-a redescoperit pe sine însuși, și-a făcut sie o surpriză, dar și rudelor, prietenilor apropiați și tuturor celor cărora le place să se cufunde în abisurile poeziei veritabile. Autorul ar fi fost și un bun muzician, și un bun pictor, poezia ca un miracol l-a copleșit și nu i-a dat pace pînă ce a explodat în adîncul sufletului mistuit de suferințele dragostei. Este un noroc că așa s-a întîmplat și avem ocazia de a savura din poezia trecută prin „filtrul sufletesc” al poetului atunci cînd au fost plămădite. Poezia lui Gr. Vasilescu este de factură pămîntească, poeziile sînt „deschise”, metaforele se prezintă dezgolite, ușor de sesizat („astăzi nu avem timp să medităm ce sens a ascuns autorul în metafore și alte figuri de stil!”). Subiectele poeziilor sînt luate din viața cotidiană („una dintre sursele de inspirație este, desigur, soția Ludmila”). Pe

autor îl caracterizează cumințenia, simplitatea, modestia, naturalețea, bunăvoința, precum și o mare dragoste pentru limba română, plaiurile codrene și oamenii care îi sînt în preajmă. M. Morăraș l-a sfătuit pe autor să persevereze în ale scrisului și să ne prezinte alte probe de condei.

Conf. univ. dr. hab. în filosofie **Svetlana Coandă**, de la USM, l-a felicitat pe colegul de breaslă și de promoție cu ocazia lansării acestui volum de versuri scrise pe parcursul mai multor ani. Autorul ne-a pus în fața unei lucrări extraordinare, care reprezintă o nouă ipostază în activitatea lui ieșită din comun prin cantitate, varietate și calitate. La scrierea acestor versuri și-a spus cuvîntul și meditația, mirarea filosofică, se observă o nouă viziune – filosofică – a lumii noastre în care trăim. În poeziile lui Gr. Vasilescu se găsesc răspunsuri la un șir de întrebări filosofice – încă o dovadă că fac cititorilor o plăcută surpriză. Încheind luarea sa de cuvînt cu amintiri din anii de studenție, S. Coandă i-a înmînat protagonistului un buchet de crizanteme.

Viorica Țăcu, Profesoară la Catedra de istorie și relații internaționale în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova și discipolă a protagonistului, a reiterat că volumul *Surprize* de Gr. Vasilescu reprezintă zbulciumul, destinul unui om mereu în căutarea frumosului și sublimului. Destul de ingenios autorul ne prezintă impresiile, întâmplările din viață prin prisma anotimpurilor. Fără îndoială, *Surprize* este o carte de suflet, foarte luminoasă și captivantă.

Conf. univ. dr. **Constantin Postică**, Academia de Studii Economice a Moldovei, a

menționat că lecturarea acestui volum de versuri a constituit într-adevăr o mare surpriză. Gr. Vasilescu a depus o muncă colosală, scrierea dumnealui e limpede, clară, deseori ai impresia că te afli în mijlocul naturii. C. Postică la fel a depănat amintiri din anii de studenție.

Dumitru Rău, student la Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM, a remarcat că volumul *Surprize* de Gr. Vasilescu i-a trezit interesul pentru citirea poeziei, la unele versuri din carte a revenit cu a doua lectură.

Emoționat, a luat cuvîntul și autorul – **Grigore Vasilescu**. În primul rînd, dumnealui a exprimat mulțumiri ascultătorilor pentru prezență la lansarea primului său volum de versuri, pe care l-a așteptat de mulți ani, precum și celor care l-au susținut, l-au încurajat în această etapă de răscruce din viața sa. L-a bucurat faptul că poezia sa – romantică și sentimentală – a găsit priză la cititori care, într-un fel sau altul, s-au regăsit în ea. Cu o bucurie în suflet dumnealui a menționat că se simte un om împlinit în cariera sa și că nu se va lăsa de scris, dîndu-ne speranța că ne vom întîlni și la alte lansări de carte.

Să-i dea Domnul sănătate și puteri de creație – acestea au fost acordurile finale ale întîlnirii de suflet de la BM „B.P. Hasdeu”. Chiar dacă autorul va tipări și alte volume de poezii, acesta îi va fi cel mai drag, deoa-rece a fost primul... Cînd va privi în urmă, mereu va observa lumina ei strălucitoare care îi va alina sufletul... Totodată, îi va da și o speranță de renaștere...

NOUTĂȚI EDITORIALE EMINESCIENE

Elena DABIJA,
director, CAIE

„S-a scris o bibliotecă întreagă despre Eminescu, el atrage din nou atenția din mai multe puncte de vedere deodată. Studiile pe care le provoacă neconținut constituie dovada că opera lui e mai prețioasă decât legenda, că geniul lui e mai presus de mitologie. Se revine mereu la Eminescu pentru că scrisul lui încurajează orice punct de vedere, orice interpretare nouă.” (Mircea Eliade)

Colecția eminesciană de la Centrul Academic Internațional Eminescu al BM „B.P. Hasdeu” s-a completat cu noi ediții eminesciene reprezentative, donații din partea unor eminescologi și editori. În acest context merită să menționez colecția *Eminesciana*, concepută în anul 1974, de Editura „Junimea” din Iași. În decurs de douăzeci de ani, până în anul 1994, au fost editate 55 de volume. Prima carte este *Poezii* de Mihai Eminescu. În fondul de docu-

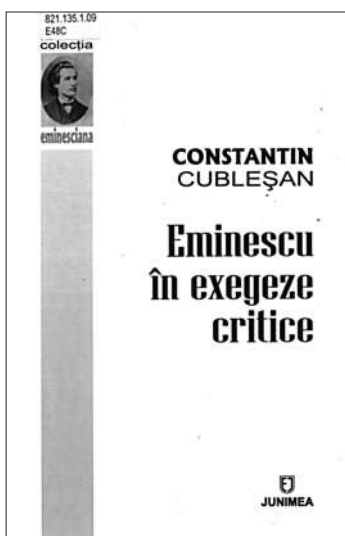
mente deținem integral această colecție editorială.

Editura „Junimea” din Iași a dat o înfățișare și compoziție nouă acestei serii. Colecția *Eminesciana* are menirea de a releva modul în care a fost evaluată în trecut și cum este receptată astăzi opera eminesciană, atât în România, cât și în alte țări. Se inițiază reeditarea unor contribuții fundamentale cum ar fi: Ibrăileanu G. *Eminescu: Studii și articole* (1974); Vianu Tudor. *Mihai Eminescu* (1974); Dragomirescu Mihail. *Mihai Eminescu* (1976); Călinescu G. *Viața lui Mihai Eminescu* (1977), Gherasim Vasile. *Mihai Eminescu. Studii și articole* (1978), Călinescu, G. *Avatarii faraonului Tlâ* (1979); Lovinescu E. *Mite. Bălăuca* (1980), Lovinescu E. *Mihai Eminescu* (1984); Caracostea D. *Arta cuvântului la Eminescu* (1980); Caracostea D. *Creativitatea eminesciană* (1987); Streinu Vladimir. *Eminescu* (1989).

Prezentăm unele volume apărute recent în colecția menționată și care merită să fie cunoscute și studiate.

Cubleșan, Constantin. *Eminescu în exegeze critice* / Constantin Cubleșan. – Iași: Junimea, 2014. – 311 p. – (Colecția *Eminesciana*).

Criticul și istoricul literar Constantin Cubleșan este la al zecelea volum de inventariere și evaluare critică a scrierilor eminescologilor. Lucrarea *Eminescu în exegeze critice* a parcurs metodic, empatic și cu mare discernământ 39 de asemenea texte despre Eminescu, de la cel al lui Dan Mănuță din 1999 până la cel al lui George Ene din 2014, evidențîind, pentru fiecare în parte, noutatea metodologică sau hermeneutică propusă.

În *Un cuvânt-înainte* autorul vorbește despre fenomenul Eminescu „... că ne aflăm într-o etapă nouă, atât în privința editării/reeditării operelor acestuia, cât și a discuțiilor ce se poartă în jurul lui”.

Conținutul volumului este distribuit de autor în opt compartimente de sine stătătoare, cum ar fi: 1) **Biografia. Contribuții documentare:** *Perioada berlineză* (Irina Gregori), *Omul din scrisori* (Dan. C. Mihăilescu), *Romanul mitului Eminescu* (Florina Ilis), *Cronologia vieții și a operei* (Să-luc Horvat); 2) **Opera. Coordonate ideatice:** *Filosofia culturii* (Geta Deleanu), *Enigme – mai mult sau mai puțin* (Ștefan Ion Ghilimescu), *Textul în oglindă* (Călin Teuțișan), *Centrul și calea spre el* (Cornel Ungureanu), *Receptarea critică până la 1930* (Ioana Vasiliu), *Imaginarul poetic* (Paul Iric), *Cazul Panait Istrati* (Alexandru Dobrescu), *Oglinzile paralele* (Dan Mănuță), *Receptarea critică și despărțirea de Eminescu?* (Adrian Dinu Rachieru), *Treptele spiritului hyperionic* (George Popa), *Imaginarul catilinar* (Ioan Dersidan), *(In)Actualitatea lui Eminescu* (Florin Oprescu), *Eminescu. Polimorfismul operei* (Cornel Munteanu), *Dimensiunea cosmică* (Sebastian Drăgulănescu), *Creștinismul eminescian* (Răzvan Codrescu), *Securitatea și siguranța națională* (George Ene), *Lucefărul. Textul poetic integral* (Rodica Marian); 3) **În context universal:** *Eminescu în Balcani* (J. Tambozi, D. Garofil, Lefterie Naum), *Relația Eminescu – Pușkin* (Dumitru Copilu-Copillin); 4) **Rememorări:** *Din punct de vedere psihanalitic* (dr. C. Vlad), *Poezia pură* (Ion Pillat); 5) **Stilul și limba:** *Analize și sugestii de interpretare* (Lucia Cifor), *Meșterșugul potrivirii cuvintelor* (G.I. Tohăneanu), *Oratorul Eminescu* (Daniel Ciurel); 6) **Bibliografie. Ediții:** *O lectură nouă* (Eugen Simion), *O sagă editorială* (Nicolae Georgescu); 7) **Interpretări didactice:** *Metodica predării* (Mihai Rusu), *„Doina”* (Victor Crăciun și Tudor Nedelcea), *Dicționar enciclopedic* (Mihai Cimpoi); 8) **Caleidoscop:** *Lucefărul la*

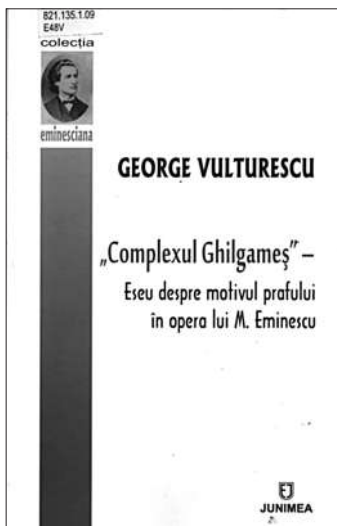
centenar (George Uscătescu), *Avatarurile editorului* (Aurelia Rusu), *Chestiunea Basarabiei* (Theodor Codreanu); *Indice al autorilor comentari*.

Autorul menționează: „Am urmărit cu destulă consecvență și am comentat în ultimul deceniu și jumătate, cam tot ce s-a scris important despre Eminescu (volumul de față probează, cu modestie, aceste strădanii, fără aroganță, doar cu ambiția imparțialității în opinii). E o bibliotecă impresionantă care ar trebui conspectată și propusă interesului public nu de către un om, fie el cât de harnic, ci de o instituție menită a inventaria totuși și a prezenta periodic sinteze asupra evoluției eminescologice.”

Coșereanu, Valentin. Ipozești sau realitatea poeziei / Valentin Coșereanu. – Iași: Junimea, 2015. – 350 p. – (Colecția Eminesciana).

Volumul este a doua ediție revăzută și este prezentat de acad. Eugen Simion, care menționează în *Cuvânt-înainte*: „Valentin Coșereanu, muzeograf-cercetător și fondatorul Centrului Național de Studii de la Ipozești, a publicat un studiu despre ceea ce am putea numi spațiul eminescian sau semnele (elementele realului) care preced și, poate, influențează creația poetului. Subiect

dificil, relație mereu controversată pentru că, se știe de la Proust și Valéry încoace, estetica acceptă greu identitatea dintre eul biografic și eul profund (adevăratul creator al operei). Excurs pozitivist, cercetare documentară, încercarea de a depista în operă semnele realului? Toate la un loc, cu scopul, neascuns, de a defini spațiul germinativ, cum ar fi spus Noica, primordial. Valentin Coșereanu reușește să-l determine, folosind cercetările de până acum ale eminescologilor (de la G. Călinescu la Augustin Z.N. Pop) și adâncind date noi, scoase din arhivele locale (informații despre cumpărarea și vânzarea moșiei, a casei din Botoșani și a casei din Ipotești, sumele de galbeni puse în joc, numele actorilor, procesele care au urmat decenii în șir, numărul caselor din satul Ipotești în vremea copilăriei lui Eminescu, manipulările politice ale prefectului etc.).

În Preambul citim: „Plecând de la realitatea ipoteșteană, de la ceea ce a însemnat pentru Eminescu această realitate, volumul de față urmărește modurile în care realitatea ca atare a trecut în operă, prin grade diferite de sublimare, dând sens, dar și formă, unei alte lumi: lumea creației eminesciene.”

Volumul este divizat în două compartimente: 1) intitulat *Fețele realității* cuprin-

de: *Pe când eram copil [...] Și ne spuneau moșnegii povești; O casă de piatră, dar cam strâmbă... Și destinul ei; Capela noastră, cu vârfulurile aurite; Țerâna aceea, unde zace ce-am avut mai scump în lume; 2) intitulat *Ipostaze ale sublimării*, cuprinde: *Omul real, omul poetic; Topoi esențial; Niveluri de sublimare poetică*. Volumul mai conține *Încheiere, Bibliografie și Anexă* cu poze.*

Vulturescu, George. „Complexul Ghilgameș” – eseu despre motivul prafului în opera lui M. Eminescu / George Vulturescu. – Iași: Junimea, 2015. – 194 p. – (Colecția *Eminesciana*).

Poetul și criticul literar sătmărean propune o lectură inedită a textului eminescian, axată pe un motiv poetic cel puțin surprinzător – cel al prafului. George Vulturescu urmărește metamorfozele acestui element material definitoriu pentru imaginarul marelui poet, pe care îl analizează în numeroasele sale manifestări: stânca, ruina, mușuroiul, pulberea, asupra cărora planează umbrele legendei babiloniene.

După cum menționează autorul, în „Complexul Ghilgameș”, ca engramă a pulberii, cele patru elemente ale lui Empedocle (apa, pământul, aerul, focul), „stihii ale lumii patru” (*Strigoii*), sunt intricate în firul de praf: „Punctu Acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii” (*Scrisoarea I*). Praful nu este „ceea ce este”, ci ceea ce devine – pentru că toate componentele sale (stânca, zidul, ruina) să fie parcurse: „Ceea ce e etern nu e esențial pentru om – cercul activității sale, țintele sale, sunt îndepărtate, pur și simplu, asupra formelor [...], dezvoltarea acestora, înobilarea lor sub dictatul propriului său spirit – iată misiunea lui, dacă o putem numi misiune...” (mss. 2262, f. 2).

Cuprinsul ne ghidează astfel: I. „Viața unui fir de praf...”: (*Ghilgameș în fața prafului; Zidul ca „rivalitate demiurgică”; Zidul care n-a fost „pe placul zeilor; Ubi sunt; „Sub sigiliul formeii”*); II. *Un „cer încărcat de mite”*:

(Muntele – mușchiul, stânca; Personaje: magul, zăhastrul, călugărul); III. *Cronica funerară a „zidurilor antice”*: (Zidul – piramida, cetatea; Ruina – nisipul, mușuroil – cenușa – praful; Personaje: regi, „populi”; Galbenul asfințitului; Sarmisegetuza – „un vis de piatră”); IV. „Pustiul e în dome – și zeii sunt morți”: (Pulberea – colbul – pleava; Pustiul; Nimicul); V. *Addenda*: 1. „Stinsul” – un pre-text după Ioana Em. Petrescu (secitatea sacră, ochii malefici, eresul din ochii iubitei); 2. Două motive: „cărțile vechi” la Eminescu și „biblioteca” la Borges; 3. *Scriitorii sătmăreni și Mihai Eminescu* (un liant între Sătmămar și M. Eminescu: Ioan Slavici): A. Scriitori sătmăreni (poeți) ale căror versuri au fost cunoscute de M. Eminescu: 1. Dimitrie SFURA; 2. George MARCHIȘ. B. Întâlniri (posibile) cu sătmăreni: 1. Ioan Silviu SĂLĂGEANU; 2. Vasile LUCACIU. C. Pe urmele lui Al. Grama: reacții „antieminesciene” ale preoților greco-catolici sătmăreni: 1. Vasile LUCACIU; 2. Vasile PATCAȘIU.

Blaga, Virginia. *Intratextualitatea în opera lui Mihai Eminescu* / Virginia Blaga. – Iași: Junimea, 2015. – 328 p. – (Colecția *Eminesciana*).

Prezenta cercetare s-a născut din interesul pentru intertext / intertextualitate (generic spus, intertextual) și din pasiunea pentru opera eminesciană, de care orice absolvent de Litere este mai mult sau mai puțin (conștient) atins.

Capitolul 1 – *Intertext / intertextualitate. Intertextualitatea* – oferă o imagine asupra parcursului teoretic al intertextualității, din 1967 până astăzi. Istoricul conceptului este deschis de un subcapitol în care am operat o lectură comparativă a definițiilor pe care noțiunea kristeviană (de descendență bahtiniană) le-a primit în timp. Tabloul diacronic este punctat de reperele teoretice care au marcat evoluția de la noțiune de concept, până la o poetică a intertextualității. Descrierea calitativă a abordărilor care au rotunjit noțional

intertextualitatea, de la teoria textului la critica genetică, este completată cu o prezentare cantitativă, în sensul că acest prim capitol se încheie cu operaționalizarea intertextualului.

Capitolul 2 – *O perspectivă antropologică asupra intertextualității. De la intertext la mit* – avansează ipoteza în virtutea căreia intertextualitatea ar putea fi percepută în cheia MER. Caracteristicile esențiale ale mitului se verifică pentru intertext, dacă aceasta din urmă nu este perceput ca simplu transfer al unei secvențe textuale dintr-o pagină în alta.

Capitolul 3 – *Intertextul din literatura universală în opera lui Mihai Eminescu* – face trecerea dinspre teorie spre practică. În deschiderea lui, *Considerațiile metodologice* lămură de ce studiul interactualității nu este congruent criticii surselor și nuanțează acțiunea influenței. Paginile de critică literară care au urmărit intertextul din cultura universală în opera lui Mihai Eminescu ar putea să se sublinieze *diferența eminesciană a intertextului romantic*.

Capitolul 4 – *Categoriile intratextuale* – se prezintă ca o a doua parte a lucrării, atât sub aspect dimensional, cât mai ales conținutistic: citește atent proza eminesci-

ană, identifică nuclee intratextuale, le stabilește circumferința sau constelarea și diferențiază patru categorii intratextuale determinate pe două direcții de generare intratextuală: 1) „pe orizontală” – *corespondență* – și 2) „pe verticală” – *filiație*.

Pentru o inițiere mai detaliată cartea dispune de: *Bibliografie primară, În loc de încheiere, Résumé, Abstract*. Lucrarea este rodul unei cercetări serioase, care a necesitat sistematizarea unui vast material bibliografic, consultat cu un discernământ critic.

Doamna *Virginia Blaga* a devenit în anul 2015 laureată a Festivalului literar „Mihai Eminescu”, ediția a XXV-a, pentru publicarea volumului *Intratextualitatea în opera lui Mihai Eminescu*. Acest Festival literar este singurul din arealul românesc care premiază cartea de exegeză eminesciană și prin asta se deosebește de festivalurile care au loc în luna ianuarie.

Vă propun să cunoașteți o carte nouă din patrimoniul eminescian, intitulată **Sub raza gândului etern**, finanțată de Casa Municipală de Cultură „Theodor Costescu” din Drobeta-Turnu Severin, apărută la Editura „Lumina” în 2016, sub redacția domnului profesor Florian Copcea.

Antologia este deschisă spre lectură cu poezia lui Mihai Eminescu *Cu mâne zilele-ți adaogi...*, urmată de un studiu de Adrian Dinu Rachieru intitulat „*Cabala antieminesciană, o ficțiune? (Între patologie și ideologie, în tenebrele eminescologiei)*”, în care autorul ne deschide parantezele despre „*cercetătorii indisciplinați*” și despre cercetătorii cu renume în domeniul eminescologiei. Aici citim și constatarea: „... viitorul ne va oferi documente noi, mobilizând condeie și influențând judecata urmașilor; destrămând, adică, suzuki, risipind colecția imaginilor prefabricate și a reflexelor «leneșe», recalibrând opinii etc. Totuși, în biografia ultimilor ani eminescieni, ne încredințăm testamentar Pe-

tru Creția, vom găsi mereu «ceva adânc de aflat».”

Un capitol aparte revine scriitorului și traducătorului turc Ali Nařin, cu genericul *În poeziile lui Mihai Eminescu există ceva ascuns dincolo de obișnuit*, în care găsim o viziune asupra operei lui Mihai Eminescu, și anume: *Scrisoarea I, Scrisoarea II, Scrisoarea III*. Ali Nařin a fost printre invitații la lucrările Congresului Mondial al Eminecologilor, edițiile III-IV, și a avut ocazia să discute cu mai mulți participanți, astfel a tălmăcit în limba turcă și unele poezii ale dlui Florian Copcea, care sunt incluse în acest volum.

Profesorul universitar, dr. Ion Diaconescu din Craiova ne propune spre lectură articolul intitulat *Mihai Eminescu: Unul era toate și totul era una*, în care se referă la *Rugăciunea unui dac*.

Urmează studiile: prof. dr. Tudor Nedelcea *Jubileul celebrei statui Eminescu de Gheorghe D. Anghel din Drobeta*; „*Lucaful*” în interpretare „*Samkhya-Karika*” de Lucian Gruia; *Amintiri din infern* de prof. univ. dr. Lelia Trocan; *Memoria Trestiei* de Mihai Antonescu; *Traducerile eminesciene privite din perspectiva „ideii europene”* de Florian Copcea; *Un monument Eminescu înălțat din iubire* de Victor Rusu; *Ataol Behramoglu sau poezia în sărbătoare* de Carolina Bologna (Italia).

Este binevenită în această culegere și selecția de poezii scrise de: Ioan Baba din Serbia – *Colindă pentru Mileniul trei, Imagine divină, Spirala cercului, Continuarea vieții, Rugă, Măgarii, Așa este – viceversa*; Nedeljko Terzić din Serbia – *Discursul împăratului Constantin la Sirmium, Forumul de la Vininacium, Încotro, domnule Eminescu?* (Lui Mihai Eminescu), *Veronica nu smulge rădăcini* (Veronicăi Micle), *Daimonul e aci?* (Lui Nichita Stănescu); Paul Aretzu – *Cartea CU ANLUMINURĂ*; Florian Copcea – *Fără stele tu-mi schimbi rostul, Timpul meu, Isis*; Nicolae Dabija – *Mi-i teamă de o carte, Săr-*

mane suflute naiv și *Vârsta de trecere*; Ion Iancu-Vale – *Eu ca un fluid, Captivul, Teama, Execuția, Oprirea din zbor*; Emilia Dănescu – *Nichitiană, Aproape însera, În așteptare*; Gheorghe Neagu – *Asfințit, Verighetă, Violența iubirii, Nici urmă, Zbor*.

Colecția CAIE s-a completat și cu un manuscris intitulat ***Eminescu Omul văzut de contemporani: note de lectură*** de I. Georgescu-Viște – scris în anul 1988.

Domnul I. Georgescu-Viște este din comuna Ghiroda Veche, județul Timiș, și a transmis acad. Mihai Cimpoi în anul 2002 acest manuscris, însoțit de o scrisoare, în care autorul mărturisește: „*Stimate Domnule Mihai Cimpoi, vârsta și neputințele mă împiedică să-mi desfășor gândurile în ceea ce aș fi vrut să vă spun. Dar, în câteva cuvinte, tot am să încerc. M-am născut cu El în brațe și voi muri tot cu El în brațe. În neputința de a-l cuprinde și de a-i fura taina artei sale, m-am resemnat citindu-L și meditănd asupra inegalabilei Sale opere. Numai că, parcurgând aportul «eminescologilor» constat cu revoltă că aproape toți au scotocit opere peste opere, doar-doar or găsi un crâmpel de vers care să apară și la El: iată-L, L-am prins.*

Și cu asta, basta! Ba, i s-a scotocit și cât de întinsă îi era cultura, cu titluri în latinește, sanscrite sau rune.

Și cu asta ce-am realizat? Adevăratul Eminescu în astea e mare, în astea stă ascuns misterul său?

Dumneavoastră, în vol. VIII al «Corpusului Eminescu» – și în ceea ce înțeleg că ați mai scris, creați o nouă cale de cercetare și înțelegere, aceea de a-i descifra taina. Dar cum El reprezintă însăși taina pământului și sufletului românesc din negura paleoliticului și până va mai exista suflare românească – dar și peste a-L cuprinde și a-i dezlega taina înseamnă a te lupta cu stihiiile. Dar asta e calea – și o alta n-o văd.

Vă trimit un caiet cu Eminescu omul – văzut de cei care l-au cunoscut. Răsfoindu-l,

vă veți da seama despre ce e vorba. Cum eu sunt cum sunt, n-aș mai avea nici putere și nici elan să-l public. Trimiteți-l, fără frică de obligație. Ba da – una prin «contra ramburs», rugați Editura să-mi trimită, dacă au apărut, sau când apar, volumele «Corpusului Eminescu»: VI, IX și ceva din tipăriturile dumneavoastră.

Cu mulțumiri și bucurios de... cunoștință!

14 septembrie 2002.

I. Georgescu Viște

Volumul are 389 de pagini și cuprinde: *Prefață, Portretul fizic, Portretul psihic, Anexe, Bibliografie.*

În *Prefață*, datată cu 8 decembrie 1988, I. Georgescu-Viște ne mărturisește despre dragostea sa față de poet scriind: „*De peste 60 de ani de când tot caut să-mi fixez chipul pământean al zeului meu – Eminescu. L-am privit în poze și, în primul rând, în cea din «tinerețe», frumos și deschis către lume, cu ochii mari, visători privind «la steaua singurătății», «înfășurat în manta-mi» apolinică, fruntea scaldată de raze, iluminată ca de o aureolă de sfânt...»*

Portretul fizic cuprinde capitolele Înfășurat în manta-mi, Ca melcul cu casa-n spinare, Adept al lui Bachus și pozele: Eminescu la 16 ani (1866), Eminescu la 18 ani (fotografie descoperită la Florești, Dolj, în anul 1968, și a cărei autenticitate a suscitată controverse), Eminescu la Praga (1869), Eminescu la București (1878, foto F. Duschek), Eminescu la Iași (1884, foto Nertov Heck), Eminescu la Botoșani (1887, foto Jean Bieilig), Eminescu la ospiciul de la Neamț (1887, fotografie contrafăcută de Octav Minar), Masca lui Eminescu, față și profil (din 17 iunie 1889 de Filip Marinescu), Mormântul din Cimitirul „Bellu”, București.

Dacă dorim să cunoaștem *Portretul psihic* al lui Mihai Eminescu, îl găsim descris în capitolele: *Antecedente, Văzut de Titu Maiorescu și I.L. Caragiale, Copil, Elev, Duios și blând, Vesel și trist, Discret-Modest, Singu-*

raticul, Peripateticul, Melancolicul, Pesimistul, Indiferentul, Neliniștitul, Dezamăgitul, Voința, Îndrumătorul, Altruistul, Oamenii, Independent, Demn, Intransigent-Adevărul, Violent-Vehement, Scrupulosul, Animatorul-Omul de acțiune, Patriotul-Tribunul, Convorbitorul, În societate, Petreckeri, Vocea, recitatorul, Cântărețul, Vorbe tipice – expresii favorite, Prieteni și cunoscuți, Iubirea, Conștient de menirea sa, Cultura, Cum scria, Limba, Religia, Nervum rerum gerendarum, Bolnavul, Detractorii, Elogiul Poetului.

Autorul este foarte documentat și ne transpune fragmente din amintirile și scrierile celor care i-au fost prieteni, l-au cunoscut, au studiat viața și opera lui Mihai Eminescu: T. Maiorescu, I.L. Caragiale, Șt. Cacoveanu, Th. Ștefanelli, I. Negruzzi, I. Slavici, G. Călinescu, P. Constantinescu, Z. Dumitrecu-Bușulenga, M. Eliade, V. Eftimiu, G. Ibrăileanu, N. Iorga, Karassy Endre, Al. Philippide, M. Ralea, M. Sadoveanu, V. Streinu, Maria Teresa Leon, Rafael Alberti, I. Teodoreanu, G. Ungaretti, I. Vulcan, A. Xenopol, D. Zamfirescu, T. Argezi. În volum sunt decupate și fragmente originale din diferite surse tipărite.

În Anexe găsim: *Scriitori, Scrisori, Medicii bolnavului, Diagnosticul*. Este anexat un document de valoare *Câteva date asupra ultimelor zile ale Poetului Mihail Eminescu* de Dr. V. Vineș, șef de lucrări la clinica neurologică din București. Acest document este extras din *România medicală*, datat cu 1 iunie 1931 și editat de Institutul de Arte Grafice „Eminescu” S.A., strada Anghel Saligny 2 din București în anul 1931. Este și un autograf pe acest *Extras*, semnat de dr. V. Vineș. Este un document veridic pentru a cunoaște amănunte despre ultimele zile ale vieții lui M. Eminescu: martie-iunie 1989.

În compartimentul *Bibliografie* autorul enumeră sursele studiate din care a extras informații veridice.

Volumul *Eminescu Omul văzut de contemporani: note de lectură* de I. Geor-

gescu-Viște este un omagiu adus Lucea-fărului Poeziei și o muncă titanică a unui împătimit de Mihai Eminescu. Vă invit să vă documentați din această carte rară și prețioasă la Centrul Academic Internațional Eminescu.

Echipa Centrului Academic Internațional Eminescu informează utilizatorii pe rețelele de socializare despre activitatea bibliografică și științifică, noutățile editoriale, manifestările culturale, personalitățile invitate, astfel susținem și un dialog on-line cu mulți admiratori ai culturii naționale și ai lui Mihai Eminescu. Primitiv mesaje de mulțumire și de apreciere pentru activitatea pe care o prestăm, stabilim relații de colaborare și vizite de lucru, dar cel mai îmbucurător este faptul că ne expediază lucrări integrale cu conținut eminescian cu dreptul de a fi consultate de către toți utilizatorii.

Aș nominaliza lucrarea de diplomă intitulată ***Scriitorul Mihai Eminescu în programele și în manualele școlare***, expediată de dl **Ionel Neagu**, care are următorul conținut: *Argument; Tabel cronologic; capitolele 1-7 intitulate: Viața lui Mihai Eminescu, Profilul scriitorului Mihai Eminescu; Universul artistic eminescian; Eminescu în slujba școlii; Programele și manualele școlare; Scriitorul Mihai Eminescu în programele și în manualele școlare pentru învățământul gimnazial, Scriitorul Mihai Eminescu în programele și în manualele școlare pentru învățământul liceal; Concluzii; Bibliografie și Anexe*.

În *Argument* autorul lucrării scrie: „S-au scris multe despre Eminescu și în diferite împrejurări. Literatura de studii eminesciene, edițiile critice și populare ale operelor sale sunt nenumărate. Creația «poetului nepereche» a fost și este analizată din toate punctele de vedere și cu mijloace dintre cele mai variate, astfel încât cu greu s-ar mai putea găsi ceva de spus despre cel mai mare poet al românilor. Suntem cu toții de acord că a

scrie despre Eminescu cere un curaj imens. Cu toate acestea, interesant, și de ce nu? – necesar, este și modul în care poetul este tratat în programele și în manualele școlare. Vom putea să apreciem, în urma parcurgerii acestei modeste lucrări, în ce măsură s-a dat geniului național posibilitatea de a bucura și de a îmbogăți sufletele elevilor noștri. Este sau nu Eminescu «amenințat» cu uitarea și dezinteresul? Această ultimă întrebare nu și-ar avea rostul, dacă această soartă nu ar fi avut-o poeți remarcabili ca George Coșbuc, Ion Minulescu, George Topârceanu ș.a.

Ca națiune în mijlocul căreia s-a născut genialul poet, avem datoria să demonstrăm că știm să-i apreciem opera și în fața generațiilor care vin. Acest lucru se poate întâmpla, în primul rând, prin intermediul manualelor școlare și al dascălilor de specialitate, cei mai în măsură să-i conștientizeze pe tineri de valoarea operei poetului. Din păcate, nu întotdeauna găsim în manualele opera lui Mihai Eminescu abordată așa cum se cuvine, dar mai ales metodic analizând abordarea ei, în virtutea cerințelor noilor programe, nu corespunde cu acestea. De la clasele V-VIII până la liceu, programa solicită realizarea de eseuri în examenele pe care absolvenții trebuie să le susțină. Aceste eseuri au ca principală cerință – încadrarea unei opere în gen, în acest caz în genul liric.

Manualele abundă de exerciții, dar nu explică elevilor o metodă concretă de realizare a acestor demonstrații, fiecare fiind tentat să le facă cum dorește, dar mai ales să le confunde cu comentariile literare care se realizau în învățământul tradițional sau în cazul genului epic. În acest sens, oferim un model aplicat la clasă cu rezultate care permite elevilor dezvoltarea creativității, evidențierea aportului personal și sistematizarea informației prin asimilarea în ordine gradată din punct de vedere al dificultății a informației.

O altă carență pe care această lucrare se străduiește să o evidențieze este faptul

că unele manuale nu abordează opera eminesciană sau o abordează prea puțin. Tocmai de aceea, în centrul abordării acestei lucrări, se află manuale școlare care se apropie de standardele pe care le impune predarea în școală generațiilor care vin a operei eminesciene.”

Autorul a consultat lucrări de referință ale literaturii române, articole și numeroase aprecieri științifice. Fiind o lucrare de licență realizată la disciplina *Metodica predării limbii și literaturii române*, a cercetat programele de limba și literatura română pentru clasele V-XII, precum și un număr edificator de manuale școlare în vigoare. Lucrarea include și două planuri de lecție vizând predarea-învățarea poetului Mihai Eminescu la diferite clase.

O corespondență productivă avem cu domnul **Cristian Petru Bălan** (născut 27 iunie 1936, Sibiu) – prozator, poet, dramaturg, publicist, editor, traducător și artist plastic român stabilit în Statele Unite ale Americii; profesor, membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Academiei Americano-Române de Științe și Arte. Dumnealui ne-a mărturisit că a purtat o bogată corespondență cu Dumitru Panaitescu-Perpessiciu, cu poeta Otilia Cazimir, cu Gheorghe Eminescu, nepotul poetului Mihai Eminescu.

În 1967, Casa de Filme „București” i-a achiziționat scenariul de film *Geniu sublim*, conceput cu doi ani înainte, care descrie viața zbuciumată a lui Mihai Eminescu, de la naștere până la tragica lui moarte, proiectându-se realizarea unui film după el. Însă proiectul nu a fost realizat. Recent am primit prin e-mail o scrisoare de la domnul Petru Bălan în care își împărtășește gândurile despre dragostea față de marele geniu al poeziei românești și visele nerealizate încă, ne-a expediat acest eseu, care se află în colecția CAIE și este publicat pe blog: <http://centruleminescubm.blogspot.md/2016/02/geniu-sublim-eminescu.html>.

Un alt mesaj am primit de la domnul **Alexandru Soficaru** din București, un admirator al lui Eminescu și care apreciază on-line activitatea CAIE: „*Mulțumesc pentru accept! Îmi place Eminescu nespus de mult, ca și tot ce înseamnă literatura română! La rândul meu am, până acum, două volume de versuri, un volum dedicat pompierilor militari și unul despre viața de zi cu zi a unor pensionari bucureșteni! Sper să ajung la Chișinău, este o dorință mai veche a mea! Și sper, ca anul acesta, să lansez un nou volum. O poveste de dragoste! O seară frumoasă și un an plin de realizări!*”

Cercetând mai multe studii eminesciene de ultimă vreme, o concluzie ar fi: extrem de îmbucurător faptul că numărul

tinerilor eminescologi sporește considerabil de la un an la altul și că mulți dintre ei au curajul să debuteze chiar cu studii privind opera lui Eminescu.

Mulțumiri și urări de bine directorului onorific, dlui acad. Mihai Cimpoi, pentru susținerea acordată pe parcursul acestor 16 ani, pentru donațiile generoase de cartea eminesciană, forurile științifice de talie internațională pe care le desfășoară.

La Centrul Academic Internațional Eminescu al BM „B.P. Hasdeu” cărțile își spun cuvântul, mereu predomină aerul de cultură, literatură, multă poezie și muzică eminesciană. Veniți și descoperiți-l pe Mihai Eminescu în toate ipostazele!

CUM L-A INSPIRAT SHAKESPEARE PE EMINESCU

(Legătura neștiută
dintre dramaturgul englez și marele poet român)

Cosmin ZAMFIRACHE,
Botoșani

În creația lui Mihai Eminescu au fost identificate mai multe influențe literare sau filosofice. Mai puțin cunoscută publicului larg este însă legătura dintre poetul român și dramaturgul britanic William Shakespeare. Există opinii avizate prin care o serie de motive și personaje sunt inspirate din opera englezului, pe care Eminescu îl diviniza.

Poetul Mihai Eminescu, un geniu al literaturii române, a avut surse de inspirație literare, filosofice, interioare sau cotidiane. Este cunoscut faptul că, în multe dintre operele sale, poezii sau proză, Eminescu era influențat de natură, de trăiri interioare, dar și de folclor. Totodată, în poeziile sale de profunzime socială și filosofică se observă influența mitologiei grecești, a celei indice, dar și

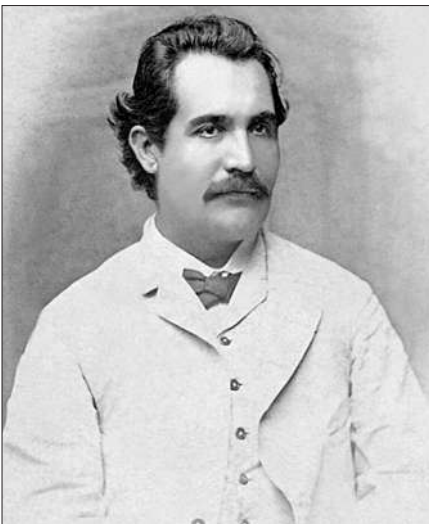
a principiilor filosofice ale lui Kant și Schopenhauer. Au existat influențe și din mediul literar, de exemplu în cazul Luceafărului, o capodoperă a creației eminesciene, specialiștii au identificat influențe ale lui Lermontov sau Hölderlin, dar și ale poetului italian Leopardi, în lirica sa erotică. Influentele din creația eminesciană sunt cunoscute, în general, de orice școlar de la orele de limba și literatura română. Mai puțin știută și destul de controversată este legătura ciudată a poetului român cu geniul dramaturgiei mondiale, William Shakespeare. Deși îi despărțeau mai mult de două secole, între poetul moldovean și „Marele Will” s-a creat o legătură mistică, descoperită de specialiști în aprecierile și chiar operele eminesciene. Se presu-

pune că Eminescu a fost inspirat profund de personajele și creațiile shakespeareiene.

Eminescu îl diviniza pe Shakespeare și-i compunea poezii

Poetul național, născut la Botoșani, a dezvoltat un adevărat cult pentru dramaturgul englez. Publicului larg îi este puțin cunoscută această afinitate a lui Eminescu pentru Shakespeare. Mai cunoscută este înclinația poetului român pentru romanticii germani, pentru filosofii nemți, dar

și pentru creațiile mitologice, românești, grecești sau din zona Indiei. Cu toate acestea, există nenumărate dovezi că Eminescu dezvoltase o pasiune aparte pentru William Shakespeare și creația sa. „O cercetare mai atentă, de altminteri, arată nu numai bogate referințe la numele și opera lui Shakespeare, dar chiar și prezența unui adevărat cult shakespearean la Eminescu”, scria reputatul Perpessicius, în lucrarea *Eminesciana*. Mai mult decât atât, Eminescu îi dedica poezii lui Shakespeare pe care arăta că-l divinizează. Un bun exemplu este poezia *Cărțile*, compusă de Eminescu la doar 26 de ani. „Shakespeare! Adesea te gândesc cu jale / Prieten blând al sufletului meu / Isvorul plin al cânturilor tale / Îmi sare-n gând și le repet mereu / Atât de crud ești tu, ș-atât de moale, / Furtună-i azi și linu-i glasul tău / Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe / Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe / Căci tot ce simt, de este rău sau bine / Destul mă simt – tot ție-ți mulțumesc / Tu mi-ai deschis a ochilor lumină / M-ai învățat ca lumea s-o citesc / Greșind cu tine chiar, iubesc greșea-la / S-aduc cu tine mi-este toată fala”, scria Eminescu, în 1876. Un alt exemplu este poezia *Icoană și privaz*, în care Eminescu se identifică spiritual cu Shakespeare și spune că sufletu-și admiră, „cum admira cu ochii cei mari odat’ Shakespeare”. De altfel, în opera eminesciană au mai fost identificate numeroase referiri directe, laudative la adresa lui Shakespeare. De exemplu, în *Sărmanul Dionis* apare următoarea constatare în legătură cu apariția unei tinere: „Părea că geniul divinului brit Shakespeare espirase asupra pământului un nou înger lunatic, o nouă Ofelia”, scria Eminescu. Aproape aceeași formă apare și în *Geniu pustiu*. Totodată, Eminescu făcea deseori referire la Shakespeare în scrierile sau însemnările sale, precum aceasta referitoare la influența motivelor populare. „Flori mirositoare însă sălbatece ca florile din cununa nebunului rege Lear. Oare amestecul ce pare fără în-

teles al florilor sălbatece ce se strecur prin pletele bătrânului rege nu sunt metafora vie a creierelor săi, în cari imaginile, florile gândirii s-amestecau sălbatece și fără înțeles? Și câtă profunditate în orele gândirii, și cât miros în acele flori! Astfel sunt și florile sălbatece – cântecele populare. Pe câmpiile lor a cules Shakespeare și orice poet național.”

Shakespeare l-a influențat pe Eminescu

Totodată, specialiștii au descoperit o serie de influențe shakesperiene în opera lui Eminescu. Mai precis ar fi vorba de personaje asemănătoare, teme sau chiar versuri. Tudor Vianu vorbea de „uimitoarea oglindire a geniului celui mai mare poet englez în geniul celui mai mare poet român”. Iar un bun exemplu ar fi versul identificat de Al. Philippide „Lună tu, stăpâna mării” din *Satira*, care seamănă cu „the moon, the governess of floods” din *Visul unei nopți de vară*. Apoi Radu Manoliu amintește de asemănări cu dialogurile din Hamlet în poezia *Despărțire*. Influențele evidențiate sunt numeroase cu referiri directe precum la sfârșitul poeziei *Mortua est!* sau invocarea regelui Lear, dar și a expresiei „un regat pentru-o țigară” din *Sărmanul Dionis*. Profesorul Nedelcea aduce aminte și de alte asemănări la nivelul motivelor. „Viața ca vis” (din *Hamlet*: „vis al unei umbre și umbra unui vis”), în *Sărmanul Dionis*, *Memento mori*, *Se bate miezul nopții*, *Împărat și proletar*, *Scrisoarea I*, *Mureșan și ursitoarele*, *Stam la fereastra susă*, *Cu mâne zilele-ți adaogi*, *Somnoroase păsărele*, *lubită dulce, o, mă lasă*, *Eu nu cred nici în Iehova*, *Umbra lui Istrate Dabija-Voevod*, *O-nțelepciune, ai aripi de ceară!*, *Melancolie*. Apoi este „lumea ca teatru” (din *Hamlet*, *Neguțătorul din Veneția*, *Furtuna*, *Cum vă place*) în *Glossă* mai ales. Dar, cum justifică Ștefan Avădanei, prezența acestor motive și teme în alte

literaturi „simultan sau succesiv, se poate explica, mai întâi, prin existența unor modele arhetipale de gândire și simțire – deci pure paralelisme sau analogii”, scria în aceeași publicație profesorul doctor. Totodată specialiștii arată că există analogii și între personajele lui Eminescu și Shakespeare. Mai mult decât influențat de Shakespeare, Eminescu se pregătea să scrie un „ciclu dramatic” cu teme din istoria națională.

Eminescu îl citea în original pe Shakespeare

Pe Shakespeare, Eminescu, spun specialiștii, îl descoperise în primele traduceri ale dramaturgului englez în limba română și, în special, prin spectacolele jucate de trupa Pascaly, din care a făcut parte și poetul botoșănean ca suflor. Primele informații despre Shakespeare le află în tratatul lui E.T. Röttscher, *Arta reprezentării dramatice*, pe care îl traduce, în 1868, la rugămintea lui Mihai Pascaly, în trupa căruia era suflor și în care Shakespeare este considerat „natura genială de artist”, „creator de microcosme”, scrie profesorul doctor Tudor Nedelcea în articolul *Shakespeare în viziunea lui Eminescu*, din revista de specialitate *Art-Emis*. Aceasta este perioada în care poetul s-a „îndrăgostit” la prima vedere de opera shakesperiană. Dacă inițial Eminescu a început să-l citească pe „Marele Will” prin traduceri germane, mai apoi poetul a învățat, se spune, special pentru a-i descifra tainele, limba engleză, citind dramaturgia shakesperiană în limba engleză veche. Vladimir Streinu sau criticul și scriitorul Marcu Beza erau convingși de faptul că Eminescu îl citise în engleză pe Shakespeare. La fel spune și cunoscutul Leon Levițchi. Cert este că Eminescu era un poliglot, cunoscând numeroase limbi străine.

Sursa: <http://adevarul.ro>

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

A PROPUS ORI S-A OPUS B.P. HASDEU PREMIERII TEATRULUI LUI I.L. CARAGIALE? (II)

Octavian ONEA,
hasdeolog, muzeograf, istoric, Ploiești, România

(Continuare din nr. 1, vol. 60)

Să vedem ce s-a întâmplat în intervalul 1890-1891, adică de la anunțarea și până la decernarea premiului. De data aceasta – o spunem dinainte – Caragiale a avut un acces împotriva lui Maiorescu. Și dacă ieșirea față de Hasdeu fusese cu totul gratuită, acuzele la adresa lui Maiorescu erau absolut neîndreptățite. Numai că cei doi Goliați cu care se pusese, Hasdeu și Maiorescu, erau firi cu totul și cu totul diferite, iar reacțiile lor au fost absolut contrare. Iar Caragiale, tributar al instrucțiunii sale publice și om al momentului și al Momentelor, nu își (prea) făcea calcule pe termen lung.

Titu Maiorescu își vede de politica lui. El fusese ministru în câteva rânduri și se pregătea de ministerele și guvernările ulterioare: ministru de Justiție, 7 Iulie 1900 – 13 Februarie 1901, în Guvernul Petre P. Carp, ministru de Externe, 29 Decembrie 1910 – 27 Martie 1912, în al doilea Guvern Petre P. Carp, și președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe în două rânduri: 28 Martie – 14 Octombrie 1912 și 14 Octombrie 1912 – 31 Decembrie 1913 (*Guvernele*, 69, 74-75).

Ca să nu mai vorbim de activitatea sa parlamentară, care a concurat-o și chiar a covârșit-o pe aceea de critic literar (ca volum, dar nu ca semnificație, moara politică etalând, angajând și măcinând mult mai multe personalități remarcabile, decât mai subțirele câmp literar – unde însă producția a rămas perenă). De care Maiorescu era foarte mândru, afirmând superioritatea

omului politic față de literat (!): „Literatura și politica se esclud una pe alta”, „dacă pentru a face literatură îți ajunge la rigoare să ai spiritul observator și o limbă aleasă, ai nevoie de cunoștințe adânci, însușite deja, în diferitele ramuri ale dezvoltării omenirii pentru a face politică”; „aceste lucruri sunt grele. Ele cer timp, învățătură, gândire încordată... Nu e mai ușor să faci literatură?” (*Literatură și politică*, în *Constituționalul*, 5 Iunie 1892, p. 1; apud Anghelescu).

Ministerele, Parlamentul, întâlnirile politice, cenaclul „Junimea” ținut la el acasă, lecțiile de la Universitate, avocatura, vizitele la Palat și la prieteni, spectacolele, însemnările zilnice – semn că fiecare zi și fiecare minut din viața sa erau însemnate pentru umanitate (și de ce nu?! – îi umpleau timpul și-i drămuiau orice mișcare, astfel că educația sa exagerat-germană făcuse din el un adevărat om-cronometru. („Numai, vezi, domnule Duiliu, nu pot cu niciun chip face mai mult decât fac, mi-ar lipsi literal timpul material. Dă-ți puțin seamă: mă scol de regulă dimineața la 5½ și lucrez în iatac cu lampa aprinsă până la 8, în fiecare zi, apoi cafea, de la 9-11½ iar lucru, oameni – Carp, Marghiloman, studenți, transilvăneni, visite –, de la 1 înainte sau procese, sau pregătiri la cursul universitar, care e frecventat de o lume nebună – până în coridor cu ușa deschisă –, sara o dată pe săptămână literatură, o dată muzică, o dată club politic, de vro două-trei ori cetire cu nevastă-mea. [...] Și vezi, că nu ți-am vorbit de întruniri politice, de

articule prin «Constit[u]ționalul», de ple-dările zilnice, de scrisori și relații literare.” Încât „nu cred să fie astăzi doi oameni în România, care să lucreze mai fără preget decât nevastă-mea și cu mine” Duiliu, 327, 329; 17/29 Noemvrie 1891.) În vacanții – pe care le pregătea la milimetru – pleca în lungi excursii în străinătate, unde se simțea ca un adevărat evadat. El și viața lui de familie erau pe primul loc, încât te și miri că au încăput pe de lături și alte persoane – fiecare clasată și așezată la locul ei – căroră le făcea hatârul de a le acorda mici atenții, cedându-le câte puțin din afecțiunea sa rece și consiliindu-le uneori în scrisori amănunțite, cum este aceea adresată lui Duiliu Zamfirescu, despre nuvela *Alesio*, ca pentru a întări regula telegramei – principala sa formă de expresie epistolieră. În tot acest angrenaj, în care animația politică era extrem de fluctuantă, calculele erau făcute atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, evaluând cu minuție situația politică prezentă și viitoare.

Întors acasă din Suedia și Norvegia, la 30 August / 11 Sept. 1890, pe Titu Maiorescu îl așteaptă o surpriză: articolul lui Caragiale *Ironie*, publicat în *Timpul*, din 15 Iulie 1890 (Opere I, 64-69, 1531). Vom discuta despre el mai jos, dar aici ne punem doar întrebarea: de ce nu l-a publicat Caragiale la 15 Iunie, când era prima comemorare a lui Mihai Eminescu, și a așteptat o lună, până la plecarea lui Maiorescu în vacanță? Plecare despre care se știa în cercuri largi, și nu numai în cel al Junimiștilor (din care, oricum, până în acel moment făcuse și el parte).

Însemnarea, de Luni, 3/15 Sept[embrie], sau din zilele următoare, cu conșter-narea și furia ce l-au cuprins în fața *Ironiei* lui Caragiale (nimic nu ne încurajează să ne împiedicăm de a crede așa ceva), a fost forfecată mai târziu, prin anul 1910. Editorul, I. Rădulescu-Pogoneanu, constată sec: „A fost tăiată jumătatea foii ce cuprindea

pe fața întâi restul însemnării din această zi [de Luni, 3/15], iar pe verso restul însemnării din 16/28 Sept., care continua și pe foaia următoare, a cărei jumătate de sus a fost de asemenea tăiată. La această parte suprimată se referă fragmentul unei note scrisă cu creionul mai târziu, la revederea *Jurnalului* (notă ce începea pe foaia tăiată și continua pe foaia următoare): [De compa]«rat pe urmă nota [din] 1910»” (Îns., III, 260). O săptămână întregă, până Marți, 11/23 Sept., Maiorescu nu mai poate nota nimic în caiet, fiind bun doar să amâne procesul unui Romanov la Craiova: Marți, 11/23 Sept. 90. Sosit iar la București, din Craiova (procesul Romanov amânat)” (p. cit.).

Poate licitez prea mult, dar niciodată nu s-a produs, în mișcările acestui om atât de ordonat și de calculat, atâta haos. Pledează la Galați, Joi, 13/25 Septembrie în procesul Danubiana, Marți, 18/30 Sept., la Craiova, apoi la București, Miercuri 19 Sept. / 1 Oct. sau Joi, 20 Sept. / 2 Oct. (filă parțial tăiată), în procesul „Primăriei Capitalei contra [Societății de] Tramway” (câștigă), dar nu poate pleca la Iași, așa că îi telegrafiază avocatului Nanu: „Dacă lanov vrea să vie, mă găsește în București săptămâna aceasta, afară de Vineri”. În aceeași zi are loc la el „întrunirea miniștrilor T. Rosetti, Germani și Marghiloman cu Carp”, iar Luni, 24 Sept. / 6 Oct., „peste zi aceiași miniștri cu Carp”, tot la el. Joi, 27 Sept. / 9 Oct. 90, pledează „la [Curtea de] Apel Sieberberg (Giurgiu) contra arendașilor Giurgiu”, iar Vineri, 28 Sept. / 10 Oct., din nou „la Galați, [în procesul] Murgeanu”, câștigat. Luni, 1/13 Oct., „Tel. Senator lanov, Iași. Împrejurări neprevăzute împiedecă venirea mea Iași” și „Advocat Nanu, Iași, idem”, Marți, 2/14 Oct. 90, „Deputat Isvoranu, Craiova. Nu pot veni Sâmbătă. Advocatul advers să ceară comunicarea actelor. La noul termin urgent voiu veni”, și „Advocat Nanu, Iași. Nu pot veni Iași. Încercați împăcarea fără

mine" (parte din foaie tăiată), pentru ca Vineri, 5/17 Oct. 90, după „Discuții politice dimineața cu Germani și Rosetti asupra compunerii ministeriului”, să se răsucescă și să telegrafieze „Senator Ianov, Iași. Vin Iași Mercuri 10/[22] Octomvrie.” Amână examenele studenților, din cauza întârzierii „examenului de bacalaureat”, pentru Vineri, 12/24 Oct., Ist[oria] f[iloso]fiei engleze, și pentru Joi, 18/30 Oct., Logica, ambele „de la ora 5-6½”. Erau orele la care obișnuia să-și țină cursurile, și ele începute destul de târziu: „Prima lecțiune de Logică va fi Joi, în 25 Oct./6 Noemvrie”, iar „Prima lecțiune de Istoria filosofiei contemporane germane, Vineri în 2/14 Noemvrie” (Îns. III, 260-265). Marți, 23 Oct. / 4 Nov. 1890, trage linie și adună: „Ca advocatură, după o fertită lună Septemvrie (9050 fr.), Octomvrie slab, deși două mari perspective: aranjarea deja făcută prin mine a succesiunii Bașotă (10 000), procesul Primăriei cu Tramway câștigat de mine (alți 10 000 fr.). / Ca literat[lură] corecturile ediț[iei] a 5-a Eminescu și totodată ediția a 2-a *Aforisme* și acum împreună începerea ediț[iei] a 2-a *Critice*. Tentațiuni de a scrie o disertație asupra teoriei descrierii și o alta asupra «subiectiv, obiectiv; personal, impersonal, individual în artă și literatură». / În politică nehotărâre până la deschid[erea] Camerei (15/27 Nov.), când se va decide dacă se împacă Ministeriul G. Manu cu Carp, intrând acesta în ministeriu (cu sau fără mine) în locul lui T. Rosetti, care e să treacă Guvern[at] or la Bancă și a lui Păucescu, care trebuie eliminat ca incapabil. / În familie sîntem bine cu toți.” Aici editorul notează: „Tăiată o parte din foaie și cele două foi următoare” (Îns., III, 267-268).

Parcă niciodată n-a operat atâtea tăieturi în *Însemnări*, ca după *Ironia* lui Caragiale: câte o jumătate de foaie în cele două file cu însemnările din (și dintre) 3/15 – 16/28 Sept. și 18/30 Sept. – 22 Sept. / 4 Oct.; parte din foaie în însemnările din

2/14 și 5/17 Oct. 90; patru foi din 22 Oct. [/ 3 Nov.] (scrisoare către Livia, fica sa); cele arătate adineaori, dintre 23 Oct. / 4 Nov. 1890 și 28 Oct. / 9 Noemvr. 1890. (Afară de perioada de tinerețe, din care a aruncat patru caiete – 13 Iulie 1859 – 4/16 Ianuarie 1866; cf. *Îns.* I, 119-120 – în care se cuprindea și timpul în care el, T.L. Maiorescu, îl executa pe Hasdeu, la Iași, jucându-se de-a spânzurătoarea, pe hârtie, cu G. Mârzescu și O. Teodori, sub privegherea lui V. Alesandrescu [Urechie]; „D. Maiorescu, ale cărui baze teoretice, iubesc a fi drept, dau o frumoasă speranță pentru viitor și care, prin urmare, formează ca o excepție în mijlocul celorlalți, te ucide și d-lui”, se apăra năpăstuitul; *Lumina*, No. 16, 1863, p. 58], dar Curtea Criminală l-a găsit „nevinovat de acușăția ce i s-a întins”; *Lumina*, 17, 1863, 74).

Și foarte rar era tulburat de ceva, cum se întâmplase în Iunie 1884, când, după ce susținuse în Cameră dotația domeniilor Coroanei și fusese „sărutat de Brătianu și de alții”, având „sentimentul precis: acum vine ceva important politicește”, s-a frământat, cum notează Miercuri 13/25 Iunie, „Două zile: multă meditare și scrupule despre intrarea mea în ministerul Brătianu, cu Carp și Th. Rosetti”, încât, despre ziua următoare, în loc să scrie Joi, zice că „Marți 14/26 Iunie 1884” (*Îns.*, II, 247, 251, 250, 252; subl. Onea).

Ironia lui Caragiale îl marcaseră profund pe T. Maiorescu și marcaseră și începutul rupturii iremediabile dintre Maiorescu și Caragiale (deși criticul se abține să o afișeze explicit și ține cât poate de mult în el) și a unui șir lung de aprecieri depreciative (sic!, căci nu pot să spun, pur și simplu: aprecieri), din partea Criticului, asupra caracterului Dramaturgului.

Pentru că vreau să restabilesc adevărul, iar demonstrația mea trebuie să fie (posibil cât mai) exactă, n-am să povestesc ceea ce scria Caragiale ci, am să citez cu-

vintele sale, spre a nu se crede că le-am dat o vagă paloare sau, și mai rău, că am distorsionat cumva înțelesul lor.

Caragiale stăruie asupra faptului că l-a cunoscut îndeaproape pe Eminescu, marele său prieten, și chiar așa și începe *Ironia*: „Am cunoscut foarte de aproape pe un om de o superioară înzestrare intelectuală; rareori a încăput într-un cap atâta putere de gândire. Era pe lângă aceasta un mare poet; cu cea mai nobilă și mai înaltă fantazie, ajutată de un rafinat instinct artistic, el a turnat într-o lapidară «formă nouă limba veche și nșteaptă», pe care o cunoștea atât de bine și o iubea atât de mult” (*Op.*, I, 64). Și mai jos: „L-am cunoscut, am trăit lângă el foarte aproape vreme îndelungată” (se cunoscuseră în toamna anului 1867; cf. *Când și unde*, 111, 113-14), „a trăit până mai ieri, aci, cu noi, cu mine, zi de zi, ani întregi” (*Op.*, I, 66). Adică, de la începutul anului 1878, când îl adusese pe mărturisitor la ziarul *Timpul* chiar Eminescu, până la mijlocul lunii Iunie 1881, când părăsește redacția, după cunoscutul episod dintre el și Veronica Micle (trădare! trădare! trădare!, de trei ori trădare!).

„Niciodată nu primea bucurosi laude, nici chiar de la pușinii prietini, foarte pușini, pe cari'i avea și-n judecata și sinceritatea căroră credea – dar'mi-te pe ale acelei mulțimi de seci fără talent, judecată, nici sinceritate, cari se tot vâră în biata noastră literatură ca microbii răufăcători în trupul omului sănătos și cari nu se sfiesc a se fuduli à tout propos cu un prieteșug ce nu le-a fost nicipând acordat!”

Era deja vizat Maiorescu? Să vedem mai departe... Eminescu „avea talent și o știa mai bine decât oricine: nicio critică nu-l putea face să se'ndoiască de sine”. Critică... „Și iată ce gândea mai apoi despre mulțimea «amatorilor» și «cunoscătorilor»: «[...] Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură, / laudele lor desigur m-ar scârbi peste măsură.» Sărmane omule! dac'ai în-

via, ai vedea că de ce te temi nici moartea nu te poate scăpa!”

Maiorescu, ură împotriva lui Eminescu?! Și băgat așa... la grămadă! Dar apoi este individualizat: „**Îmi vine destul de greu să contrazic niște autorități în materie literară, știind bine cât le iritează contrazicerea și cât de primejdioasă e iritația lor pentru soarta și reputația unor simpli muritori ca noi.**” Însă o face (*Op.*, I, 64-66; bold – Onea).

Poetul fiind bolnav (internat la Sanatoriul „Caritas” din București, Marți 28 Iunie / 10 Iulie 1883), iar tatăl său lăsând „asupra lui Maiorescu «toată îngrijirea materială și morală»” (Călinescu, 330), criticul se achită cu însuflețire de misia ce singur își luase, de altfel, încă de la început (chiar de la internare plătită 300 lei, din banii săi; p. 329). Mai mult, în Decembrie, pe când Eminescu era deja de o lună la Sanatoriul Ober-Döbling de lângă Viena, Maiorescu îi editează primul volum de *Poesii*, cu o prefață semnată de el și datată Decembrie 1883. Garabet Ibrăileanu a găsit apariția volumului „anunțată în ziarul *Romanul* de Joiu 22 Decembrie 1883, la rubrica *Sciri d'ale zilei* («A apărut în editura librăriei Socec din București, *Poesiile* lui Mihail Eminescu, într-un splendid volum de 300 de pagini, care face cea mai mare onoare artei tipografice etc.»). Și „în ziarul *România liberă* din 23 Decembrie 1883, la rubrica *Cronica zilei* («Poesiile eminentului nostru poet Eminescu au apărut astăzi în librăria d-lui Socec, o perlă fără preț a poeziei noastre»)” etc. (Ibrăileanu, 198-199). Ceea ce ne face să fixăm ziua apariției *Poesiilor* lui Eminescu la data solstițiului de iarnă: 21 Decembrie 1883. O discuție vioaie pe marginea acestui volum a făcut eminescologul Nicolae Georgescu, care a găsit că „prima mie de exemplare, editată în 1883, a avut mai multe legături. Unele ediții au portretul poetului pe prima pagină – altele nu. Deducem că ediția principeș a avut

mai multe tiraje. Cuprinsul este însă identic – ceea ce înseamnă că aceste tiraje au avut aceeași matrice tipografică, numai hârtia era diferită.” (Georgescu, 22). Aceste tiraje au continuat în 1884, an ce apare pe fila de titlu a ediției. Cu gândul la *Ironia* lui Caragiale, spicuiesc dintr-o scrisoare a lui Maiorescu adresată poetului: „Acum trebuie să mai știi, că volumul de poezii [ce] ți l-a publicat Socec, după îndemnul meu în Dechemvrie anul trecut, a avut cel mai mare succes, așa încât Socec stă încă uimit. În aceste șapte săptămâni de la aparițiunea lui, s-au vândut 700 de exemplare; o mie este toată ediția și de pe acum trebuie să te gândești la ediția a doua, care va fi reclamată pe la toamnă și în care vei putea face toate îndreptările ce le crezi de trebuință.” (Perpessicius, XIII). „Tirajul obișnuit al ediției costa 4 lei, sumă destul de mare.” (Georgescu, 38).

Toate edițiile îngrijite de Maiorescu – ultima în 1911 – au avut prefața sa și au apărut la Socec. Ediția a doua, în 1885 (Perpessicius, XVI). Ediția a treia, „în primăvara anului 1888 [sfârșitul lui Martie?, începutul lui Aprilie?, Onea]: *România liberă*, unde [Eminescu] își începe firava colaborare, publică pe pagina a patra condițiile Premiului Năsturel Ureche [!?!] al Academiei Române – și, sub acestea, anunțul: «A ieșit de sub tipar ediția a treia a *Poesiilor* D-lui Eminescu»” (Georgescu, 379). Anterior, printr-o scrisoare, „Maiorescu îl întreabă pe Eminescu, în 1888, dacă nu mai are poezii de adăogat la ediția a III-a. (Scrisoarea nu se cunoaște, dar existența ei este probată prin răspunsul lui Eminescu, publicat în *Convorbiri*, 1906, 2)” (Ibrăileanu, 269). Ediția a patra, „cătred sfârșitul lui 1889” (Perpessicius, XVII). Au mai urmat încă șapte ediții – a cincea, în 1890, a șasea, în 1892 etc. – dar nu ne interesează pentru discuția de față.

Revenim la *Ironia* lui Caragiale. Care remarcă și el că „succesul primei ediții a în-

trecut toate așteptările editorilor”. Ba încă, „și astăzi se mănâncă mulți bani, direct, cu opera lui, indirect, sub pretextul numelui lui; ieri, d’abia haine și hrană, astăzi statuie și monumente de bronz, de marmură, de... hârtie velină – mai știi eu de ce!

Atât de desăvârșită necunoaștere în viață, ș’apoi, într-o clipă, atâta sgomot, atâta solitudine și închinăciune după moarte!

Apoi nu-i aceasta o crudă ironie?” (*Op.*, I, 68-69).

Maiorescu, care deschisese „Prima bătaie canonică [titlu de capitol] din cultura noastră”, numită de el „însuși «critică generală» sau «sinteza generală în atac, izbirea unui întreg curent periculos»” (Manolescu, 362, 363), a fost mâhnit de nedreptatea ce i s-a făcut, iritat până la surescitare și revoltat, dar n-a avut curaj să iasă în arenă cu I.L. Caragiale. Nu că ar fi dat curs replicii lui Jupân Dumitrache: „Să mă pui în public cu un coate-goale, nu vine bine...” (*Op.*, III B, 8), dar cunoștea foarte bine ascuțitul vorbelor lui Caragiale și știa dinainte că pe un astfel de teren și cu arma cuvintelor ar fi fost ridicol răpus de acesta. (Aici, și *Critica*, și *Logica*, i-au fost de mare folos.) Așa că, vindicativ de la creier până în rărunchi, a adoptat tehnica păianjenului și s-a retras, față de Caragiale, într-un ungher.

Două cuvinte despre implicarea lui D.A. Sturdza în bătaia Maiorescu-Caragiale și includerea sa în triumphiul actorilor care au decis Premiul. El a fost instrumentul folosit, și de astă dată, de Maiorescu, în chestiunea atribuirii Premiului. De data aceasta împotriva lui Caragiale.

D.A. Sturdza nu aștepta în niciun fel Premiul pentru Caragiale. El a fost însă „montat” de Maiorescu, ca să preluăm termenul folosit de Hasdeu în *Prefața la Răsvan și Vidra* (citată mai sus). Cu arta arahidei pe care n-a băgat-o nimeni de seamă. Pentru că *Ironia* lui Caragiale a făcut să se țeasă o pânză, ce l-a cuprins pe dramaturg

fără scăpare. Și o poveste (înainte mult mai este) întreagă.

Câteva spicuiuri:

„Marți 5/17 Fevr. [91]. Astăzi în Senat interpelarea lui D. Sturdza asupra C.F. și șoselelor din Moldova. Imprudent venin al lui contra noastră. Răspunsul meu ca ministru al Lucrărilor publice. Mare succes. Ironie contra lui Sturdza.”

Martți, 12/24 Fevr. 1891, în Senat. „La 4 fără 10 minute încep eu a vorbi. Lume multă. Electrizarea sălei când, vorbind contra Sturdza după executarea în sdrențe a lui C. Boerescu, amintesc acuzarea mea ministerială în 1876-7, pentru casul Crătunescu. La 5¼ se închide ședința, continuarea pe mâine.”

Miercuri 13/25 Fevr. 1891. „La 2½ continui în Senat discursul. Termin cu Sturdza, încep a răfui pe [Petru] Poni.”

Continuă Joi 14/16 Fevr. 1891: „La 4,38 minute termin în aplause prelungite. Se cere închiderea discuț[iei].” Intrigi politice: „Se suie buhăitul... Esarcu la tribună și propune suspendarea discuției legii, cu motive de blam. Subscriși: Cost. Boerescu, Plesnilă, Logadi [tatăl lui Petre, viitorul ginere al lui Caragiale], Chiriacescu, Col[onel] Păucescu, Brătășanu etc.” (Îns., III, 285-288).

Acum să vedem ce s-a întâmplat la Academie.

În ședința de deschidere, din 19 Martie 1891, a sesiunii generale jubiliare a Academiei Române, Secretarul general Dimitrie A. Sturdza a anunțat, în *Raportul* său, că urmau să se acorde „următoarele premii:

1. Premiul *Năsturel Herăscu* de 4000 lei, destinat celei mai bune cărți în limba română cu conținut de orice natură și tipărită de la 1 Ianuarie până la 31 Decembrie 1890.

2. Premiul Statului *Eliade-Rădulescu* de 5000 lei destinat celei mai bune cărți în limba română cu conținut literar, tipărit de la 1 Ianuarie 1889 [subl. Onea] până la 31 Decembrie 1890.

La concursurile acestor două premii s-au prezentat următoarele publicațiuni:

a) N. Cantuniar, *Istoria universală a comerțului* [...], Craiova, 1890, 3 vol.;

b) Căp. N.C. Constantinescu, *Curs de topografie*, București, 1890, 1 vol.;

c) Căp. N.C. Constantinescu, *Armele de foc portative și tragerea lor*, București, 1890, 1 vol.;

d) I. Nenițescu, *Pui de lei*, poezii eroice și naționale, București, 1891, 1 vol.;

e) A. Naum, *Versuri*, 1878-1890, Iași, 1890, 1 vol.;

f) A. Naum, *Traduceri*, Iași, 1890, 1 vol.;

g) I.L. Caragiale, *Teatru*, Ed. 2, Bucuresci, 1890, 1 vol.;

h) I.L. Caragiale, *Năpasta*, dramă în două acte, Bucuresci, 1890, 1 vol.;

i) I. Gherea (C. Dobrogeanu), *Studii critice*, Ed. 2-a, Bucuresci, 1890, 1 vol.;

j) C.G. Dissescu, *Curs de drept public român. Dreptul constituțional*, vol. I și II, Bucuresci, 1890, 2 vol.;

k) Smaranda Gârbea (Smara), *Novele*, Bucuresci, 1890, 1 vol.;

l) Smaranda Gârbea, *Poesii*, Ed. a II-a, Bucuresci, 1890, 1 vol.;

m) G.G. Meitani, *Studii asupra Constituțiunei Românilor din 1 Iuliu 1866*, fasc. XIII și XIV, Bucuresci, 1890, 2 vol.;

n) Gr. Ștefănescu, *Curs elementar de geologie*, Bucuresci, 1890, 1 vol.;

o) Barbu Constantinescu etc., *Carte românească de citire*, Ploesci, 1890, 1 vol.;

p) Barbu Constantinescu, *Istoria sacră*, Ploesci, 1890, 1 vol.;

q) Barbu Constantinescu, *Gramatica română*, Ploesci, 1890, 1 vol. (AAR, XIII, 59, 69-70; bolduri – Onea).

Se menține regresia anului 1889 pentru Premiul Statului *Eliade-Rădulescu*, de 5000 lei, ceea ce înseamnă că acest premiu îi era destinat lui I.L. Caragiale. Care însă pentru a nu ieși din cărți, a tras o nouă ediție din volumul de *Teatru*, spre a contracara o eventuală discuție asupra opor-

tunității concursării cu o carte anterioară anului obișnuit.

A cui a fost ideea acestei noi ediții și în câte exemplare a fost trasă, nu se știe, câtă vreme așa ceva nu se există (ca girafa lui Marin Preda). Îi lășăm și pe alții să descopere. Cum, afară de membrii Comisiei, cartea n-a mai fost văzută și de altcineva și fiindcă ea nu există în nicio Bibliotecă, nici măcar în Biblioteca Academiei, ca să fim malițioși (și superstițioși) putem spune că a fost o carte fantomă. (În consecință, la așa carte, așa premiul!). Bănuiesc că a fost jumulit vreun exemplar din ediția primă, sacrificându-i-se copertele și foaia de titlu și înlocuindu-se cu altele ad-hoc.

Pentru celălalt premiu, de 4000 lei, Premiul *Năsturel Herăscu*, concureau C.D. Gherea – atunci I. Gherea (C. Dobrogeanu) – și Ioan Nenițescu, dintre apropiații lui Hasdeu, cu mai multe șanse de izbândă. Pentru că – de ce să n-o spunem?! – fiecare dintre membrii Academiei ar fi vrut să câștige protejații lor. Iar când și isbuteau, jubilau: Miercuri, 24 Martie 1882. „Până la 12 dimineața Academie, apoi de la 1½ – 3 ședință publică sub prezidența Regelui. Proclamare a celor doi premiați, Stefanelli și Tocilescu” (*Îns.*, II, 53; de notat că Tocilescu ieșise din cercul lui Hasdeu!).

În privința lui Caragiale, lucrurile evoluau conform înțelegerii. Sau, a presupusei înțelegeri, ca să ne aliniem și noi juriștilor și jurnaliștilor cari, după ce un descreierat a ucis 20-30 de studenți cu o bazucă și poliția a reușit să-l captureze, vorbesc, nu despre asasin ci, despre presupusul asasin! Sesiunea generală a Academiei și-a urmat cursul, conform *Programei*. Și iată cum! (alegem doar ce convine luminării subiectului nostru; într-o ordine asemenea convenabilă).

Punctele 10-15 din *Programă* prevedeau și discuții asupra unor premii ce urmau a fi atribuite în viitor:

„10. Fixarea termenului pentru amânarea concursului Premiului *Alexandru Ioan*

Cuza, de 10 000 lei, cu subiectul *Istoria Românilor de la Aurelian până la fundarea Principatelor* (Art. 94, Regul.).

11. Determinarea subiectului de pus la concursul premiului cincenal *Alexandru Ioan Cuza*, de 6000 lei, pentru anul 1897. (Art. 94, Regul.).

12. Determinarea subiectului pentru concursul Premiului *Lazăr*, de 5000 lei, pentru 1895.

13. Decisiune pentru punerea la concurs a Premiului *G. San-Marin* de 1500 lei. (Cfr. decisiunea de la 14 Martie 1887).

14. Determinarea subiectului de pus la concursul Premiului *Neuschotz*, de 1500, pe 1893. (Decisiunea de la 29 Martie 1889).

15. Determinarea subiectului (ales de Secțiunea literară) de pus la concursul Premiului *Alexandru Bodescu*, de 1500 lei, pentru 1894. (Decisiunea de la 20 Martie 1889)” (AAR, XIII, 83-84).

Plenul Academiei a fost operativ și a decis „a se alege o Comisiune specială pentru a examina și a face propuneri asupra cestiunilor privitoare la diferitele premii prevăzute în punctele 10-15”. Au fost aleși B.P. Hasdeu, V.A. Urechii și P.S. Aurelian (AAR, XIII, 85). Era data de 19/31 Martie 1891. Ședință prezidată de Ion Ghica, președintele Academiei Române.

În afara înaltului for, ziarele fac galerie. Luăm din fagurii *Bibliografiei Caragiale* și ne îndulcim sufletul, împărtășind și cititorilor din miera polifloră adunată în ea.

Premiile Academiei, în *Adevărul*, din 22 Martie / 3 Aprilie 1891, p. 1, *Literatură și știință*, în *Foaia ilustrată*, din 7/19 Aprilie 1891, p. 110-111, și Academia Română. Sesiunea generală din anul 1891, în *Gazeta poporului*, din 14/26 Aprilie 1891, p. 3, dau „lista lucrărilor prezentate la premiile Academiei Române”. La nr. 7 și 8: «I.L. Caragiale, *Teatru*, ed. II, București, 1890, un vol.» și «I.L. Caragiale, *Năpasta*, dramă în două acte, București, 1890, un vol.»”. D. Sturdza, *Raportul asupra lucrărilor făcute în anul*

1890-1891, în *Lupta*, din 27 Martie / 8 Aprilie 1891, p. 2, „anunță care sunt premiile ce se vor acorda în 1891 și ce cărți s-au prezentat la concurs. Între alții se află și ILC” (*Bibliografia*, 118).

Traian Demetrescu, Premiurile academice, în *Adevărul*, din 23 Martie / 4 Aprilie 1891, p. 1, solicită academicienilor „a repara vechile lor greșeli și, în același timp să inaugureze și era mai fericită a premiilor. Căci dintre cei care cunosc în fond literatura românească contemporană, nu știu cine nu și-ar face întrebarea aceasta: Care academician n-ar vota premiarea *Studiilor critice* ale d-lui Gherea, sau *Teatrul* lui Caragiale?” (Bibl., 119).

Un diletant în articolul *Premiile academice*, din *Lupta*, de la 28 Martie / 9 Aprilie 1891, p. 2, „consideră că premiile ar trebui date lui Gherea pentru *Studii critice* și lui ILC pentru *Teatru*”. Iar Ultimele informațiuni, din același ziar, p. 3, colportează: „Părerea care domnește în Academie e că vor fi premiate lucrările d-lor Gherea și Caragiali.” Anunță „întrunirea membrilor comisiei academice pentru cercetarea cărților depuse spre premiere. *Teatru* de ILC a fost dat pentru referat lui Hasdeu. Rapoartele se vor depune în curând.” (Bibl., 120, 121, 122).

Însuși Caragiale se și văzuse cu premiul în buzunar. „Taică-meu îmi spunea că Nenea Iancu era așa de sigur încât își scontase premiul făcând câteva împrumuturi garantate de viitoarea incontestabilă recompensă națională.” (D.I. Suchianu, *Întâmplări cu Caragiale*, în *România literară*, nr. 33, 1970; apud *Amintiri*, 185). Atât de sigur era pe garanțiile ce primise de la Maiorescu. Omul care știa cât de mult atârna acest premiu în buzunarele dramaturgului. Iar când făcea un raport favorabil, avea mână bună. – Fiindcă mi-a căzut sub ochi: „Sâmbătă 5/17 Aprilie 1886. În sfârșit, terminat cu lucrările. Încă ast’dimineață făcut un raport la Academie despre culegere

de melodii românești a lui Vulpian (a primit [premiul de] 5000 de lei)” (Îns., II, 345). Exact ce-și dorea și Caragiale.

Întrunirea Comisiunii premiilor anuale, al cărei ecou l-a preluat *Lupta*, a avut loc la 26 Martie / 7 Aprilie. „Prezenți d-nii: B.P. Hasdeu, A. Papadopol-Calimach, V.A. Urechia, Gr. Cobălcescu, Dr. D. Brândză, N. Quintescu.

Comisiunea, găsindu-se în majoritate, în afară de cei trei membri absenți: d-nii T. Maiorescu, P. Poni și P.S.S. Ep. Melchisedec, procede la constituirea sa, alegând de preșident pe d-l Hasdeu și de secretar pe d-l Quintescu.

Apoi, relativ la distribuția între membrii săi a scrierilor intrate în concurs, comisiunea decide în unanimitate, ca ele să fie încredințate” lui Papadopol-Calimach, cărțile lui Cobălcescu și Cantuniar; lui Quintescu, *Pui de lei*; lui Maiorescu, opurile lui Naum și ale Smarei; lui Poni, *Cartea de citire*; Episcopului Melchisedec, *Istoria sacră a Noului Testament*; lui V.A. Urechia, *Gramatica română* (pentru clasa II primară urbană și clasa III primară rurală), de Th. D. Speranția. *Teatru și Năpasta*, de I.L. Caragiale, precum și *Studii critice*, de I. Gherea (C. Dobrogeanu), d-lui B. P. Hasdeu”. Pentru fasciculele lui Meitani, a fost rugat venerabilul G. Barițiu, care raportase și asupra fasciculelor precedente. Bătrânul Barițiu a fost rugat să primească delegațiunea raportărei și asupra scrierii lui Dissescu, „cu conținut analog”. Generalul Fălcoianu a fost rugat și dânsul „a presenta un raport – ca singurul din membrii Academiei competent în materie – asupra scrierilor” lui N.C. Constantinescu (AAR, XIII, 340-341).

Dar Maiorescu n-a vrut să primească. Dedicățiile lui Caragiale pieriseră ca un fum. Și încă ce și pe ce dedicații!

Pe *O noapte furtunoasă* sau numărul 9, comedie în patru tablouri: „D. Titu Maiorescu este cu adânc respect rugat să primească dedicarea acestei încercări lite-

rare, ca un semn de recunoștință și devotamentul ce-i poartă autorul ei" (imediat după titlu, în *Convorbiri literare*, XIII, nr. 7, 1 Octombrie 1879, p. 247; Op., III B, 1087).

Pe *Năpasta*, dramă în două acte: „Doamnei Ana Maiorescu" (în *Convorbiri literare*, XXIII, nr. 10, 1 Ianuarie 1890, p. 817; Op., III B, 1131).

În ședința din 30 Martie / 11 Aprilie 1891 este anunțată defecțiunea sa. „Se cetesce scrisoarea d-lui T. Maiorescu, prin care înștiințează că nu va putea îndeplini însărcinarea ce i s-a dat de Comisiunea premiilor și cere ca să se aleagă un alt membru în locul său în acea Comisiune.

D-I Urechia stăruiesce ca îndată să se aleagă un nou membru în Comisiune spre a se putea grăbi lucrările.

Se decide a se pune la ordinea zilei chiar în ședința de atunci. „Se alege d-I Gr. G. Tocilescu cu unanimitate de 23 voturi" (AAR, XIII, 105).

Maiorescu n-a dat explicații. Încercăm să le detectăm noi. Și nu-i deloc greu să o facem. Pe lângă motivul pe care l-am expus deja, anume că el, Maiorescu, nu era capabil să ierte și că nu i-a iertat niciodată lui Caragiale cutezanța de a se fi legat de el, mai era un altul, cu mult mai mare: setea sa de putere! (Una dintre Învățăturile sale: „Celor mai mulți oameni le impune numai puterea" – Îns., II, 259.) Dar, până să-l expun și pe acesta, puțintică răbdare. Și o cer fiindcă sunt familiarizat cu conflictul dintre Maiorescu (și sutașii lui) și Hasdeu, care a făcut epocă.

„Cu d-I Hășdău a fost un adevărat duel în felul timpurilor medievale: un om luptând într-o încăierare generală, în contra mai multor rășboinici deodată. Cine a citit *Gerusalemme liberata* de Tasso sau *Orlando furioso* de Ariosto, își poate face idee despre ceea ce voiesc să spun. D-I Hășdău era față cu «Junimea» un fel de Rinaldo sau de Orlando față cu sarasinii", declară un martor (G. Panu).

Maiorescu nu l-a iertat pe Caragiale, cum nu-l iertase, în sufletul său, nici pe B.P. Hasdeu, pe care, plecat în tinerețea lui la Iași, pornise cu gândul să-l pedepsească. El, Maiorescu. Înainte chiar de a-l cunoaște personal! Pentru zeflemisirea, în *Perit-au dacii?*, a doctorului Frunză-de-Laur, adică a lui August Treboniu Laurian, vinovat – el întâi – de a nu-l fi admis pe Hasdeu în corpul profesorilor Universității din Iași, pe motiv (regula era regulă și trebuia respectată) că nu avea titlul de doctor. Iar de pedepsit îl pedepsise, atât la Iași, cât și la București, numai că nu reușise niciodată să-l învingă. Dar numai pe plan administrativ, iar în câmpul literelor prin interpuși, deoarece, cunoscându-și prea bine și direct adversarul (care a avut talentul, cum ar fi spus P.P. Carp, să-i fie în mai multe rânduri subaltern), a avut înțelepciunea să evite o luptă literară personală. Și trebuise să-l accepte. Și la Universitate, și la Academie, și în Consiliul Permanent al Instrucțiunii Publice.

O componentă a caracterului lui Maiorescu era setea de putere absolută. I-o spusese în față și Theodor Rosetti. O știm chiar de la Maiorescu, ce-și nota, în *Jurnal-ul politic din 1870*, la 18 Aprilie: „Rosetti era de părere, eri, că pentru un stat constituțional, unde, propriu vorbind, e necesar să ai majoritatea pentru tine, eu aș fi fiind prea tăios; că aș fi foarte la locul meu într-un stat absolutist, fiindcă aș fi având energia fără scrupule de a realiza reforma învățămîntului" (Îns., I, 132; subl. Onea).

În Martie-Aprilie 1891 el l-a părăsit fără scrupule pe Caragiale, cu premiul lui cu tot.

Am mai spus că Maiorescu era omul care știa cel mai bine (dintre cei implicați în acordarea premiului, să facem această precizare) cât de mult atârna acest premiu în buzunarele dramaturgului (și nu numai ale lui). Cu atât mai scumpă a fost polița pe care i-a plătit-o acestuia – „prepuitor în

inimă” (Îns., II, 214) el – pentru *Ironia* din 15 Iulie 1890.

Ajungem acum la B.P. Hasdeu. Încă de la începutul sesiunii, B.P. Hasdeu se arată ca un reformator. Astfel, a doua zi, Miercuri, 20 Martie / 1 Aprilie 1891, în ședința Secțiunii literare „La ordinea zilei [find] colecțiunea de poezii populare a d-lui I. Pop Reteganu, înaintată Delegațiunii Academiei încă din Mai 1890”, Hasdeu, motivând că „membrii efectivi ai Academiei și-au timpul lor prins cu lucrările diferitelor comisii”, propune „să se însărcineze cu facerea raportului asupra colecțiunii în cestiune trei membri corespondenți, foarte competenți în materie, d-nii I. Bianu, Ioan Slavici și Gh. Ionescu-Gion” (doi din tabăra sa: Bianu și Gion, și unul din a lui Maiorescu: Slavici).

Propunerea lui Hasdeu a iscat obiecțiuni. Atât în Secțiunea literară, unde s-a admis „cu cinci voturi din șase” (AAR, XIII, 160-161), cât și în plen.

Tot în Secțiunea literară, în ședința din 28 Martie / 10 Aprilie 1891, Hasdeu a propus „de a se alege ca membri corespondenți d-nii O. Schrader, distins linguist de la Jena, Th. D. Speranția, B. Iorgulescu, autorul dicționarului districtului Buzău, și criticul literar I. Gherea.

După ce se discută asupra meritelor filologice și literare, cari recomandă pe cei patru bărbați la distincțiunea Academiei Române, se pune la vot alegerea D-lor, și primii trei întrunesc unanimitatea sufragiilor, iar d-l Gherea se alege cu cinci voturi contra două.

După aceea se trece la cestiunea alegerii a doi membri activi în locul ilustrilor repausați Timotei Cipariu și V. Alecsandri” (AAR, XIII, 162-163).

Aici trebuie să ținem cont că fiecare dintre cei puternici în Academie încerca să-și întărească poziția, propunând ca membri plini sau membri corespondenți favoriții lor. De pildă, Jacques Negruzzi –

profesor la Universitate și redactor al *Convorbirilor literare* – a devenit academician datorită insistențelor lui Maiorescu: „Duminică 29 Martie 81. [...] În răstimp, mereu Academie, unde în sfârșit a fost ales membru Jacques Negruzzi (Îns., II, 11). Ioan Slavici devine membru corespondent când era Maiorescu vicepreședinte: Luni, 22 Martie, stil vechiu, 1882. „La 9 dimineața până la 11½ Academie, unde Slavici a fost numit membru corespondent” (Îns., II, 51).

Acum, în 1891, în locul canonicului Timotei Cipariu a fost ales, cu unanimitate, tot un ardelean, „Jos. Vulcan, care, pe lângă cunoștințele sale juridice, are meritul de a se afla încă, după 25 ani trecuți, în capul singurei reviste însemnate și mai răspândite între Românii din imperiul vecin, *Familia*”.

În locul lui Alecsandri, Hasdeu l-ar fi vrut pe I.L. Caragiale – favorit, ca și Gherea, la unul din premii. Dar, văzând cele două împotriviri la alegerea lui Gherea și scrisoarea de recuzare a lui Maiorescu, l-a retras în ultima clipă. Era mai prudent să-i păstreze locul și să amâne primirea sa în sesiunea următoare, fără să-i pomenească numele (ca să nu se ridice cineva cu vreo propunere, ce ar fi riscat să treacă prin votul Secției și al plenului). Motivația s-a găsit lesne:

„Pentru locul neuitatului coleg V. Alecsandri s-a relevat, că ducerea sa dintre noi fiind de dată recentă, fapt care n-a permis membrilor Secțiunii a se fixa asupra bărbatului, care să umple – pe cât cu puțință – golul lăsat în sânul nostru, se recomandă în interesul învățatului nostru corp de a se mai lăsa Secțiunii literare până la sesiunea generală viitoare timp de gândire și de mai justă apreciere. Prin această mai scrupuloasă cernere însuși bărbatul, care a putut fi pus înaintea pentru al doilea loc vacant, va pune un mai mare preț pe alegerea sa, dacă va întruni voturile noastre la anul viitor.

Propunerea de amânare pentru sesiunea viitoare a alegerii membrului al doilea, punându-se la vot, se admite cu unanimitatea sufragiilor celor prezenți din Secțiunea literară” (AAR, XIII, 162-163).

Până la urmă lucrurile au luat o altă turnură. Aici ne putem întreba: „A avut B.P. Hasdeu dreptate?” Răspunsul poate să-l dea fiecare. Mă mărginesc să arăt ce s-a întâmplat mai departe.

Ședința plenară din 30 Martie / 11 Aprilie 1891, sub președința lui B.P. Hasdeu. „Se cetesce procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința de la 28 Martie, prin care se arată că secțiunea și-a constituit biuroul pe 1891-1892, alegând pe d-l G. Sion președinte și pe d-l B.P. Hasdeu vicepreședinte.

Secțiunea literară propune a se alege membri corespondenți d-nii: O. Schrader de la Iena, Teodor Speranța, B. Iorgulescu și I. Gherea.

Pentru ocuparea celor două locuri vacante de membri activi în Secțiune, ea propune a se alege d-l Iosif Vulcan, rămânând un loc vacant, pentru care să se facă alegere în sesiunea viitoare. [...]

Se pune la vot alegerea d-lui Iosif Vulcan de membru al Academiei.

Resultatul votului este 19 bile albe pentru și patru negre contra.

D-l Președinte proclamă pe d-l Iosif Vulcan de membru al Academiei.

Se pune la vot alegerea membrilor corespondenți propuși pentru Secțiunea literară. Resultatul votului este:

D-l O. Schrader întrunesc 21 voturi pentru și două contra.

D-l Teodor Speranța întrunesc 18 voturi pentru, patru contra.

D-l președinte proclamă pe d-nii O. Schrader și T. Speranța de membri corespondenți ai Academiei pentru Secțiunea literară.

D-l V. Iorgulescu întrunesc 10 voturi pentru și 11 contra.

D-l I. Gherea întrunesc 10 voturi pentru 11 contra.

D-l președinte anunță că propunerea de a se alege membri corespondenți d-nii Iorgulescu și Gherea a fost respinsă” (AAR, XIII, 105-106).

Prin respingerea buzoianului Basile Iorgulescu și a ploieșteanului Gherea, B.P. Hasdeu suferă o primă înfrângere, în sesiunea din 1891 a Academiei.

În acea ședință, el mai primește un atac. „D-l Dr. D. Brândză prezintă următoarea propunere:

«Subsemnații propunem în viitor limitarea membrilor corespondenți pentru fiecare Secțiune, la un număr ce rămâne să se determine de Academie.»

Semnați: Dr. D. Brândză, P.S. Aurelian, P. Poni, general Fălcoianu, I. Caragiani, G. Chițu, Bacaloglu, Gr. Cobălcescu, F. Porcius.”

Luat prin surprindere, Hasdeu nu sumpune propunerea la vot. „Se decide a se pune la ordinea zilei într-o ședință viitoare” (AAR, XIII, 106).

În acest context, Hasdeu este silit să-și mănânce inima, ca să mai salveze ce se putea salva. Rămas fără sprijinul lui Maiorescu, el îl sacrifică, formal, pe Caragiale. Și chiar pe Gherea, căruia îi oferise fotoliul academic chiar în acea sesiune! Sperând, în secret, pentru amândoi, în votul majorității.

Dar rapoartele asupra operelor celor doi nu le-a dat publicității. În așteptarea acestor rapoarte, *Memoriile Secțiunii literare* pe acel an, 1890-1891, nu s-au tipărit nici până azi.

Referințe bibliografice

AAR, XIII = *Analele Academiei Române*, Seria II, Tomul XIII, 1890-1891, Partea administrativă și desbaterile. București, Lito-Tipografia Carol Göbl, 1892.

Amintiri = Amintiri despre Caragiale. Antologie și prefață de Șt. Cazimir. București, Editura Minerva, 1972.

- Anghelescu = Anghelescu, Mircea. *T. Maiorescu și condițiunile progresului*. În: „România literară”, Anul XXXII, nr. 2, 20 Ianuarie 1999 (ediția online).
- Bibliografia* (sau *Bibl.*) = Academia Română, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. *Bibliografia I.L. Caragiale în periodice (1852-1912)*. Vol. I. De Mioara Apolzan, Marin Bucur, Georgeta Ene, Rodica Florea, Dorina Grăsoiu, Stancu Ilin, Dan C. Mihăilescu; coordonare: Marin Bucur; revizie finală: Georgeta Ene; cuvânt-înainte: acad. Eugen Simion. București, Editura „Grai și Sufler – Cultura Națională”, 1997.
- Bucur = Bucur, Marin. *Opera vieții – o biografie a lui I.L. Caragiale*. I. București, Cartea Românească, 1989.
- Caragiale, *Correspondență* = Caragiale, I.L. *Opere*. IV. *Correspondență*. Ediție îngrijită de Stancu Ilin, Constantin Hârlav. București, Univers Enciclopedic, 2002. Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, colecția „Opere fundamentale”.
- Caragiale, *Teatru* = Caragiale, I.L. *Opere*. I. *Teatru*. Ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin. București, ESPLA, 1959.
- Călinescu = Călinescu, G. *Viața lui Mihai Eminescu*. Iași, Editura Junimea, 1977. [Col.] Eminesciana, [nr.] 5.
- Când și unde* = Onea, Octavian. *Când și unde s-au întâlnit întâi Caragiale și Eminescu?*. În: „Convorbiri literare”, anul CXLVIII, nr. 7 (223), Iulie 2014, pp. 111-118.
- Cioculescu, *Caragialiana* = Cioculescu, Șerban. *Detractorii lui Caragiale*. 1935. În: Cioculescu, Șerban. *Viața lui I.L. Caragiale. Caragialiana*. București, Editura Eminescu, 1977.
- Cioculescu, *I.L. Caragiale* = Cioculescu, Șerban. *Viața lui I.L. Caragiale*. București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1940.
- Correspondența Hasdeu – Iulia* = Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. *Documente și manuscrise literare*. Vol. III. *Correspondența B.P. Hasdeu – Iulia Hasdeu*. Ediție publicată, adnotată și comentată de Paul Cornea, Elena Piru, Roxana Sorescu. București, Editura Academiei, 1976.
- Dict.* = Academia RS România – Institutul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor al Universității „Al. I. Cuza”, Iași. *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*. București, Editura Academiei, 1979.
- Duiliu* = *Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scriitori (1884-1913)*. Cuvânt de introducere și însemnări de Emanoil Bucuța. București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1937.
- Georgescu = Georgescu, N. *Eminescu și editorii săi*. Vol. I. București, Editura Floare albastră, 2000.
- Guvernele = Neagoe, Stelian. *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*. București, Editura Machiaveli, 1995.
- Ibrăileanu = Ibrăileanu, G. *Mihai Eminescu – studii și articole*. Ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de Mihai Drăgan. Iași, Editura Junimea, 1974. [Col.] Eminesciana, [nr.] 2.
- Iosifescu = Iosifescu, Silvian. *Caragiale*. București, Editura pentru Literatură și Artă a Uniunii Scriitorilor din RPR, 1951. [Col.] *Studii critice*.
- Însemnări*, I, II (sau *Îns.*, I, II) = Maiorescu, Titu. *Însemnări zilnice*. Introducere, note, facsimile și portrete de I. Rădulescu-Pogoneanu. I (1855-1880). București, Editura Librăriei Socec, [1936]; II (1881-1886), [1939].
- Însemnări*, III (sau *Îns.*, III) = Maiorescu, Titu. *Însemnări zilnice*. Introducere și note de I. Rădulescu-Pogoneanu, III (1887-1891), [1943].
- Manolescu, *Istoria* = Manolescu, Nicolae. *Istoria critică a literaturii române – cinci secole de literatură*. Pitești, Paralela 45, 2008.
- Massoff, III = Massoff, Ioan. *Teatrul românesc. Privire istorică*. Vol. III. *Teatrul din București în perioada 1877-1901*. București, Editura pentru Literatură, 1969.
- Menodrama Hasdeu – Caragiale* = Onea, Octavian. *Menodrama Hasdeu – Caragiale. A. De la Societatea „Românismul” la ratarea premiului academic (I)*. În: „Revista nouă”, anul XI, nr. 2 (81) / 2014, pp. 25-29; nr. 3 (82) / 2014, pp. 87-89.
- Opere*, I (sau *Op.*, I) = Caragiale, I.L. *Opere*. I. *Proză literară*. Ediție îngrijită de Stancu Ilin, Nicolae Bârna, Constantin Hârlav, prefață de Eugen Simion. București, Univers Enciclopedic, 2000. Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, colecția „Opere fundamentale”.
- Opere*, III = Caragiale, I.L. *Opere*. III. *Publicistică*. Ediție îngrijită de Stancu Ilin, Constantin Hârlav; prefață de Eugen Simion. Ed. idem, 2001.
- Opere*, III B (sau *Op.*, III B) = Caragiale, I.L. *Opere*. III. *Teatru. Scrieri despre teatru. Versuri*. Ediția

a doua, revăzută și adăugită de Stancu Ilin, Nicolae Bârna, Constantin Hârlav, prefață de Eugen Simion. București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2011. Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, colecția „Opere fundamentale”.

Perpessicius = Perpessicius. *Introducere*. În: M. Eminescu. *Opere*. I. *Poezii tipărite în timpul vieții. Introducere, Note și variante, Anexe*. Ediție critică îngrijită de Perpessicius. București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939. Ediție anastatică. București, Editura Vestala, Editura Alutus-D, 1994.

Ploiești, urbea Scrisorii = Onea, Octavian. *Au fost Ploieștii urbea „Scrisorii pierdute”? Conferință ținută (scurt, stimabile, scurt!) la Prefectura județului Prahova, Marți, 30 Ianuarie 2007, la douăsprece trecute fix*. Ploiești, Editura Premier, 2008.

Teatru = Caragiale, I.L. *Teatru*. Prefață de Titu Maiorescu. București, Editura Librăriei Socecu, 1889.

Vianu, *Istoria* = Cioculescu, Șerban, Streinu, Vladimir, Vianu, Tudor. *Istoria literaturii române moderne*. I. București, Casa Școalelor, 1944.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ MAREȘALUL ANTONESCU ÎN ISTORIE ȘI ISTORIOGRAFIE

Alexandru MORARU,
șef oficiu, Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”

La 31 mai 2016, în incinta Bibliotecii Centrale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și-a desfășurat lucrările Conferința științifică *Mareșalul Antonescu în istorie și istoriografie*. Cum s-a exprimat și cercetătorul științific, profesorul **Sergiu Cataraga**, „este pentru prima dată în istorie, de la cel deal Doilea Război Mondial până în prezent, când se discută liber, aici, la Chișinău, despre personalitatea Mareșalului Ion Antonescu”.

Această întrunire științifică a fost dedicată comemorării celor **70 de ani de la asasinarea Mareșalului Ion Antonescu**, care s-au împlinit la 1 iunie. Inițiativa desfășurării conferinței aparține istoricului arhivist și publicistului **Alexandru Moraru**, șef oficiu la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Profesorul universitar, dr. hab. în istorie **Anatol Petrencu** și bibliotecarul principal **Elena Șendrea** au fost acei care au susținut această inițiativă printr-o contribuție substanțială. Este de apreciat și faptul că conducerea instituției a aprobat desfășurarea respectivei conferințe în planul de activitate al Bibliotecii Centrale.

Conferința a fost moderată de istoricia **Daniela Vacarciuc**, directorul Liceului Teoretic „Vasile Alecsandri”, și de inițiatorul acestui for, Alexandru Moraru. La deschiderea conferinței, a fost dat citirii *Mesajul de salut* parvenit din partea Centrului de Istorie și Civilizație Europeană din cadrul Academiei Române – Filiala Iași, în care se menționează: „În amintirea regretatului profesor Gheorghe Buzatu, istoricul de atitudine și înaltă probitate profesională,

care s-a dedicat nemijlocit și cu pasiune deslușirii personalității Mareșalului Ion Antonescu, lăsând posterității pagini memorabile despre participarea României la Războiul din Răsărit, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană din cadrul Academiei Române – Filiala Iași salută și susține inițiativa științifică a colegilor de la Chișinău, organizatori ai Conferinței cu titlul *Mareșalul Antonescu în istorie și istoriografie*.”

Suntem convinși că prin această conferință Mareșalul Antonescu – victimă a unui proces nedrept, instrumentat de „cei fără de neam și Dumnezeu” – va avea parte de un binemeritat recurs... Un recurs în fața istoriei, care să slujească, înainte de toate, adevărul istoric, dar și „dreptul nostru întreg. Atât și nimic mai mult”, după cum afirma inegalabilul istoric și om politic **Nicolae Iorga** cu privire la Basarabia, în 1940, anul tragic al României Mari.

Deși subiectul acestei conferințe s-a dovedit a fi deranjant pentru unii, faptul că sala în ziua conferinței era arhiplină ne-a convins că suntem pe calea cea dreaptă a restabilirii adevărului istoric.

Prima comunicare a fost prezentată de dr. **Viorica Olaru-Cemârtan**, având tema *Mareșalul Antonescu – primul investigator al deportărilor staliniste din Basarabia ocupată (28.06.1940 – 22.06.1941)*. Distinsa doamnă a menționat: „În timpul guvernării sale, Mareșalul a acordat o mare atenție constatării și înregistrării crimelor și abuzurilor efectuate de bolșevici în Basarabia¹. Printre aceste crime, deportarea basarabenilor era printre cele mai fioroase și, pe bună dreptate, generalul a ordonat cercetarea acestui aspect cu multă tenacitate. Timp de câteva luni au fost efectuate studii de teren², colectându-se din comună în comună date și mărturii pentru a fi estimată pierderea calitativă și cantitativă a resurselor umane din Basarabia ca urmare a deportărilor staliniste. Arhivele abundă în mostre care dovedesc o analiză profundă efectuată de autoritățile române privitor la acțiunile de deportare, prigoană, vrăjmășie, schinguire, incendiere, profanare a bisericilor și a elementului românesc de către bolșevici. Au fost întocmite rapoarte și dări de seamă prin care se descriu formele acțiunii de prigoană, categoriile sociale implicate și faptele pe care le-au săvârșit³, tabele și liste de persoane deportate, condamnate, arestate din diferite comune⁴. Aceste liste completează și întăresc datele din *Cartea Memoriei*⁵, care

a fost concepută ca un catalog al victimelor regimului totalitar comunist. Administrația lui Ion Antonescu adună dovezile ce atestă asasinatelor care au avut loc în sediul NKVD⁶ (clădirea fostului Consulat al Italiei) și în alte locații sumbre din Chișinău. Mergând la fața locului, se lua act de grozăveniile descoperite și, dacă era posibil, se făcea identificarea victimelor.”

Renumitul istoric **Ion Coja** n-a putut fi prezent la conferință, dar și-a anunțat participarea și ne-a expediat din timp textul comunicării sale *Mareșalul Antonescu, previziuni în primăvara anului 1944*, solicitând, ca acesta să fie sonorizat de discipolul său dr. **Alexei Crețu**, fapt care s-a și produs. În alocuțiunea sa, ilustrul istoric scrie: „Vă felicit pentru ceea ce faceți. La București, colegii dumneavoastră, istorici universitari și academici, nu s-ar încumeta să se întâlnească pentru a discuta câteva ore bune despre Mareșal. Îi pomenesc cu oarecare silă pe acești așa-ziși colegi, dar o fac de dragul dumneavoastră, al contrastului fericit în care vă poziționați. Ce ne-am face noi, la București, fără dumneavoastră.”

Vera. *Cartea Memoriei*. Vol. I-IV. Chișinău: Știința, 1999-2003.

⁶ Moraru, Alexandru; Petrencu, Anatol (ed.), op. cit., p. 60, 64-65, 67-70, 73, 76-77.

¹ Moraru, Alexandru; Petrencu, Anatol (ed.). *Mareșalul Ion Antonescu și Basarabia. 1941-1944*. Iași: Ed. „Demiurg”, 2008. 362 p.

² Moraru, Alexandru. *Basarabia Mareșalului Antonescu*. Chișinău: Tipocart Print, 2015, p. 30-31, 34.

³ Moraru, Alexandru; Petrencu, Anatol (ed.), op. cit., p. 35.

⁴ Ibidem, p. 40-44.

⁵ Postică, Elena; Praporșic, Maria; Stăvilă,

voastră, basarabeni?! Mă bucur să văd că se confirmă ceea ce am constatat în urmă cu un sfert de veac: inima românismului bate cel mai tare de cum treci Prutul spre Soare-Răsare!... Suntem în plină epocă de afirmare a Școlii Basarabene, care a preluat stindardul inițiativei și responsabilității naționale!... Mă înclin în fața dumneavoastră: Patria recunoscătoare! Vă rețin câteva minute ca să vă dau o veste, o informație care completează în chip strălucitor portretul Mareșalului. A apărut un document, un text memorialistic, scris de un fost general al Mareșalului, destul de apropiat de

acesta, pentru ca în primăvara lui 1944 Ion Antonescu să-i încredințeze o misiune secretă de mare importanță. În condițiile în care ocuparea României de către Armata Roșie devenise iminentă și inevitabilă, Ion Antonescu a apreciat că se impunea organizarea unei rezistențe armate în munți, după modelul luptei de partizani din URSS și din Iugoslavia. Ion Antonescu i-a convocat pe doi generali, pe povestitor și pe șeful acestuia, și le-a cerut să studieze cât mai grabnic maniera în care sârbii și rușii au dus lupta de gherilă împotriva ocupantului nazist. A ordonat să se treacă la amenajarea în munți a unor depozite de armament, de echipamente, a unor ascunzători etc., pentru ca după ocuparea țării să se poată declanșa lupta de partizani..."

Mai menționăm că, în cadrul conferinței, au fost demonstrate câteva fragmente din filme documentare și filmul artistic *Oglinda*, precum și un filmuleț actual avându-l ca protagonist pe un fost ostaș în Armata Română din Fălești, **Teodor Donos**, pus la dispoziție de nepotul acestuia, **Dorin Grecu**.

Intervenția academicianului **Sergiu Chircă** la acest subiect a fost mult apreciată și completată cu aplauze ale publicului setos de adevăr istoric. În continuare

a vorbit cunoscutul istoric dr. hab. **Anatol Petrencu**, abordând tema *Ion Antonescu și statutul Basarabiei (1941-1944)*, care a menționat că, în luna mai 1941, refugiații basarabeni, stabiliți în România, au discutat și au lansat idei referitoare la viitorul provinciei. Propunerile liderilor basarabeni au ajuns la Conducătorul Statului Român Ion Antonescu. În răspunsul dat, Ion Antonescu sublinia: „Vom reflecta asupra planului pe care-l propuneți pentru organizarea Basarabiei și în părțile sale bune și realizabile ni-l vom însuși.”¹ El a dat o apreciere înaltă Subsecretariatului Românilor, Colonizării și Inventarului ca fiind foarte bun și a dispus marilor ziare să publice „și plângerea d-lui **Petre Cazacu** și răspunsul dat” de Subsecretariatul respectiv.

În toila luptelor pentru eliberarea Basarabiei de bolșevism, la 3 iulie 1941, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, profesorul **Mihai A. Antonescu**, a expus în cadrul unei conferințe, ținută în incinta Ministerului de Interne, proiectul organizării celor două provincii românești – Basarabia și Bucovina – expresie a „suveranității Statului Român în aceste teritorii”². În fața administrației ce urma să sosească în Basarabia a fost pusă sarcina organizării producției, valorificării recoltei, aprovizionării populației cu produse alimentare, combustibil etc. „Printre primele acte administrative pe care le va întreprinde Guvernul, a subliniat profesorul Mihai Antonescu, va fi stabilirea unui inventar general al bunurilor, a unui recensământ al populației și al proprietății.”³ Programul guvernamental

¹ *Arhivele Statului*. București, fond Președinția Consiliului de Miniștri (PCM), dosar 469/1941, f. 7.

² Scurtu, Ioan; Hlihor, Constantin. *Complot împotriva României. 1939-1947. Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța în văltoarea celui de-al Doilea Război Mondial*. București: Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1994, p. 72.

³ Antonescu, Mihai A. *Pentru Basarabia și Bucovina. Îndrumări date administrației dezrobitoare*. București, 1941, p. 16.

prevedea o nouă organizare administrativă a Basarabiei, printre care și crearea unui nou județ în sudul Basarabiei, deoarece județele Ismail și Cetatea Albă aveau întinderi teritoriale prea mari pentru o administrare eficientă.

A urmat comunicarea lui **Alexandru Moraru Ion Antonescu în documentele de arhivă din Chișinău**, care a făcut o caracteristică a fondurilor arhivistice aflate în arhivele din capitala basarabeană pe tema nominalizată, subliniind că în arhivele noastre mai există la acest subiect multe mii de dosare nevalorificate.

Personalitatea lui Ion Antonescu ca model al demnității naționale – astfel s-a numit comunicarea prezentată de doamna **Daniela Vacarciuc**, care a fost ascultată cu o atenție deosebită de public și chiar aplaudată. A urmat apoi filmulețul documentar *Ultimul drum al Mareșalului* și comunicările: **Atitudinea guvernului Antonescu față de reformele din Basarabia și Transnistria**, de **Sergiu Cataraga**, profesor al Facultății de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, și **Ion Antonescu în propaganda sovietică: mit și realitate**, prezentată de cercetătorul științific superior de la Centrul de Cultură și Istorie Militară **Sergiu Munteanu**.

Au mai avut comunicări și doctorul în istorie **Natalia Grădinaru**, de la Academia de Științe a Moldovei, cu tema ***Reglementările în domeniul sanitar din Basarabia sub administrația Antonescu***; doctorul în istorie **Corneliu Ciucanu**, cercetător științific la Centrul de Istorie și Civilizație Europeană cu tema ***Un destin, o misiune: Mareșalul Ion Antonescu și lupta pentru Basarabia***. Colaboratorul BM „B.P. Hasdeu” **Valeriu Rață** a recitat poezia sa ***Mareșalul***. Cu regret, trei comunicări nu au fost sonorizate, dar vor fi publicate în volumul cu

materialele Conferinței științifice, în curs de pregătire pentru tipar.

O informație utilă ar fi și faptul că acest for științific a fost filmat și poate fi găsit în internet la adresa: <https://morarita.wordpress.com/2016/06/03/exceptional-video-conferinta-maresalul-antonescu-in-istorie-si-istoriografie-31-mai-2016-chisinau/> sau: <https://istoriemilitara-sicultura.wordpress.com/2016/06/03/maresalul-antonescu-in-istorie-si-istoriografie-filmul-conferintei-31-mai-2016-chisinau/>.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ 75 DE ANI DE LA DEZROBIREA BASARABIEI, NORDULUI BUCOVINEI ȘI ȚINUTULUI HERȚA – 22 IUNIE 1941

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

În vederea comemorării unuia dintre cele mai importante evenimente din istoria românilor, în cadrul proiectului *Români din jurul României*, în colaborare cu Institutul de Studii Arhivelor, Centrul de

Cultură și Istorie Militară din Republica Moldova, Fundația Culturală „Memoria”, Filiala Argeș, în perioada 22-23 iunie 2016, la Chișinău, în incinta Centrului de Cultură și Istorie Militară din Republica Moldova (str.

Tighina, nr. 49), s-a desfășurat **Conferința științifică internațională 75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941**. Din comitetul organizatoric au făcut parte: dr. în economie **Vasile Șoimaru**, conf. univ., ASEM, publicist, maestru fotograf, inițiatorul și coordonatorul proiectului *Românii din jurul României*; dr. în drept **Mihai Tașcă**, directorul Institutului de Studiul Arhivelor; dr. **Vitalie Ciobanu**, directorul Centrului de Cultură și Istorie Militară din Republica Moldova; dr. prof. univ. **Ilie Popa**, președintele Fundației Culturale „Memoria”, Filiala Argeș.

Conferința și-a deschis lucrările într-o zi de o semnificație aparte pentru românii din stînga Prutului, constituindu-se într-un eveniment (științific, național, patriotic, omagial) unic în întreg spațiul locuit în majoritate de români.

Lucrările Conferinței au fost binecuvîntate din partea Bisericii Ortodoxe Române de către **Daniel Adrian**, starețul Bisericii din com. Țiganca (Cantemir), și **Viorel Cojocaru**, preot la Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” (Chișinău).

Mesaje de salut către participanții la Conferință au rostit organizatorii ei: dr. Vasile Șoimaru, dr. Mihai Tașcă, dr. Vitalie Ciobanu, dr. Ilie Popa, precum și poetul Nicolae Dabija, membru de onoare al Academiei Române. Vorbitorii au menționat că aici, în Basarabia, românismul, în multe privințe, e mai puternic decît în România și în alte regiuni unde locuiesc români (inclusiv din motivul că timp îndelungat basarabenii sînt despărțiți de Țara-Mamă, fiind puși în fața unei lupte permanente cu străinii pentru păstrarea tradițiilor, obiceiurilor strămoșești, precum și a limbii române – cel mai important element al constituirii unei națiuni).

Tematica Conferinței este foarte densă și captivantă, și își propune scopul de a contribui la triumful adevărului istoric,

care, din păcate, pînă în prezent este neglijat pe ambele maluri ale Prutului – și la Chișinău, și la București. Noi trebuie să avem la îndemînă – scrisă și transmisă prin viu grai – o istorie cît mai aproape de sufletul românilor de pretutindeni, excluzîndu-se orice falsificări din partea neprietenilor noștri de mai aproape și de mai departe. În această activitate trebuie să ne sprijinim pe materialele de arhivă și pe concluziile pe care le trag cercetătorii, savanții, arhiviștii onești, cei care prin entuziasmul și integritatea lor dau dovadă că se poate face mult în această direcție. Chiar dacă din punct administrativ sîntem despărțiți, din punct de vedere cultural trebuie să ne unim eforturile, căci astfel adevărul istoric poate fi mai eficient apărut și susținut să dăinuiască în timp. Nu ne oprește nimeni să facem aceasta. Istoriografia sovietică și cea rusă trebuie aruncate definitiv la groapa de gunoi a istoriei și puse în aplicare alte date științifice pe potruva tuturor reprezentanților națiunii noastre din orice colț al Terrei. Conferința științifică internațională 75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941 face unul dintre primii pași pe

această cale – dificilă, dar extrem de necesară. Materialele Conferinței, desigur, vor contribui la promovarea adevăratei istorii naționale, la educarea tinerei generații în spiritul patriotismului și iubirii de Neam.

Moderatorul Conferinței științifice internaționale *75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941*, dr. Vasile Șoimaru, a dat citire unor telegrame de adeziune so-site pe adresa manifestării. Prezentăm în cele ce urmează textele lor de o vibrată înălțare a sufletului românesc.

- „În complexitatea explozivă sau mocnită a problematicii contemporane, inițiativa basarabeană de a organiza o sesiune de comunicări științifice, dublată de publicarea lor într-un volum având ca temă *75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța* se înscrie cu majuscule în ideea benefică conform căreia numai ADEVĂRUL poate sluji pacea, înțelegerea, progresul și civilizația, oferind statelor și popoarelor mici, dreptul și argumentul de autoapărare față de orice fel de agresiune: tipică, atipică sau întrunind ambele variante.

La 22 iunie 1941, răspunzând cu armele invaziei sovietice din anul precedent Terorii Roșii, deportărilor, prigoanei de-naționalizării, tuturor ororilor unui regim sociopolitic criminal, Armata Română a eliberat prin lupte dure ținuturile străvechi coto-pite în anul 1940, jertfind între 22 iunie și 26 iulie 1941, cât a durat campania dezrobitoare, 24 396 militari, dintre care 5011 au rămas morți pe câmpul de luptă.

Moment istoric comemorativ, explicativ, legat organic de procesul dificil al conștientizării adevărului despre noi înșine în eternitatea spațiului etnogenezei, sesiunea științifică și volumul care o va materializa slujesc cu argumentul imbatabil al documentului un spațiu polivalent al cunoașterii, de la operațiile militare la acțiunile benefice ale reconstrucției ținuturilor

martirizate de acțiunile devastatoare ale inamicului în retragerea sa peste Nistru.

Consider Conferința și volumul [în curs de apariție] ca operă referențială a vastului capitol de istorie națională numit *Basarabia*, din care numai prin abuz și fals poate lipsi figura emblematică a Mareșalului eliberator Ion Antonescu, autorul direct al reconstrucției ținuturilor eliberate.

Știință – Conștiință – Responsabilitate, pecete sacrale menite să asigure acestor pagini, tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.

General de flotilă aeriană – veteran de război,

Radu THEODORU

Grădiștea pe Argeș, 20 iunie 2016”

***

- „Stimați participanți la Conferința dedicată dezrobirii Basarabiei,

Vă felicit pentru organizarea evenimentului – *O Basarabie Românească*; Vă felicit pentru promovarea adevărului istoric; Vă felicit pentru apărarea demnității naționale.

Regret că distanța fizică ce ne desparte nu îmi permite să fiu alături de voi. Vă asigur însă că sufletește nu ne desparte nimic și nicio distanță!

Noi, Comitetul Româno-American pentru Basarabia și Români din Statele Unite, suntem convingși că pământul românesc dintre Prut și Nistru va reveni curînd la sînul Patriei. Nimeni și nimic nu poate opri Unirea.

Așa să ne ajute Cel de Sus.

Prof. dr. **Nicholas DIMA**,

USA, 21 iunie 2016”

***

- „Minunate lucruri se întîmplă la Chișinău și toate vor rămîne mărturie pentru istoria pămîntului natal. Programul Conferinței: într-adevăr științific și internațional!

Prof. unv. dr. **Zamfira MIHAIL**

București, 21 iunie 2016”

* * *

● „Mult succes Conferinței!

Sînt cu inima alături de Dvs. – evenimentul fiind unic la nivelul țării. Felicitări, reușită deplină și recunoștință.

Ștefan DODIȚĂ,

Botoșani, 21 iunie 2016”

* * *

● „Regret enorm ca nu pot participa, mai ales că aveam de gînd să transmit ultimele gînduri ale veteranului Alexandru Enache, dar rog să se facă auzite la conferință ultimele cuvinte ale eroului de la Vărzărești: Nicule, eu o sa mor, dar măcar tu să aduci înapoi Basarabia.

Cu neschimbată considerație,

Fratele **Nicolae ENACHE,**

Onești, 22 iunie 2016”

Să ne amintim că pe 22 iunie 1941, în zorii zile, armatele române și cele germane au declanșat operațiunile militare pentru eliberarea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța de sub ocupația sovietică. Participarea României în războiul

dezlănțuit de Germania împotriva URSS s-a făcut în baza înțelegerii intervenite (la München, pe 12 iunie 1941) între conducătorii celor două state – Adolf Hitler și Ion Antonescu. În niciun document România nu este menționată ca aliată. Germania a atacat prin surprindere URSS, fostul ei aliat de război și cotropiri din anii 1919-1940, iar România s-a angajat să lupte alături de trupele germane, începînd astfel, de fapt, un război drept, de întoarcere în granițele firești ale statului a teritoriilor ocupate de agresorul de la Răsărit pe 28 iunie 1940. Acest război se socotește anticomunist, național, deoarece s-a bucurat de aprobarea întregului popor: numeroși soldați s-au înrolat ca voluntari, sincer ghidați de sentimentul ca să contribuie la eliberarea confrăților basarabeni și nord-bucovineni de teroarea bolșevică, iar mai larg – să se implice în nimicirea comunismului care deja avea reputația unui regim antiuman, marcat de toate însemnele aspirației demente de a înrobi întreaga omenire.

Asumîndu-și răspunderea în fața istoriei, generalul Ion Antonescu (din 4 septembrie 1940 pînă în 23 august 1944 a fost prim-ministru al României și Conducător

al Statului) a emis următorul *Ordin de luptă*: „Ostași, vă ordon: treceți Prutul! Zdrobiți vrăjmașii din Răsărit și miazănoapte. Dezrobiți din jugul roșu al bolșevismului pe frații noștri cotoșiți. Reîmpliniți în trupul țării glia străbună a Basarabilor și codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele și plaiurile voastre!”

Ordinul către Armată a fost urmat de o *Proclamație către Țară*: „Români! Vă chem la luptă. La lupta sfântă, în contra prăvălitorilor civilizației și bisericii, ai dreptății și propriilor noastre drepturi. La lupta sfântă pentru Neam și pentru Rege. La lupta mare și dreaptă, alături de Marea Națiune Germană, pentru dreptatea viitorului românesc.”

România a intrat în război doar cu URSS – nu și împotriva statelor occidentale. Pe pământ, în aer și pe mare s-au desfășurat lupte crâncene și sîngeroase (prima operație a Frontului Român a fost un bombardament foarte puternic al aviației germano-române executat în ziua de 22 Iunie, începînd cu ora 4 dimineața, distrugînd la teren circa 400 de avioane sovietice). Atacul hotărîtor asupra Chișinăului are loc în zilele de 14-16 Iulie, la care participă dreapta Armatei 11 Germane și stînga Armatei 4 Române. Armata Roșie se retrage spre Tighina și Dubăsari, dar lasă în urmă ariergărzi puternice care temporizează ofensiva forțelor române din capul de pod de la Fălciu, pe sectorul centru-sud al frontului basarabean. Operația de eliberare a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța s-a soldat cu succes și s-a încheiat la 26 Iulie 1941. Un comunicat al Comandantului Frontului româno-german a consemnat următoarele: „Lupta pentru dezrobirea brazdei românești de la Răsărit s-a terminat. Din Carpați și pînă la mare sîntem din nou stăpîni peste hotarele străbune.” Generalul Ion Antonescu a transmis și un mesaj special pentru românii dintre Prut și Nistru: „Basarabeni, anul zbuciumat

de umilire și nedreptate, de cotoșire și vrajbă a luat sfârșit. Ați simțit prin propria voastră suferință, prin sărăcia și umilirea în care ați trăit ce înseamnă comunismul. [...] Să răzbunăm, prin vrednicia noastră de azi, uitarea de ieri. Meritați-vă morții, meritați-vă Patria! Trăiască România!”

La acel moment, liderii partidelor politice i-au cerut conducătorului statului să scoată România din război, iar Armata Română să se oprească la granița istorică, cea de pe Nistru. Generalul (din 22 August 1941 – mareșal) Ion Antonescu a refuzat, invocînd angajamentul luat față de Hitler, de a merge alături de Germania și de aliații ei, pînă la capăt, împotriva monstrului roșu – Rusia lui Stalin. Continuarea războiului alături de germani avea deja partizani și adversari, această decizie este una dintre cele mai controversate din întreaga istorie a României. Luptele de dincolo de Nistru, din perioada 1941-1944, s-au soldat cu o catastrofă pentru Armata Română, cu toate că soldații români au dat exemple de curaj și vitejie, iar printre membrii strălucitului corp ofițeresc român s-au aflat generalii: Alexandru Ioanițu, Iosif Iacobici, Ilie Șteflea (șefi ai Marelui Stat-Major), Constantin Pantazi, Nicolae Ciupercă, Nicolae Dăscălescu, Ioan Alecu Sion, Constantin Constantinescu-Claps, Gheorghe Avramescu, Petru Dumitrescu, Ioan Dumitrache, Gheorghe Jelescu, Nicolae Macici, Ioan Mihail Racoviță ș.a. Contribuția românească la campania din Est a fost deosebită prin materialul de război pus în dispozitiv de luptă, precum și prin dimensiunea jefei umane. România și-a îndeplinit promisiunile, în ciuda reticențelor ori a desfășurării inegale a conflictului, indiferent de starea tehnică a armatelor sale și a unor erori strategice comise de germani.

La data de 23 August 1944, mareșalul Ion Antonescu a fost trădat de unii apropiați ai săi și arestat, România a întors armele

împotriva Germaniei, iar întregul teritoriu național a fost ocupat de noul său aliat – Uniunea Sovietică (cu granița pe râul Prut!). Aveau să urmeze 45 de ani de comunism, ani fatali pentru cele aproximativ 20 de milioane de români.

Anul acesta, pe 22 iunie, s-au împlinit 75 de ani de la intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial. În istoriografia sovietică și în cea rusă, dar și în unele surse occidentale acest eveniment din istoria României este prezentat ca un act de participare a ei la războiul hitlerist antisovietic. „O asemenea apreciere a aparținut și istoricilor români pînă în 1968, cînd s-a scris pentru prima dată, după 1945, despre Unirea Basarabiei cu România (respectiv, despre ocuparea ei de către URSS, în 1940 – *n.n.*). După acest an, pînă în 1989, aprecierile au fost mai nuanțate, dar nu s-a afirmat deschis că a fost un război pentru refacerea graniței de Nord și de Est, așa cum fusese ea stabilită prin hotărîrea Sfatului Țării din Basarabia la 27 martie și a Congresului general al Bucovinei la 28 noiembrie din 1918”, menționează prof. univ. dr. Ioan Scurtu. Arhivele din Federația Rusă (succesoarea URSS) sînt pînă în pre-

zent ținute în secret, închise, accesul cercetătorilor pentru a consulta documentele vremii este limitat sau chiar oprit. În lipsă de informații se nasc numeroase mituri, se fac supoziții sau chiar judecăți fanteziste. Severitatea cu care sînt păzite aceste arhive de către actualul regim de la Moscova demonstrează că acolo sînt ascunse fapte incomode pentru ruși. Tocmai de aceea, o mîină de entuziaști, îndrumați de dr. Vasile Șoimaru și dr. Mihai Tașcă, în cadrul proiectului *Români din jurul României*, au desfășurat Conferința științifică internațională *75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941*, în scopul de a lichida lacunele existente în istoriografia României contemporane și pentru a pune la dispoziția tuturor celor care doresc să cunoască adevărul istoric un instrument de elucidare a faptelor, evenimentelor așa cum au fost ele.

Prezentăm în cele ce urmează temele și autorii luărilor de cuvînt la Conferința științifică internațională *75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941*, care s-a desfășurat la Chișinău în prezența a zeci de oameni de cultură și de știință, jurna-

liști, cadre militare, profesori universitari, studenți etc.

Comunicările de pe 22 iunie 2016:

- *22 iunie 1941, prima zi de război. „Os-tași, vă ordon: treceți Prutul!”* de **Jipa ROTA-RU**, comandor (r), dr. prof. univ., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România;

- *Germania și operațiunea „Barbarossa”* de **Ottmar TRĂȘCĂ**, dr., cercetător științific principal II, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române (Cluj-Napoca);

- *Basarabia în cântarul adevărului de Theodor CODREANU*, dr., critic și istoric literar, scriitor (Huși);

- *Ofensiva Armatei a 11-a Germană în Basarabia* de **Sergiu CATARAGA**, doctor în istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (Chișinău);

- *Modalități de modificare a teritoriilor de stat admise de dreptul internațional* de **Nicolae OSMOCHESCU**, dr. prof. univ. (Chișinău);

- *Contribuții la genealogia familiei mareșalului Ion Antonescu* de **Ilie POPA**, dr. prof. univ.; **Cristian-Sebastian MANU** (Pitești);

- *Istoria și prezentul Cimitirului de Onoare de la Țiganca* de **Petru GANDRABUR**, primarul com. Țiganca; preot **Daniel ANDRIAN**, starețul Mănăstirii „Eroii Neamului” din satul Țiganca (Cantemir);

- *Soarta scriitorilor români care au abordat tema Basarabiei în cel de-al Doilea Război Mondial (în perioada postbelică și astăzi)* de **Nina NEGRU**, cercetător științific (Chișinău);

- *Radio București – 22 iunie 1941* de **Ion NEGREI**, cercetător științific, Institutul de Istorie al AȘM (Chișinău);

- *Aspecte referitoare la întoarcerea refugiaților și evacuațiilor basarabeni din județul Vilcea, în vara anului 1941* de **Petre DINESCU**, magistrat (Rîmnicu-Vilcea);

- *Între dorul de casă și conștiința slujirii: preoți basarabeni refugiați în România în anul 1940 și reveniți în Basarabia în vara anului 1941* de **Dorin Demostene IANCU**, dr., diacon, Arhiva Sfintului Sinod (București);

- *22 iunie 1941: „Operațiunea München” și măcelul de la Jilava* de **Ion MĂLDĂ-RESCU**, fondator și redactor-șef al revistei on-line **ART EMIS** (Rîmnicu-Vilcea);

- *Martirajul românilor din Nordul Bucovinei* de **Gheorghe GORDA**, publicist (Cernăuți);

- *Evacuarea autorităților sovietice din Basarabia și organizarea acțiunilor de diversion în teritoriul părăsit (iunie-iulie 1941)* de **Pavel MORARU**, dr. conf. univ., Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, Institutul de Istorie al AȘM (Textul comunicării a fost citit de către dl Mihai Nicolae);

- *Organizarea și funcționarea administrației Basarabiei în perioada 1941-1944* de **Mihai TAȘCĂ**, dr. în drept, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM (Chișinău).

Comunicările de pe 23 iunie 2016:

- *Acțiunile de luptă aeronautice regale române după 22 iunie 1941* de **Ion CERNEI**, publicist (Orhei);

- *Demistificarea anului 1941 în memorialistica basarabeană* de **Lidia PĂDUREAC**, dr. în istorie, conf. univ., Universitatea „Alecu Russo” (Bălți);

- *Românii în fața agresiunilor bolșevice* de **Mihai NICOLAE**, Institutul „Frații Golescu” (București);

- *„Ard malurile Nistrului” – o carte-document istoric despre dezrobirea Basarabiei în iunie-august 1941 (autor Constantin Virgil Gheorghiu)* de **Veronica BOLDIȘOR**, cercetător științific (Chișinău);

- *22 iunie 1941 – un punct astral în soarta noastră (mărturiile personale)* de **Ion VALUȚĂ**, dr. prof. univ. (Chișinău);

- *Calvarul românilor basarabeni în perioada 28 iunie 1940 – 22 iunie 1941* de

Valeriu DULGHERU, dr. prof. univ., inginer (Chișinău);

● *Crimele autorităților sovietice în RSSM (iunie-iulie 1941)* de **Mariana ȚĂRANU**, dr. în istorie, cercetător științific, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (Chișinău);

● *Efectele dezrobirii Basarabiei în județul Orhei (studiu de caz)* de **Andrei CALCEA**, publicist (Orhei);

● *Turnul Dezrobirii Basarabiei în mărturiile locuitorilor com. Ghidighici* de **Serafim ISAC**, dr. prof. univ., primarul com. Ghidighici (Chișinău);

● *De cine și de ce ne temem să reconstruim în Basarabia Turnul Dezrobirii ei?* de **Vasile ȘOIMARU**, dr. conf. univ., economist, publicist, maestru fotograf (Chișinău);

● *Restabilirea legislației și justiției românești în Basarabia după 22 iunie 1941* de **Elena ARAMĂ**, dr. hab. în drept, prof. univ., USM; **Mihai TAȘCĂ**, dr. în drept, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM (Chișinău);

● *Raptul de la 28 iunie 1940* de **Nicolae DINESCU**, jurnalist (Rîmnicu-Vilcea);

● *Armata Română în Basarabia (iunie-iulie 1941)* de **Vitalie CIOBANU**, dr. în istorie, Centrul de Cultură și Istorie Militară din R. Moldova; **Petru COSTIN**, colonel (Chișinău).

Comunicările ai căror autori nu au fost prezenți din varii motive, dar au fost (sau vor fi) recepționate de secretariat în vederea publicării lor în volumul preconizat:

● *22 iunie 1941 – răspuns cu armele invaziei sovietice din anul precedent Terorii Roșii, deportărilor, prigoanei, deznaționalizării* de **Radu THEODORU**, general de flotilă aeriană, veteran de război (București);

● *Cimitire ale eroilor români și germani pe teritoriul Republicii Moldova* de **Valentin BALAN**, cercetător științific, Centrul de Cultură și Istorie Militară din R. Moldova (Chișinău);

● *Două cărți de istorie dedicate Basarabiei dezrobite* de **Maria DANILOV**, dr. în istorie, Institutul de Istorie al AȘM (Chișinău);

● *Considerații privind angajarea României în războiul împotriva Uniunii Sovietice* de **Ion ȘIȘCANU**, dr. în istorie, prof. univ. (Chișinău);

● *Basarabeanul Gherman Pântea – primarul orașului Odesa între 1941-1944* de **Radu DAN**, masterand, specialist principal, Arhiva Națională a Republicii Moldova (Chișinău).

Precizăm că toate materialele conferinței vor fi publicate ulterior într-un volum separat care va include comunicările conferinței, conform programului prezentat mai sus.

În dezbateri au luat cuvîntul mai mulți vorbitori care s-au referit la necesitatea internaționalizării evenimentului din 22 iunie 1941, inclusiv a acestei conferințe unice, tipărirea unui număr satisfăcător de exemplare ale materialelor de la Conferință pentru a fi expediate în biblioteci școlare și universitare din Republica Moldova și România. Alte doleanțe: invitarea pe viitor la astfel de conferințe și evenimente culturale a unui număr mai mare de tineri, a mass-mediei de pe ambele maluri ale Prutului ș.a. În treacăt fie spus, mass-media din pretinsul stat democratic (și parcă românesc! – fie și „al doilea”) au neglijat cu o uimitoare solidaritate desfășurarea acestei Conferințe științifice de importanță națională, dar și cu reverberații ce vizează destinele multor popoare europene. Este ridicol, dacă nu ar fi și trist, că pretinse posturi „democratice și naționale”, de radio și TV, de la Chișinău, care transmit ample reportaje despre veselia cu care petrec rușii locali „Maslenița” (Lăsatul secului) nu au avut curajul, nici măcar interesul, de a relata, în câteva propoziții, despre lucrările unei conferințe la care și-au dat concursul cercetători – istorici și arhiviști – de seamă de la

Chișinău, București, Pitești, Sibiu, Cluj-Napoca, Huși, Râmnicu-Vâlcea, Cernăuți, Orhei etc. Oare aceasta să fie adevărata atitudine a gazetarilor noștri (recte, a autorităților „democratice” de la Chișinău!) față de chinurile prin care au trecut bunicii și părinții noștri; față de aspirația lor de a scutura un odios regim străin și de a reveni la normalitate pe care o dorește și firea lucrurilor, și Bunul Dumnezeu?!

Participanții la Conferință au sprijinit în unanimitate ideea domnilor Vasile Șoimaru și Serafim Isac (primarul de Ghidighici) de a reconstrui pe Colina Ghidighici (Vatra) Turnul Dezrobirii, ca monument de certă valoare artistică și istorică, de demnitate națională, a românilor basarabeni, piatra de temelie a căruia a fost instalată pe data de 4 august și inaugurat trei luni mai târziu, la 1 noiembrie 1942.

S-a încheiat Conferința cu prezentarea a patru cărți (moderator jurnalistul și scriitorul **Vlad POHILĂ**):

– *Raptul Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța din 28 iunie 1940 (materialele Conferinței științifice internaționale 75 de ani de la anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 28 iunie 1940, Chișinău, 12-13 iunie 2015)* de Mihai Tașcă, Ilie Popa și Anatol Petrencu (Editurile „Cartea Juridică”, „Serebia”, Chișinău, 2015);

– *O istorie a Basarabiei*, colectiv de autori, redactor științific Anatol Petrencu (Editura „Serebia”, Chișinău, 2015);

– *Relațiile politice și militare româno-germane: septembrie 1940 – august 1944* de Ottmar Trașcă (Editura „Argonaut”, Cluj-Napoca, 2013);

– *Adevăruri pe frunze de arțar* de Iacob Cazacu-Istrati, publicistică și poezie civică de conaționalul nostru stabilit în Canada.

Un viu interes pentru participanți a trezit vizionarea filmului documentar *România – hotarul de răsărit al Europei* (turnat de o echipă din Râmnicu-Vâlcea, ghidată de publicistul și regizorul Ion Măldărescu).

Oaspeții din România au înmînat organizatorilor și unor participanți la Conferință medalii și Diplome de excelență pentru menținerea și dezvoltarea relațiilor de colaborare și de frăție între cercetătorii din România și Republica Moldova.

În cadrul Conferinței a fost prezent cîntărețul de muzică clasică și populară **Ioan PAULENCU**, Artist al Poporului din RM, care a interpretat un cîntec popular bucovinean. Subsemnatul a recitat poeziile sale *Turnul Dezrobirii și Mareșalul*.

Pe parcurs de o oră participanții la Conferință au avut ocazia să vizioneze expozatele Centrului de Cultură și Istorie Militară din Republica Moldova (pe post de ghid fiind directorul instituției – dr. Vitalie Ciobanu).

Trebuie să menționăm că nu au întîrziat să vină și reacțiile post conferință, din care vom cita doar una, suficient de edificatoare:

„Vă salut cu stimă! Vă transmit salutări de la București și felicitări pentru Conferința pe care o organizați la Chișinău. Pe Romania Breaking News – RBN Press tocmai am publicat un amplu material despre ce faceți acolo. Păcat că nu am putut fi prezenți și noi. Dacă știam, poate făceam o transmisie *Live* [pe viu, în direct – *n.n.*] chiar de la sesiunile de comunicări. Poate data viitoare ne invitați oficial și în calitate de parteneri media (RBN Press), poate și Asociația Culturală «Pro Basarabia și Bucovina» etc.

Gînduri bune și încă o dată felicitări.

Dorian Theodor CLENCIU,

redactor-șef romaniabreakingnews.ro”

DIALOGURI MAGISTRALE

GHEORGHE PÂRLEA (JUDEȚUL IAȘI): „BASARABIA, POEZIA, CULTURA ȘI OAMENII EI AU PĂTRUNS ADÂNC ÎN INIMA MEA...”

– Care a fost factorul determinant în alegerea meseriei de pedagog?

O să încep participarea la demersul dumneavoastră prin a vă da un răspuns pe care, probabil, nu-l așteptați. Nu aveam de gând să mă dedic profesiei de *dăscăl*, deși firea îmi era / este compatibilă cu o asemenea profesie. Dar mi-a ieșit în cale întâmplarea (destinul?), despre care aflăm de la Sadoveanu, prin intermedierea unui personaj, că e „cel mai tainic și mai iscusit meșter al lui Dumnezeu”. Prin anii '60 ai secolului trecut, în Moldova din dreapta Prutului era mare criză de educatori la acest nivel al școlii, adică acolo jos, la temelie. Am fost recrutat, împreună cu alți elevi de la câteva licee teoretice, pentru Școala Pedagogică din Bârlad, instituție convertită, „din mers”, în Liceu Pedagogic. Elevii au fost selectați după un criteriu sumar. Garantul acestei reconfigurări de traseu era un om de mare respect: inspectorul școlar Gheorghe Sireteanu, *învățător emerit*, un promotor al „școlii active” în județul Iași. „Vă dau pâinea și cuțitul în mână. Peste patru ani vă întoarceți ca învățători în satele voastre”, au răsunat vorbele cu efect ale inspectorului. Era după primul trimestru al celui de-al treilea an de liceu. Dintre cei doi ani de liceu deja absolviți li se echivala elevilor transferabili numai unul. Însemna asta pentru elevul ajuns acum la pensie micul „tribut” care trebuia plătit în schimbul acestei perspective sigure. Iar tonul convingător al inspectorului școlar a reprezentat și vaccinul pentru germenele aspirației mele la o eventuală facultate.

În privința factorului determinant pentru alegerea profesiei, observați că el nu a existat la modul implicit, a fost o decizie spontană, nu elaborată. Dacă am ales să accept acest transfer, presupun că n-am făcut-o chiar fără o estimare a chemării pentru această profesie. Știu că atunci mi se declanșase automat imaginea dragă a învățătoarei mele, modelul ce avea să mă stimuleze pe parcurs, o ialomițeană „moldovenizată” (vorba vine, căci n-am auzit-o rostind niciun cuvânt în nuanța locului în care și-a trăit două treimi din viață). Era mândră, am aflat după ce i-am devenit coleg, că se înrudea (ca verișoară) cu academicianul Eugen Simion, de două ori președinte al Academiei Române. Asta m-a ispitit în a citi, de timpuriu, din presa literară exegezele reputatului critic literar.

– Dacă ar fi să puteți relua firul vieții, ați alege același drum?

În contextul acestei întrebări, simt nevoia să mă completez pentru întrebarea anterioară. Motivația pentru profesie, dacă nu există o incompatibilitate între specificul ei și structura intimă a persoanei, se capătă în școală. Condiția e ca școala care formează pedagogul să aibă ea însăși dascălii compatibili cu misiunea lor de formatori de confrăți în educație. Eu am avut dascăli care m-au atașat de meseria mea didactică, teoretic și practic. Anul cinci de studiu a însemnat aproape integral practică la catedră, în școala de aplicație. Primind apoi *diploma de învățător* și, prin repartiție guvernamentală, un post corespunzător chiar în satul natal, am început să acumulez experiență prin efort

propriu și să mă atașez profund de această profesie de vocație.

Dacă ar fi să aleg altă profesie? E o întrebare uzuală interviurilor, una „de loc comun”, cum se zice. Majoritatea răspund invariabil la această întrebare: „...tot pe asta.” Eu ce să zic? Am avut mari satisfacții în cei 44 de ani de profesare (pardon, am întrerupt un an și patru luni, ceruți de patrie pentru satisfacerea stagiului militar obligatoriu). E o purificare sufletească să fii patru-cinci ore pe zi (în timpul anului școlar) în compania puiului de om, mângâiat de inocența și candoarea lui. Pentru minte nu e însă același confort. E o meserie care ține sufletul și mintea într-un balans mereu supravegheat. Din acest control se naște ceea ce se numește *măiestria didactică*.

Observați? Ezit să răspund la întrebare. Dar am s-o fac totuși, căci nu am decât a exprima o probabilitate anterioară, fără consecințe asupra viitorului. Poate că, spre exemplu, aș fi ales să fiu tot pedagog, dar să predau *limba și literatura română*. Aș fi evoluat și în pasiunea asta a mea (pe care arar caut să mi-o explic) în a căuta să pun în bună relație gândurile intime cu potențialul excepțional al limbii române, în scris, evident. Aici, poate, e zona din care ar putea rezulta un răspuns la întrebarea dumneavoastră punctuală.

– Care este diferența dintre învățător (sau altă titlatură pe care o hotărăște Ministerul Educației) și DASCĂL (în viziunea lui Mihail Sadoveanu, Barbu Ștefănescu Delavrancea)?

Se știe că școala, ca fenomen social, la noi, românii, a început în... Biserică. Și că primul „meseriaș” al școlii a fost *dascălul* (cântărețul bisericesc), știutor de carte la modul elementar. Abia după reforma învățământului, sub auspiciile domnitorului Al. Ioan Cuza, dascălul a devenit *învățător*, bineînțeles, cu pregătire specifică în domeniu. După mine e nesemnificativă

titlatura din nomenclatorul profesiilor (dascăl, învățător, institutor, profesor pentru învățământul primar – termeni vehiculați până acum). Termenul *pedagog* e unul generic, se potrivește tuturor celor care lucrează îndrumați de știința numită *pedagogie*. Eu i-aș numi pe toți *profesori*, diferențierea pe niveluri de învățământ făcându-se după alte criterii. Predilecția mea pentru termenul arhaic (dascăl) ține și de atașamentul meu față de clasicii care au immortalizat dascălul de școală în opera lor. Și, am mai spus, pledez pentru a nu dizolva complet limba noastră („*Limba noastră-i o comoară / În adâncuri înfundată, / Un șirag de piatră rară / Pe moșie revărsată...*”) în fluviul acesta de neologisme (cu aluviuni, desigur), pătruns, în mare măsură nejustificat, din alte limbi. Și apropo de cei doi clasici invocați în întrebare, ambii mi-au atins meleagul, immortalizând în cărțile lor locul și oamenii baștinei mele.

– De ce ați avea nevoie pentru a vă simți răsplătită munca (nu neapărat din punct de vedere material)?

Începând din vara anului trecut, nu mă mai poate atinge nicio răsplată pentru munca mea. Am devenit pensionar. Poate doar retroactiv, legat de pensie, căci învățătorii pensionari abia își asigură subzistența. Dar nici ca salariați nu sunt privilegiați învățătorii. Desigur, în cazul dascălilor în exercițiu, motivarea salarială creează și disponibilități de practicare calitativă a profesiei. Pedagogul e profesionistul care, ca și doctorul, are nevoie de eliberarea deplină de factorii perturbatori, de stresul cotidian, rezultat din lipsuri materiale, ca să se poată dedica plener profesiei delicate pe care o desfășoară. Apoi dascălului, ca să se simtă răsplătit (căci omul nu poate face abstracție de răsplata muncii), îi este necesară reabilitarea sa ca om al cetății. Silit să lucreze în lipsuri materiale și după paradigme aleatorii, mereu în schimbare, inadaptable în unele segmente, conse-

cințele negative au fost îndreptate numai asupra lui, slujitorul școlii devenind aproape o paria, în raport cu alte categorii de angajați din suprastructura societății. Nici măcar modestele titluri onorifice pentru dascălii eminenți nu se mai acordă astăzi ca în trecut.

– Talentul de a compune poezii l-ați descoperit o dată cu dedicarea Dvs. asupra meseriei de învățător?

Știu că din acea perioadă datează poemul meu dedicat învățătoarei amintite; nu l-am păstrat, dar îmi amintesc câteva versuri: „Unul din ghiociei buclelor tale / E sădit de mâna inocentă a uceniciei mele / L-am udat cu lacrimile neputinței / Și-a crescut suav în calea mersului meu spre putere.” Imediat ce-am devenit învățător am condus un cenaclu literar-artistic. Am recitat din poeziile proprii la Radio Iași (*Miracolul românesc*, se numea una dintre ele, pe care n-am păstrat-o), iar un pamflet versificat, *Scuturăm de zor covoare*, de fapt, un scenariu pentru grupul satiric pe care îl conduceam, mi-a fost inserat într-o plachetă, prin anii '70, editată la Iași de „culturnicii” vremii (mă mir că l-au acceptat, căci nu avea nimic partinic, ci din contra). Sora mea mă cearță și acum că am pierdut o poezie pe care i-am dedicat-o (era o copilă atunci). Dorul de meleagul natal din timpul școlarizării a fost tema primelor poezii. Nu-mi pot explica de ce le-am scris pe manșetele paginilor *Dicționarului româno-rus*. Odată cu dicționarul au dispărut și poeziile. Se vede că nu am crezut prea mult în perspectiva de a fi cucerit irezistibil de poezie. Mi-am reactivat această *stare de spirit*, cum numește poezia Nichita Stănescu, după eliberarea din mrejele ideologice. Și se pare că un „bob de jar” mocnește în sufletul meu, căci mostre ale scrisului propriu, ca expresie a acestei modeste combustii interioare (simt asupra mea disconfortul lipsei de modestie), apar în circa cincisprezece volume – nu, nu de autor, ci unele în coautorat și ca

antologii de grup, altele având doar înserate textele mele în volumele unor autori (exclusiv din inițiativa lor) și doar un singur volum de autor.

– Cum vă explicați realitatea, nu îmbucurătoare, că poezia modernă este puțin citită de tineretul zilelor noastre?

Nu pretind că eu pot da un răspuns pertinent la această întrebare. Dar adevărul acesta crud e pe cât observat, pe atât dedus și de mine. Tinerii nu prea mai citesc în general, de aici rezultând mai întâi absența poeziei din lectura lor. O audiază însă intens (vail), sub forma textelor aferente genurilor muzicale, promovate de businessul în materie, capul de afiș fiind... manelele.

Tinerii sunt ținuți la distanță de lectură, implicit de poezia propriu-zisă, ca urmare a excesului de libertate, foarte puțin dirijată de familie și școală. Profesorii îi trimit la bibliotecă, dar ei „greșesc” itinerarul și ajung la alte destinații „culturale”. Excesul de formule dedicate divertismentului, preluate din Occident, e o cauză precisă care depărtează de lectură, chiar dacă nu singura. Apoi, o cauză ar fi noile ierarhii legate de valori, răsturnare pătrunsă și în manualul școlar. Rezultatul, aici, e ca o greșă respinsă (cum spun mediciniștii). Organele transplantate nu sunt compatibile cu trupul care suportă anexarea. Am trecut în ultimele două decenii printr-o revoluție culturală. Deschiderea granițelor a însemnat ceea ce reprezintă avaria unui baraj al unui lac de acumulare. Nu se poate stopa deversarea furioasă a apei, separat de aluviunile conținute.

Sigur că, similar cu această imagine „hidrologică”, a pătruns și noul suflu cultural, un alt mod de raportare la conținuturile și stilurile culturii și artei. Cu acest filon au intrat, pe la punctele de frontieră, și noile curente literare așa-zis „globaliste”, care nu cuceresc, constat, decât... elitele, mai degrabă elitiștii, cei cu disponibilita-

te intrinsecă (sau, poate, cred oponentii, extrinsecă) pentru această deschidere. Dar n-am căderea să înțeleg pe deplin fenomenul, deci nici să-l evaluez. Observ însă cu îngrijorare firească, contextualizată profesiei mele (de care, în sine, nu mă pot detașa), că masa tineretului nu mai știe ce s-ar cuveni de Eminescu, de Sadoveanu... Dar asta nu doar din motivele invocate. Trebuie să constatăm că poezia – nu atât modernă, cât cea postmodernă – e scrisă azi, preponderent, într-o nouă formulă structurală, în înțelesul meu, anume într-o cheie ermetică, neagrementată de „muzicalitate”, de emoției. E o poezie pentru care trebuie să ai răbdare, să te întrebi: „Unde bate asta? Ce-a vrut să spună poetul?” Tinerii nu au această răbdare în a căuta ieșirea din labirint, găsirea codului, altfel spus. Poezia aceasta post-posmodernistă e o poezie pentru minți formate, cu o oarecare cultură generală și literară (unii adversari răutăcioși zic că, din contra, nu e pentru minte). Dar specialiștii știu mai bine de ce nu mai citesc tinerii poezie. Așa că e musai să mă opresc, ca să le dau o „șansă” și lor, specialiștilor, să mă completeze (glumesc respectuos).

– Cum ar trebui să fie o poezie ca să reziste timpului?

Dvs. țineți morțiș să vedeți până unde poate merge diletantismul meu! Poezia trebuie să atragă cititorul, în primul rând. O poezie necitită moare „în fașă”. Ea trebuie să ispitească și prin temă, și prin stilul de comunicare. Nu trebuie să fie neapărat facilă, dar nici alambicată până la disperare, pentru cititor, implicit abandon. Accept și absența prozodiei clasice. Dacă aș respinge asta, i-aș nega pe N. Stanescu, pe M. Sorescu, ceea ce nu e cazul. Sau aș eluda poemul *Între Orfeu și Hristos* (și alte câteva) al lui Gr. Vieru. Nu știu ce să zic. Poate că ar trebui să nu se renunțe definitiv la rimă. Presărarea rimei pe ici-colo, chiar dacă lipsește ritmicitatea canonică, e ca

un *tam-tam* care provoacă ciulirea urechilor. Și încă ceva: eu însumi nu-s atras de o poezie lungă, în care mesajul, difuzat în toată masa ei, e greu de extras. Presiunea timpului cotidian, care lasă ferestre mici pentru lectură, determină cititorul ca în timp puțin să obțină o diversificare a destinderii prin lectură. De aceea și romanul pierde cititori în favoarea prozei scurte. Mă rog, așa se zice. Se mai zice că unii poeți scriu doar pentru ei, că tehnica nu trebuie raportată la cititor, ci la gustul propriu al creatorului. Cititorul n-are decât să-l citească sau nu. Și astfel, fiecare stil va avea „majoretele” lui (cer iertare dacă mă întrec cu gluma).

– Ce poet admirați? Dacă ați sta față-n față cu el, ce întrebare i-ați adresa?

La prima întrebare am și eu răspunsul majorității, mă rog, cu unele excepții neînțelese de restul: EMINESCU! Dar a sta față în față cu el nu-mi permit nici măcar să-mi imaginez. Cine sunt eu? N-aș îndrăzni, o dată fiindcă ar fi un gest de infatuare din partea mea, mi-aș excede statura de liliputan. De fapt, literar, nu am statură deloc, nu exist. Apoi, el nici măcar nu m-ar observa. Cât despre ceilalți poeți, clasicii și modernii români, mai toți mi-au plăcut / îmi plac, ei fiind cei care mi-au format gustul pentru poezie (atât cât îl am). Am un sentiment special, prin poemele lor, pentru basarabeni Grigore Vieru (ce destin crud!) și Dumitru Matcovschi (și el aproape un martir), descoperiți de mine după '90. Dar am mulți poeți preferați între poeții în viață. Pe Nicolae Dabija, ieșenii Emil Brumaru și Daniel Corbu, pe Mircea Dinescu, Ileana Vulpescu... Cu poeziile pentru copii ale Anei Blandiana mi-am încântat elevii din ultimele cinci-șase cicluri. Dacă ar fi să stau față în față cu un poet preferat, ca să-i adresez o întrebare, atunci aș alege un poet de azi. Acesta, între alții, ar putea fi poetul Romeo Tarhon, căruia i-am citit poemele din revistele online. Intuiesc că e un poet de o

mare forță literară. E foarte productiv, scrie numai în prozodia clasică și e un maestru al metaforei și rimei. În poemul erotic e greu de egalat (între cei pe care i-am citit prin același vehicul electronic). Mesajele sale sunt moralizatoare, cu un ușor nerv naționalist, dramatic, dar, dată fiind starea spirituală a prezentului, poetul Romeo Tarhon e absolut necesar timpului nostru. De întrebare, l-aș întreba de unde a... răsărit, căci nu știu să aibă notorietate prin opera tipărită, deși trebuia să se întâmple asta, căci poetul e la o vârstă respectabilă. Îmi plac mulți poeți de pe site-ul nostru, dar nu-i nominalizez, ca să nu-i supăr pe ceilalți (pe mulți nu i-am citit, din motive ce țin doar de mine) sau să nu-i tentez pe cei preferați să-mi dea *like*-uri gratuite.

– **Susțineți undeva că „îi suntem mereu datori lui... Eminescu” (<http://gheorgheparlea-navrapesti.blogspot.ro/2014/01/ii-suntem-mereu-datori-lui-eminescu.html>). Care sunt aceste datorii?**

Față de Eminescu avem datoria de moștenitori, ce-i suntem. Să-l păstrăm viu în conștiința noastră, fără a-l zeifica, dar recunoscându-i măreția omenească, forța lui poetică, reprezentativă pentru literatura română, de la nașterea ei încoace. Numai viitorul va decide asupra reconsiderării poziției sale în panteonul culturii românești. Prezentul nu are argumente să o facă. Eminescu trebuie înțeles, în ce privește tematica poemelor sale – cele raportate la social, la istoric –, numai raportându-l la timpul său, timp în care popoarele Europei erau într-o efervescență a determinării naționale și a reformelor sociale. Desigur, ceea ce am exprimat aici despre Eminescu e rezultatul rezonării mele depline cu opiniile specialiștilor asupra lui Eminescu. Fără această înțelegere, profesorii nu vor avea motivație suficientă ca să-l ofere și să-l explice în continuare elevilor pe Eminescu.

– **Marele Blaga a menționat că „veșnicia s-a născut la sat”. Sunt sigură că îi dați dreptate.**

Această credință a lui Lucian Blaga, de fapt, un vers din poemul *Sufletul satului* („Eu cred că veșnicia s-a născut la sat”), „unge la inimă” omul satului, care, se știe, are o demnitate a sa, ce se vrea recunoscută. Dar el a suportat cele mai grele consecințe ale umilirii, între celelalte categorii sociale. Cât despre imaginea poetului-filozof, încerc și eu (în replică, păstrând proporția) o imagine deloc entuziasmată, anume că satul își va păstra veșnicia numai în cealaltă dimensiune a existenței omenești, trecând dincolo odată cu ultimii deținători ai valorilor rustice. Poate că, de la o vreme, îngerii vor purta costume populare românești. Revenind în real, satul a îmbătrânit repede, a scăzut natalitatea în interiorul său, deci nu prea mai are moștenitori, iar modernitatea, pe lângă binefacere, lucrează și împotriva valorilor arhaice, cele care ar da satului perenitate. Numai privind azi arhitectura lui, și capeți imediat pesimismul, cu privire la credința lui Blaga. Tăvălugul „europenizării” și globalizării dezrădăcește, denaturează satul, îl înstrăinează de tradițiile neamului. Există totuși o pavază în fața acestui vânt vestic, adică un organism instituțional care se ocupă de conservarea tradițiilor în fiecare județ. Satul meu, Miroslăvești, aflat la intersecția județelor Iași, Neamț și Suceava are o bună relație cu această instituție. Ca urmare, șansa veșniciei pălpâie încă la mine în sat, printr-un ansamblu folcloric numit „Șăzătoarea”, care promovează, la festivalurile de profil, exemple din viața satului istoric. Și ca să mai îndulcesc un pic pesimismul meu, poate că totuși, în perspectiva timpului, satele-muzeu, după modelul celui din București, ar mai putea rezona cu intuiția lui Lucian Blaga. În privința prezenței mele în mijlocul veșniciei, firește, nu am nicio șansă. Eu sunt muritor

de rând. Voi muri deci odată cu persoana pe care o reprezint. Dar poate voi dura o vreme, atât cât vor rezista cele trei cărți dedicate expres comunității mele sătești, la scrierea cărora am contribuit ca autor (la una) și coautor (la celelalte două). Poate și prin arhivarea revistei *Glusul satului*, publicație de cultură și tradiție al cărei cofondator sunt și pe care am coordonat-o, prima de acest fel în istoria satului meu. Din păcate, criza financiară i-a întrerupt apariția. Și de ce să nu mă amăgesc, ar putea contribui la această prelungire, cât timp le va trebui cariilor să-l mistuie, și un catastif al Primăriei cu numele *Cetățenilor de Onoare* ai comunei, titlu care îmi supraestimează, desigur, meritele.

– **Știu, simt că Basarabia are un loc special în inima Dumneavoastră...**

Da! Din toată inima, da! Și pătrunderea Basarabiei în inima mea datează de vreo doisprezece ani, de când profesorul universitar dr. Vasile Șoimaru de la Chișinău a venit în satele comunei mele ca să-și găsească rudele rezultate din strămoșii săi de demult, anume Neamul Șoimăreștilor. Și i-a găsit. De atunci s-a înfiripat o legătură specială între un grup de distinși intelectuali chișinăuieni și reprezentanții comunității noastre sătești. Ne-a istoricizat baștina prezența de mai multe ori la noi, în comună, a poetului-academician N. Dabija, a scriitorilor Vlad Pohilă și Nicolae Rusu, a actriței Ninela Caranfil, Artistă a Poporului, a maestrului Vasile Iovu, Artist al Poporului, rapsodul Tudor Ungureanu și celebra sa formație „Ștefan Vodă”, de asemeni, și formația „Haiducii” din Costești. În contextul acestei legături de suflet românesc, ca o punte peste Prut, avem o secțiune de carte basarabeană încorporată bibliotecii comunale, am participat la evenimente culturale de pe ambele maluri ale Prutului. Eu am devenit „cronicarul” acestei relații speciale, ilustrând-o prin colaborări la *Literatura și arta*, *BiblioPolis*, *Timpul* (din

Chișinău), *Tribuna învățământului* (București). În acest context a luat ființă și revista noastră sătească, *Glusul satului*. Și ca o expresie a recunoașterii prezenței Basarabiei în inima mea, venită chiar din Basarabia, în noiembrie 2013, la Editura „Balacron” din Chișinău mi s-a întrupat volumul *O punte peste Prut* (prin inițiativa editorială a conf. univ. dr. Vasile Șoimaru). Volumul (300 de pagini) cuprinde într-un capitol o parte din publicistica mea și în altul creații literare care-mi aparțin. Capitolul *Referințe* include aprecieri de scriitorii Nicolae Dabija, Vlad Pohilă, Nicolae Rusu și publicistul Valeriu Rață, nume care mă onorează și mă îndatorează.

– **Credeți că odată și odată ea va veni ACASĂ?**

Cum să nu?! În contextul acestei speranțe s-au întâmplat cele relatate mai sus, pe care, evident, le-am săvârșit doar cu gândul la împlinirea deplină a readucerii Acasă a ficei răpitate de zmeul de la Răsărit. Iar eu cred că aceasta se va face pe o cale naturală și mai grabnică decât în perspectiva intrării Republicii Moldova în UE și apoi Unirea. Ader deplin la proiectul FDRM-lui, condus de cel mai fervent promotor al Unirii, tribunul Nicolae Dabija. Sper că politicienii de pe cele două maluri ale Prutului vor rezona, într-un final așteptat, cu proiectul Forumului unionist cel mai legitim, prin numărul membrilor și reprezentativitatea personalităților acestui organism civic.

– **Dacă ar fi să vă adresați basarabenilor mei, care ar fi mesajul?**

Sper că nu vă deranjează dacă îmi voi adresa mesajul pentru basarabeni dumneavoastră (și frații mei de Neam) în versuri: „Hai, frate, vino repede la Prut / Și-ineacă-n în el suspinul tău durut! / Nu-i chiar așa de aprig, frate, bietul râu, / Hai, vino de-l înfruntă grabnic pân' la brâu! / Căci iată eu pe mal abia aștept / Să-mi strâng cu drag iar fratele la piept.”

– Pe blogul Dvs. ați remarcat numele Nicolae cu ocazia Sf. Nicolae și ați numit și niște nume basarabene cum ar fi Nicolae Dabija, Nicolae Botgros. Dar știți că aveți un tiz în lumea artei basarabene – Gheorghe Pârlea?

Da, știu. Și mă onorează această coincidență. Dar, mai mult decât atât, întâmplarea aceasta nu e doar o coincidență, ci și o dovadă, cu valoare istorică, legată de formarea numelor românești după același tipar toponimic, pe ambele maluri ale Prutului. Prețuiesc actorii. În orașul în care m-am format ca dascăl ființa Teatrul de Stat „Victor Ion Popa” (Bârlad). În deceniile de comunism, marii actori bucureșteni erau pomada frustrărilor noastre, prin teatrul TV și radiofonic. Iar la Chișinău, probabil în compania distinsului meu tiz, își practică arta distinsa doamnă Ninela Caranfil, actrița care m-a copleșit ca interpretă a poeziei românești, ca om fermecător și româncă de înalt patriotism, atunci când, în câteva rânduri, am avut privilegiul să fiu între distinșii săi însoțitori (în secundar). În decembrie 2013 m-a onorat (la Chișinău) cu o succintă prezentare a cărții mele, în contextul evenimentului dedicat cărților profesorului universitar Vasile Șoimaru, oferindu-mi totodată sublima onoare de a-mi interpreta două dintre poeziile mele.

– Un minunat membru al site-ului nostru, Ion Ionescu-Bucovu scrie: „Trunchiul meu s-a umplut de inele, / Am ajuns stejar bătrân, / Bat viscole prin frunzele mele, / Iernile-mi fură frunza din sân. / [...] / M-am ascuns adesea-n cuvânt / Mi-au plăcut nopțile cu lună, / Am plutit fericit pe aripi de vânt, / Am avut iubirea cunună” (Inele). Scrieți vă rog varianta Dumneavoastră a strofei a doua.

Îmi propuneți deci un test de... compatibilitate cu arta literară propriu-zisă, căci domnul Ion Ionescu-Bucovu e un scriitor consacrat, membru al Uniunii Scriitorilor, un promotor activ, pe site-ul nostru

(și nu numai), al istoriei literare românești. Îl citesc cu plăcere. În privința propunerii Dumneavoastră, prin ceea ce voi reuși, voi atinge doar o zonă aflată în proximitatea celei care îl include pe distinsul poet, modelul oferit mie în acest ingenios exercițiu (trebuie să recunosc asta). Voi proceda astfel: am să aleg din fiecare vers al strofei-model câte un cuvânt-suport (*cuvânt, noapte, vântul, iubirea*), pe care voi construi apoi strofa mea, bineînțeles, în corelație logică și cu prima strofă a domnului Ionescu-Bucovu. Să vedem ce a ieșit: „*Cuvântul mi-e leac în strânsoare, / În noapte smulgându-mi inele, / Și vântul ce-nvăluie-n boare / Parfumul iubirilor mele.*”

– Ce ați face, domnule Gheorghe Pârlea, cu o sumă fabuloasă în 2014?

Această întrebare e absolut supraralistă, deci nu mi-am pus-o niciodată. Ca dovadă, nu joc la *loto*. Când eram tânăr mi-am testat norocul, fără succes, la *loz în plic*. Dar totuși, un puseu de reflecție asupra a ceea ce se numește *noroc* îmi amintesc că am avut, căci am scris o poezie cu titlul *Trifoi cu patru foi* (simbolul norocului). Să fabulăm deci – eu, dumneavoastră fiind... doar confidenta acestei iluzii. Ce-aș face cu o sumă fabuloasă? Întâi mi-aș face griji asupra potențialilor tâlhari. Apoi i-aș distribui repede. Fiindcă sunt om ca toți oamenii, întâi mi-aș salva de la starea incertă cei trei copii ai mei, de la care am câte o nepoată. Cea mai mare, Diana, acuși-acuși absolventă cu media zece (cf. semestrului I) a ultimului an de liceu, la Colegiul „Gh. Vrânceanu” din Bacău (va merge la Universitatea din București, la Cibernetică). Apoi, mi-aș scoate din marasmul crizei rudele celelalte, fratele (profesor) și sora (învățătoare). Aș răspunde, categoric, și mesajelor de solidaritate postate de Dumneavoastră pe *Negru pe alb*. Și, fiindcă vă referiți la o sumă fabuloasă, desigur, aș avea și cu ce investi într-o afacere prin care să-mi aduc doi dintre cei trei copii Acasă

(acum sunt cu traiul în Italia) și așa da de lucru și unor tineri care au nevoie de asta. În privința mea și a soției, m-aș mulțumi cu pensiile modeste pe care le avem. Doar pe timpul iernii ne este necesară o suplimentare financiară. O, ce bine mă simt după un asemenea... exercițiu! Mulțumesc! Nu însă și pentru efectul revers: deziluzia.

– Dacă până acum ați fost foarte sincer față de Dvs., acum vă rog să fiți la fel de sincer față de noi, spunându-ne ce credeți despre site-ul nostru?

Vă îndoiiți de sinceritatea mea, de vreme ce mă atenționați asupra ei. Bine faceți, căci omul nu poate fi pe deplin sincer. Nici eu, bineînțeles. Sunt împrejurări când, neputând fi sincer, ca să nu supăr, recurg la omisiuni, ocoliri, dar nu mint propriu-zis. Mi-e greu să fiu ipocrit de-a binelea. Conțați însă, în legătură cu întrebarea, pe părerea mea că site-ul *Negru pe alb* e un beneficiu categoric pentru limba și literatura română, în primul rând, fiindcă el, site-ul, e un atelier, un câmp de aplicații, de exerciții în folosul acestui miracol care este limba, comunicarea prin intermediul unui complex cod ce ne detașează colosal de lumea necuvântătoarelor. Bineînțeles, condiționat de o bună relație a limbii cu altă minune ce ne face oameni: inteligența. Salut faptul că revista noastră se bucură și de prezența scriitorilor consacrați, că astfel noi, cei doar pasionați de scrisul literar, să putem avea repere (n-am zis modele, căci în literatură, în artă conceptul de *model* e „periculos”). Desigur, apreciez că membrii site-ului socializează, cei drept, în cercul de prieteni. Genul acesta de comunicare ar trebui să fie mai extins. Nu am remarcat prea multe cazuri de „conflicte” în relațiile membrilor. Câteva contacte „contondente” (dar numai de o parte) am observat. Cel mai inteligent însă a cedat, firește. În privința conținuturilor, atât cât le-am putut acoperi eu prin lectură, acestea au tematici diverse și exprimă proiecții personale,

reale sau imaginare, asupra vieții (cum altfel?). Nu agreez genul de literatură, cu frecvență mică pe site-ul nostru, care face uz de trivialități. Dacă înțeleg prezența acestora în proză – când autorul trebuie să contureze structura unui personaj în mediul lui precar –, n-o înțeleg deloc în poezie, căci ea, poezia, e arta de a emoționa și nu de a frapa, de a agasa. Am laude sincere pentru revistele site-ului nostru, cu regretul că, departe de oraș fiind, deci și de pârgă care facilitează obținerea revistelor tipărite (nu avem bancă în sat), nu m-am îndrednicit să le comand până acum. Am participat însă, în calitate de coautor, la apariția antologiei de umor, pe care am achiziționat-o prin poștă.

Dumneavoastră, generoasa fondatoare a site-ului, trebuie să vă declarați mulțumită pentru ceea ce ne-ați oferit. Presupun că inițiativa asumată implică o dăruire deosebită în a manageria revista și e firesc să aveți așteptări și din partea noastră, a beneficiarilor. Eu, deși am timpul limitat de factorii perturbatori ai vârstei și de specificul vieții ruralului, privesc revista aproape ca pe un mod de a fi eu însumi, poate cel mai apropiat, între celelalte, de nevoile spirituale ale ființei mele. Și vă mulțumesc cu sinceritate maximă (rețineți gradul de sinceritate) pentru asta!

– În încheiere, mulțumindu-vă pentru interviul acordat, pentru sinceritatea și generozitatea Dvs., ce doriți membrilor site-ului *Negru pe alb*?

Mai ales eu vă mulțumesc pentru această atenție privilegiată. Persoana mea, în sine, nu e reprezentativă pentru un asemenea gen de demers. Am acceptat însă participarea la interviu doar pentru că reprezintă aici, într-o oarecare măsură, satul, mediul aproape absent în virtual prin ceea ce înseamnă el cultural-spiritual, dincolo de peisajul rustic (acesta omniprezent online).

Membrilor site-ului nostru le doresc să fie mereu ei înșiși, cât mai sinceri, cât mai

activi. Celor care exersează aici spre a-și definitiva, consolida formația de *condeieri* le recomand, cu timiditate, să fie preocupați de autocontrol. Să consulte dicționarele când nu au siguranța deplină asupra semanticii, să revadă constant normele de punctuație (când scriu proza și poeme în canonul clasic) și ortografice (în orice tip de text). Să comenteze textele colegilor în măsura în care știu bine ce fac, să aibă curajul, la modul civilizat, să atenționeze asupra unor nereguli, să îndrăznească în a cere asistență. Și să nu se considere deținătorii adevărului absolut.

Nici ceea ce reprezintă aici răspunsurile la chestionarul distinsei mele interlocutoare nu pretind a fi altceva decât expresia percepției și reprezentărilor asupra a ceea ce vede, ce aude, ce află, prin lectura-i modestă, un anonim dascăl de școală sătească, aflat acum la pensie. Sănătate, înainte de celelalte toate!

Interviu solicitat de Elena VORNICESCU, directorul revistei online „Negru pe alb”.

Interviul a fost publicat inițial cu titlul De n-ar fi ei, n-ar fi poezii, în Salonul interviurilor Omul de lângă noi; a apărut și în format tipărit: Negru pe alb, nr. 13 / 2014.

ING. EUGEN STATNIC: „PENTRU MINE MAI IMPORTANTĂ A FOST ȚARA, ȘI NU REGIMUL”

Eugen Statnic s-a născut pe 30 iunie 1929 în s. Pripiceni-Răzeși, Rezina. A crescut în sudul Basarabiei, la baștina părintească. După refugiul din 1944, absolvă Politehnica din Timișoara. Activează în România, obținând succese remarcabile în construcția de televizoare (1960-1980). Apoi – și în Apus (1982-2011), devenind un specialist de talie mondială în electronică, domeniul „surse și sisteme de lumină”. Istoric autodidact (cu o bibliotecă de unicat, dar și cu abilități și cunoștințe unice în domeniu), a publicat în România (2014) și în Republica Moldova (2015) sinteza istorică *Părinții războaielor*. Este inițiatorul și susținătorul financiar al editării lucrării de popularizare *Din istoria veche a Basarabiei* (Bacău, 2014). Ajunsă și în R. Moldova, cartea a generat un mare interes, fiind, totodată, apreciată cu premiul Salonului de Carte de la Chișinău (2015). Aceasta l-a determinat să pregătească o ediție aparte pentru Basarabia, completată, dar și cu un tiraj care, potrivit dlui Statnic, să ajungă „pentru toate bibliotecile, școlile și bisericile românești dintre Prut și Nistru, într-

luminarea tineretului, ca el să cunoască trecutul Basarabiei, în spiritul adevăratei istorii a ei”.

„Eu mă consider sufletește «răzeș din Orhei», care exact după 80 de ani (1931-2011) am revăzut locul nașterii, satul Pripiceni-Răzeși, pe care îl purtam în suflet așa cum l-am cunoscut din povestirile mamei mele, Nadejda (1900-1997), prima mea învățătoare, enciclopedia mea, căreia îi datorez viața, sănătatea, lumina minții și puterea sufletului, adică totul”, afirmă dl Eugen Statnic într-o scrisoare către ziarul *CUVÂNTUL*, care se editează la Rezina, dar se difuzează în mai multe raioane din RM.

1. Ce subînțelegeți Dvs. prin noțiunea „acasă”?

Pentru mine „acasă” înseamnă locul unde am văzut lumina zilei și am făcut primii pași pe lungul drum al vieții, locurile de care se leagă primele amintiri. Din povestirile mamei știu de Pripiceni, de Trifești, unde rude ne erau familia preotului Emilian Barbăroșie și verișorii Cleopatra, Nil și Lidia; de Scorțeni, unde preoteasă era sora tatălui meu, Larisa, soția preotului Mârza,

și verișoara Lilica-Agnes; de Chiștelnița, de unde se trăgea profesorul de teologie Ilie Tocan, cu soția Raisa și băieții Nicolae, Victor și Leonid cu care am fost prieteni toată viața de după refugiul din 1944. Știu de Cinișeuți, de Saharna, de Peciște și Olișcani, de Horodiștea de lângă Țâpova, dar și de „călugării din stâncă Nistrului”, unde după 80 de ani m-a condus dna Iftodi din Lalova, în toamna lui 2011.

„Acasă”, este pentru mine casa în care m-am născut, lângă frumoasa biserică din Pripiceni, unde am fost botezat la 1 iulie 1929 și unde azi păstorește părintele Serghei Cozma Botnari din Mateuți de Jos și care în fiecare duminică citește în pomelnic **numele preotului Arcadie (1893-1982) – tatăl meu care, timp de șapte ani (1924-1931), a preoțit la Pripiceni**, iar mama a fost învățătoare la școala primară din sat. Peste patru ani, în septembrie 2015, am revăzut, cu emoție, încă o dată Pripiceni, unde împreună cu profesorul Vasile Șoimaru am participat la o slujbă în biserică nu prea plină cu enoriași. Sufletește, pentru mine Pripiceni sunt „acasă”, ca și Orheiul, dar și toată Basarabia.

2. Cine V-a predat primele lecții care V-au marcat caracterul și viitorul?

Mama a fost primul meu dascăl, învățător, profesor și prima mea enciclopedie, o enciclopedie vie, cu multe pagini nescrise. O chinuiam pe mama cu zeci de întrebări zi de zi și an de an, de când mă știu. Noi am fost patru copii – Larisa (1921), Valeriu (1923), eu (1929) și Victoria (1941). Cum în anii 1933-1936, înainte de a merge la școală, cei mai mari erau la liceu la Chișinău și, respectiv, Bolgrad, eu eram „singur” acasă și am beneficiat de toate cunoștințele mamei. Mama a fost și primul meu profesor de istorie, căci anume de la dânsa am cunoscut legendele biblice, viața lui Hristos, dar și legendele vechilor greci, adică legendele olimpice: *Samarineanul milostiv*, *Neputinciosul din Capernaum*,

Nunta din Cana Galileei, *Muntele Golgota*, *Grădina Ghetsimani*; eroii de la Troia, despre cele șapte minuni ale lumii, Sparta, Atena, Maraton și Olimpia, cu toți zeii... Și toate acestea – înainte de a merge la școală, pe 15 septembrie 1936. Răbdarea mamei mi-a dat temelia cunoașterii și mi-a turnat în suflet pentru totdeauna bunăta-tea și mila.

3. Ce știți despre părinții și bunicii Dvs., locul și rolul lor în viața comunității natale?

Părinții, bunicii și străbunicii mei sunt toți din sudul Basarabiei, eu tot de la mama știind multe despre ei, doar că acestea le-am aflat mult mai târziu. Pe linie paternă, toți înaintașii au fost preoți, începând cu Grigore (1780-1831), care, la 1806, a venit cu armata lui Kutuzov ca *preot militar*, iar după război a fost răsplătit cu o moșie de 60 de desetine la *Eschipolos*, un sat moldovenesc de pe malul lacului Sasâc, la sud de vechiul orașel Tatarbunar, acolo unde se termină Valul lui Traian (el începe la Prut, lângă Vadul lui Isac, și, după 127 km, ajunge la lacul Sasâc). Cum la fiecare sfârșit de limes / sistem de apărare roman era statornicită cel puțin o cohortă într-un castru (lagăr) militar fortificat, este sigur că acest castru s-a aflat pe vatra satului Eschipolos. O jumătate a acestui nume e turcească (*eski* = vechi), iar alta – grecească (*polos / polis* = oraș), ceea ce ne spune că la 1484, când turcii au cucerit Chilia și Cetatea Albă, localitatea exista. Am scris mai mult despre Eschipolos și Pripiceni, aceste două sate fiind baștina sau patria mică a străbunicii mele și a mea. Copiii și nepoții mei sunt apatrizi, adică ei nu mai au patrie, deoarece, actualmente, școala și societatea din mai multe țări europene elimină din educație sentimentul apartenenței etnice și legătura sufletească cu patria, urmărindu-se minimalizarea rolului credinței și al conștiinței naționale... Se cheltuiesc zeci de miliarde pentru a se ajunge

la o societate numită „multi-culti”, un om fără rădăcini, fără opinie, fără cunoștințe de istorie, un individ incult, ateu, fără aspirații, o marionetă pe scena politică, ușor de manipulat. Mediile audio-vizuale fac educația pe această linie a turbo-capitalismului dominat de o oligarhie financiară care poartă neconținut războaie, chipurile, întru apărarea păcii, distrugând țări întregi și omorând milioane de oameni nevinovați pentru a impune regimurile dorite, marionete pe scena mondială.

În neamul meu s-au amestecat români moldoveni dintre Prut și Nistru, ruși (veniți în Basarabia după 1812 pentru a se simți aici stăpâni), o prințesă poloneză, un profesor german, dar și români dintre mocanii / ciobanii din părțile Sibiului, care, după anul 1300, au devenit locuitori băștinași, mai ales în câmpia Chilieii, dar și în tot Bugeacul, ba chiar până la Bug, Nipru, în Crimeea și Caucaz. Și nu numai ca transhumanți, adică păstori care se mutau sezonier cu turmele lor spre locuri cu pășune mai mănoase, ci și ca locuitori așezați în sate vechi și sălașe / așezări vremelnice. Ei trăiau / trăiesc de peste 25 de generații la Dunărea de Jos, de la Giurgiulești pe Prut până la Palanca pe Nistru... la Vulcănești, Colibași, Cartal, Babele, Frecăței, Împuțita, Barta, Cișmeaua Văruiță, Potcoava, Băneasa, Fântâna Zânelor, Valea Perjei, Dumitrești, Eschipoșos, Mahala (Noul Caragaci), Sărăria, Sărata, Satul Nou, Frumușica, Minciuna sau Furata, Plăcinta, Roșia. Dar acolo existau și câteva sate cu nume turcești: Erdec-Burnu, Ceamașir, Hagi Curda, Cioburciu, Buduri, Cioara-Mârza, Kizil, Anadol, Kitai sau Batâr, ca și unele rebotezate, după 1812, cu nume rusești: Borisovca, Furmanca, Pocrovca, Novo Selivca sau Cosa.

Dacă aș fi copilărit doar la Pripiceni, aș fi știut numai româna, așa cum o vorbeau, cu 90 de ani în urmă, răzeșii respectuoși față de mazili. Grație însă faptului că am copilărit în sate sud-basarabene, am învă-

țat de la alți copii, cât de cât, să vorbesc și în alte limbi: bulgărește (în anii 1932-1935) – la Cuporani (azi Rivna), dialectul hahol al limbii ucrainene (anii 1935-1939) – la Martaza; nemțește (în 1939-1941) – la Sărăria. Sub ocupația din 1940-1941 a trebuit – în școala deja sovietică – să învăț, timp de un an, și limba ucraineană (oficială), iar limba rusă am început să o învăț la Tighina, continuând, în anii 1941-1944, la Chișinău, chiar în curtea Liceului „B.P. Hasdeu”: în pauză elevii orășeni conversau rusește, ca noi, colegii lor de clasă, veniți de la țară, să nu fi înțeleș chiar totul...

Mi se pare necesar și util să mai relatez ceva despre unele detalii privind învățământul din Basarabia, căci, ca și multor altor, mi-a influențat decisiv viața ulterioară. La liceul menționat aveam colegi cu nume autentice basarabene, uneori și pitorești: Mămăligă, Mălai, Castravete, Chistol, Roadedeal, Hrib, Scurtu, Chioru, Barbăroșie, Plămădeală, Plăcintari, Morari, Ciubotari, Botnari, Crivăț, Caisân, Gobjilă, Ciomârtan, Costin, Țanțuc, dar și Bobicov, Nevzorov, Soloviov, Melnic, Tcacenco, Arzamasov. Precum vorbesc aceste nume, majoritatea elevilor Liceului „B.P. Hasdeu” erau din familii de români moldoveni din Basarabia – inclusiv copii de gospodari de la țară, dar, evident, și de preoți, și de învățători. Poate, cam 20 la sută erau basarabeni care aveau ca limbă maternă rusa și aparțineau, în mare parte, la intelectualitatea orășenească de cultură clasică rusă, intelectualitate care, aș zice, era nu numai integrată în societatea românească, ci și de orientare net anticomunistă. Învățau cu noi și câțiva găgăuzi, ei fiind de orientare românească, unii proveneau din familii bilingve. Am avut și câțiva colegi din Vechiul Regat, mai ales din Oltenia (Diaconescu, Văgâi, Buzuloiu). Nefiind tocmai tari la învățătură, ei toți, nu pricepeam de ce, erau bursieri, ceea ce provoca nemulțumirea noastră, a elevilor care îndeplineam

primul criteriu legal de obținere a bursei – media anului școlar –, dar nu o aveam, totuși...

Încă o dovadă a faptului că învățământul secundar în Basarabia (licee, școli normale) era de calitate. După 1944, câțiva ani am comunicat intens cu foștii colegi de la fostul nostru liceu „B.P. Hasdeu”. De la ei știu precis că aproape toți au devenit premianți la liceele din Muntenia, Oltenia, Transilvania, unii chiar premianți absoluți, și nu în niște comune oarecare, ci la București, Sibiu, Timișoara, Cluj și Brașov... nemaivorbind de Târgu-Jiu, Pitești, Buzău sau Focșani. Elevii noștri aveau succese deosebite, mai ales la materii de cultură generală: limba română, istorie, geografie și „dexterități”, precum erau numite muzica, desenul, sportul și limbile străine. (Eu, bunăoară, în anul 1944, vorbeam cursiv rusa, ucraineana, bulgara și germana, iar la absolvirea liceului însușisem bine și franceza, italiana, studiate facultativ, ba făcusem și latina pe parcursul a șase clase. Engleza am învățat-o în timpul cursurilor de limbă rusă, devenită, în România de după 1948, obligatorie și în instituțiile de învățământ superior.)

Așadar, din anii de școală făcuți în Chișinău de până la 1944, am plecat – și nu e vorba doar de subsemnatul – cu o pregătire foarte temeinică, care, precum ziceam, ne-a ajutat să fim frunțași în unele privințe și după refugiu, chiar întrecând nivelul de atunci în unele astfel de școli din Vechiul Regat și din Transilvania. Faptul se explică în mare parte, cred, prin aceea că noi eram mult mai puternic motivați pentru a obține cunoștințe cât mai temeinice. Deoarece ne dădeam bine seama că fără astfel de cunoștințe, chiar dacă nu ar fi venit urgia din 1944, nouă, unor tineri din Basarabia – o provincie nu numai că periferică, ci și doar nu de mult revenită acasă, ba încă și fiind una care rămânea puternic influențată de elementele subversive cominternis-

te – ne-ar fi fost nu tocmai ușor să ne afirmăm, să concurăm cu absolvenții liceelor din Vechiul Regat. Iar după ce, în 1944, ne pomeniserăm refugiați, această din urmă împrejurare a devenit absolut indiscutabilă. Dar nivelul intelectual relativ înalt al multor tineri basarabeni de atunci se explică, fără nicio îndoială, și prin influența benefică din partea culturii clasice ruse. Căci, chiar dacă, după Unire, acei tineri au avut norocul de a nu mai trăi nemijlocit în spațiul acestei culturi, valorile ei îi influențau – cu deosebire, prin contactele cu marea pleiadă de basarabeni care își făcuseră studiile în Rusia și, deci, aduseseră cu ei foarte multe din cultura clasică rusă. Și e de datorita tinerilor de azi și de mai apoi ca să cunoască bine șirul acestor mari nume de compatrioți (ca și faptele lor nobile): Constantin Stere, Pantelimon Halippa, Ion Buzdugan, Vasile Stroiescu, Pavel Gore, Vladimir Herța, Petre Cazacu, Ion Pelivan, Ioan Halippa, Nicolae Casso, frații Alexandru și Carol Cotruță, Ștefan Ciobanu, Daniel Ciugureanu, Elena Alistar, Petru Corobceanu, Alexei Mateevici, Emanuil Catelli, Gurie Croșu ș.a. Toți aceștia au activat, au luptat, au votat cu prețul vieții, la vremea tulbure de după declanșarea revoluției, în anii de teroare bolșevică 1917-1918 în Basarabia. Până și marii boieri basarabeni, despre care Nicolae Iorga zicea că sunt rusificați, au fost cu neamul și patria: D.C. Moruzi, A. Murafa, N. Zubcu-Codreanu, Z. Ralli-Arbore, Constantin Cristi, Pavel Dițescu – o adevărată nobilime...

Întrucât întrebarea la care răspund acum e despre strămoși, consider potrivit să aducem aici la cunoștința tinerelor generații – și cu ajutorul unor date concrete, statistice – ceva informație despre condițiile în care românii moldoveni din Basarabia au trăit, după ce Imperiul Rus a înghițit partea de est a Moldovei istorice.

La 1810 românii constituiau 90% din populația Basarabiei, iar rutenii și lipovenii

– mai puțin de 7%, sau 33 mii de suflete. Deci, între Nistru și Prut ruși încă nu erau „nici de sămânță”. Primii ruși care au început să se așeze în vechea Moldovă au fost dintre cei veniți cu armata lui Kutuzov și Ciceagov. Este drept că nu puțini ruși ajungeau și anterior în Basarabia, dar întotdeauna veneau cu război. Așa a fost în: 1711, 1735-1739, 1768-1774, 1787-1792, 1806-1812, 1828-1834, 1848-1849, 1853-1856, 1877-1878, 1914-1918, 1940-1941, 1944-1945. Am numărat zece războaie ruso-turce (dar unii istorici vorbesc de 13 sau chiar 15 asemenea războaie) când zeci și sute de mii de soldați înfometaji, vara și iarna, au tăbărit peste Basarabia și întreaga Moldovă, au sărăcit poporul, au distrus satele și orașele, au siluit și au înfometat populația mereu scăzândă din cauza foametei, molimelor și uciderii.

Știm că după 1812 au fost colonizați / aduși 33 mii de bulgari și găgăuzi, dându-li-se 565 mii desetine de pământ (o desetină = 1,09 ha). În anii 1814-1842 au venit cam 10 mii de germani care au întemeiat în Bugeac 25 de colonii, ei primind 353 mii desetine. După 1829 în sudul Basarabiei au fost aduși și cazaci – așa-numita „Kazacie Novorosiiskoe Voisko”, formând vreo 11 stanițe căzăcești, inclusiv Volontirovca, Staro-Cazacie, Mihailovca, Acmanghit, Nicolaevca, Divizia, Sofian, cu cca 4000 de luptători plus 22 mii de membri ai acestor familii.

Dacă la primul recensământ rusesc din anul 1817 în Basarabia erau 3726 familii de evrei cu cca 19 mii de suflete, la 1858, numărul evreilor era deja de 78 751, iar la 1897 – de 228 168 suflete. În mai multe localități evreii deveniseră chiar majoritari. Astfel, la 1911 în târgurile Hâncești, Telenești, Călărași și altele câteva cota evreilor ajungea la 70%, în Chișinău ea constituia 51,7% din totalul locuitorilor, iar la Tighina, Orhei, Bălți, Soroca evreii constituiau 33-47%. De regulă, ei dețineau controlul

asupra comerțului, mai ales cu băuturi alcoolice tari.

Rușii au pătruns treptat – cu armata, administrația, poliția, justiția, intelectualitatea, dar și prin nobile, căci țarul a dăruit moșii uriașe (peste 600 000 desetine), în cazurile unor foști generali sau guvernatori, ele fiind de tocmai 15-30 mii de desetine. Dar încă la 1746 s-au așezat la Vâlcov și Jibrieni primii lipoveni (ruși de rit vechi), 1055 de persoane primite de beglerbegul cetății Chilia. A fost o acțiune mai mult politică decât umanitară din partea Turciei, ca urmare a conferinței de la Nemirovo din 1738. Unii ruși de rit vechi (satroobreaști / staroobreadți) s-au așezat (pe la 1750-1770) și la Iași, alții – în Delta Dunării. Conform datelor statisticianului de stat, colonel A. Zașciuc, numărul rușilor arăta astfel: la 1861 erau 17 517, în 1869 – 21 443, iar în 1897 – tocmai 154 825 mii de persoane, o cifră, de altfel, contestată de unii specialiști, ca V. Butovici. La același an 1897 în Basarabia erau 104 mii de bulgari, 57 mii de găgăuzi și 61 mii de germani, dar și 380 mii de ucraineni și ruteni (la sudul și, respectiv, la nordul guberniei).

În 1930, din 2 864 402 locuitori ai Basarabiei 1 610 757 erau români, 351 912 – ruși, 314 211 – ruteni și ucraineni, 204 858 – evrei, 163 736 – bulgari, 98 172 găgăuzi, și – 81 089 – germani. Județele cu cea mai multă populație română erau: Orhei (87%), Lăpușna (78%), Soroca (76%), Bălți (74%). În județele dinspre sud cota românilor era: de 54% la Tighina, 51% la Cahul, 33% la Ismail și doar 19% – la Cetatea Albă. În județul Hotin români erau 36%.

La cedarea forțată, în 1940, a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herța, din 3 779 414 locuitori ai teritoriilor luate de URSS, 2 179 604 (57,67%) erau români. Cu toate acestea, V. Molotov, ministrul de externe al URSS (adică o slugă a dictatorului din Kremlin), scria în nota ultimativă că aceste teritorii ar fi fost „...locuite

în principal de ucraineni”, aceștia de fapt constituiau atunci doar 22,17% din toată populația. Și așa se poate scrie istoria (de învingători!!!). Iar învingătorii vor scrie întotdeauna istorie...

Așadar, să reținem: de la 6% sau 36 mii de slavi, în totalul populației Basarabiei la 1812, peste 100 de ani acest număr constituia deja aproape 800 de mii, adică mai mare de tocmai 23 de ori, în timp ce numărul românilor a crescut de la 400 de mii la 1 mil. 600 de mii, adică doar de patru ori.

4. Cum apreciați schimbările care au avut loc la baștină în ultimele decenii?

Întrucât 70 de ani nu am putut vedea vechea mea patrie mică, iar timp de 45 de ani nu am avut dreptul de a ține legătura cu rudele și prietenii de acasă, îmi este greu să apreciez schimbările care au avut loc timp de trei generații.

Revenit, după 70 de ani, ca să-mi revăd meleagurile natale, m-a uimit gradul de urbanizare, mai ales a Chișinăului. **Și nu pot să nu compar înfățișarea lui cu cea din vara lui 1941.** Totodată, **amintind și de unele evenimente, pe care tineretul nu are de unde să le cunoască.** La 1900-1910 orașul avea cca 140 mii de locuitori, în 1938 – 117 mii și numai aproximativ 20 de mii în toamna anului 1941, după distrugerile făcute de „glorioasă” Armata Roșie „cu vitejie și eroism”, în fuga ei rușinoasă, când, la 14 și 15 iulie, a dinamitat și a dat foc orașului, în timp ce vitejii locuitori sovietici, și mai ales evreii, în panică și disperare fugeau și distrugeau. Cum în Chișinău nici în anul 1938 nu erau mai mult de 31 mii de români, iar în anul de ocupație sovietică numărul celor deportați, arestați sau înrolați din aceștia a fost de tocmai 13 mii, în august 1941 Chișinăul avea doar circa 18 mii de români, și aceia foarte obosiți – de teroarea bolșevică, de comportamentul sub orice critică a societății sovietice, de turnătorii și „observatorii” NKVD-ului, de tot felul de suspiciuni / bănuieli, de ma-

nierele necioplite și primitive ale funcționării de partid, din sindicate și de administrația orașenească, dar și de obrăznicia celor care, cu un an mai devreme, arborau steaguri roșii și îi scuipau și suduiau pe ostașii români, și așa umiliți și batjocoriți prin însuși faptul că fuseseră forțați să se retragă din Basarabia, cu capul plecat... Orașul Chișinău era grav avariat, până în toamnă au tot ars, mocnind, multe clădiri. Nu-mi aduc aminte să fi văzut pompieri sau echipe de înlăturare a dărâmurilor. Cupola catedralei fusese aruncată în aer, Palatul Mitropolitan era ars, clădirea Eparhiei – parțial distrusă, din hotelul „Suisse” (Elveția) mai stăteau doar zidurile negre. Nu erau, evident, restaurantele și magazinele de pe vremuri. Niște negustori din Regat organizaseră în pripă doar câteva birturi (restaurante mici și modeste) de calitate îndoielnică. Până în noiembrie nu a mai fost lumină electrică, deci, nici tramvaiul nu circula. Iarna a venit devreme, cu geruri mari și zăpadă multă...

Mi-aduc aminte că într-o seară de duminică veneam de la cinematograful „Expres” cu un grup de vreo 60-70 de elevi interniști. Era ninsoare, viscoala, bătea un vânt rece dinspre Nistru, pe strada Bănulescu-Bodoni niște table de pervazuri de la ferestrele caselor arse făceau un zgomot sinistru, iar din clădirea anexă a Liceului „B.P. Hasdeu”, ocupată de un comandament german, am auzit pentru prima dată *Lily Marleen*, un cântec pentru soldați, transmis de postul militar de radio Belgrad. Acest cântec simplu e despre dragostea visată de un soldat și întâlnirea sa cu fata iubită la poarta cazarmii, pentru doar câteva minute, o melodie romantică creată încă în timpul Primului Război Mondial. El a devenit leitmotivul și al celui de-al Doilea Război Mondial, un cântec iubit și cântat de ostașii / militarii din toată lumea, pe numeroasele lui fronturi ucigătoare... O melodie tinerească, romantică, dar și

tristă, ea încălzind cu speranța dragostei mulți soldați care au iubit, au nădăjduit și au așteptat, zadarnic, întrevederea, până în clipa neștiută... a morții. În cântecul *Lily Marleen* suna vocea mării interprete Lale Andersen. Și de cealaltă parte, poate, în 1942, milioane de soldați ai Armatei Roșii ascultau – tot cu dor și vise frumoase – minunatul cântec *Tiomnaia noci (Noapte întunecată)*, de o mare sensibilitate și o frumusețe tristă, interpretat de cântărețul Mark Bernes.

Eram în acei ani (1941-1944) un copil maturizat prea devreme. Era război. Armata a IV-a Română sângera în toamna lui 1941 la Odesa, Armata a III-a era înclăștată în luptele din stepa Nogai, la Marea de Azov și în Crimeea. La început au fost victorii și chiar ceremonii cu ocazia lor. Bunăoară, ca cele din toamna lui 1942, când la Chișinău viața se mai așezase și în toamnă, mai ales cu participarea tineretului, a fost sărbătorită dezrobirea Basarabiei, la monumentul de pe dealul domol de la Ghidighici, unde a fost ridicat un turn ca monument memorial în amintirea soldaților căzuți și a oamenilor noștri deportați, chinuți sau uciși. La festivități a fost și regale Mihai cu regina-mamă Elena. Dar recunoștința neamului era, și pe bună dreptate, pentru Ion Antonescu, mareșal și conducătorul de atunci al României.

Însă anul 1943 a tulburat din nou și pentru totdeauna libertatea Basarabiei. După Stalingrad ne-a devenit tuturor limpede: URSS se va întoarce, iar noi vom fi nevoiți să plecăm spre alte zări... La 17 martie 1944, noaptea, în internatul liceului nostru a izbucnit panica. Cine a provocat-o, nu știu. Un elev din clasa a 8-a alerga din dormitor în dormitor, strigând: „Rușii au trecut Nistrul! Evacuarea!” Abia că se lumina de zi. Era frig și ninge. Noi, cei vreo 150 de elevi care locuim în internat, ne-am adunat în valize puținele lucruri ce le aveam. Până la amiază ni s-au împărțit

foile matricole cu fotografie. Anul școlar se întrerupea brusc. Până spre seară am părăsit școala și Chișinăul pentru 70 de ani. Dar crezusem că era pentru totdeauna. Și slavă Domului că nu s-a adevărit. La 31 august 2014, ora 10, am pus piciorul pe caldarâmul din fața Bibliotecii Naționale din str. 31 August 1989 și prima privire s-a oprit pe fațada fostului nostru liceu, acum Muzeul Național de Arheologie și Istorie. Iar în zilele următoare am revăzut pas cu pas orașul, recunoscând totul de parcă ieri plecasem: Catedrala, Arcul de Triumf, Grădina Publică, Statuia lui Ștefan cel Mare, Liceul „Dadiani”, strada Pușkin, clădirea Sfatului Țării... Doar acolo unde a fost hotelul „Suisse”, Palatul Mitropolitan și Palatul Eparhiei se află acum impunătoarea clădire a Stăpânirii. Fosta Bancă Națională cu leii păzitori a devenit Sala cu Orgă, Biserica Ciuflea arată ca în trecut, în vale – Gara, dar pe deal nu mai există Liceul Eparhial. Azi Chișinăul lasă o impresie puternică, deși estetic nu e tocmai atrăgător, iar străzile nu mai încap mulțimea de mașini... Un lucru este indiscutabil – târgul vechi a dispărut, chiar dacă Biserica Măzărache tot acolo, pe malul înalt al Bâcului, rămâne. Locul viilor de după Visterniceni l-a luat Universitatea Tehnică (la care am ținut o prelegere studenților). Această instituție m-a uimit cu realizările tehnice și cu o înaltă performanță științifică și profesională.

Chișinăul mi s-a părut un oraș luminos, iar Republica Moldova nu poate fi cea mai săracă țară din Europa, odată ce are astfel de universități, biblioteci, muzee și o intelectualitate, în opinia mea, extraordinară. Nu dau numele oamenilor pe care i-am cunoscut, dar pot afirma cu mâna dreaptă pe inimă că acești oameni vor ridica iarăși această parte de țară acolo unde merită: sus în lume!

5. Care ar fi, în opinia Dvs., căile reale de redresare a situației din economia R. Moldova?

Ca om care cu ochii minții am văzut timp îndelungat și alte părți ale lumii, spun deschis tuturor basarabenilor: există o singură cale spre progres: cinstea, unitatea și munca. Din zorii zilei și până în zorii VIITORULUI...

6. Dacă ar fi cazul de înveșnicit cumva, în istoria localității natale, a unor personalități din partea locului, cine, credeți, ar merita neapărat această onoare?

De înveșnicit sunt generațiile înaintașilor noștri, țăranii, adică răzeșii și mazilii cuprinși de credință și stăruind zi de zi prin muncă tăcută și temeinică, care a făcut posibilă viețuirea în vremi grele și supraviețuirea neamului românesc în Moldova dintre Nistru și Prut, în ciuda ocupației străine care a durat aproape 200 de ani și a lăsat urme adânci în trupul și sufletul națiunii: acestor oameni le datorăm totul.

Iar cea mai caldă rugăciune pleacă din inimă pentru părintele din Zaim, Alexe Mateevici, care prin versul său a sfințit limba noastră – română.

7. Când Vă amintiți de anii copilăriei și adolescenței, ce evenimente și nume Vă revin mai întâi în memorie?

Din anii 1938-1940 am mai multe amintiri triste, evenimente care m-au impresionat:

– la Țânțăreni, în câteva săptămâni au murit unchiul Nicolae (fratele tatii?) și mătușa Maria, la nici 50 de ani, lăsând șase orfani – trei verișori și trei verișoare, ceea ce m-a întristat neobișnuit, de plângeam seara când îmi făceam rugăciunea;

– la Bolgrad, în clasa a 6-a de liceu, în urma unei intoxicații banale, moare subit, la 28 februarie 1940, fratele meu Valeriu, născut la 14 septembrie 1923. Atunci au început toate nenorocirile noastre, printre ele fiind și moartea surorii Larisa la 23 septembrie 1949;

– la 28 iunie 1940 seara, la radiojurnal, am auzit o știre scurtă și cumplită: „Azi, la ora 14, trupele sovietice au ocupat Chiși-

năul, Cetatea Albă și Cernăuții.” Această acțiune războinică a Rusiei ne-a schimbat toată viața...

8. Care calități le prețuiți îndeosebi la prietenii Dvs.?

La toți oamenii, dar mai ales la prietenii, prețuiesc cel mai mult cinstea, hărnicia și bunătatea.

9. Considerați că V-ați realizat în viață?

Este o întrebare grea, cerându-mi să adun și să compar cele bune și cele rele, succesele și nereușitele. Povestea ar fi însă prea lungă, de aceea aici mă refer doar la ceva din anii mai grei. A fost un bine faptul că, fiind nevoiți, în 1944, să ne refugiem într-un așchii, familia noastră, ca și multe altele, a avut unde pleca – nu în străinătate, ci în adâncul propriei Țări. Dar ne-a reușit să ne refugiem din Basarabia în Transilvania doar cu două valize, fiind nevoiți deci să începem de la zero. Iar localnicii aveau grijile și problemele lor. Deci, ar fi exagerat să spunem că refugiații erau așteptați, ba încă și cu brațele întinse... Lipsa de perspective devenise și mai reală din cauza faptului că noi, refugiații basarabeni și cei bucovineni, am fost un timp căutați / vânați pentru a fi predați URSS, imperiul comunist considerându-ne ca o simplă proprietate a sa, odată ce, după invazia sa din 1940 în Basarabia, locuitorii ei fuseseră declarați „cetățeni sovietici”. (Respectivul decret sovietic a „argumentat” această decizie prin faptul că... până la puciul bolșevic din 1917, basarabeni fuseseră cetățeni ai Imperiului Rus!...) Apoi cei scăpați (cu acte false sau având noroc) am fost mereu marginalizați și dezavantajați de regimul comunist din România, trăind mai mult în sărăcie și nesiguranță. Eram deci niște cetățeni de categoria a doua. A existat și o ostilitate față de refugiați, în anii 1945-1947, când peste România venise foamea, cauzată nu numai de secetă, ci și de lăcuste (iar printre lăcuste erau și cele 700

mii de militari sovietici, cantonați și hrăniți în România, țară învinsă, ocupată și ex-ploatată la limită timp de 13 ani).

Fiind însă harnic și bun la carte, am absolvit liceul ca premiant și apoi am fost admis la Politehnica din Timișoara (al 18-lea pe lista celor 100 de înmatriculați din 450 de candidați). Dar, ca basarabean și fiu de preot, nu am avut bursă, adică nici casă și nici masă. Ieșeam din situație, descăr-când noaptea vagoane pentru o plată mizeră, iar ziua uneori adormeam la orele de rusă și de marxism, însă eram întotdeauna treaz și foarte atent la cele de fizică, de analiză matematică și, bineînțeles, la bazele electrotehnicii... Am susținut toate examenele anului I cu note mari pentru a nu fi exmatriculat, ca student slab la învățătură. Iar în ceilalți ani de studii, inclusiv pentru că, în luna mai 1950, devenisem campion național universitar la aruncarea discului, am avut casă și masă asigurată, fiind nu numai tolerat politic, ci chiar lăudat și admirat...

10. Cine și cum V-a ajutat să Vă atin-geți scopurile?

Am avut un mare noroc de a fi primit un mare ajutor, și anume într-un moment critic din cariera mea de inginer. După absolvirea, în primăvara anului 1953, a Facultății Electrotehnice din Timișoara am fost repartizat la sectorul energetic al Combinatului „Casa Scânteii”. Dar, nefiind „co-respuzător ca origine socială”, acolo mi s-a recomandat să caut o altă repartizare. Revenit la Timișoara, m-am adresat profesorului Cornel Micloși, membru al Academiei Române – eminentul savant sub îndrumarea căruia îmi realizasem proiectul de diplomă. Și dânsul m-a recomandat la Uzinele comunale Timișoara (electricitate, tramvaie, apă...). Am lucrat acolo cu succes ca tânăr inginer aproape cinci ani, realizând și unele instalații absolut noi ca, de pildă, „Transformator hexafazat de 100 kW”, o stație nouă de redresori 750 V, 1200

A, rețele aeriene suspendate și alte inovații tehnice valoroase. Dar la 1 februarie 1958 am fost concediat „de azi pe mâine” de tovarășul Țăpureanu, activist de partid, noul director, om cu patru clase primare, dar fost ilegalist, căruia nu i-a plăcut „mu-tra” mea, din cauze banale care nici nu merită povestite. Fără serviciu și cu interdicție secretă de a fi angajat de vreo altă instituție, am regăsit repede vechea mea pasiune născută încă la Chișinău: radiotehnica.

Încă din anul 1943, la Liceul „B.P. Hasdeu” am activat în „cercul de radio” unde am învățat bazele radiotehnicii, aparatele de radio cele mai simple (cu o singură lampă), cu un tub electronic, circuite oscilante, amplificatoare etc. Cu aceste cunoștințe elementare în anii 1945-1948 am construit aparate de radio cu piese din echipamentele militare germane de care era plină țara și se comercializau la prețuri de nimic la „talciocul” din Cluj. În anii de după război nu existau aparate de radio pentru că, la sosirea Armatei Sovietice, fuseseră confiscate și duse în URSS, iar producția radio în România încă nu era, căci micile fabrici ale firmelor „Philips”, „Telefunken”, „Noris” au fost demontate și duse în URSS. Astfel, având timp destul, în vara anului 1958 am început să mă recalific spre radio și televiziune, devenind pionier în materie de antene TV, reparații TV, aparatele fiind atunci foarte căutate în vestul țării, unde se recepționau programele TV din Ungaria, Iugoslavia, Italia și chiar din Austria, căci Televiziunea Română încă nu ajunsese să deservească Transilvania și Banatul. Cele mai căutate televizoare erau importate din URSS: „Record” și „Rubin”, „Orion” din Ungaria și „Tesla 2” din Cehoslovacia. Industria românească de TV era abia la început (Uzina „Electronica” din București va începe să producă TV în anul 1960).

Așadar, timp de trei ani am fost la Timișoara specialistul nr. 1 în materie de televiziune, antene, recepție la mare distanță,

adaptarea televizoarelor pentru recepția normei europene de TV-CCIR la care era afiliată Italia, Austria, Franța, RFG, dar și Iugoslavia. Am elaborat un adaptor pentru comutarea automată a televizorului pe canalul recepționat: OIRT sau CCIR (OIRT fiind norma țărilor socialiste de atunci).

Încă din perioada examenului de stat aveam o legitimație specială pentru a consulta toate publicațiile tehnice germane, engleze, franceze și americane care mai ajungeau prin continuarea tradiției universitare de a trimite publicațiile științifice și la Politehnica din Timișoara, unde toți profesorii mari pe care i-am avut și eu, erau oameni care își făcuseră studiile și doctoratele în Europa de Vest: Remus Răduleț, Mihail Ghermănescu, Plautius Andronescu, Cornel Micloși, Ștefan Nădășan – academicieni și profesori cunoscuți în Elveția, Germania, Franța, Italia. Aveam, deci, posibilitatea de a mă consolida în radioelectronică, citind fluent literatură rusă, engleză, germană, franceză, italiană și chiar cehă și prin aceasta de a acumula cunoștințe tehnice de ultima oră din toate revistele de specialitate și publicațiile academice străine. Am citit în trei ani 5700 de astfel de pagini.

În acei trei ani m-am reprofilat de la electrotehnică la electronică și, în mod deosebit, pe electronica semiconductoarelor, un domeniu foarte nou, declanșat în anii 1947-1951 prin cercetările fundamentale din SUA („Bell Labs”, „Texas Instruments”, „Motorola”), din Germania („Siemens”, „Telefunken”), dar și din URSS (Leningrad, Moscova, Novosibirsk). Am elaborat atunci mai multe cărți de popularizare, precum și de cercetări ingineresti, pe care le-am propus spre publicare. Devenisem unul din puținii cunoscători ai tranzistorului – inventat în 1948, înțeles în 1951-1953 și pus în fabricație în anii 1955-1957 în trei țări: SUA, RFG, URSS. Așa a apărut în anul 1961 prima lucrare tehnică

românească privind folosirea tranzistorului – *Semiconductoarele în telecomunicații*, coautori fiind doi profesori universitari de la Academia Militară: Vasile Cătuneanu cu Dinu Buznea, și inginerul Eugen Statnic, un necunoscut de la Timișoara care a scris 44% din lucrare. În mediul universitar din București inițiatori în acest domeniu erau atunci profesorii Tudor Tănăsescu, Mihai Drăgănescu și Alexandru Spătaru, iar protagoniști în radiotehnica modernă – profesorii Edmond Nicolau, Gheorghe Cartianu și Sergiu Condrea, toți oameni cu 20-25 de ani mai în vârstă decât mine. Eu eram mezinul, dar unul harnic și entuziast...

Însă – o spun categoric – toată munca mea de autodidact în însușirea electronicii semiconductoarelor nu ar fi fost de vreun folos pentru societate, dacă nu întâlneam, în august 1961, un om excepțional prin verticalitatea sa – Dumitru Felician Lăzăroiu (n. 1926), care în anul 1960 fusese pus să ridice acolo unde trebuia fabrica sau uzina „Radio Popular” și să facă din aceasta Întreprinderea „Electronica București”, ea devenind mama industriei radioelectronice din România. Dânsul, auzind de mine de la inginerul Mihai Varia, redactor-șef pentru electronică la Editura Tehnică, m-a invitat la București „pentru o întrevvedere”. După o convorbire amicală în somptuosul său birou de director general, a fost adus fulger de către șeful de cadre, colonelul Șofran, dosarul meu de la Timișoara. Dar dosarul meu de cadre era încărcat cu tot felul de hârtii pe care eu nu le-am văzut, deoarece dl Lăzăroiu, răsfoindu-l, l-a redus cam la 1/3, restul fiind încredințat secretaerei Aurora Niculescu pentru ardere. După această „operație estetică” asupra dosarului meu, D.F. Lăzăroiu întrebă: „Limbi străine știți?” „Da”, zic, și enumăr vreo cinci sau șase. „Bine, continuă dânsul. Măine veniți la lucru, vă prezint colegilor din sectorul constructorului-șef, primiți locuință, soția Vă va fi transferată la Opera Națională din

București (consoarta mea era balerină). Aveți copii?" „Nu”, zic eu. „E mai bine așa, veți pleca pe mai multe luni în Franța, la CSF / Grenoble, pentru preluarea licenței în domeniul tranzistoarelor.” Și așa, dintr-un proscris (adică, un fel de condamnat politic) am devenit un inginer pus să facă ceva și pentru societate.

11. Dacă Bunul Dumnezeu V-ar oferi ocazia să mai trăiți o dată vreun moment din viața Dvs., pe care l-ați alege?

Aș dori să retrăiesc, măcar puține clipe din anul 1955, când am cunoscut o balerină suplă și veselă, de care m-am îndrăgostit subit și cu care ne-am trăit împreună 56 de ani din viața noastră – cu multă fericire, dar și clipe de răscruce, în care a învins tăria sufletului.

12. Cu ce lucruri se mândrește îndeosebi cetățeanul și inginerul Eugen Statnic?

Mă mândresc cu ceea ce am realizat în 55 de ani de inginerie (1954-2009). Pot să răspund pozitiv la întrebarea: „Ați făcut ceva util și pentru societate?” După părerea mea, am făcut ceva chiar exemplar pentru urmași:

- am practicat cu succes atletismul în spiritul olimpic: mișcare, cumpătare și sănătate, care mi-au dat putere trupească și sufletească pentru a munci intens și eficient;

- am avut o căsnicie minunată și am lăsat în urmă trei copii și cinci nepoți;

- am lucrat cu trageră de inimă pentru a da societății mai mult, mult mai mult decât am primit, neținând cont de faptul că am fost prigonitor și marginalizat de un regim totalitar și primitiv. Pentru mine mai important a fost țara, și nu regimul;

- prin exemplul personal i-am învățat pe colegi și subalterni să muncească, să fie cinstiți și harnici, spunându-le deseori: „Nu o să vină nici rușii, nici americanii să ne dea «un nivel bun de trai», noi suntem datori să ne ridicăm singuri”;

- în zece ani (1966-1976) am contribuit efectiv la transformarea Uzinei „Electronica” dintr-un importator de 40 mil. \$ într-un exportator de 200 mil. \$ pe an, ea fiind singurul din „lagărul socialist” exportator de radioreceptoare și televizoare pe piețele din Germania, Franța, Marea Britanie, SUA și Coreea de Sud;

- am elaborat de la idee până la fabricație (a producției de milioane lunar) electronica lămpilor fluorescente *Dulux EL*, care înlocuiesc becul lui Edison, vechi de 100 de ani, și care economisesc 80-85% de energie electrică, având, totodată, o durată de funcționare de 10 ori mai mare. În 25 de ani (între 1985 și 2010) compania OSRAM, la care am activat după emigrație, a vândut peste un miliard de astfel de surse moderne de lumină, realizând un câștig net de peste un miliard de dolari, dar și contribuind la economisirea unei cantități enorme de energie, încât venitul net a fost, este infinit mai mare.

13. Care este cea mai mare dorință neîmplinită a Dvs.?

Nu am dorințe (mari) rămase neîmplinite pentru că nu am trăit din iluzii, ci cu picioarele pe pământ. Am realizat, de fapt, peste așteptări, am avut o viață împlinită.

14. Deja peste un sfert de secol nu mai conțin discuțiile controversate privind denumirea limbii oficiale, a etnonimului nostru adevărate, dar și asupra istoriei R. Moldova. Cine credeți, ar putea și ar trebui să pună punct în aceste dispute?

Este extraordinară performanța politică și patriotică a intelectualității basarabene: proclamarea la 31 August 1989 a limbii române drept limbă oficială a STATULUI, căci românii sunt peste 70% din populația R. Moldova și este firesc ca în ea rolul de limbă de stat să-l aibă limba populației autohtone, ea fiind și majoritară. Rușilor să le fie și acum, după 150 de ani, rușine pentru că la 1860-1870 au interzis limba ACES-

TEI PĂRȚI DE POPOR ROMÂN – în propria sa casă. Iar românii din R. Moldova să fie nobili și să respecte în continuare dorința firească a grupurilor etnice conlocuitoare: ruși, ucraineni, bulgari, găgăuzi, evrei etc. să folosească și să cultive limba maternă în școală și în viață respectând principiul etnic al dreptului majorității de a conduce țara.

15. Care sunt principiile de viață ale cetățeanului Eugen Statnic peste care nu se poate trece în nici un caz?

Principiile mele de viață cred că deja s-au reliefat de la sine în răspunsurile precedente din acest interviu.

16. Colegii, prietenii des V-au trădat?

Nimeni dintre prietenii vechi, începând cu foștii colegi de la Liceul ortodox „Simion Ștefan” (a fost episcop de Alba Iulia la 1640-1650) și colegele dragi de la Liceul „Doamna Stanca” nu mi-au înșelat așteptările. Am păstrat o caldă prietenie timp de peste 60 de ani, iar cei puțini rămași ne-am revăzut încă și în anii 2007-2012 la Cluj, dar... tot mai puțini, tot mai bătrâni, însă și mai uniți sufletește, inclusiv prin amintirile despre anii tinereții, anii primului sărut și ai primelor vise – cei mai frumoși ani ai vieții. Acum (2016) au mai rămas doar un coleg – Sabin Mureșan și două colege – Stela Nicoară și Lucia Flămând, soția academicianului fizician Ion Ursu.

17. În opinia Dvs., fără de ce un om nu poate să fie fericit?

Cel mai mare obstacol în calea fericirii sunt așteptările sau planurile prea mari. Mulți oameni nu țin cont de realitatea vieții și își fac iluzii care apoi nu se realizează. Deci, fără realism un om nu poate fi fericit. **MULȚUMEȘTE-TE CU CEEA CE AI, CE POȚI OBȚINE SAU REALIZA CU SIGURANȚĂ!**

18. Ați făcut în viață și politică?

Nu am fost membru de partid, deși în România erau patru milioane de „comuniști”, precum își ziceau mincinoșii. Eu

am avut un crez: pentru noi, basarabeni, comunismul a fost ceva nefiresc, primitiv și dușmănos. Comuniștii au luptat pentru dezmembrarea României. În 1940, când țara era sfâșiată teritorial, comuniștii se bucurau. Același lucru se întâmpla și în Franța: când, la 22 iunie 1940, Franța a capitulat, acceptând înfrângerea militară, comuniștii francezi erau fericiți. La procesul înscenat Mareșalului Ion Antonescu în mai 1946 la București dânsul a spus: „Comuniștii nu au fost cu țara. Le-am făcut un lagăr pentru 1500 la Târgu-Jiu, ca să-i feresc de răzbuirea populației, dar nu am putut aduna decât 800. Atâția și erau comuniștii în România, iar dintre ei doar 164 de români rătăciți, restul erau evrei, unguri și ucraineni care nici nu au putut fi cu țara.” Eu cred că Antonescu spunea adevărul. Comuniștii au fost împotriva poporului român!

Deci, nu am făcut politică. Or, prin alte cuvinte, politica mea au fost munca și onoarea!

19, 20, 21. Ce apreciați și ce nu vă place în politica promovată de autoritățile de la Chișinău din ultimele decenii? Cine, credeți, ar putea scoate R. Moldova din actuala mocirlă politică, economică și socială? Credeți în viitorul acestui stat?

Necunoscând toate desfășurările politice din R. Moldova în anii 1989-2016, dar și mai ales neînțelegând de unde vine interminabila discordie între politicienii patrioți care ar fi putut face ceva în anii 1990-1993 când „fierul era roșu”, nu pot „să-mi dau cu părerea”. Sunt însă convins că elitele implicate în politică nu dau dovadă de cultură istorică și politică, acționează fără sistem și fără cap.

Cauza acestei stări o cunoaștem, ea manifestându-se nu numai la români. Vorba e despre nerecunoașterea valorilor. Ca urmare, cei ce pretind că fac politica statului nu respectă / nu se conduc de valorile poporului în a cărui serviciu s-au angajat

să fie, ci de vorbărie. Fiecare crede, pe semne, că doar el este cel mai bun, că el le știe pe toate. Întocmai ca la vechii (și noii) greci: Discordia, lipsa concordiei e cauza eșecului politic (nerealizarea până acum a Re-Unirii cu Țara), ca și a totalului eșec economic (sărăcie cumplită, lipsa de perspectivă pentru acest stat).

22, 23, 24, 25, 26. Care circumstanțe au jucat rolul hotărâtor în formarea familiei Statnic? Conturați un portret al familiei Dvs. Cu ce preferați să vă ocupați în timpul liber? În casa familiei Statnic care bucate și băuturi sunt preferate? Descrieți câteva momente cruciale din viața Dvs.

Eu cred că familia este încă, trebuie să rămână și va fi celula elementară, de bază, a societății omenești. Acum în lume, la acest capitol, domină prostia și cultul minorităților de gen, care pentru unii, au devenit mai importante decât familia tradițională / naturală. Așa sunt: homosexualii, lesbienele, transsexualii etc. Niște minorități de 2-3% care pretind să fie recunoscute și chiar să domine viața societății, ea mai și fiind derutată de mediile audiovizuale. Și mă bucur că în România trei milioane de semnatari cer modificarea Constituției astfel încât ea să stipuleze că familia se întemeiază pe căsătoria între bărbat și femeie, nu între soți, precum e prevăzut acum. Iar în iulie 2016 Curtea Constituțională a vizat pozitiv această inițiativă. Rămâne să sperăm că actualilor parlamentari le va ajunge înțelepciune pentru a adopta această rectificare foarte benefică, chiar dacă celor de la Bruxelles ar putea să nu placă.

Nimeni nu este vinovat de orientarea sa sexuală care în cele mai multe cazuri se datorează unei anumite configurații genetice, alta decât cea condusă de ereditatea psihofizică naturală și dominantă, ea caracterizând peste 95% din populație. Acești oameni au o slăbiciune, un defect și e în firea lor să dorească a-și compensa cumva carența... Însă nu cu prețul submi-

nării Institutului familiei tradiționale, ca temelie – de milenii – a societății și absolut firească pentru majoritatea oamenilor...

Cu cât societatea e mai modernă și mai avansată, iar populația, – luată în ansamblu – mai bogată, cu atât, pentru tot mai multă lume, din păcate, familia reprezintă mai puțin. Odată ce nu mai există, ca în trecutul nu tocmai îndepărtat, dependența materială a majorității soțiilor de soții lor, iar a copiilor – de familie, scade numărul căsătoriilor și crește numărul divorțurilor. Educația în școală nu mai urmărește creșterea tineretului în spiritul modestiei și cinstei, al muncii și recunoașterii unei anumite discipline sociale, axate pe familie. O parte a persoanelor tinere nici nu se mai căsătoresc, aceasta foarte des pentru că, nedispunând de un loc de muncă, nu-și au existența asigurată. Șomajul, chiar și în Uniunea Europeană, e o boală permanentă, care distruge societatea. O parte considerabilă a tinerilor de 18-27 de ani nu au un viitor limpede în fața lor, căci sunt șomeri. (Conform unor date recente, aceștia constituiau: 56% – în Grecia, 48% – în Spania, 39% – în Italia, 28% în – Franța, 21% – în Belgia, fiind mai puțini, și anume câte 7% – în Germania, Olanda, Danemarca, și Suedia. Nu cunosc situația din fostele țări socialiste.) Aceasta este o catastrofă pentru toată UE, dar așa-zișii conducători ai ei sunt preocupați de cu totul ale probleme (salvarea Greciei, repartizarea refugiaților, combaterea terorismului islamic provocat de războaiele nedrepte din Irak, Afganistan, Libia, Siria...).

Pentru soții Statnic și copiii noștri familia a fost și rămâne ceva sfânt, iar crezul acestei familii a fost și este întotdeauna: cinste, muncă și modestie. Inge, soția mea (1931-2011), în anii 1938-1948, adică din fragedă copilărie, a învățat baletul clasic și muzica la Sibiu, în comunitatea săsească. În toamna lui 1949 maestra de balet și educatoarea sa, dna Mercedes Pavelici a luat-o

la Timișoara, în corpul de balet. Cu multă muncă și talentul cultivat – prin efort extraordinar (șase-opt ore de exerciții zilnic) – Inge a parcurs toate treptele profesionale, devenind solistă corifee, prim-balerină lirică, una din cele mai bune balerine din România, în anii 1956-1962, după Irinel Liciu (București) și Larissa Șorban (Cluj). Trăind la București, ne-au venit copiii: Carina (1963), Ingemar (1967) și apoi Axel (1974). Însă mezinul ne-a schimbat viața, dat fiind că s-a născut cu un defect genetic (Down Syndrom), generat de o intoxicație cu Ozon în iarna 1973-1974, când am lucrat în laborator cu tensiuni de 25 000-30 000 volți, neștiind de efectul dăunător al ionizării aerului pe care-l respiram și care a atacat metabolismul histaminei din matricea genetică.

Boala lui Axel cu defect major de cord și alte malformații nu au putut fi tratate atunci în țară. În anii 1975-1976, în timp ce lucram din greu la construcția casei noastre de pe dealul Stejărișului din Brașov, copilul se dezvoltă încet și nesigur. A început să meargă la trei ani și să pronunțe doar câteva cuvinte la patru-cinci ani. Operația anomaliei cardiace nu s-a putut face la București – nici la cei mai mari specialiști (la care, prin poziția mea în „Electronica” aveam acces și susținere). În 1978 am terminat construcția casei, epuizându-ne toate resursele financiare (peste 400 de mii lei câștigați, ca autor al cărților mele de electronică, dar și al patentelor aplicate). Însă copilul ne era mai important decât toate alte probleme, chiar dacă primii doi copii erau încă adolescenți și aveau nevoie de toată atenția părinților. În acele condiții, cu aprobarea guvernului, în 1980 l-am trimis pe Axel în Germania, unde a fost operat. Apoi a venit la el maică-sa, iar după un an și ceva, am plecat și eu cu ceilalți copii. Deci, am plecat în RFG legal, cu aprobări oficiale, de sus, chiar ale primului ministru de atunci.

Așadar, 20 de ani am muncit din greu la „Electronica” – ca șef de laborator, constructor-șef și inginer-șef de concepție, lucrând mai mult în laborator decât în conducerea operativă a cercetării științifice și a proiectării tehnologice, zece ani fiind și reprezentantul RS România în Comisia de radioelectronică a CAER (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc al țărilor lagărului socialist). Apoi au urmat încă 25 de ani de muncă în industria de electronică din Germania (la OSRAM, SIEMENS) și din SUA (la OSRAM-SYLVANIA). Am realizat multe lucruri noi pe care alții nu știau a le face, ba și încă în concurență nemijlocită cu „Philips”, „General Electric”, „Matsushita”, „Toshiba” sau „Samsung”, adică cele mai mari companii mondiale de electronică. Am participat la zeci de conferințe internaționale științifice, am publicat (ceea ce era deja protejat de patente) în publicații rare, de elită, ca PSST din SUA (adică *Plasma Sources Science and Tehnology*) sau IESNA (*Illuminating Engineering Society of North America*). Ultima carte apărută în România (1982) a fost *Televizoare cu circuite integrate*, dar cei 18 mii de lei primiți pentru ea nu mi-au ajuns la vamă unde pentru trecerea lucrurilor personale mi s-a luat peste 40 mii de lei. Asta a fost recunoștința RSR pentru toată munca mea, care a adus țării multe milioane, dar și pentru a doua jumătate a casei noastre, trecută în proprietatea statului, prima jumătate a ei fiindu-ne confiscată, chipurile, pentru trecerea ilegală a frontierei de către soția mea, care plecase cu băiețelul legal, având pașaport semnat de un general de securitate, deci, nu furișându-se pe sub sârma ghimpată de la graniță... Și totuși, eu am rămas credincios țării mele, iar după 1990 am oferit României multe servicii și proiecte, ca, de exemplu, „Proiectul Ecolux”, de care aveam dreptul să dispun precum aș fi dorit, într-un șir de țări ale lumii.

Însă nimeni nu s-a arătat interesat de oferta mea, iar OSIM (Oficiul de Invenții) mi-a cerut să depun, în prealabil, suma de 12 000 \$, taxa de prelucrare a patentului (!?).

Aici închei povestea familiei mele și a împrejurărilor în care am părăsit, legal, țara. De altfel, nici nu știu dacă toate acestea ar putea interesa pe cineva în vechea mea patrie mică, Basarabia, chiar și dintre eventualii cititori ai săptămânalului regional independent *Cuvântul*, editat la Rezi-na. Din păcate, aproape toți martorii timpului care, citind cele scrise aici, ar putea confirma faptele, nu mai sunt printre cei vii. Excepție face fostul director general de la „Electronica”, F.D. Lăzăroiu, care la 90 de ani împliniți trăiește – ca profesor emerit, încă lucid și activ, dar în singurătate – la Paris, de vreo 30 de ani și cu care sunt într-o relație de prietenie.

În final, iată și unele gânduri referitoare la ultimele două-trei întrebări ale chestionarului.

1. Nici R. Moldova, nici Ucraina nu au șanse reale de a deveni membre ale UE în următorii 10-15 ani, deoarece UE nu mai are resursele financiare necesare. Nici menținerea în UE a actualilor ei membri nu e ușor de realizat, dacă luăm în considerare situația chiar și a unei singure țări – Grecia, care a ajuns în UE prin fals și șmecherie, având o datorie externă de tocmai 360 miliarde €. Or, singura țară care mai poate plăti e Germania, dar și resursele ei sunt limitate. Marea Britanie, chiar și până la Brexit, nu dădea nimic și nu primea refugiați – din cei 1,43 mil., care au ajuns în Europa (majoritatea – în Germania), în anul 2015, și care vor să-și aducă familiile, rămase acasă, adică după ei vor veni încă 3-4 mil. E bine să se știe că întreținerea fiecărui refugiat, primit în Germania, costă 22 000 de euro pe an. Dar și că abia peste trei-patru ani, și doar puținii dintre refugiați vor deveni producători – acei care vor

însuși barem elementar limba țării și, bine-înțeles, vor avea vreo meserie. Dar 90% nu îndeplinesc aceste condiții în primii cinci ani, ei trăind pe punga contribuabililor și nu a doamnei Merkel.

Fostele țări socialiste, ajunse în UE (Ungaria, Slovacia, Cehia, Polonia, Slovenia, Croația...), nu primesc refugiați, inclusiv din cauze economice. Italia se face că nu vede și se bucură când refugiații se duc în Germania. Austria, Olanda, Danemarca, Suedia, Franța nu mai acceptă imigranți. Iar ei, în număr de vreo 15 mil., stau deja cu bagajele făcute și așteaptă. Chiar dacă o mare parte a celor care își zic refugiați nu sunt cei mai năpăstuiți, ci doar cei mai șmecheri și nu fără bani: fiecare dispune de 7 000-12 000 euro pregătiți pentru a ajunge în Europa.

2. Cu privire la diferendul transnistrean nu mă pot pronunța, fiindcă nu cunosc suficient problema pentru a avea o opinie.

3. Ca și pentru unele alte foste republici sovietice, problema majoră pentru R. Moldova este prezența în populația ei a unui număr impunător de ruși și ucraineni – cca un milion de persoane (cam 20-25% din totalul populației). Majoritatea lor se încred în forța Rusiei și în protecția din partea ei. Mulți „moldoveni” din această parte a populației R. Moldova și-au făcut și cetățenie rusească, iar patria lor istorică, pretinzând că are dreptul de a-și apăra compatrioții din fostele republici sovietice, în fapt, folosește acest paravan pentru a le împiedica acestor state să-și croiască alt drum, decât dependența totală de Rusia.

4. Politica nu este nicidecum în drept să ațâțe spiritele primitive. Din contră, e de datoria întregii clase politice a R. Moldova de a continua și a amplifica efortul de apropiere a intereselor părților populației ei, de a-i convinge pe oameni, de orice origine etnică ar fi, că nimeni nu va veni să soluționeze problemele vieții locuitorilor din acest teritoriu. Că doar prin muncă

– unde politicienii au misiunea de a fi ca exemple demne de urmat pentru ceilalți, – și, deci, prin asigurarea, pe această cale, a unei înviorări a dezvoltării economice va putea fi depășită actuala stare de sărăcie a majorității populației.

Sunt convins că Moldovenii dintre Prut și Nistru nu sunt nicidecum dușmani ai oamenilor proveniți din alte etnii și care, în virtutea unor sau altor împrejurări, au venit pe pământul lor strămoșesc, devenindu-le conlocuitori. Dar nici rușii, ca și ceilalți minoritari din R. Moldova, nu au absolut pentru ce să se dușmănească cu românii moldoveni din Basarabia, această parte a poporului român, foarte muncitoare și tolerantă.

Prin politică tolerantă și de cointeresare minoritatea rusă – care rămâne încă valoroasă, inclusiv sub aspect tehnologic – trebuie și poate (mai ales, prin respect reciproc și prețuire) să ne fie prietenă. Și aici rolul intelectualității, din ambele părți, e greu de supraapreciat.

E necesar să fie câștigată cu răbdare buna intenție a intelectualității, după care vor veni și oamenii de rând. Presa, cuvântul, mai ales, „tonul” cuvântului, trebuie să fie cinstit.

*Consemnare: Tudor IAȘCENCO,
redactor-șef al săptămânalului independent
CUVÂNTUL (Rezina)*

REMEMBER**ANATOL CODRU – UN ÎNDRĂGOSTIT
DE EMINESCU ȘI DE PIATRĂ***Elena DABIJA,
director, CAIE*

**„Aceste pietre-antume și postume,
Aceste, ale noastre și de lume,
Aceste, care-nfruntă, dar și-ndrumă –
Sunt lacrimile țării noastre mume...”**

Anatol Codru

În ziua de 28 aprilie 2016, la Muzeul Național de Istorie a Moldovei a fost inaugurată festiv expoziția *Ambasadorul Molo-vatei transnistrene*, dedicată comemorării a 80 de ani de la nașterea poetului și cineastului Anatol Codru, președinte al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei și al Academiei Internaționale de Film „Nika” din Rusia, laureat al unui număr mare de premii naționale și internaționale, cavalier al Ordinului Republicii.

Expoziția reunește circa 250 de fotografii, documente, volume de poezii, distincții, obiecte de epocă și alte relicve, având drept scop reconstituirea celor mai semnificative evenimente și aspecte din viața și activitatea acestei distinse personalități a culturii naționale. În același timp, expoziția reprezintă o primă încercare de valorificare muzeografică a moștenirii culturale a poetului și regizorului Anatol Codru. Majoritatea pieselor etalate în cadrul expoziției provin din arhiva familiei Codru.

La invitația soției Ecaterina Barbu am fost prezentă la această expoziție împreună cu colega de breaslă Maria Chirilă. A fost prezentă foarte multă lume, personalități ale culturii și politiciii, colegi, rude, care au vorbit despre Anatol Codru omul,

scriitorul, regizorul, sculptorul, familistul, prietenul.

Am venit de la acest eveniment cultural și istoric cu un plic *ANATOL CODRU. Poet și regizor. 80 de ani de la naștere*, emis de Întreprinderea de Stat *Poșta Moldovei* în tiraj de 20 000 ex., design Lilian Iașo și cu volumul *Jumătate de veac cu Anatol Codru: Povestea dragostei noastre*, editată la Editura „Pontos” în anul 2015 de soția Ecaterina Barbu, ea fiind și autoarea lucrării. Doamna Ecaterina, parcă preluând tradiția lui Anatol Codru a scris un autograf: *Cu mult drag, Doamnei E. Dabija. 28.04.2016. E. Codru*. Cartea și plicul vor rămâne în colecția Centrului Academic Internațional Eminescu ca o amintire de la acest jubileu și ca documente ce reflectă o epocă.

Distinsul scriitor și cineast Anatol Codru ar fi împlinit în ziua de 1 mai 2016 exact 80 de ani de la naștere. Amintirile mă revășesc... A plecat în vară caniculară a anului 2010 mai aproape de Mihai Eminescu, de Grigore Vieru și mulți, prea mulți alți poeți ai neamului, lăsând *PIETRELE* să reziste la arșiță și ger, la ploaie și ninsoare și la toate câte vor mai fi pe acest pământ care i-a dat viață și unde și-a trăit cu mare dragoste și devotament toți anii... El, ființă vie fiind, n-a mai rezistat la această durere, a cedat în fața *PIETREI*, pe care cu multă dragoste a cântat-o și a înveșnicit-o în poemele sale, ca ea – *PIATRA* – să-i ducă numele mai departe prin toți acei care-i vor deschide și citi cărțile.

Era un mare îndrăgostit de Eminescu și când venea la Centrul Academic Internațional Eminescu vorbea *eminescienește* – declama din creația Poetului nepereche dintr-o răsuflare diferite opere. A venit cu o donație valoroasă de carte în chiar ziua inaugurării CAIE: cărțile sale, colecția de reviste *Manuscriptum* și caseta video cu filmul documentar *Mihai Eminescu* pe care a scris: „*Cu mult drag din inimă și suflet cu semnătura de autor acest film documentar „Mihai Eminescu” – Centrului Academic Internațional Eminescu. Acad. Anatol Codru, 13 ianuarie 2000, ora 10.00 inaugurat la Chișinău.*”

Locuia în sectorul Botanica al capitalei și venea de oricâte ori dorea sau era solicitat. Avea grijă să ne aducă volumele sale, scriind obligatoriu și autografe. Iar acum, peste ani, citind aceste autografe pe paginile cărților sale îmi amintesc de acele vizite. Autografele vorbesc și sunt documente pentru istoria și cultura neamului. A venit și ne-a adus filmul documentar și pe suport CD, când a aflat că nu avem tehnică pentru a viziona filmul de pe casetă. Datorită acestui gest generos din partea lui A. Codru publicul are posibilitate să privească filmul *Mihai Eminescu*.

Ne povestea despre câte mai are de făcut... Avea visul să realizeze un spectacol despre marea dragoste dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle. A împrumutat la domiciliu ca să consulte mai multe cărți din colecția CAIE: *Dulcea mea Doamnă, Eminul meu iubit*, volumele *Dialog epistolar: Mihai Eminescu – Veronica Micle*, autor Mihai Rusu, ș.a. Nu a reușit, probabil au rămas doar manuscrisele... Dar mi-a mărturisit că s-a bucurat foarte mult, ca spectator la premiera spectacolului *Eminescu și Veronica – în mrejele iubirii*, realizat de Teatrul pentru tineret „Maestro”, de această idee și realizare a lui Dumitru Mircea (Mămăligă), Pavel Buza și toți tinerii care au jucat rolurile.

Întotdeauna avea grijă să ne invite la spectacolele care aveau loc la Teatrul „Alexei Mateevici” din str. A. Șciusev, cu atâtea dragoste jucate de actrițele Ninela Caranfil, Margareta Nazarchevici, de actorul Nicolae Darie ș.a. Avea emoții deosebite, deoarece erau puse în scenă nu numai poemele sale, dar și creații ale unor înaintași sau confrăți de breaslă. Era mereu în căutare de tinere talente, capabile să dea spectacolelor contururi pe potriva așteptărilor sale.

Îmi amintesc cu emoție cum a venit creștinește cu un colac și o sticlă de vin îndată după Sfintele Paști, a restituit și cartea *Dulcea mea Doamnă, Eminul meu iubit*, fără să dea de bănuț, că are probleme de sănătate. Ne-a vorbit despre multe: avea o mare bucurie că a reușit să facă un bust și să toarne medalia *Grigore Vieru*, neștiind că degrabă va pleca și el pe ultimul drum al bunului său prieten.

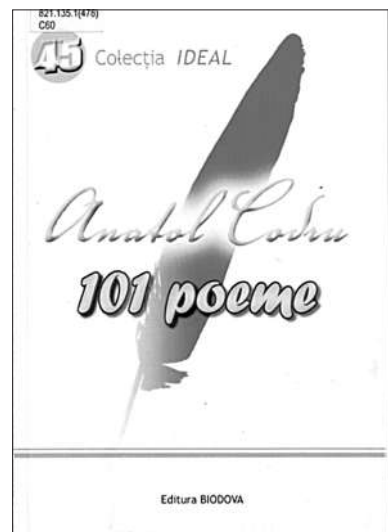
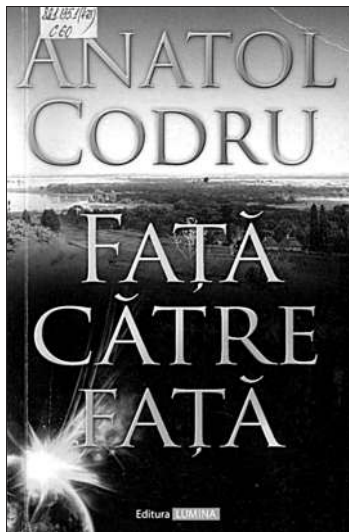
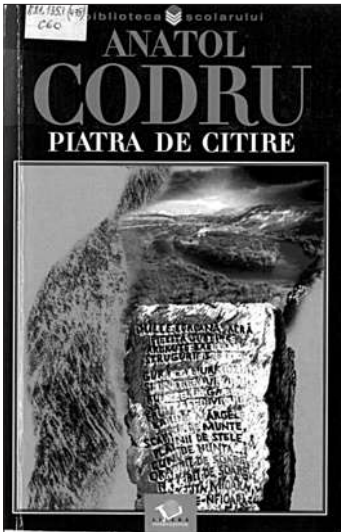
A trecut la cele veșnice împlinit, deoarece ne-a lăsat atâtea cărți, filme, spectacole minunate. Și-a înveșnicit numele încă în viață fiind – liceul din satul de baștină îi poartă numele și a donat profesorilor și elevilor de acolo cărțile din biblioteca sa.

A plecat dintre noi îndrăgostit de Eminescu, dar s-a înălțat în ceruri la Bunul Dumnezeu, s-a dus într-acolo probabil cu gândul că „*tot pământul e o piatră suferindă de dor*”.

Noi rămânem să-i mai recitim volumele, să mai depănăm amintirile cu clipele

petrecute împreună și să-i urmărim faptele bune și sfaturile înțelepte. Dumnezeu să-l odihnească și veșnică pomenire.

Anatol Codru este mereu cu noi prin poemele, cărțile, filmele, spectacolele sale și va dăinui peste vreme ca însăși PIATRA.

NECESITATEA DE RĂDĂCINI

Iurie COLESNIC

Neamul Ciachir a dat culturii române două nume de referință, pe preotul și cărturarul Mihail Ciachir și pe istoricul Nicolae Ciachir. Nu e puțin, dacă ținem cont de faptul că Basarabia n-a avut mulți istorici, dar marea lor majoritate au fost și sunt istorici adevărați.

Una dintre figurile proeminente pe care le-au dat găgăuzii culturii basarabene a fost clasicul culturii găgăuze, scriitorul Mihail Ciachir (Ceachir, Cekir) (27.IV.1861; Ceadâr-Lunga, Tighina – 8.IX.1938; Chișinău, înmormântat la Cimitirul Central Ortodox). Biografia lui este mult asemănătoare cu alte biografii ale preoților din generația sa.

A făcut studii la Școala Duhovnicească, ca mai apoi să învețe la Seminarul Teologic din Chișinău (1871-1881). În 1884 este hirotonisit preot și slujește la Biserica Seminarului Teologic, unde câțiva ani activase în calitate de profesor, predând religia, limbile greacă și rusă. Mai apoi a fost paroh la Biserica „Măzărache” (1884-1919). A fost și deputat în zemstva gubernială din 1905 până în 1908. În 1904 a tipărit un ziar în limba găgăuză, publicație din care până astăzi n-a fost depistat niciun exemplar.

Pe tărâmul cărturăresc s-a afirmat plenar ca un autor al *Dicționarului găgăuzo-român*, al dicționarului *Rusesc și moldovenesc cuvântelnic* (1907), precum și al volumelor: *Evanghelia* (Chișinău, 1909); *Datoria și stăpânirea Blagocinilor, adecă a privighitorilor pentru buna orânduială* (revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău, vol. XVI, Chișinău, 1925); *Obiceiurile religioase ale găgăuzilor. Curbanele sau Sacrificiile* (*Viața Basarabiei*, 1934, nr. 6); *Obiceiuri religioase ale găgăuzilor din*

Basarabia. Obiceiuri la naștere și botez (*Viața Basarabiei*, 1934, nr. 7-8); *Moralitatea găgăuzilor din Basarabia* (*Viața Basarabiei*, 1935, nr. 2); *Originea găgăuzilor* (*Viața Basarabiei*, 1933, nr. 9); *Dicționar găgăuzo-tiurco-român pentru găgăuzii din Basarabia* (Chișinău, 1938) ș.a.

Opera: *Russko-moldavski slovar* (Chișinău, 1907); *Sviașcennaia istoria Vethogo Zaveta* (*Istoria Sfântă a Vechiului Testament*) (1911); *Telo jenșcinî* (*Trupul femeii*) (dramă în 4 părți, 1927); *Priboi voinî* (*Valurile războiului*) (tragedie-cronică, 1929); *Besarabielâ Gogauzlarâu istorieas* (*Istoria găgăuzilor din Basarabia*) (1934); *Istoria găgăuzilor* (1935); *Chakikatyn* (fără an); *Bizim saabimizin Iisus Hristosun Ai* (aiozlu, fără an); *Dua chitabâ gagauzlar icin* (1935).

Alte opere citate: *Bucovina moldovenească* (Chișinău, 1898); *Carte de citire* (1898); *Ajutorul moldovenilor la învățat*

Mihail Ciachir

(1900); *Cuvântelnic ruso-moldovenesc* (1912); *Sfânta istorie a Vechiului și Noului Testament* (1913); *Istoria bisericească* (1916); *Catehismul în scurt* (1912); *Viața Sf. Ioan cel Nou* (1916); *Viața Sf. Dumitru cel Nou* (1916); *Cărtică de rugăciuni* (1897); *Carte de rugăciuni* (1901); *Evanghelia bisericească* (1909); *Istoria Noului Testament* (1912); *Istoria bisericească* (1912); *Sfânta Liturghie* (1911); *Ceasurile* (1911); *Tedeum* (1911); *Acatiste Maicii Domnului* (1911); *Evanghelia de la Matei* (1930); *Evanghelia lui Marcu* (1935); *Viața Sf. Dumitru Basaraboi* (1936); *Cartea de rugăciune* (1935); *Psaltirea* (1936).

În amintirile lui Gheorghe Chicu, depuse la Muzeul învățământului public în trei volume, am descoperit o scurtă portretizare a profesorului Mihail Ciachir: „Învățător al clasei pregătitoare era preotul M. Ciachir, om inteligent, reputat lingvist. În raporturile lui cu elevii el nu admitea pedepse fizice, nu ca învățătorii mei precedenți.”

Și tot în capitolul *Școala duhovnicească* a scris și un post-scriptum: „Trebuie să mai spun, preotul M. Ciachir, învățător în clasa pregătitoare, era un om și un învățător bun, energic și cu inițiativă. Era mai bun ca alții și din cauza aceasta alți preoți nu-l simpatizau.”

Părintele Mihail Ciachir a făcut parte din acea echipă de profesori care au fost inițial printre dascălii părintelui Alexe Mateevici, iar mai apoi și coleg de catedră cu el.

De aceea, modelul acestui profesor cărturar găgăuz, care foarte mult ținea la renașterea culturală, la luminarea etniei din care a ieșit, a servit drept model de comportament și de aspirații spirituale pentru Alexe Mateevici.

Poetul basarabean, la rândul lui, a devenit obiectul unui studiu, *Memoriei pr. Alexie Mateevici* (Raza, nr. 400, 26 august 1937), pe care părintele Mihail Ciachir l-a scris nu cu mult timp înainte de moartea

sa. Și prin acest gest a conferit acestui material o semnificație deosebită. Acest destin de preot și pedagog arată cât de mult contează în cultura Basarabiei îngemănarea etnică și conviețuirea spirituală a diverselor etnii. Respectul reciproc este cheazășia păcii și buneii înțelegeri pe această palmă de pământ. Fapt demonstrat cu prisosință de predecesorii noștri...

Mihail Ciachir s-a ocupat și de arboarele genealogic al neamului Ciachir, date pe care le-a pus la dispoziție profesorului Nicolae Popovschi, care le-a publicat în opera sa capitală „Istoria bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși” (Chișinău, 1931), ediția a doua fiind reeditată în anul 2000, tot la Chișinău, și la pagina 310 găsim ramificările acestui neam.

Primul care deschide originea cunoscută a neamului Ciachir este un lanciu (Ion) Ciobadjioșlo, care provine din strămoși bulgari. Dimitrie Ciachir, fiul lui lanciu, din cauza prigonirilor turcești s-a refugiat în preajma or. Ploiești (România), unde a fost poreclit „Cichir” (opera citată, pag. 318).

Și tot în acea spiță genealogică găsim și indicația cum a apărut ramura basarabeană a neamului „Ciachir”: „În 1790 frații Teodor și Vasile, cu consimțământul boierului Balș, au trecut pe pământul acestuia din sudul Basarabiei, unde s-au așezat în satul Ciadâr, jud. Ismail” (tot acolo). Cei doi frați erau preoți și de la ei în această familie preoția și slujba în biserică a fost la locul cel mai de cinste, la toate generațiile care i-au urmat.

Acestea sunt rădăcinile istoricului Nicolae Ciachir, al cărui tată Nicolae (+ 1947, București) a fost preot și e fixat în spița genealogică întocmită de Mihail Ciachir.

Cum am mai menționat, pe parcursul existenței sale Basarabia n-a dat mulți istorici, dar a dat adevărați istorici: Ștefan Ciobanu, Alexandru Boldur, Alexandru Gonța, Victor Spinei, Gheorghe Bezviconi, Paul

Istoricul Nicolae Ciachir

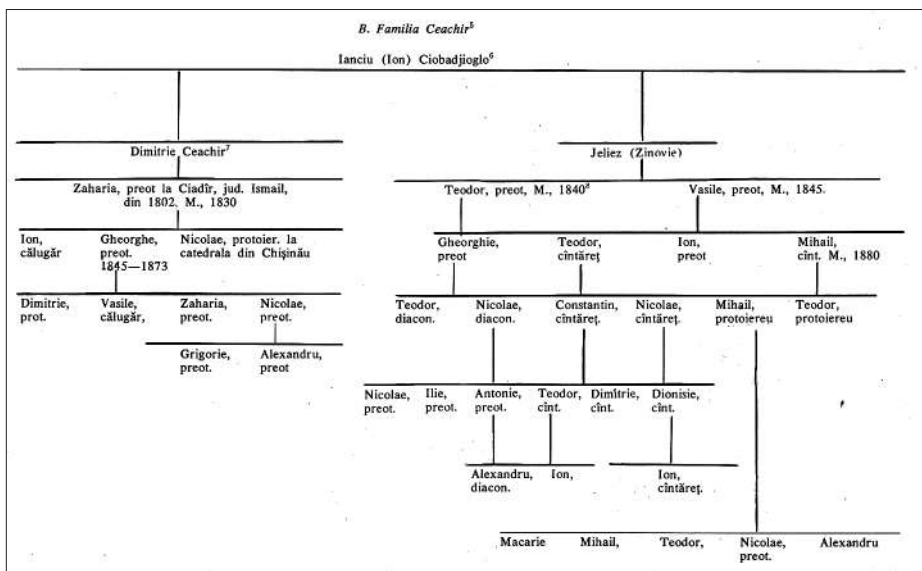
Mihail, Mihail Guboglu, Antonie Plămădeală, Nestor Vornicescu ș.a. Și dacă despre majoritatea dintre ei am scris în cele zece volume ale *Basarabiei necunoscute*, despre unii dintre ei încă n-am reușit să scriu, din diverse motive. În primul rând, insuficiența de informație, lipsa de documente inedite,

iconografia modestă și lipsa unor mărturii contemporane m-au reținut să-i păstrez la nivelul de documentare. Dar sunt sigur că timpul publicării n-a fost amânat pe multă vreme.

Nicolae Ciachir face parte din acest grup. Am aflat despre el foarte târziu, după 1990, din două surse, ziarul *Cuvântul românesc* editat în Canada și din *Enciclopedia istoriografiei românești* (București, 1978), procurată într-un anticariat din București, fiindcă la Chișinău nu exista o asemenea ediție, în care scria:

„CIACHIR, Nicolae N.

I – N. 1 ianuarie 1928, Vaisal (azi – URSS). Studii secundare la Ismail, Brăila, Odorhei, Brașov, superioare (1949) la București. Doctor în istorie (1961). Asistent (1949-1955), lector (1955-1967), conferențiar (din 1967) la Facultatea de Istorie din București. Specializare în Iugoslavia (1964-1965). Membru al Societății bulgare de științe istorice, al Societății de științe istorice și filologice din Albania, al Societății de științe istorice a regiunii Kosovo-Priștina (Iugoslavia).

Spîța genealogică a neamului Ciachir

II. – Balcanolog. Contribuții privind probleme din sfera politică ale Peninsulei Balcanice în sec. al XIX-lea. Activitate susținută de popularizare a istoriei în țară și străinătate.

III. – 1877, București, 1957, 211 p.; *100 de ani de la Unirea Principatelor*, București, 1959, 163 p.; Mihail Kogălniceanu, București, 1967, 76 p. (în colaborare); ed. în franceză, germană, engleză; *România în sud-estul Europei (1848-1886)*, București, 1968, 238 p.; *RSF Iugoslavia*, București, 1969, 308 p.; *România și problema orientală (1875-1878)*, în RRSI, 2 (8), 1970, p. 67-91; *România și popoarele balcanice (1856-1875)*, ibidem, 1 (15) (1972), p. 127-153. (G.P.)"

Deși contemporan de-al nostru, despre existența lui Nicolae Ciachir (20.XII.1927 – 12.VII.2007, București), născut în satul Vaisal, jud. Ismail (locul de naștere a Elenei Alistar, celebra directoare a Liceului Eparhial din Chișinău, una din cele două femei membre ale Sfatului Țării, care în 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România), s-a aflat peste ani din cauze obiective. În primul rând, cenzura feroce din URSS și vegherea atotcuprinzătoare a KGB-ului, care nu agreau nicio informație obiectivă ce făcea legătura dintre istoria comună a Basarabiei și României. Și dacă literatura artistică putea fi procurată la librăriile „Drujba” din Moscova, Leningrad, Kiev sau Odesa, apoi cărțile istoricilor n-au avut nicio șansă să ajungă la noi. Puținele exemplare care se strecurau poposeau în fondul special al Bibliotecii Republicane din RSSM „Nadejda Krupskaja”, la care aproape nimeni nu avea acces.

Și abia după 1990 acest gol avea să fie umplut, când am avut dreptul să călătorim liber în România. Pe Nicolae Ciachir l-am descoperit târziu, dar întotdeauna am știut că el va găsi posibilitatea de a scrie o istorie a Basarabiei – *Basarabia sub stăpânirea țaristă (1812-1917)* (București, 1992), reeditată în 1999, cu titlul *Basarabia voievodală*

românească până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Chiar și atunci când a scris istorii regionale, diplomatice sau universale, subconștientul său a fost ghidat de problema nesoluționată a Basarabiei:

- *Acțiuni militare ruso-româno-bulgare în războiul din 1877-1878* (București, 1957, în colaborare cu Ion Focșenanu);
- *Pagini din lupta poporului român pentru independența națională, 1877-1878* (București, 1967);
- Mihail Kogălniceanu (București, 1967, în colaborare cu Constantin Bușe);
- *România în sud-estul Europei (1848-1886)* (București, 1968);
- *Poziția României față de criza balcanică: 1875-1877* (1970);
- *Contribuții la istoricul relațiilor romano-turce: 1878-1914* (București, 1970);
- *Solimán Magnificul: sultanul și epoca sa* (București, 1972);
- *Războiul pentru Independența României în contextul european (1875-1878)* (București, 1977);
- *Diplomația europeană în epoca modernă* (București, 1984, în colaborare cu Gheorghe Bercan);
- *Poporul român și lupta de eliberare a popoarelor din Balcani* (București, 1986);
- *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă: 1789-1923* (București, 1987);
- *Istoria modernă a Poloniei (1795-1918)* (București, 1987);
- *Răz bunări celebre: de la Cain la Stalin* (București, 1993);
- *Marile puteri și România (1856-1947)* (București, 1996);
- *Istoria neștiută: răz bunări celebre – de la Cain la Stalin* (București, 1997);
- *Istoria politică a Europei de la Napoleon la Stalin* (București, 1997);

- *Istoria slavilor* (București, 1998);
- *Istoria universală modernă: 1642-1789*, vol. I, vol. II (1789-1919) (București, 1998);
- *Istoria relațiilor internaționale de la Pacea Westfalică (1648) până în contemporaneitate (1947)* (București, 1998);
- *Studii și documente despre istoria albanezilor din România* (București, 1998, în colaborare cu Gelcu Makutovici);
- *Din istoria Bucovinei: 1775-1944* (București, 1999) ș.a.

Publicații în alte limbi:

- *Aspects concernant les relation[s] politiques roumaino-serbes: entre 1863-1875 (depuis l'établissement des relations diplomatiques jusqu'à la réouverture du problème orientale)*;
- *Vklad Rumîinii v osvobođenje Cehoslovakii (1944-1945 gg.)* (1968);
- *Hristo Botev v Rumânia: novi izsledvania* (1980).

Editarea acestei opere era datorată lui morală, ca basarabean, ca urmaș al unui neam de cărturari, ca fost refugiat în propria țară...

UN PANORAMIC AL APARIȚIILOR EDITORIALE (IX)

Prozatorul Nicolae Spătaru – călător prin suflete...

Vom spune din capul locului, Nicolae Spătaru scrie o proză aproape încifrată, oferind cititorului, prin cuprinsul volumului *Îngerășul purta fustă mini*¹ (Ed. „Junimea”, Iași, 2015), o suită de cinci povestiri ambițioase, fluente, o proză pe interior cutreierată de tristeți, de nostalgii duioase, sau de revolte cumpătate, prin care se strecoară blând surâsul reținut al ironiei. Climatul povestirilor sale, copleșite de povara amintirilor sau a timpului real, vorbesc la timpul prezent. Manifestul literar al autorului răspunde necesității de afirmare a unui stil propriu, original, dispus să fie mai curând disonant decât să se alăture modalităților înscrise pe subiecte neesențiale, mărunte, plictisitoare ale unor colegi de breaslă. Însă, ca în oricare incursiune de acest gen, riscurile sunt inevitabile și rămân incerte, până la o confirmare mai substanțială.

Prozatorul Nicolae Spătaru a ignorat aceste labirinturi, deoarece atitudinea insurecțională semnalată și afișată în mod direct, locul comun îl determină pe autor să inverseze subiectul și substanța povestirilor, iar efluviul de idei îl constrâng la spargerea tiparelor expresiilor tradiționale. Tranziția *eului* înspre noi identități, reale sau nu, rămâne încă o temă predilectă în literatura basarabeană, care este preocupată de radiografierea timpului prezent,

¹ Spătaru, Nicolae. *Îngerășul purta fustă mini*. Iași : Junimea, 2015. 128 p. ISBN 978-973-37-1901-4.

mai puțin al umanului, care să releve, de fapt, incapacitatea de adaptare la exigențele unei societăți clar-obscură.

Prozatorul Nicolae Spătaru conturează tulburările de comportament și scenariile deviate de viață din societatea noastră, dar și cele general valabile. Cititorul atent nici nu va observa cum autorul îl *momește* spre o lectură hotărâtă – nu fără motive.

Prima proză – *Îngerășul purta fustă mini*, apropo, un titlu de carte chiar deosebit (sic!), e doar o invitație la lectură ce îți oferă, la prima vedere, simple descrieri, însă, pe parcurs, această impresie dispare, deoarece atestăm anumite teritorii bine cunoscute prozatorului: este vorba de Uniunea Scriitorilor și de tot ceea ce are loc în interiorul ei, despre unii membri ai USM, însă aceste teritorii *sufletești* nu se cer explicate, nici elucidate, ele, pur și simplu, te invită în acest joc de lumini și umbre, iar ironia subțire, aluzivă, surâsurile abia schițate ale personajelor încearcă (și reușesc!) să alcătuiască atmosfera propriu-zisă: „Timpul se scurge implacabil. De doi ani și mai bine, este și el cineva. Deocamdată nu sunt căsătoriți, cu toate că Lora, prietena sa, și-ar dori mult acest lucru.

Dar să revenim la oile noastre, adică la noua apariție editorială a lui Corneliu Isărescu. A recepționat câteva semnale că volumul său de proză este bine primit de cititori și critici. Acest lucru îl bucură nespuse de mult. Acum o lună și ceva, a trecut pe la Teatrul Național, unde lucrează ca secretar literar Manole Deaconescu, șeful Catedrei de literatură de la USM și fost coleg de fa-

cultate. L-a felicitat și i-a vorbit în termeni laudativi despre volum. Tot el i-a cerut o poză pentru revista *Hyperion*, la care el este redactor pentru zona de Est. Corneliu a avut o ezitare: cum, chiar pentru *Hyperion*? Știa că nu oricine putea să publice în această revistă. Crezi că va trece? Va trece, l-a asigurat el spunându-i că tot ce poartă girul său apare în *Hyperion*. Ba mai mult, i-a cerut și o poză. Să știi, i-a spus el la despărțire, ești un prozator bun. Și ai un talent aparte pentru situații mistice, dar cel mai mult mi-a plăcut cum reușești să ancorezi aceste situații în realitatea de zi cu zi. Aceste treceri emoționează, te cutremură. Așa s-o ții, mon cher!" (p. 15). Gesturile întrerupte se prelungesc în sugestii, cuvintele banale, aruncate din obișnuință sau plictis, se risipesc în tăceri și reverberații...

Spuneam la început că Nicolae Spătaru a reușit să-și găsească un stil propriu, care să-i exprime pe de-a-ntregul personalitatea / individualitatea. Cea de-a doua proză *Și era lună plină* îl plasează într-un spațiu geografic atât de cunoscut autorului – zona Cernăuțului. Textul dat împrumut în mod evident maniera de narare specifică locului unde a copilărit scriitorul, incluzând o vibrație adâncă a universului interior, proprii și personajelor surprinse bine de Nicolae Spătaru: „Acum era prea târziu. Leonid Ilici deja murise. Ne culcam și ne trezeam cu gândul la război. Dar cel mai săcâitor lucru era incertitudinea care plana peste întreaga societate sovietică, care era atât de brutal deturnată de la misiunea nobilă pe care o avea: construcția comunismului.

Războiul ajunsese o chestiune iminentă. Era la mintea cocoșului că marea confruntare va începe, dar nimeni nu știa cu exactitate ziua și ora. Unii, mai slabi din fire, își pierdeau cumpătul: «De s-ar începe odată războiul ăsta, că nu mai putem trăi așa. Starea asta confuză ne omoară». Și, într-adevăr, după dispariția lui Brej-

nev, din cauza fricii de război, în comuna Sinihău se înregistrase o ușoară creștere a nivelului de mortalitate. Poate, și în alte localități. Dar la acea vreme nu s-a făcut o statistică în acest sens. Frica pusese stăpânire pe noi, care, cu stupeoare constatare, în cazul unui atac nuclear, nu aveam nici cea mai mică protecție" (p. 28-29). Utilizând fraza amplă, alambicată, cu *mici întortocheri spectaculoase*, justificând, astfel, materialul de viață – moartea lui Brejnev, incertitudinea, frica de bombardamentele americanilor, alte aventuri *zugrăvite* la limita umorului fin, îi oferă lectorului prilejul să acumuleze mai multe impresii prin care transpare ideea.

Cea mai izbutită *piesă* a acestui cuprins, în opinia mea, este povestirea *Timpuri cu șerpi și „șerpoaice”* în care Nicolae Spătaru rămâne credincios uneltelor de creație ce-i sunt proprii: sensibilitatea artistică și ficțiunea analizei stărilor sufletești confuze, intermediare: „Cerule era senin. Brațele fierbinți ale soarelui pătrundeau prin crengele copacilor din grădina *monstrului* ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Satul Horva fiind situat între trei dealuri, era imposibil să-ți imaginezi că după dealul lui Durilă și

întinsese corturile un pâlcc de nori fioroși. Abia după câteva minute bune, și-a făcut apariția peste capetele lor. Norii veneau cu repeziciune și erau atât de negri, încât aveai impresia că s-ar fi oglindit pământul în ei. De atâta negreață, pur și simplu, străluceau” (p. 96). Ei bine, în groapa cu șerpi poate să cadă Liviu, protagonistul, și moș Haralambie Pinghireac, personajul *imbrăcat* în haina eroilor pieselor lui Brecht, însă frământarea sufletească a ambelor personaje e comunicată fie prin monologul interior, fie prin atmosfera uneori incertă, fie prin atmosfera subtilă, *pâcloasă*: „Alaiul funebru s-a întors în sat. Seara, undeva după orele șapte, s-a potolit și furtuna. Cerul s-a înseninat, iar rudele mortului și-au zis că Dumnezeu e într-adevăr mare și milostiv chiar și cu cei păcătoși. Satul arăta jalnic. Șuvoaiele de apă rupseseră din drumuri, maluri, din grădinile oamenilor. Soarele în asfințit mai permitea câte unei raze să se joace pe suprafața băltoacelor. Gătejoaia bocea de mama focului că puhoiul de apă i-a luat cotețul cu tot cu orătănii. Baba Militina scotea apa ce-i intrase și-n casă, în timp ce Mihai Bibașu urca bucuros drumul satului, spre magazin, lovindu-se din când în când cu o cărămidă în piept și spunând: «Mă bat cu cărămida-n piept și nu mă doare...» Lumea trecea pe lângă el și se făcea că nu-l ia în seamă. Avea grijă Dumnezeu de cei săraci cu duhul.

A doua zi, soarele a răsărit, rug aprins, la fel cum a făcut-o întotdeauna, adică dintre casele lui Ion Cernei și Vasile Tufă, aflate la marginea satului, pe dealul Ștrenghii. A răsărit ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și se părea că anume acest lucru deranja cel mai mult oamenii: cum de se poate așa ceva? Cum este orânduită lumea asta, Doamne? Rudele răposatului au cerut să se sape o altă groapă, iar pe la unu și jumătate oamenii erau de acum așezați la masa de pomenire. Dar nimeni n-a mai adus vorba despre cele întâmplate, des-

pre furtună, șerpi și bârfele care s-au spus acolo” (p. 107-108). Glasul conștiinței pulsează în decor sentimentul de platitudine, confuzie și neadaptare, ce repetă obsesiv – timpul trăit: prezent și trecut.

Și totuși, trebuie să spunem franc, prozatorul Nicolae Spătaru e frământat de idei grave și cuprinsul acestui volum poartă *stigmatul* acestor frământări, care nu e un act gratuit, ci expresia autentică a unei experiențe de viață. Valoarea cărții constă incontestabil în arta povestirii, fapt demonstrat și în prozele *Jurnalul lui Dan* sau *Cafeneaua de la Podul Înalt*. Sunt remarcabile spontaneitatea și firescul cu care știe să nareze scriitorul. Fraza curge uneori nervos, într-un ritm sufocant, sugerând negreșit *stări*, dar *nu face rău* – nici prozatorului, nici cititorului.

Întreg volumul pare un laborator de roman, un roman-spovedanie pornit(-ă) din nevoia de eliberare. Povestirile n-au propriu-zis un final bine conturat, astfel, cititorul rămâne în speranța că *Îngerii* narrațiunii lui Nicolae Spătaru, în curând, vor anunța apariția unei alte cărți de proză cu semnătura autorului nostru.

Senzualitatea poemelor din *petale și pietre*

Iată că Tatiana Afanas-Creciun vine și cu un volum antologic¹, poezia ei rămânând în esență confesivă, deși adeseori, cititorul atent va observa confesiunea *tăcută și trecută* prin diferite fantezii. Este un bun semn de maturitate poetică, un mod de a evita sentimentalismul declarativ; dar și un risc: căci ceea ce poate fi la un moment dat trăire autentică, expresie concentrată a unui sentiment sau unei senzații, se dispersează în niște scenarii imaginare abstracte, forțate (*Dacă ai ști*): „*Dacă ai ști să citești / Cu inima, / Ai vedea / Cristalele de*

¹ Afanas-Creciun, Tatiana. *Pietre din petale*. Chișinău, 2016 (Tipogr. „Tipocart Print”). 104 p. ISBN 978-9975-133-31-9.

gheață, / Ce sunt reflectate în ochii mei, / Și frigul ce vine / De la zăpadă, / De pe muntele / Din spatele tău..." Astfel, sensibilitatea poetei este tipic feminină: orgoliul natural al umilinței, *otrăvurile dulci* ale senzualității, voluptatea difuză a suferinței în așteptare, ispita păcatului, dar și a timpului o determină să afirme (*Speranța*): „*Ai venit dimineață, / La răsărit, / Pe malul apei, / Să te întâlnești cu soarele, / Să te încălzească / Cu razele lui matinale... / Calci pe firele de iarbă / Foarte atent, / De parcă, / Ai călca pe suflute, / Și îți este frică / Să nu le strivești, / Așa cum ai strivit / Firul de speranță / Dintre noi doi...*” Și toate acestea sunt șoptite discret, cu delicatețe. Pasiunile există, dar apar abia ca niște fulgurații. Sunt fantasmele unei sensibilități domoale, generoase, pentru care însă dăruirea continuă să fie o virtualitate. Senzualitatea este din această cauză depresivă, uneori mâhnită și provocatoare – e vapoasă, extrasă dintr-o presimțire a destrămării dorințelor și nu din frenezia simțurilor, deși poate cânta de multe ori *vuietul sângelui* (*Punctul unui început*): „*Punctul unui început, / Un început de viață, / Se bate o inimă, / Din cel trecut / Și altă inimă se bate, / În punctul unui început. / O viață nouă se-nfiripă / În universul de iubire. / Un mugur, / Pe o creangă înflorită, / Cu rază de lumină vie.*”

Este vorba, în cele din urmă, despre un *răsărit senzual* în poezia autoarei noastre.

Lumea pe care ne-a descris-o Tatiana Afaanas-Creciun în cele trei compartimente e *glisantă*, în care se însumează un abur de senzualitate tristă, dar și un sentiment discret al împlinirii. Și încă un detaliu foarte important: această *Lume confesivă* a poetei este susținută, în fragilitatea ei, de un vis al purității...

Acest volum antologic al Tatiane Afaanas-Creciun surprinde prin varii disponibilități, dar și suflul ei potolit, o șoptă sau o adiere, este autentic.

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

CARTEA DE SPECIALITATE

DEVENIREA UNEI IMPORTANTE BIBLIOTECI, AȘA CUM O VĂD ANGAJAȚII EI

Deși situată, vorba letopisețului, „în calea tuturor răutăților”, din cele mai vechi timpuri Moldova nu a dus lipsă de valoroase focare de cultură. Căci, se pare că moldovenii, românii în genere, au fost mereu conștienți de adevărul emis prin anul 1910, în volumul *Cugetări*, de către celebrul savant și patriot Nicolae Iorga: „**Fără steag de cultură un popor e o gloată, nu o oaste.**”

Astfel au prins a răsări pe harta Țărilor Române, mai ales spre sfârșitul Evului Mediu, superbe biserici, mănăstiri, schituri, școli de zugrăvi de icoane și de copii ai cărților sfinte, apoi tiparnițe, școli (numite cam pretențios, dar în spiritul vremii: „academii”)... Ceva mai târziu harta culturală a românilor se îmbogățește și cu „depozite de cărți” (cu deosebire pe lângă mănăstiri, dar și în unele case boierești sau de ierarhi), acestea constituind prototipul bibliotecii contemporane.

Fiecare cu un rol distinct, bine determinat de necesitățile timpului și ale societății, cu contribuții diferite, dar oricum orientate spre luminarea mulțimilor, aceste instituții au pus baza mișcării culturale în Moldova, în Țara Românească și în Transilvania, o bază care constituie până în prezent obiectul mândriei noastre naționale. Suficient să amintim de mănăstirile sau bisericile Voroneț, Putna, Căpriană; de *Învățăturile* lui Neagoe Basarab (1512-1521), *Cazania* lui Varlaam (1643), *Biblia de la Bălgrad* (Alba Iulia, 1648), *Biblia de la București* (1688), *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei (1673). Să ne amintim și de *Cronica universală* a lui Mihail Moxa (1620), de *Letopisețele* lui Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin, Ion Neculce (sec. XVII-XVIII), de

Descrierea Moldovei a lui Dimitrie Cantemir (1714-1716), cîte altele care au contribuit enorm la cristalizarea unei „*limbi ca un fagure de miere*” (M. Eminescu). Scrierile citate au furnizat informații extrem de valoroase privind istoria poporului nostru, dar și a altor populații și țări, adeseori sugerând netrecătoare învățături de ordin etico-moral.

Cu timpul, mai ales de la finele sec. XX – începutul sec. XX, alături de biserică și școală, și biblioteca a căpătat o importanță cu totul deosebită la propagarea cunoștințelor, informației, științei, culturii, moralității. Este și motivul ce a determinat creșterea vertiginoasă a numărului acestor instituții, pe întreg spațiul românesc, inclusiv în Basarabia. O adevărată înflorire a învățămîntului, a sistemului de difuzare a cărții prin biblioteci și librării și a celui muzeal a avut loc în perioada interbelică (1918-1940), apoi în anii '60-'80 ai secolului trecut. De la zeci și sute, numărul acestor instituții a ajuns de ordinea miilor, fiind răspândite nu numai la Chișinău, nu numai în orașele mai mari (Tighina, Orhei, Soroca, Bălți, Cahul...), dar și în comune și sate.

Nu a fost o excepție nici Ungheniul – orașul și raionul – în care s-a înregistrat, în perioadele amintite mai sus, importante evoluții, al căror impact se face simțit și în prezent. E de menționat că acest oraș, de-a lungul ultimelor două secole, a avut un specific cu totul aparte, în acest sens: aici, la Ungheni, se termina „imperium răului”, iar un splendid pod, construit de celebrul inginer și arhitect Gustave Eiffel, face legătură noastră cu celelalte pămînturi românești și cu Europa în ansamblu. Această apropiere a fost benefică mereu, în ciuda

tuturor piedicilor și a interdicțiilor impuse de stăpânitorii străini: la gara Ungheni, din trenul de la București, adeseori „coborau” și cărți românești, și discuri cu muzică românească, și ziare sau reviste bucureștene ori ieșene, însă, esențial, aici puteai auzi mereu dulcea noastră limbă românească – un aspect pe care basarabenii din alte localități și-l doreau, unii îl visau... ca să devină realitate abia după 1990. Este anul unor transformări radicale în viața și în mentalitatea noastră, și la acest capitol unghenenii fiind niște avantajați.

Toate cele expuse mai sus se pot deduce – mai direct, mai indirect – și din studiul pe care l-ai deschis, acum, stimate cititorule: **Cartea în competiție cu timpul: studiu bibliografic** [La 70 de ani de la fondarea Bibliotecii Publice Raionale „Dimitrie Cantemir” din Ungheni], alcătuitoare, culegere computerizată și redactare – dna **Elena Struc**, șefă Serviciu bibliografic la BPR „D. Cantemir”. În *Nota asupra ediției*, intitulată cu destulă inspirație *Cinstește și oglindește trecutul pentru a avea prezent și viitor*, autoarea menționează că lucrarea este consacrată aniversării a 70-a a bibliotecii unghenene, constituind „o succintă trecere în revistă a evoluției noastre prin deschiderea trecutului, oglindirea prezentului și schițarea strategiei de viitor [a bibliotecii]”. Vom menționa din capul locului că aceste obiective i-au reușit autoarei de la Ungheni, posibil și datorită faptului că nu este la prima experiență de acest fel: BPR „D. Cantemir”, în persoana dnei E. Struc, susținută de administrația bibliotecii unghenene, de unele colegi, dar și de angajații Direcției cultură a APL, și-a adunat o brumă de binemeritată faimă și recunoștință prin elaborarea și editarea originalului îndreptar *Pământeni noștri. Personalități unghenene* (două ediții), apoi a *Bibliografiei Ungheni*, ca să nu mai vorbim de numeroasele buletine informative privind noile intrări în bibliotecă, diverse pliante omagiale sau care de-

scriu programe culturale de anvergură ce se desfășoară în bibliotecă.

Studiul se deschide cu o sumară prezentare istorică-geografică a satului / târgului / orașului Ungheni, celelalte pagini – circa 60 – fiind consacrate exclusiv evoluției, de-a lungul a șapte decenii, a principalei biblioteci din municipiu și din raion. O evoluție cu adevărat impresionantă – trebuie să o spunem. Astfel, la deschidere, în 1946, biblioteca de la Ungheni ocupa o încăpere într-o locuință particulară, având în fond vreo 200 de cărți. Astăzi BPR „D. Cantemir” se află într-un frumos edificiu-tip (chiar model), în inima urbei, având mai multe săli (de lectură, de conferințe și alte manifestări, de expoziții etc.) și cinci filiale situate în diferite cartiere ale orașului. Iar fondul de documente a depășit cifra de 55 mii unități, puse la dispoziția câtorva mii de ungheneni, dar și oaspeți ai orașului. A crescut spectaculos numărul de volume de literatură artistică de autori români sau străini, traduși în română. Fondul literaturii de referință este capabil de a satisface cele mai neașteptate solicitări, deoarece cuprinde numeroase dicționare, enciclopedii, ghiduri de specialitate, îndreptare și îndrumare, atât în română, cât și în unele limbi de largă circulație: engleză, franceză, germană, rusă etc. Obiectul mândriei justificate a BPR „D. Cantemir” îl constituie colecția de cărți de autor cu dedicații și autografe. După cum menționează autoarea studiului, „valoarea acestor cărți, cred, o accentuează personalitățile notorii care au vizitat biblioteca în diferite timpuri, au participat la manifestările organizate de biblioteca noastră [...]”. Totodată, subliniază dumneaei, „prin cărțile păstrate, deținem mărturie ale timpului în care au fost create, iar autografele exprimă zbulciumul, neliniștea, incertitudinea unor personalități, făcând referiri la timpurile în care trăiau, sau mulțumirea, satisfacția de aceleași timpuri, ale altora”.

Realizările incontestabile ale BPR „D. Cantemir”, cel puțin, în ultimul timp, se datorează unei politici bine gândite de parteneriat. BOR Ungheni dezvoltă o frumoasă conlucrare cu mai multe instituții similare din republică. Însă, deosebit de fructuos este parteneriatul stabilit între Ungheni și municipiile Iași și Brașov. BJ „Gheorghe Asachi” din Iași și BJ „George Barițiu” din Brașov de mai mult timp au devenit o prezență benefică în viața unghenenilor: de acolo vin cărți noi și expoziții, dar vin și idei noi, creative. Și, firește, sosesc numeroși oaspeți dragi: bibliotecari, funcționari întru cultură de la APL, scriitori, ziariști etc. La rândul lor, și unghenenii beneficiază de vizite de lucru (dar și de recreere) în aceste admirabile orașe din România.

În același context, mai trebuie pusă în evidență și flexibilitatea pe care o demonstrează lucrătorii bibliotecii: ei țin cont, tot mai mult de transformările vertiginoase din lume, din societatea noastră și din comunitatea ungheneană; au în vedere mereu schimbările ce se produc în preferințele, gusturile, doleanțele, aspirațiile și necesitățile locuitorilor orașului, poate în special – ale tinerei generații. Tocmai pen-

tru copii, adolescenți, tineri se organizează numeroase concursuri, întruniri, cluburi pe interese, expoziții, acțiuni de informare, documentare, instruire și culturalizare etc. Dar, după cum vom putea vedea citind acest studiu, la BPR „D. Cantemir” nu sunt neglijate nici solicitările, interesele și preferințele persoanelor în vârstă, nici ale celor cu dizabilități.

Dacă în anii '60-'80 aici se desfășurau cu precădere acțiuni consacrate sărbătorilor oficiale sovietice sau unor personalități în general politizate (chiar și în cazul unor scriitori), acum, la „D. Cantemir” se organizează săptămânal cel puțin o manifestare culturală, cu participarea reprezentanților celor mai diferite categorii sociale, de la copii și adolescenți, la persoane de vârstă a treia. Activitățile sunt înobilate de prezența unor oameni de vază ai literaturii, culturii, artelor, științei, vieții sociale din republică. Nu prea multe biblioteci de rang orășenesc-raional s-ar putea mândri, aidoma BPR „Dimitrie Cantemir”, că i-a avut ca oaspeți pe cei mai mari, mai populari, mai îndrăgiți scriitori și oameni de cultură de la Chișinău. Dar și aici apare un specific al Unghenilor: atenția aparte pe

care o acordă biblioteca personalităților din partea locului: suficient să amintim, din nou, de îndreptarul *Pământenii noștri* (iată un exemplu bun de urmat și pentru alte biblioteci raionale de la noi); faptul că au avut numeroase acțiuni omagiale, expoziții și spectacole, lansări și prezentări de carte, discuții cu cititorii, la care au fost protagoniști majoritatea absolută a scriitorilor, plasticienilor, artiștilor, savanților originari din oraș sau din raion; în fine, sala de expoziții a BPR „D. Cantemir” poartă numele unui faimos unghenean, dr. Vasile Șoimaru, profesor universitar, fost deputat în Parlament, publicist și maestru al fotografiei artistice.

Cine va avea interesul (și răbdarea!) de a răsfoi acest studiu bibliografic va rămâne, cu certitudine, frapat de numărul mare de manifestări, programe, proiecte, în care se implică biblioteca ungheneană. O certă realizare este includerea ei în derularea Programului *Novateca*, patronat de Melinda și Bill Gates din SUA și, grație cărui, vor avea acces la universul virtual mai multe biblioteci (dacă nu chiar toate) din raion. Astfel, Unghenii se situează pe un loc de frunte în opera de valorificare a Tehnologiilor Informaționale, care sunt absolut indispensabile în epoca noastră, supranumită și Era cunoașterii sau Era cunoștințelor, Era informației, Era oamenilor puternici pentru că sunt bine documentați.

Datele de ordin istoric, factologic, statistic etc., din prezentul studiu, sunt numeroase, copleșitoare și convingătoare, pentru că autoarea le redă amănunțit, emotiv, într-un limbaj accesibil, cu citate din spusele utilizatorilor, ale unor oaspeți ai BPR „D. Cantemir”, cu citate din presa vremii. Mai este însă ceva care transpare dincolo de aceste fapte sau din contextul enunțat prin ele. Bunăoară, în anul 1973, fondul de carte al BPR Ungheni era de peste 80 de mii de documente. Dar câte din ele erau în limba băștinașilor, în română? Fiți sigur că

nu era nici măcar un exemplar de carte românească, editată la București sau la Iași! Chiar și procentul de carte în română cu litere ruse era unul nesemnificativ, oricum, infinit mai mic decât cel al tipăriturilor în limba rusă.

Alt aspect: limba franceză s-a studiat întotdeauna la noi, în cele mai multe școli generale, Ungheniul fiind printre cele mai „francofone” raioane din republică. Atâta doar că nimeni, sau foarte puțină lume, eventual, specialiștii puteau citi o carte editată la Paris; și mai puțini puteau comunica „pe viu” cu vorbitori adevărați de franceză, cu francezi, belgieni, elvețieni, canadieni din Quebec, adică. În prezent, la Ungheni, francezii vin destul de des, participă la diverse activități cu unghenii, fac donații de carte; mai mult – pun la cale deschiderea unui „Colț francez”, mai simplu spus – a unui fond de carte franceză, ceea ce ar implica diverse manifestări de promovare a impresivantei literaturi, culturi, arte, științe, din patria lui Voltaire, Hugo, Balzac, Baudelaire, Verlaine, Camus ș.a.

...și cu totul surprinzătoare este, deschiderea și activizarea, la BPR „D. Cantemir”, a unui *American Corner*, alias, a unui Colț de carte și civilizație americană. Își putea imagina cineva așa ceva cu 30 de ani în urmă? Mai mult ca sigur că nu visau ceva similar nici măcar firele cele mai romantice, nici măcar cei mai mari iubitori ai limbii, literaturii, culturii, civilizației anglo-americane. Acum, așa ceva nu numai că e o realitate palpabilă la Ungheni, dar e și o dovadă a posibilității că noi putem dezvolta relații omenești, intelectuale, sociale cu oricine este dispus să le desfășoare, oferindu-le. În schimbul generozității lor culturale – noi le oferim toată ospitalitatea, atenția și predispoziția de a studia și a prelua tot ce este mai bun în SUA, în Marea Britanie, în Canada, în Australia, în Noua Zeelandă sau în alt spațiu anglofon.

Ar mai fi de menționat, în contextul prezentării studiului bibliografic *Cartea în competiție cu timpul: studiu bibliografic* că angajații, conducerea BPR „D. Cantemir” au o capacitate deosebită de a-și construi eficient, constructiv, benefic, relațiile cu APL și cu mass-media din localitate. La numeroase manifestări, unele cu totul surprinzătoare (cum ar fi „Devin pe o zi bibliotecar”) se implică și conducători de cel mai înalt rang de la Ungheni, acordându-le tot concursul bibliotecarilor, încurajându-i, dându-le sfaturi și sugestii, atunci când este cazul. Am găsi și aici un specific al Unghenilor, doar, trebuie să recunoaștem, că nici pe departe toate raioanele din republică reușesc această performanță extrem de necesară pentru buna funcționare a instituțiilor de cultură.

Cât privește relația cu presa locală (și nu numai), oricine se poate convinge ușor parcurgând *Referințele bibliografice* de la sfârșitul acestei cărți. Ele scot în evidență că de-a lungul anilor ziarul raional din localitate a reflectat activitatea bibliotecii, iar în ultimele decenii, ziarele *Unghiul* și *Expresul de Ungheni* demonstrează fără

echivoc că ei apreciază la justa valoare munca bibliotecarilor, știu a aduce la cunoștința locuitorilor din oraș, din raion și din toată republica adevărul că la Ungheni se lucrează în cunoștință de cauză, cu dăruire și cu inspirație. Că angajații BPR „D. Cantemir” sunt receptivi la tot ce este nou și benefic pentru concetățenii lor, servind utilizatorii nu numai prin împrumut de carte, ci și prin manifestări de amploare, prin programe și proiecte ce înlesnesc apropierea oamenilor de noi informații utile, cunoștințe necesare, de noi tehnologii, noi universuri ale cunoașterii, culturii, artelor, frumosului și umanului.

Este ceea ce își dorește oricare bibliotecă ce se respectă, orice bibliotecă ce se vrea de perspectivă, iar unghenienii izbutesc să realizeze tot ce-și propun – proiecte, programe și acțiuni inovative – constant, cu pasiune, iar în ultimă instanță, și cu succes. Fapt ilustrat și de prezentul studiu bibliografic, pentru care autoarea și toți cei care și-au dat concursul la apariția ei – merită toate laudele, toată admirația și sincerele noastre felicitări.

Vlad POHILĂ

O LUCRARE CE NE AJUTĂ ÎN A ATINGE O CULTURĂ PROFESIONALĂ EFICIENTĂ

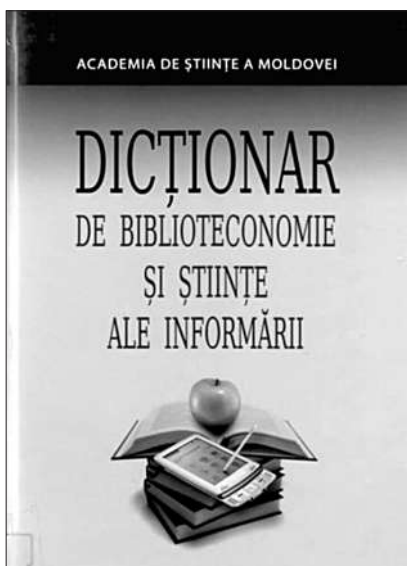
O trecere în revistă a publicațiilor în domeniul biblioteconomiei și științelor informării din ultimii ani ne permite să conchidem că publicațiile de referință (cu accent pe dicționare, enciclopedii) nu sunt atât de numeroase (2). Iată unul dintre motivele pentru care elaborarea și editarea *Dicționarului de biblioteconomie și științe ale informării*¹ (2014, egida structurii

academice – Institutul de Studii Enciclopedice, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM) constituie un eveniment de importanță științifică.

Studiul este realizat în contextul profilului de cercetare, acreditat prin hotărârea nr. AC-7/1 din 29.12.2014 a Consiliului Național de Acreditare și Atestare: *Cercetări enciclopedice și de istorie a științei în contextul edificării societății bazate pe cunoaștere*

¹ *Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*. Institutul de Studii Enciclopedice. Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM; alcăt.: Janna Nikolaeva, Lidia Zasavițchi; coord. șt.:

Aurelia Hanganu; resp. ed.: Constantin Manolache; red. șt.: Nelly Țurcan. – Ed. Encicl. – Chișinău, 2014. – 536 p. – ISBN 978-9975-4094-8-3.

(3, p. 7). Prestigiul lucrării este augmentat prin numele persoanelor cu responsabilități în elaborarea studiului – alcătuitori, coordonator științific, redactor științific – specialiști reputați în domeniu, aceștia din start inspirând încredere în calitatea informației conținute.

Dicționarul este structurat în trei compartimente: *Argument; Noțiuni și termeni; Liste ale referințelor bibliografice.*

Este impresionant conținutul părții introductive (*Argument*). Sunt reflectate preocupările terminologice de specialitate ale organismelor internaționale, scopul studiului fiind orientat pentru a sprijini căutarea și utilizarea „termenilor propuși de către IFLA, de către organizațiile de standardizare internaționale și naționale, precum și a termenilor utilizați de specialiști în domeniul biblioteconomiei și informării documentare...” (p. 4). Astfel, dicționarul înserează 1978 de termeni, aranjați în ordine alfabetică.

Compartimentul de bază – *Noțiuni, termeni* – contribuie substanțial atât la formarea / diversificarea vocabularului profesional al specialiștilor din instituțiile infobibliotecare, cunoașterea termenilor în

limbile engleză, franceză, germană, rusă, în unele cazuri – latină, cât și la definirea, explicarea conținutului acestora.

Vocabularul profesional, fiind parte integrantă a culturii profesionale, după părerea mea, reflectă nivelul de dezvoltare al specialistului. Utilitatea practică a dicționarului ține de prezentarea alăturată a termenilor în mai multe limbi, includerea unor termeni mai puțin cunoscuți de către specialiști (de ex., *abregeu, agregator* etc.). Sistemul de trimiteri – *compară cu... , vezi și...* – aplicat în publicație, la fel este util și apreciat de către specialiștii din domeniu.

Menționăm conținutul cognitiv, informațional și factografic al definițiilor și explicațiilor sensurilor termenilor, fiind indicate sursele de origine, adrese de pagini web și portaluri, nume de specialiști-cercetători în domeniul terminologiei etc. În mare parte, explicațiile termenilor sunt prezentate în contextul interdisciplinarității.

Compartimentul *Lista referințelor bibliografice* (de ce nu *Referințe bibliografice?* – *n.n.*) identifică circa 254 de surse: dicționare, ghiduri, standarde, site-uri, portaluri etc.

Deci, apreciind curajul alcătuitoarelor și al altor factori responsabili pentru studiu, complexitatea materialului, îmbinarea organică a aspectelor teoretice și a necesităților practice, considerăm lucrarea drept una „de căpătâi” pentru specialiștii din instituțiile infobibliotecare. Studiul corespunde criteriilor de evaluare a calității informației: autoritatea, actualitate, acoperire, obiectivitate, acuratețe. Apreciem și faptul că bibliotecile au beneficiat de donații din partea alcătuitoarelor și factorilor de resort.

Analiza și utilizarea prezentului dicționar ne permite să evidențiem anumite aspecte, care ar putea fi îmbunătățite:

- prezentarea neuniformă a explicațiilor termenilor, abundența la

prezentarea unor termeni (de ex.: „intrare 2” – are multe tangențe cu termenii „intrare (de date)” și „înregistrarea bibliografică”;

- lipsa unor termeni utilizați în practica instituțiilor infobibliotecare (de ex.: *alcătuitor* – mai ales, că acest termen provoacă unele neclarități în cazul elaborării publicațiilor bibliografice);
- lipsa unor elemente în referințele bibliografice pentru documentele electronice, incorectitudini la elaborarea acestora (de ex., data citării, includerea adresei generale a site-ului, fără a specifica documentul vizualizat; a se vedea *DOI*, *DOAJ* și altele);
- în structura studiului ar fi utile compartimente gen: un articol-sinteză privind situația în domeniul terminologiei de specialitate, o listă de abrevieri utilizate și chiar un sumar.

Oricum ținem să felicităm alcătuitoarii și să ne felicităm noi înșine în calitate de utilizatori ai prezentului studiu. Convingerea mea este că în domeniul infobibliotecar avem nevoie de cercetări și studii de

terminologie continue, care ar contribui la asigurarea unei unități naționale, la formarea specialiștilor cu un vocabular clar și multiaspectual, cu capacități de generalizare și interpretare a informației. Iar faptul că în Republica Moldova avem o instituție acreditată la acest domeniu de cercetare – inspiră încredere și speranțe.

Referințe bibliografice

1. Anghelescu, Hermina. *Criterii de evaluare a calității resurselor informative cu acces liber prezente pe internet*. [Accesat: 23.05.2015]. Disponibil: http://rria.ici.ro/ria2004_1/art09.htm
2. Osoianu, Vera. *Terminologia ca „zonă centrală a programelor de cercetare”*. [Accesat: 23.05.2016]. Disponibil: <http://www.slideshare.net/cdbclub/terminologie-58842448>
3. *Registrul organizațiilor din sfera științei și inovării, acreditate de CNAA în 2010-2014*. [Accesat: 20.05.2016]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/dispositions/2015/registrele-cnaa/registrul_institut_acreditate_2010-2014.pdf
4. Repanovici, Angela. *Ghid de cultura informației*. București, 2012. 115 p. ISBN 978-973-85962-9-0.

Ludmila CORGHENCI,
consilier, DIB ULIM

JURNALUL DE TRECĂTOR CINIC AL LUI CORNELIU FLOREA

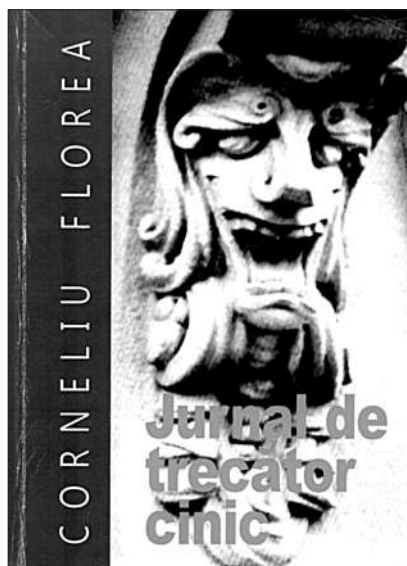
În rîndurile ce urmează vom pune în atenția cititorilor scrierile publicistice ale medicului Corneliu Florea, amintind că revista *BiblioPolis* a scris despre el mai întîi publicînd eseu *Un medic ce a devenit scriitor, un canadian ce a rămas român: Corneliu Florea* de Vlad Pohilă (2003, nr. 3) și recenzia *Dulce-amară, Bucovina* de Constantin Bobeică (la volumul *Risipirea – cronică bucovineană*; 2009, nr. 4). A inserat revista noastră și două recenzii semnate de protagonist: *Veritabil tratat de cultură românească (Și totuși, limba română* de Vlad Pohilă; 2010, nr. 1) și *Noi adevăruri despre falsul eliberator al popoarelor (Spărgătorul de gheață* de Viktor Suvorov; 2012, nr. 1).

Corneliu Florea (pe nume adevărat Dumitru Pădeanu; născut la Timișoara, pe 5 ianuarie 1939) este un scriitor, publicist, memorialist, promotor cultural și editor român din Winnipeg, Canada. Profesia de bază – medic, dar de multă vreme este pa-

sionat și de scris. Editează de unul singur patru numere pe an ale publicației *Jurnal liber* („mică revistă de critică socială”), care apare în limba română, fiind distribuită prietenilor în întreaga lume. Volumele ce îl reprezintă plenar pe C. Florea sînt: *Jurnal de lagăr liber* (1987); *Constituția de la 29 februarie* (2 ed., 1988, 2008); *Cine tulbură liniștea Transilvaniei* (2 ed., 1990, 2012); *Afacerea holocaustului* (1991); *Jurnal pe frunze de arțar* (2 vol., 1993); *Note de pe drumurile lumii* (2 ed., 1995, 2010); *Coloana infinită și totemurile canadiene* (2 ed., 1997, 2006); *Semnale semenilor mei* (1999); *Vremuri antiromânești* (2001); *Jurnal de medic* (2 vol., 2002, 2011); *Libertatea de a iubi adevărul* (2004); *Fiecare cu America lui* (2005); *Polemos* (2007); *Risipirea – cronică bucovineană* (2 ed., 2009, 2011); *Peregrinări – note de călătorie* (2010); *Glose medicale* (2013) ș.a.

În 2014 Corneliu Florea editează volumul (despre el va fi vorba în continuare) *Jurnal de trecător cinic*¹, cu o postfață de Cristian I.C. Popescu, în care acesta îi atenționează pe cititori: „Să mai spunem, spre deliciul publicului, că ignorarea Adevărului sau tratarea lui în răspărul înfloritoareii bășcălii din societatea prezentului românesc, duce, inevitabil, la manifestări de cinism. Ce altă dovadă mai grăitoare decît situația de azi a celor «conduși» și cum sînt reflectate toate astea în mass-media. Nu întîmplător, «condușii» e în ghilimele: în fapt, fiecare din puternicii zilei face «ce vrea mușchiul lui», fiindcă modelele ce ar trebui să fie, printre altele, și sacerdoți ai Adevărului, măcar la sfertul de veac trecut,

¹ Florea, Corneliu. *Jurnal de trecător cinic*. Postf. de Cristian I.C. Popescu. Bistrița: Aletheia, 2014. 360 p. ISBN 978-606-8548-01-2.

fie oficiază slujbele parohiilor străine, fie, atrase de sindromul «mimosa pudica intellectualis», stau deoparte de zgomotul arenei, ai vieții însăși! Asta nu înseamnă dispariția cinismului ci, dimpotrivă, bunăstarea unei forme de «supercinism» mult deasupra celei de «cinism» al omului de pe stradă. Vă las pe dumneavoastră, cititorii, să ghiciți cine întrupează «supercinicii».

Ne propunem în cele ce urmează să descifrăm scrierile din această carte și să-i dăm pe față, să-i scoatem la iveală, să-i arătăm lumii întregi cine sînt ei cu adevărat.

Culegerea *Jurnal de trecător cinic* de C. Florea cuprinde 12 compartimente (eseuri, reflecții spirituale) de factură polemică despre realitatea românească, toate (dar absolut toate!) pun în dezbatere adevăruri istorice, pe care majoritatea celor din tagma scriitoricească sau a jurnalismului românesc din Țară, dar și de pe diferite meridiane ale Terrei noastre, le ocolesc, ceea ce nu poate face C. Florea, chiar dacă este rezident în Canada (din 1980), deoarece, cum se vede, este un incontestabil patriot al Neamului său. Reflecțiile spirituale ale lui C. Florea dau consistență *Jurnalului...*, toate (dar absolut toate!) trădează inteligență, sensibilitate și cunoaștere a faptelor concrete, a evenimentelor derulate în România și în arealul din jurul ei. Unele din ele delectează mintea, altele nasc emoții și te fac să meditezi profund asupra istoriei noastre. Dar să începem a le „dezghioca” pe rînd.

Primul compartiment – *Anno Domini 2013* – pune în discuție mai multe probleme cu privire la adevăr, despre care înțelepciunea populară zice: „Vreamea cu-ncetul poate să le descopere pe toate, descoperă și adevărul.” Sau: „Vrei dușmani să dobîndești, grăiește adevărul.” Cel mai elocvent caz este tocmai cel cu poetul nostru național Mihai Eminescu, pe care unii – nonvalorile, puternicii zilei (se dau nume) – din varii motive ticăloase încear-

că să-l falsifice, să-l marginalizeze (se citează). O descoperire de ultimă oră este cauza morții celui mai mare poet al românilor. C. Florea nu a lăsat deoparte nici implicarea unor evrei în chestiunea dată, nici politica Uniunii Europene față de națiunile mai mici de pe continent ș.a.

În al doilea compartiment – *Nesfîrșita cale a cunoașterii* – autorul se concentrează asupra parodiei, dar nu a celei din literatura artistică sau muzica ușoară, ci asupra parodiei lucrurilor sfinte pentru întreg poporul, căci se găsesc unii „deștepți” care parodiază istoria neamului românesc. Se analizează un eseu cu vădit caracter antiromânesc, al cărui autor, Lucian Boia, debitează ineptii de te ia groaza, împoașcă noroi verbal la stînga și la dreapta, de la un capăt pînă la altul („sîntem analfabeții Europei”; „românii nu au onoare”; „românii au cedat rînd pe rînd totul”; „credibilitatea României a ajuns la un punct foarte scăzut”; „s-a petrecut și o accentuată româniizare a României”; „din secolul al XIV pînă astăzi, românii par să bată pasul pe loc: nu au urcat nicio treaptă, comparativ cu celelalte țări europene”; „mai sînt românii o națiune?” ș.a.m.d. în felul acesta). Replicile lui C. Florea sînt vehemente și tăioase, deoarece scrierea aceasta a bulversat opinia românească. Părerea finală este că o astfel de scriere este „un vector de încărcături negative ce duce la multe efecte defavorabile printre români”.

În cel de-al treilea compartiment – *Echinoc cu fantome iredentiste* – C. Florea ne comunică despre faptul că, mai mult de douăzeci de ani, România este bîntuită de fantomele, nălucile iredentismului unguresc, iar în ultimul timp se mai înalță și un steag secuiesc în vîrf de suliiță. Adepții „Ungariei Mari” redeșteaptă visul de acaparare a unor teritorii din statele vecine, teritorii care, după cum zic ei, le aparțin din străvechime. Însă toate obrăznicile lor sînt combătute de C. Florea prin probe din

istoria adevărată a ținuturilor românești „revendicate” de hungariști.

Al patrulea compartiment – *De dragul timpului pierdut* – este o reflecție filozofică (ce este viața? cum a apărut? ce se poate face ca viața să nu părăsească corpul? ș.a.), precum și despre unele episoade din mitologia antică greacă (cu zei și semizei: Zeus, Hages, Apollo, Coronis, Esculap, Asclepios, Higiea, Panaceea, Aceso, Iaso ș.a.), despre Hippocrate și jurământul medicilor care îi poartă numele, precum și amintiri ale autorului din anii de studenție la Facultatea de Medicină din Timișoara.

Al cincilea compartiment – *Senini și concilianți* – constituie în esență notele de călătorie ale autorului la sosirea în Patrie – în România, de care îi este dor mereu: „Oare, între timp, de când am plecat din Canada, nu a devenit cumva politic incorect să folosesc sintagma Patria mea? Naiba să-i ducă pe tărîmul politicului corect, eu vreau să fiu liber în sufletul și în gîndirea mea, nu să fiu tot timpul prins în centuri de siguranță ale politicului corect. Vreau să ajung în România Mea, să mă urc într-un copac și să privesc Carpații pînă ce îi aud. Începe să mi se facă lehamite de ideologiile constructive ale libertăților de observare proprie a lumii, a gîndirii și a expresiei personale. Nu am suportat în comunism, nu suport nici acum, în nemaipomenita democrație a celor puternici, să mi se bage pumnul în gură cînd o deschid, am deja bine conturată certitudinea binelui și a răului, mi-am însușit o conștiințiozitate socială civilizată, respect pe cei ce nu se ating de libertățile mele fundamentale, înscrise în toate marile declarații și acte ale umanității.”

În al șaselea compartiment – *Agonia liniștii în România* – cititorii vor lua cunoștință de un interviu al autorului și al scriitorului Virgil Rațiu de la Bistrița cu Î.P.S. Ioan Selejan, arhiepiscop la Episcopia Ortodoxă Română a Covasnei și Harghitei, despre starea sufletească grea și soarta românilor

din această regiune din timpul ocupației horthyste, cînd secuii ungurizați practic s-au războit cu românii locului: au fost distruse bisericile și cimitirele, au fost prigonii preoții, iar țărani – maghiarizați cu forța și siliți să-și schimbe credința. După cel de-al Doilea Război Mondial represivunile împotriva românilor au continuat, se țin lanț și în prezent, cînd „secuii ungurizați sînt privilegiați cu toate drepturile cetățenilor români și cele specifice minorităților, urlă ca lupii, că li se distruge identitatea lor secuiască, pe care nu o mai au de mult”.

În al șaptelea compartiment – *De ce Bram Stoker aici?!* – autorul se întrebă de ce irlandezului Bram Stoker, autorului romanului *Dracula* (*another horror novel = un alt roman de groază*), i s-a înălțat un bust la Piatra Fîntînele, între munții Bîrgăului, Rodnei și Călimani (în fața unui hotel numit, de asemenea, *Dracula*), pe cînd românii născuți în județul Bistrița-Năsăud sau în cele de prin împrejurime nu sînt luați în seamă în niciun fel: „Mă întreb, cum se întrebă mulți români interesați de realitatea istorică și care meditează logic și liber situațiile ei, ce au în cap cei de la așa-zisul minister al culturii, consilierii județeni culturali cînd aprobă asemenea distorsionări și defăimări la adresa a tot ce este românesc?” C. Florea descrie și nedreptatea făcută lui Nicolae Paulescu (om de știință român, medic și fiziolog, profesor la Facultatea de Medicină din București, care a contribuit enorm, decisiv la descoperirea hormonului anti-diabetic eliberat de pancreas, numit mai tîrziu insulină), care a început cu neacordarea Premiului Nobel în 1923 și a culminat în 2003 cu interzicerea dezvelirii bustului savantului român în fața spitalului-hotel „Dieu” din Paris. Jurnalul continuă cu notele de călătorie din Maramureșul Voievodal pînă la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, capitala Daciei romane, așezată în Cîmpia Hațegului de la poalele munților Retezat și Poiana Ruscă: „Din nefericire, acum sînt

lăsate în ruină totală vestigiile romane din nepăsarea autorităților statale susținută indirect, dar intens de globalizare, care și-a găsit cea mai nimerită și favorabilă țară europeană, unde să niveleze la zero toată zestrea istorică a acestui popor.”

Al optulea compartiment – *Cadran Transilvănean* – ne poartă prin Transilvania: autostrada Transalpină, cabana Oașa, Blajul, Cîmpia Libertății, Sighișoara... Apoi prin Roma, Florența... Ultima zi petrecută de autor în România a fost la Cluj-Napoca...

Al nouălea compartiment – *Pe urmele pelerinilor* – începe cu vizitarea Vaticanului (Bazilica „Sfîntul Petru”, Capela Sixtină), apoi urmează Florența (Galeria „Dell’Academia”), San Gimignano, Lugano (Bazilica „Santa Maria degli Angioli”), lacul Maggiore (insulele Borromeo, a Pescarilor), Milano, Veneția, Padova (Bazilica „Sfîntul Anton”), Assisi (Catedrala „San Rufino”, Basilica di Santa Chiara), Mănăstirea Monte Cassino...

În al zecelea compartiment – *Datoria de a căuta adevărul* – se discută despre originea latinității noastre, despre limba și rădăcinile neamului românesc: „Nu înțeleg cum se face că romanii au stat în Britania 400 de ani și nu s-a prins latina de ei, în timp ce în Dacia au stat numai 170 de ani și noi vorbim o limbă similară?! [...] În Iordania au stat 600 de ani și latina romanilor acolo e zero. Și acest argument m-a pus pe gînduri... [...] Și cu legionarii ăștia [circa 10 legiuni – *n.a.*] au cucerit un sfert din Dacia, iar după 170 de ani în TOATĂ DACIA, cucerită și necucerită, se vorbea precum legionarii romani! Să fim serioși, lucizi și raționali și să nu mai credem așa ceva! Cu acest subiect am intrat într-un labirint istoric din care nu mai putem ieși decît cu noi date istorice și logică istorică. [...] Teoria înrudirii limbilor vorbite de romani și de daci, înainte de Anno Domini 105, este o teorie mult mai logică decît cea în care am transformat cuceritorul cu legionarii lui în profesori de latina vulgara din Latium.”

În penultimul compartiment – *Prosperi și proscrisi* – C. Florea exprimă o atitudine, la fel deosebită, față de ceea ce se întîmplă în România actuală: „Cu uimire, cu groază, an de an constat că cel mai bine le merge foștilor mari comuniști și familiilor lor. Prosperitate și înflorire din tată comunist, în fiu comunist, urmînd nepoții lor cu stea în frunte. Fiindcă ne referim la prosperitatea prin infrafracțiune morală a unor familii comuniste după 1989, trebuie precizat că adevărații anticomuniști români, din trecut și din prezent, sînt vînați de fiii foștilor nomenclaturişti comuniști, precum, în trecut, erau vînați bizonii și Pielele Roșii în prerie!” Cu nume concrete de „prosperi și proscrisi”, cu exemple din faptele lor săvîrșite, autorul ne demonstrează cu lux de amănunte unde a ajuns România de azi, fiind condusă prin „sistemul manipulării psihologice” sau, altfel zis, prin „departamentul mistificărilor totale”. Dezamăgit, înșelat de așteptările sale el („cinicul”) notează: „Încerc să mă desprind de această lume, pe care nu o cunosc ca românească, în care mă simt un captiv, precum cei din blocurile de piatră ai lui Michelangelo. Încerc, dar am mai multă mîhnire în mine decît forță. Mai încerc.”

Ultimul compartiment al volumului – *A treia republică* – constituie o expunere a evenimentelor prin care a trecut România în anii 1947-1968 (numită convențional prima republică – populară), 1968-1989 (a doua republică – socialistă) și din 1989 pînă în prezent („republică scoasă la mezat, bucată cu bucată, cu români cu tot”).

Prin volumul *Jurnal de trecător cinic* C. Florea ne demonstrează o dragoste nețărîmîrită față de adevăr – indiferent din ce domeniu face parte –, iar aceasta în zilele noastre valorează mult. Nu în zadar postfațatorul, C.I.C. Popescu menționează: „Și, iată, e cineva care nu numai că-nțelege asta, dar își mai și scrie crezul și, făcîndu-l public, aduce cititorului un gînd proaspăt și pertinent contra fărădelegii, nu în ulti-

mul rînd, morale, abătute asupra neamului în ultimul sfert de veac. Să-l numim pe scriitor? Nu cred că e cazul. Este unul dintre noi. Mai vrednic, însă! Cineva care, în virtutea mai bune înțelegeri a rolului social al «scalpelului», a pus pe hîrtie, cu durerea celui ce-a văzut «jocul ielelor», gîndurile, cîteodată cinice, ale «diagnosticului cinic». Odată citit, să-l luăm ca atare. Și, poate să-i ieșim în întîmpinare.”

Din păcate, lumea în care trăim este o lume plină de imperfecțiuni, predestinată permanent să se autodistrugă. Noi însă trebuie să alegem calea de a ne împlini idealurile, de a ne atinge potențialul, chiar dacă uneori este cazul să o luăm de fiecare dată de la capăt. Corneliu Florea în această privință ne este un îndrumător, care ne sfătuiește ca starea generală de teamă și confuzie să dispară. De aceea, el îndeamnă ca în activitățile noastre totdeauna să luăm aminte de nota de pe pagina a patra a cărții: „În galeria «Dell'Academia» din Florența se află patru statui neterminate, intenționat neterminate, în ideea pentru a transmite un adevăr esențial. Sînt *Prizonierii* sau *Captivii* lui Michelangelo Buonarroti, care în lucrările sale a plecat de la viziunea că în fiecare bloc de marmură se află o statuie care vrea să se elibereze. Eliberarea, această dorință fundamentală a omenirii, este reprezentată în aceste statui, de la zei la sclavi, fiindcă într-o formă sau alta, toți sîntem niște captivi. În mod special, pentru acești captivi am vizitat din nou Galeria de artă florentină, ca să le privesc forța cu

care se opintesc să se elibereze, strălucit redată de daltă maestrului absolut, clarvăzător, profetic. Priviți-i și dumneavoastră și veți simți întîlnind un adevăr mesianic: noi, cu toții, sîntem prizonieri, niște prizonieri și captivi ai societății noastre, datorită sistemelor, ideologiilor politice ori religioase, datorită percepției societății și gîndirii fiecărui. Să încercăm să ne eliberăm de ceea ce sîntem captivi fără voia noastră.”

Prin mănunchiul notelor de călătorie ale unui trecător „cinic”, prin comunicarea aproape perfectă cu români de pretutindeni, prin efectul puternicelor sale trăiri sufletești, Corneliu Florea își etalează libertatea gîndirii, totodată păstrînd echilibrul mesajelor și profunzimea lor. Credem că, dacă nu le-ar fi scris, românimea ar fi fost ceva mai săracă. Autorul *Jurnalului... reușește să capteze cititorul prin profunzimea ideilor inspiratoare, prin tematici cu linii prioritare la această răscruce de secole și de milenii.*

Volumul analizat – a cărui lecturare este atractivă și interesantă – reprezintă un apel puternic la trezire națională. Analiza atentă a gîndurilor inovatoare izvorîte din observații subtile, certitudinea deplină și convingătoare a devotamentului autorului *Jurnalului de trecător cinic* față de poporul român ne determină să-l recomandăm fără rezerve tuturor cititorilor cărora nu le este străină soarta României de azi și de mîine.

Valeriu RAȚĂ

IMAGINARUL POEZIEI FEMININE: COERENȚA CERCETĂRII UNIVERSALULUI

Tendința egalității în drepturi lucrează uneori în favoarea unei terminologii, alteori în defavoarea unor concepte. Discriminarea poeziei feminine se resimte în mai multe dicționare. Or, prerogativa

criticii patriarhale a subapreciat de multe ori talentul poetelor, neacordându-le nici spațiu de investigare. Referințele puteau să intervină mai degrabă din alte culturi, decât din cea pe care o repre-

zentau (cazul Dora d'Istria, pseudonimul Elenei Ghica, Elena Văcărescu, Anna de Noailles, o descendentă a familiei Brâncoveanu).

În plan social se dorește o abordare a femininului. În plan artistic acesta deseori este negat. În aceste condiții îmi amintesc de Salonul de carte de la Paris din anul 2015, care s-a desfășurat sub următoarea temă: *ROUMANIE la littérature féminine, le féminin de la littérature (România: literatura feminină, femininul în literatură)*. Mai multe participante, printre care scriitoarea Linda Maria Baros, au pus sub semnul întrebării corectitudinea titlului sub egida căruia ne adunasem să discutăm. O altă polemică a stârnit antologia *Lirica feminină din Basarabia* (Alba Iulia, 2014), coordonată de editorul Virgil Șerbu Cisteianu.

Cauza de a nu accepta o clasificare e probabil generată de frica de a nu se clișeiza. Concomitent lipsa unei clasificări contribuie la o generalizare abstractă care îneacă autorii în coperti și atunci apare riscul RAM (Memoria Accesibilă Aleatoriu), după cum ingenios opinează scriitorul ceh Patrik Ouředník, valorificând RAM: „... în societatea occidentală mai importante decât memoria sunt principiile universale, voința generală și faptul că a putut să facă trecerea de la heteronimie la autonomie, iar democrația nu se bazează pe memorie și tradiție ș.a.m.d., ci pe convenție între comună și individ, care e lipsită de valoare istorică și antropologică...”¹

Cartea Georgetei Adam *Imaginarul poeziei feminine. O secțiune de aur*² (Editura „Niculescu”, 2010) diminuează riscul acestei memorii aleatorii, proprie computeru-

¹ Ouředník, Patrik. *Europeana. O istorie succintă a secolului al douăzecilea*. În: *Coama leului pe pernă* (antologie de proză cehă contemporană). Selecție și traducere de Helliana Ianculescu și Lidia Našincová. Chișinău: AEC, 2013, p. 98.

² Adam, Georgeta. *Imaginarul poeziei feminine. O secțiune de aur*. București: Ed. Niculescu, 2010. 304 p. ISBN: 973-748-499-4.

lui. Studiul își asumă proiecții care urmează încă să fie cooptate artistic. Autoarea a perseverat în cercetarea sa un câmp minat de concepte patriarhale, de viziuni doctrinale, de competiția interdisciplinară.

Ținând cont de dominanta unei societăți de marketing, unde contează fundamentul priorităților de argumentare, autoarea și-a selectat fișierele de lucru despre imaginarul scindat în atributele masculinului și femininului din studiile teoreticienilor Gaston Bachelard, Albert Béguin, Hugo Friedrich, Gilbert Durand, Jean Burgos, Mircea Eliade. În contextul terminologiei propuse cercetătoarea Georgeta Adam dezghioacă discursul lui Gaston Bachelard, din care desprinde „sensul” și „simțurile”. Enunțul care fundamentează științific vectorul autoarei constituie: „Visul – avertizează Bachelard – este masculin, iar reveria este feminină” (citată din *Poetica reveriei*, prezent la p. 9).

Investigarea imaginației a dominat proiecția acesteia în diferite racursiuri: din optica textului poetic, a planului figurativ, în disecarea unui simbol-axă, a aspectului arhetipal, care corelează textul artistic cu mitul și ritualul, cu adevărul artistic, ce re-

flectă perspectiva eului producător, care își trasează prin rânduri propriul text, propria arhitectură poetică. În acest sens „imaginearul” perindă critica literară, psihanaliza, antropologia, filosofia, lingvistica.

Treapta care oferă nuanțarea atrage cu sine o altă precizare: a diurnului și a nocturnului. În periplul investigației se anunță o altă escală dihotomică: „imaginația și rațiunea” (p. 10), care vizualizează geometric figura pe laturile căreia se citește „libertatea spirituală” și „construcție poetică”. Corelația masculin – feminin devine nucleul care magnetizează dubletele: *animus* și *anima*, *imaginea* și *imaginearul*, *ascensiune* și *coborâre*.

Atentă la polemici, Georgeta Adam le înregistrează. Este o calitate a cercetătorului ce nu are frică de argumente ce vin în antiteză / contradictoriu: investigațiile psihanalizatorilor despre conștiință și subconștient; infinitul imaginearului din optica lui Albert Béguin. Trecerea de la abis la structură este relevantă de conceptul lui Hugo Friedrich. „Traseul antropologic” imprimă limitele simbolului turnat în formele *schizomorfe*, *mistice* și *sintetice*.

Capitolul I – *Poetica imaginearului* – se încoronează cu *Dicționar de termeni și idei literare*. Abordarea noțiunilor *androgenitate armonioasă*, *arhetip*, *arta imaginearului*, *coerență* = *izotopism*, *fantezie*, *imaginear*, *intuiție*, *simbol* etc. explică predilecția cercetătoarei de a plasa în căsuța schemei concepția unui autor. Acest dicționar precizează frontierele noțiunii, care va fi ulterior abordată în investigarea imaginearului în textele poetelor Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Carolina Ilica, Mariana Marin. Acest dicționar structurează și relevă opinia exegetei, prezintă aria terminologiei pe care o proiectează de la diferiți autori – cum ar fi noțiunea de *simbol*, care este explicată prin citatele lui M. Eliade și G. Durand, *arhetip* – prin C.C. Jung și J. Burgos. Cel mai vast, din punct de

vedere semantic, se evidențiază conceptul de *imagine*. Prin acest dicționar percepem diferențierile pe care autoarea le distinge între *imaginear*, *imaginație* și *imagine*.

Capitolul II – *Poezia feminină în România* – se axează pe raportul dintre recepția scriitoarelor de origine română și critica literară. În această traversare de pe linia pietonală de contemplare a simplului cititor, Georgeta Adam realizează o gradăție a misoginismului din critica literară: „Călinescu renunță la semnalarea interferențelor și examinează termenii (recte sexele) în «absolutitatea lor». Suita anti-nomiilor relevate denotă un misoginism mai radical decât cel lovinescian” (p. 81). Sunt interesante percepțiile critice selectate pentru a evidenția atitudinea, în special, de epocă de la Titu Maiorescu până la Nicolae Manolescu și Eugen Simion. De exemplu, tranzațiile interpretative ale creației Alice Călugăru de către C. Ciopraga sau poezia Elenei Farago versus opinia lui Perpessicius, sau Otilia Cazemir descifrată de Ov. S. Crohmălniceanu. În *Primele scriitoare cu personalitate accentuată. Versantul occidental* se specifică modalitățile de abordare a scriitoarelor Elena Ghica, cunoscută sub pseudonimul Dora d'Istria (1828-1888), Iulia Hasdeu (1869-1888), Elena Văcărescu (1864-1947) în spațiul altor limbi – engleză și franceză.

Capitolul III – *Poeta-poesis. Ipostaze ale eului liric* – și Capitolul IV – *Marea conjugare: Cronos-Eros-Thanatos* – valorifică creația poetelor Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Carolina Ilica, Mariana Marin. Acest studiu urmărește individualitatea operei artistice din optica terminologiei propuse, cu toate recidivele societății în care au scris, în paralel cu toate noutățile conceptuale care apar: feminismul, postfeminismul.

Capitolul V – *De la aer la zbor. Breviar al imaginearului liric* – se bazează pe extragerea stihilor din textul artistic. Asistăm

la măiestria interpretării, care planează liber printre coloanele terminologiei teoriei literare, pe care Georgeta Adam le-a construit un fundament axiologic interpretativ, investigând percepția individuală a creației celor cinci poete prin întreaga paletă a liricii românești visul, umbra, zborul etc. Prezenta carte constituie o realizare interpretativă, ce nu sub bisturiul de a extrage figuri nu zdruncină nicio pană din reveria poetelor analizate. Cartea impresionează, așa cum bine a menționat prof. univ. dr. Eugen Negrici, prin „spiritul clasic, așezat și metodic (aș zice masculin, dacă aș da curs prejudecăților masculine) cu care abordează o temă *trendy*, încercând să dea rigoare imaginarului poetic și să prindă în arcanele logicii înspumata lume a sufletului feminin (cum ne place să ne-o închipuim)”. Îmi permit să nu fiu de acord cu a doua parte a constatărilor. Or, autoarea nu face doar o încercare, ci reușește să sfideze preceptele patriarhale, să iasă din clișeu. Paralelismul îndrăzneț, competența, și detaliile edificatoare, îi permit să realizeze investigații curioase: „Acest poem (*Acord final* al Ilenei Mălăncioiu) a fost scris cu mult înainte de *Scara la cer* a lui Marin Sorescu, și totuși, catrenul al treilea parcă intră în rezonanță cu cel sorescian, scris foarte aproape de desprinderea sufletului poetului de trup...” (p. 283). Instrumentariul critic denotă că structurarea materialului e realizată la un nivel de giuvaiergiu care, având pietrele șlefuite ale textelor artistice, știe să le valorifice într-un studiu, în care femininul apare într-o amploare

ontologică, ce nu neagă esența masculină, dar nici nu se autodiminuează. Versurile își trăiesc amploarea sensului printre rândurile de interpretare. Explicațiile dezvăluie ascunsul artisticului, imaginile sunt valorificate în diferențierea percepției, așa cum o specifică Marshall McLuhan, accentuând că doar cuvântul lucrează multidimensional. Versurile selectate abordează plan, dinamică, aspecte termice, varii poziții spațiale și nuanțe de pe paleta simțirii trecerii prin timp: de la copilărie la ecoul respirației morții. Axiologic cercetătoarea demonstrează importanța de a fi deschisă la diverse interpretări ale aceleiași noțiuni; sinteza atinge perfecțiunea de a nu sublima cuvântul artistic și de a-l corela cu textul critic. Prezenta carte argumentează că și cele mai mistice teme, cum ar fi imaginarul, visul, reveria, pot fi valorificate, sistematizate și abordate organizativ.

Lucrarea, realizată la un înalt nivel de cercetare, pe lângă importanța sa pentru specialiști, se pretează a fi utilizată la următoarele cursuri universitare: *Teoria literaturii*, *Genul liric*, *Hermeneutica literară*, *Istoria literaturii române* (perioada postbelică), *Literatura română comparată*. La sigur că ar fi un suport binevenit și la cursurile opționale, care vizează corelația sacru-profan, noțiune-context, animus-anima, istoria criticii literare, raportul dintre mit și simbol etc.

Conf. dr. Victoria FONARI,
Departamentul lingvistică română și științe
literare, Facultatea de Litere, USM

OPINIILE POLITICE ALE LUI VICTOR ȘTIR – MIZA PE NIMIC

Numele lui Victor Știr cititorii revistei noastre l-au aflat când am inserat în paginile *BiblioPolis*-ului (nr. 2 din 2012, p. 188-190) o recenzie a dumnealui despre două cărți dedicate Chișinăului – antologia *Chișinăul în literatură* și volumul *Chișinăul din amintire* de Iurie Colesnic, editate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Mulțumindu-i pe această cale dlui V. Știr pentru prezentarea publicațiilor BM, în continuare – de data acesta noi – vom recomanda spre lectură un volum al cărui autor este acest neobosit și cunoscut de multă lume scriitor și publicist din municipiul Bistrița, reședința județului Bistrița-Năsăud.

Va fi vorba de culegerea de articole publicistice *Miza pe nimic*¹ (Iași, Ed. „Tipo Moldova”, 2013) – opinii politice din anii 2004-2005. În *Cuvînt-înainte* autorul menționează: „Opinia zilnică despre un eveniment devine peste timp o mărturie despre percepția unui timp trăit, iar judecățile de valoare asupra unor fapte sînt pururi amendabile, reformulabile, atît din perspectivă proprie, cît mai ales din cele ale cititorilor, mulți, puțini. Inspirat sau nu, textul publicistic din epoca internetului dă senzația adresabilității mondiale, ceea ce este o iluzie asemănătoare gestului în care cineva s-a risipit, fără a primi vreo reacție, vreun semnal de departe. Mai profitabil este gîndul de aceeași natură cu sentimentul prințului, care călătorind în imperiul fără sfîrșit, știe că la scrisorile sale nu

va primi niciodată răspuns. Miza este chiar pe nimic, anul și ceva în care au fost scrise nu, nu mai contează fiind înecat în noianul trecutului. Numai amintirea și amarul clipelor...”

Victor Știr, poet, traducător și publicist, s-a născut pe 21 septembrie 1956, în s. Ciceu-Poieni, din jud. Bistrița-Năsăud. În anul 1982 absolveste Universitatea din Brașov (Facultatea de mecanică, secția autovehicule rutiere). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1994) și membru al filialei „Mesagerul” a Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România. Are publicate mai mult de 20 de volume – poezii: *Cavalerul norilor* (1993); *Adulter cu moartea* (1994); *După trecerea stelei* (1994); *Cinetica iluziei* (1997); *Alcool și singe* (2008); *Bolile bătrîneții* (2011); *Adulter cu moartea* (antologie, 2012); *Apocalipsa cârnii* (2013); proză (romane): *Clepsidra lui Cela* (2008); *Palimpsestul dimineții* (2012); *Cercul scalen* (2013); *Diminețile castelanei* (2014); publicistică: *Spectacolul derizoriu* (2010); *Miza pe nimic* (2013); *Riscul rostirii și tăcerii* (2015). A realizat traduceri din Paul Claudel, Jorge Luis Borges, Thomas Brasch, Hilde Domin, Nelly Sachs, Matsuo Bashō ș.a. Activitate publicistică în *Convorbiri literare*, *Vatra*, *Luceafărul*, *Poesis*, *Tribuna*, *Mesagerul literar și artistic*, *Mișcarea literară*, *Cronica* ș.a. Activitate jurnalistică la *Ecoul*, *Răsunetul*, *Săptămîna*. În prezent este redactor pe probleme de cultură și de opinie al cotidianului *Mesagerul de Bistrița-Năsăud* (Bistrița). A locuit în Germania (Freiburg și Breisgau, 1991-1992) și în Spania (Castilla la Mancha, 2001-2002). Mențiuni: Premiul *Maria Ivănescu* al Festivalului Național de Poezie *George Coșbuc* (Bistrița),

¹ Știr, Victor. *Miza pe nimic* : opinii politice. Red. Aurel Ștefanachi ; coord. de serie: Cassian Maria Spiridon ; coperta : Andrei Ștefanachi. Iași: Ed. Tipo Moldova, 2013. Colecția *Opera omnia: publicistică și eseu contemporan*. 474 p. ISBN: 978-606-676-284-7.

1996); Premiul pentru traduceri al Societății Scriitorilor din județul Bistrița-Năsăud (2008); Premiul pentru poezie al Festivalului-concurs de poezie și proză *Romulus Guga* (Tîrgu-Mureș, 2008); premii ale Festivalului Național de proză *Liviu Rebreanu* (Bistrița, 2012, 2014); Premiul Festivalului Internațional de poezie *Nichita Stănescu* (Desești, 2012); Premiul Festivalului Național de poezie *George Coșbuc* (Bistrița, 2012); Premiul Festivalului Internațional de la Sighet (2012). Prezent în mai multe dicționare ale scriitorilor.

Volumul *Miza pe nimic* de V. Știr cuprinde 226 de articole pe teme de politică, date publicității în anii 2004-2005. E mult, e puțin? Nu contează. Principalul că sînt scrise bine, în cunoștință de cauză și pe înțelesul tuturor. Cu toate că e mare înghesuială în acest domeniu, V. Știr se simte în apele sale, deoarece arde de dorință de a face lucruri de calitate. Ceea ce scrie (despre aspectele pe care le cunoaște, le înțelege sau sînt, pur și simplu, conforme opiniilor sale) este un fel de explicație despre cum se petrec lucrurile într-o Românie absolut pragmatică și într-o societate în care adaptarea și diplomația, comportarea abilă sînt necesare ca aerul.

Prezentăm cititorilor în cele ce urmează cele mai reușite articole ce reflectă viața politică din România: *Unde „lovește” președintele Iliescu, crește;* „Interschimbabilitatea” șefilor sau o nouă mentalitate în PNȚCD; *Hoția la români; Jocul strategic dintre PSD și PD; După fiestă: nostalgie și miasme; Vor bate șmecherii Academia Română?; Este viclenia proprie luptei politice?; Legea se aplică diferențiat în România?; Să nu uităm de integrare; Sărbători naționale fără oameni politici; Cultul eroilor, politica și educația; Cui i-e frică de Traian Băsescu; Cine își asumă corupția din România?; Minoritatea maghiară în electorale; PRM, încotro?; „Epoca” Iliescu, la final; Cîtă morală poate „locui” în politică; Cerșitul, între agre-*

sivitate și toleranță; Costurile aderării; Adio, PNȚCD!; Nărvuri politice contemporane; „Cartonaș galben” pentru clasa politică românească; Alianța clasei politice cu străinii, împotriva românilor; Europa Unită și iluzia românească; România, trădată încă o dată; De la secretul de stat, la secretomania de curmărie; Demonul corupției bălțește; O nouă „Cortină de fier”? ș.a.

La fel de interesante și captivante pentru cititori sînt articolele în care autorul vede, observă lumea din afara statului român: *Franța „repetentă”?; Transnistria, ca și Kaliningradul; Reacție slabă a românilor la suferințele fraților din Transnistria; Puterea și efectul de bumerang; 11 septembrie și cîteva urmări; Ucraina, pe ape anacronice; Voronin și Republica au schimbat macazul; Pleacă de la putere Fidel?; Europa creștină și Turcia; Rusia îngrădită; Învățăturile Irakului ș.a.*

Și lista cu oameni politici care se perindă pe paginile volumului este impresionantă. Ea vizează atît politicieni, persoane bine cunoscute din România (Nicolae Ceaușescu, Ion Iliescu, Adrian Năstase, Emil Constantinescu, Traian Băsescu, Mircea Geoană, Victor Ciorbea, Theodor

Stolojan, Corneliu Vadim Tudor, Petre Roman, Valeriu Stoica, Marian Vangheli, Călin Popescu-Tăriceanu, Victor Ponta, Adrian Cioroianu, Neagu Djuvara, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Varujan Vosganian, Marko Bela, Tökes László, Gigi Becali, Dinu Patriciu ș.a.), cât și din țări vecine sau mai îndepărtate (Vladimir Voronin, Boris Elțin, Vladimir Putin, Viktor Orban, Gerhard Schröder, Ariel Sharon, Fidel Castro, Leonid Kucima, Viktor Iușcenko, Viktor Ianukovici, Papa Ioan Paul II, Saddam Hussein, Osama ben Laden ș.a.). Iar dintre partidele luate în vizor de către autor vom menționa: PSD, PNȚCD, PD, PNL, PUR, UDMR, CDR, PRM, UCM, Alianța DA ș.a. Deci, interesele din domeniul politic ale lui V. Știr sînt destul de variate. În genere, politicul în prezentul volum primează în fața civismului.

V. Știr ia în discuție ba adversitățile de-a lungul anilor dintre principalele partide politice din țară, ba diverse triste experiențe pe care le străbate poporul sărăcit de clasa politică, ba efectul pagubelor de miliarde de lei din vina guvernanților, ba lipsa de argumentare a unor discursuri electorale, ba politicile candidaților la Președinția României, ba destinul valutei naționale, ba dispozițiile tineretului din politica românească, ba situația reală și pretențiile minorităților din România, ba subaprecierea unor norme de drept internațional, ba problemele aderării României la NATO, ba tratatul de vecinătate cu Ucraina, ba negocierile de aderare a Turciei la UE, ba pierderea influenței Rusiei în Europa, chiar și adevărul și minciuna, ateismul și iluziile din fotbal etc.

Așadar, subiectele volumului se referă la diferite sfere ale politicii. V. Știr vorbește și de competență, și de deschidere, și de transparență, și de democrație, și de integritate... Se știe că clasa politică este oglinda societății. Totodată, nicio societate nu poate exista în afara politicii, a partidelor și a politicienilor. Dîndu-și seama că politi-

ca este dominată de vorbe fără acoperire, că unii dintre politicieni nu au o prestație tocmai onorabilă, că există în această sferă lipsă de transparență, abatere de la moralitate și de la datorie, autorul vrea cu adevărat să facă ceva pentru Țară, de aceea a ajuns la concluzia că politica este o problemă mult prea serioasă pentru a fi lăsată numai pe seama politicienilor. Drept dovadă stau articolele ce confirmă că lui V. Știr nu îi este frică să spună lucrurilor pe nume. El nu ascunde speculațiile și învîrtelele oamenilor politici compromiși, ci, din contră, le combate ferm și argumentat, demonstrîndu-ne cine sînt autorii lor într-adevăr și care este calea, direcția de ieșire din impas.

Observăm că V. Știr este la curent în detalii cu politica și politicienii, mai ales cei mari, cu momentele istorice importante din România, dar și din lume. Din cînd în cînd întîlnim câte un moment de incertitudine, dar în curînd această senzație se destramă – autorul trage concluziile necesare și pune punctul pe „i!”. Credem că atitudinea combativă, uneori zeflemeistă e pe placul cetățeanului obișnuit, frustrat ani de-a rîndul de dezacordurile sociale și problemele cu care se confruntă.

Suita de minieseri pe teme politice din culegerea dată este adecvată în comunicare, are un limbaj coerent, pe înțelesul tuturor, atractiv chiar și pentru cei care se interesează puțin de politică. Autorul fuge de manipulări, reflecții academice etc., iar prin unele pasaje cîștigă bunăvoința, favoarea cititorului, deoarece acestea din urmă pot fi calificate drept cugetări sau maxime. Iată cîteva dintre ele:

– „Dacă SUA a declarat economia românească una de piață, «devine clar» că funcționînd bine criteriile, ar trebui ca și europenii să recunoască economia noastră ca funcțională, de piață” [p. 16];

– „Aroganța și disprețul oricît de subtil nu pot ține loc de dialog în perimetrul

efortului de a întări o democrație, iar democrația se clădește cu fiecare gest public și se cucerește în fiecare zi..." [p. 25];

– „Pe scena politică românească, PSD și PD joacă rolul siamezilor aflați în perioada postoperatorie. Aceiași părinți, aceeași doctrină, aceleași rude, dar dușmani de moarte" [p. 30];

– „Banul vorbește, iar situația este suprarrealistă" [p. 58];

– „După priceperea aparținătorilor clasei politice de a se eschiva de la răspunderea în fața legii pentru diverse încălcări, sîntem ispițiți să credem că norma care trebuie să fie generală pentru cetățean se aplică foarte aspru doar pentru cel fără putere" [p. 75];

– „Spuse toate lucrurile, clarificate, ar putea da șansa unui început bun" [p. 83];

– „Folosirea unui limbaj «buruienos» în pledarea unei cauze politice aduce așa-numita inteligenție la condiția de șleahță primitivă de la care generația tînă ră nu poate învăța absolut nimic" [p. 85];

– „Valorile tradiționale pe care poporul drept-credincios le aude în fiecare duminică la liturghie pot fi pasul așezării întru cele bune" [p. 106];

– „Nu trebuie să mergem prea departe și să reproșăm noii generații că se ocupă numai de manele și internet. Maturii poartă responsabilitatea educației" [p. 123];

– „Nu se întrevăd soluții clare atîta timp cît partidele manifestă pasiuni pentru amestecuri de doctrine..." [p. 192];

– „Reperul moral pentru omul politic poate fi chiar comportamentul său. Consecvența sau lipsa de consecvență îl califică moral în raport cu propriu-i comportament" [p. 232] ș.a.m.d.

Desigur, după lecturarea din scoarță în scoarță a acestui volum pot să apară unele întrebări, deoarece nu toate chestiunile par a fi elucidate pînă la capăt. Explicația poate fi că astfel este arhitectura, așa sînt caracterul și structura tabletelor de o pagină-două, cum sînt cele ale lui V. Știr. Nu poți înt-un spațiu atît de redus să fii exhaustiv. Și totuși, autorul *Mizei pe nimic* dă dovezi clare că întrunește calitățile profesionale și morale întru a informa corect cititorii despre situația internă și internațională de facto a României în perioada dată și despre cum pot fi îndreptate lucrurile ca ele să meargă pe un făgaș mai neted spre bine.

Ne exprimăm certitudinea că *Miza pe nimic* de Victor Știr va reprezenta o surpriză pentru toți cei care studiază, citesc, gîndesc sau scriu despre politică (chiar dacă autorul a pus „miza pe nimic"). Recomandăm să lectureze acest volum, cu deosebite interes, studenților de la facultățile de jurnalism și științe ale comunicării, care vor scoate din paginile lui un șir de beneficii pentru a se califica în profesia aleasă, însușindu-se din experiența unui condeier cu apreciazabilă experiență și cu priză la cititori.

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

IONEL CĂPIȚĂ – „VIZIONAR ȘI ÎNDURERAT”

În istoria fiecărei națiuni, dar mai ales a celor opresate, sunt momente când din lăuntru acestora apar tribunii, cei care se exprimă nu doar în nume propriu și, nu de puține ori, unii dintre aceștia provin dintre poeți. Preocupați de situația neamului căruia îi aparțin, având convingerea

că acesta trebuie mobilizat (*Pe baricade!*), fac din poezie o tribună. Într-un astfel de context, titlul volumului semnat de Ionel Căpiță¹ (Chișinău, 2012), capătă transpa-

¹ Căpiță, Ionel. *Dangăt de dor* : versuri. Chișinău : Ed. Prometeu, 2012. 215 p. : il. ISBN 978-9975-919-93-7.

rență pentru fiecare dintre componente. Dangățul reprezintă clopotul, un obiect simbolic în istoria noastră, folosit ca mijloc de comunicare extremă, pentru a anunța primejdia, invazia, chemarea. Fiindcă sună și răsună, având rezonanță, glasul acestuia s-a numit *dangăt*. De sorginte onomatopeică (*dang!*), cuvântul se armonizează cu mesajul poetului (cf. *Un răsunet*, de Andrei Mureșanu).

Pe un astfel de fundal sonor, reînviat de memoria istoriei, poetul, aflat în „cetatea” propriilor versuri, începe un rechizitoriu neîndurător, adresându-se unui adversar nevăzut, dar știut: „Când? Unde? / Își poate trăi bucuria / Un neam fără patrie?” Fără să-i lase timp de răspuns, în cadență folclorică, sugerând parcă cine sunt cei pe care îi reprezintă, îi face cunoscut un adevăr evident, implicând divinitatea: „Dumnezeu ne-a dat un plai / Parc-ar fi gură de rai”, după care, schimbând adresantul, pentru informarea cititorului, proclamă viziunea ubicuă a țării: „Și-ntr-o floare de câmpie / Te văd dulce Românie!” Revine vehement la adversarul abandonat provizoriu: „Cât am țară / Nu-s de ocară / Hui-deo, fiară!” Într-o singură pagină, starea de spirit a poetului trece de la clamarea *urbi et orbi* la proiecția imaginii edenice, spre știrea inamicului omniprezent, constrâns să ia act de sentimentele poetului pentru țara denumită eminescian (*Ce-ți doresc eu ție dulce Românie*. Suportul acesteia îi dă legitimitate poetului, aflat vremelnic între alte fruntarii, de a avea naționalitatea corespunzătoare.

Printr-o astfel de uvertură a fost anunțat cel dintâi ciclu din volum, *Fulgere în beznă*. Poetul, prin versurile sale, trimite, metaforic, „săgeți de lumină” către conștiințele compatrioților săi. Înarmat cu „glasul Tatei” și „plânsul Mamei”, în numele unui mandat asumat și al unei datorii de conștiință, după ce și-a manifestat public statutul de „civis”, se întoarce solemn cu

fața către trecut, către ființele dragi, asigurându-se și asigurându-ne că în destinul său nu îngăduie fracturi de ordin sentimental: „Ne iartă, mamă, dacă poți, / Că noi cei vii, nici pe la morți / De-atâta vreme, n-am trecut / De parcă n-am fi toți din lut.” El însuși se autodefiniște: „Eu sunt al Neamului fecior / Acel care-n strămoși pogor”, nu tocmai din întâmplare, putând să completeze arghezian: „Prin râpi și gropi adânci / Suite de bătrânii mei pe brânci”. Declarația lui, în raport cu țara, se justifică filial: „La tot pasul / Ți-aud glasul, Mamă Românie!” Cultivă același tip de legături cu *Trecutul și Prezentul*: „Prin voi cei vii și din mormânt, / Eu sunt acela care sunt / Prin voi aici sunt și Departe / Purtând un cimitir în spate!”

În apelurile sale repetate, I. Căpiță nu este o voce singulară, aliniindu-se după predecesori. Îl dublează pe George Coșbuc („Sunt suflet în sufletul neamului meu / Și-i când bucuria și amarul”), i se alătură lui N. Dabija, ambii clamând „in opressores”, în formule învechit-protocolare: „Doru mi-i de Dumneavoastră / Ca unui zid de fereastră”, în cazul primului, sugerând dramatismul stării de fapt, în cazul celui de al doilea: „Mi-i dor de tine, frățioare, / Ca unui mormânt de-o floare.” Cei doi poeți, prin metaforă, semnaleză ideea spațiului închis total, a reclusiunii desăvârșite pentru suprimarea relațiilor de orice fel, dintre frați. Un singur text reunește mai multe voci poetice: O. Goga, cu obsedantul său „De ce m-ați dus de lângă voi?”, a cărui interogație revine după un secol, dar din Basarabia, într-o *Scrisoare* („deschisă”) tatei: „Cu anii, tată, tot mai des / Îmi amintesc de-acasă... / Și cât aș da ca să mai ies / Azi cu mata la coasă...” Promisiunea solemnă a fiului de a reveni, în versurile poetului basarabean, reînvie mesajul lui G. Coșbuc („– Dar, uite, nu e nu știu cât / O lună chinuită / Și-o să te strâng pe după gât / Măicuța mea iubită”), dând toate asigurările că îi urmează sfatul înțelept, prezent, de altfel,

și în textele lui Gr. Vieru („*Eu n-am uitat, părinte drag, / C-un neam doar grămăjoară, / Înalt-al libertății steag / Când haite-l inconjoară*”), ca și avertismentul lui M. Eminescu din *Cine a îndrăgit...*: („*Eu n-am uitat când îmi spuneai / Să n-am noroc, nici parte / De-oi îndrăgi străini la grai, / Aducători de moarte!*”).

Motivul obsesiv pentru poet reflectă un crez: „*Țara-Mumă ne-a crescut / Să-i fim sprijin, / să-i fim scut / Să n-o scoatem de vândut / Țara mea... cu Neam durut*” (epitet cu mare circulație în lirica din stânga Prutului). De fapt, poetul, procedural, recurge la redefiniri pentru una și aceeași noțiune: *Mamă Românie, Țara-Mumă, România română*, redundanța urmărind să deprindă neștiutorii, să le ia acceptul, să le acapareze conștiințele, *Țară spintecată*, pentru metafora raptului („*Sângerează aici, / Sângerează acolo... / Sângerează inima mea...*”), *Văduviți de țară*, motiv pentru care, în accente eminesciene, formulează un mesaj orientat către „fluviul-hotar”: „*Frate drag, de peste Prut / Viața noastră a trecut / Așa dușmanii au vrut / Vedea-i-aș pe toți pe scut / ... Vedea-i-aș pe toți odată... / În mormânt, delaolaltă... / În frățescul lor mormânt*”, angajându-se coșbucian: „*lar prohodul? Eu li-l cânt!*” Compusul marcat grafic, calchiat după limba rusă, în absența celui din româna standard, *groapă comună*, desemnează adversarii numeroși, în raport cu poetul, situat singular, de cealaltă parte a baricadei. Ca element de sprijin, lirica populară irumpe în textele poetului: „*Prutule, pe malul tău, / Am crescut, de mic, și eu / ... Doamne, miluiește neamul meu*”, fiindcă, în mod constant, aliatul cu care acesta pășește alături nu este nimeni altul decât Dumnezeu. Angajat într-o acțiune decisivă, poetul invocă Divinitatea: „*Doamne, miluiește Neamul meu, / Doamne, e și el copilul tău*.” Ținuta poetului-combatant este *Demnitatea* (titlu!) într-o relație demarcat opozitivă: „*Dau și iau, / Nu*

cum vor, / Ci cum vreau! / Ce-i al meu, / Nu-i al lor!” Titlurile sunt extrem de sugestive: *Unirea e nemurirea, Crucea mea, Pe baricade!*, *Să refacem Patria* („*Arma noastră e uni-re / Că altfel ne ia pustia*”). În *Pietrele noastre*, întocmai ca la O. Goga (*Oltule, frățâne!*), natura fraternizează cu cei nedreptățiți, de aceea, la nevoie, preia mandatul poetului: „*Dacă nu vom izbuti noi / Se vor răzbuna pietrele noastre!*” Lecția de patriotism are loc tot prin redefinirea patriei: „*Țara Mea nu-i unde-i bine, / Țara mea-i unde mă doare... / Țara mea o port cu mine.*” I. Căpiță se intersectează cu vechi motive poetice românești: „*Sunt român, român îmi zice / Și străbunii-mi sunt români*”, amintind de refrenul lui Ioan Nenițescu: „*Aicea este țara mea / Și neamul meu cel românesc / Aicea eu să mor aș vrea, / Aicea vreau eu să trăiesc*” ori „*Sunt român, român îmi zice / Și străbunii-mi sunt români.*” Din nou, relația cu țara s-ar rezuma într-un singur cuvânt „durere”, după cum rezultă din apostrofairea unui străin, străin de cauza sa: „*Nu ai niciun merit / Că te-ai născut / Într-o țară înfloritoare / Mai degrabă e norocul tău... / Iar norocul meu e / Că m-am născut într-o țară / Care mă doare.*” Condiția de damnat a început din copilărie: „*Poveste minunată, / Povestea mea furată.*”

Tonul poetului devine vehement în *Cumpănă*, demistificând, pe puncte, evenimentele istorice: „*Ocupația rusească / N-a fost dragoste frățească / Nici acele deportări / N-au fost calde-mbrățișări / Acea colectivizare / N-a fost milă și-ndurare.*” Pentru interlocutorul pe care îl bănuim, poetul încearcă o explicație, o redeşteptare: „*Tu altă viață nu cunoști, / Crescut fiind doar în sclavie / Aici deșteptii toți sunt proști, / Iar proștii fac academie!*” O nouă redenumire a patriei: „*Între țările hapsâne, / Țara mea e ca o pâine / Vor s-o rupă, s-o mănânce, / Dar Dumnezeu este aice!*” Prin schimbarea de conlocutor, I. Căpiță continuă cu îndârjire același rechizitoriu (căruia i-ar

corespunde!: „– Voi ce-aveți îngropat aici? / Noi, mame și surori, și frați... / În lături, venetici!” – G. Coșbuc): „Vă-ntreb ce-aveți cu mine, / Când nimic nu am cu voi? / Doar se știe foarte bine: Eu-s-acasă / Voi? La noi!” Avertismentul nu se distanțează de „Să nu dea Dumnezeu cel Sfânt / Să vrem noi sânge, nu pământ! / Când foamea ne va răscu-la, / Când nu vom mai putea răbda / Hristoși să fiți, nu veți scăpa / Nici în mormânt!”, dimpotrivă, se situează la aceeași altitudine: „Nu treziți fiara din mine, / Că atunci nu mai scăpați / Nici ascunși prin vizuine / Nici croind-o pe urlați!” În ciuda ocupanților, cu același aliat alături, poetul-tribun recomandă compatrioților săi: „Noi nu vom face cum vor alții, / Ci... voia de la Dumnezeu: / Să ne iubim în veci ca frații / Să fim aice noi mereu.” În fața Providenței, poetul redevine copil, poate pentru că, prin candoarea vârstei, rugăciunea lui (în formule locale) are mai multe șanse: „– Doamne, **mă rog Ție?**, / Fă-mi o bucurie, / Du în tartar fiara / Și-ntregește-mi Țara!”, portretizată încă o dată, ca o ființă dragă: „Mândră-i Țara cu feciori, / Cu Ilene Cosânzene, / Țara mea, de câte ori / Ți-au scos sângele din vene?” Încă un prilej de a lansa un alt avertisment: „Eu n-am murit, eu încă-s viu, / Și viu îmi va rămâne duhul / Și-atunci când voi fi în sicriu / Să țină minte bine rusul!” Condiția de damnat a poetului, printre oportuniști, este exprimată retoric: „Între-ai mei mă simt străin / Între-ai mei de ce-s străin?” Iarși ne întoarcem în istorie la momente similare, în fața cărora V. Alecsandri nu a stat de o parte, dimpotrivă, s-a înrolat: „Hai să dăm mână cu mână / Cei cu inima română!”... I. Căpiță reintră în același rol: „Peste «nu» și peste «poate» / **Haide, frate, mai departe!**” Convingerea de nezdruncinat a poetului rămâne unirea: „– Vino, frate, mai aproape / Că străinul ne desparte / **Și mă bate,** / **Și te bate.** Vino, frate, mai aproape / Să ne facem noi dreptate!” O redefinire pentru „Țara mea, lumină lină / [...] A ta slavă va

să vină”, un autoportret – replică pentru contemporanii săi: „Pentru că văd, / Pentru că știu, / Pentru că spun / Mă au de nebun. / Așa sunt / Așa am fost / Mai bine nebun / Decât prost!” Răscolitoare, Dezertarea morții, într-o țară, unde, din cauza pauperizării generalizate până și „Doamna cu Coasa” se simte în primejdie. Un moment de respiro: reînțoarcerea în copilărie, în satul natal, cu alte cuvinte, „Pe lângă cuib: Când mulți se rup spre alte țări / Eu zbor pe lângă cuib... / Aprind la moaște lumânări / **Și crucea neamului o pup**”. Din nou, reînvie nostalgia lui O. Goga peste timp, pe meleaguri basarabene: „Am un dor în astă lume / Nu pot orișicui a-l spune / Am un dor durut de-acasă... / Tare greu prin ani m-apasă / O căsuță doi părinți / Lăsați singuri și cuminți.” Remarcăm încărcătura cuvântului dor, cu semantismul etimologic moștenit din latină, *dolus* „durere fizică; suferință atroce”. Poetul redevine copil, scrie în concordanță, tulburător, despre realități dragi: *Satule! dragule, Izvoarașul meu, Asta e țara mea*, uneori „se copilărește”, dar spune lucruri grave, delimitându-și baștina: „Asta-i țara mea din moși [= strămoși, ca în limba veche] / Țară de români / Oameni buni și ome-noși / Tineri și bătrâni!”

Prin tot ce scrie, autorul se integrează literaturii române culte și populare. Testamentul său este întru totul mioritic: „De-o fi să mor neîmpăcat [...] / Din osul meu flurier să faci / Să cânti la hora Reîntregirii.” Din nou inseparabilele, *Mama și Țara*: „Pământul țării e pieptul cald al mamei.” Reevaluarea pe care o propune poetul, sub titlul *Cântarul nemuririi* relevă o suită de adevăruri dureroase: „Câtă cultură – atâta neam / Cât neam – atâta țară, / Câtă speranță – atâta viață / Ce-am avut – ce mai avem?”

Poetul cultivă lapidaritatea. Mesajul poetic, fiorul poeziei se rezumă la o propoziție, atunci când redefiniște un fenomen „meteo”, prin propriul sentiment filial, dilatat la scară cosmică: *Trăsnet = A murit*

mama!, ori chiar la un cuvânt: *Neamul* [=] *limba*. De asemenea, este cultivat, generos, acrostihul, prin care se omagiază, cu delicatețe, persoane din anturajul poetului. Un ciclu de poezii evocă anii de copilărie, cu „zeii” de atunci: „*Mama mea e cea mai bună, / Cea mai bună, mai frumoasă!*”, în viziunea de atunci: „*Tatăl meu este voinic / Nu se teme de nimic, / Tatăl meu este om mare, / Lângă el și eu-s tare!*” cu modelele de atunci: „*Nimeni nu-i ca tata / Luptător avan, / Cu el nu mi-i frică / De nici un dușman!*” Revin accentele eminesciene în cântarea copilăriei: aceeași interogație retorică tip „*Unde ești copilărie / Cu pădurea ta, cu tot*”: „*Spuneți-mi, de ce tăceți, / Frumoaselor dimineți, / Care ați fost... Azi unde sunteți?*” Nici accentele argheziene nu-i sunt străine poetului: „*Eu vin cu tot ce am, de acasă / Cu graiul meu, vin din adâncuri, / Eu vin o lacrimă neștearsă...*” Din nou ne reamintim de Gr. Vieru: „*În pădurea verde-deasă, / Eu mă simt oricând acasă...*” Poezia penultimă a ciclului, cu indicații *post mortem*, și în limbaj local, amintește *Mai am un singur dor*, dar în context contemporan, când problemele materiale strivesc, deopotrivă, pe vii și pe morți: „*Când am să mor, ruga mi-ar fi / Să nu vă cheltuiți / Că voi aveți înc-a trăi / Și sunteți oropsiți...*”

În cel de al doilea ciclu, tonalitatea se schimbă, atât cromatic, cât și sonor. Lumina ia locul beznei. *Dangătului de dor* i se substituie *Șipotul de lumină*. Titlul-metaforă a suprimat imaginea auditivă, atât a recuzitei, la cota cea mai înaltă, cât și a intervențiilor de *Jupiter Tonans* ale autorului. Firul de lumină se revarsă insinuant. Primele trei versuri stau sub protecție divină: *nihil sine Deo*. De această dată, poetului îi revine un rol mult mai plăcut, pledează pentru umanitate, pentru ocrotirea planetei în pericol, pentru armonie între oameni, căci iubește viața: „*Nu am învățat a muri! / Să fie o altfel de școală? Vreau să-nvăț a trăi / E departe școala?*” Problema vitală, trans-

misă cititorului, cu fiorul poeziei, e aceea a comunicării: „*Cuvântul nespus nu rănește, / Dar nici nu tămăduiește, Omule, de ce ți-e dată limba?*” Autorul este preocupat de caracterul inexorabil al vieții: „*Zilele curg / În amurg / Curg / Eu mă trezesc și asfințesc / Asfințesc!*” Permanent problematizează, redefinind munca care înnobilează până și accesoriile: „*Plugul ce ară / Nu ruginește!*”; demnitatea: „*Vulturul și mort e vultur / Omule, / Unde-ai pierdut omenia?*”; certitudinea: „*Fii cuminte, moartea nu minte!*”; punând întrebări retorice: „*Înoți, te zbați, / Ca s-ajungi la un mal / Și după bucurie ce vine?*”; militând împreună cu înaintași celebri (G. Coșbuc: „*O luptă-i viața / Deci te luptă / Cu dragoste, de la cu dor*”): „*Viața are sens / Când trăiești intens! / Altfel e-un pustiu / Tu?... Un mort de viu*”; relevând locul omului în univers: „*Aproape... departe, / Timp, soare... / Răsare, asfinte / Ca la carte... / Doar o cărare... / Pentru fiecare*”; reactualizând îndemnul de a prinde clipa, rămas de la antici încoace (*carpe diem!*): „*Clipa – Da! nu altceva / E viața mea, e viața ta*”; sancționând joaca de-a viața: „*Ai încălcat și te-a iertat, / Ai încălcat – te-a amendat! / Ai încălcat și te-a călcat!*”; delimitând făclia neamului: „*Arta luminează vatra / O, biet artist!*”, dând avertismente: „*Ca mâine te trezești / Că nu te mai trezești / Ai sădit un pom?*”; autoprospsectându-se: „*– Doamne, câte nu știu!*”; stimulând relația de frate: „*Simte căldura / Să nu cunoști ura / Căldura e măsura*”; exemplificând echilibrul din natură: „*Pomul crește, cu ramurile spre cer / Dar cu rădăcinile în pământ / Tu unde te avânți*”, relevând neconcordanța om-natură: „*Eu lunec / Dar cui îi pasă / Grâu-i copt și-i bun de coasă*”; dovedindu-se un optimist incurabil: „*Mai bine arzând decât putrezind, / Să mori... totdeauna / E prea devreme / Când să te naști? / Când?*” „Neastâmpărul” poeziei îl face să transpună în creație artistică fie și o sintagmă: „*Pace dulce, zâmbet de prunc*”, fie și un singur cuvânt: „*Ticălo-*

sul? Eu!" Reflecțiile pe marginea unor teme fundamentale; viață și moarte, bine și rău, prieteni și adversari se încheie emblematic în *Drumul cunoașterii*, am adăuga, *interumane*.

Înelul iubirii (*Dangăt de dor*), cel de al treilea ciclu, un nou prilej de a redefini omul, de această dată printr-o valoare *sui-generis*: „*Ești câtă dragoste ai!*” Și în această secțiune răzbat ecouri ale mării poezii românești și universale. Dintre toate, domină „Planeta Eminescu”. O recunoaștem în motive, în lexic: „*Și să uităm de toate / Când din iubire bem / Să fim ambii o arsură / Mână-n mână / Gură-n gură; „Atât de dulce și frumoasă...” („Atât de fragedă te-asameni”)...; „Ca un vis ca o minune / Tu rămâi în viața mea...” („O rămâi, rămâi la mine / Te iubesc atât de mult”). Accentele morale însoțesc poezia erotică: „*Mi-am dorit ceea / Ce nu-mi aparține / Și păcatul... e-al meu / E durut și e greu / Și de mine se ține... / Și mă frige mereu / Județul ce vine.*” Sentimentul erotic obsedant, melancolic, exprimat, cu mijloace minime, rezistă timpului, se schimbă dureros doar purtătorul lui: „*Umbra ta / Ecoul dragostei, / Ce nu mă lasă: / Și mă împac cu gândul, / Că nu mă vezi, odor, / Așa cum arăt astăzi, Îmbătrânit... de dor.*” Și în cadrul erotic, poetul este preocupat de corectitudine: „*Cine seamănă durere / Culege lacrimi... Tu, cu ce te ocupi?*” Poetul, pătruns de frumusețea vieții, și îngrijorat de scurttimea ei, invocă Divinitatea: „*Oprește, Doamne, Timpul-n loc!*”, ca odinioară, Lamartine: „*O temps suspends ton vol!*”*

Militantul dârz din părțile de început ale volumului, cedează locul omului, în esența lui, omenia, de cele mai multe ori pierdută. Lecția poetului ar fi vrednică de

urmat: în loc să (ne) luptăm, să (ne) iubim. Fațeta unei poezii animate de gingășia și puritatea iubirii, a fost întunecată de vremuri. Valorile vieții, bucuriile acesteia, ne spune poetul, trec în plan secund. Altele sunt obiectivele, deși, nu aceasta este normalitatea.

Prin tot ceea ce scrie, I. Căpiță se afiliază poeziei românești. În versurile sale, recunoaștem vocile marilor noștri poeți, animați de idealuri înalte, punându-și opera în slujba acestora. După aproape un veac, ca odinioară, O. Goga, poetul basarabean dă glas unor noi „Cântece fără țară”, 1916. (Și noi care credeam că vor rămâne irepetabile!) Ca înaintașul său, este pe deplin angajat în ceea ce scrie, este vizionar și îndurerat, ca și autorul, emblematicii poezii *La noi*: „*La noi sunt codrii mari de brad / Și câmpuri de mătase / La noi atâția fluturi sunt / Și atâta jale în casă / Privighetori din alte țări / Vin doina să ne asculte / La noi sunt cântece și flori / Și lacrimi multe, multe.*” Mesajul similar al celor doi barzi izvorăște din similitudinea cadrului istoric și din marea sinceritate a sentimentului.

Poeziile lui Ionel Căpiță se citesc cu mare plăcere, pentru că transmit fiorul creației autentice. Cititorul simte nevoia să se întoarcă la text, să-l reia, să-l memoreze tocmai pentru sinceritatea mesajului, fie el combativ ori la polul opus, tandru, afectuos, copleșit de iubire și de limitele vieții. Aidoma unui râu în căutarea mătcii, poetul basarabean și-a găsit cursul artistic, plecând de la Șirăuți, pe Prut, către pământurile strămoșilor săi. Și aici este forța, puterea creației artistice a autorului.

Dr. Iulia MĂRGĂRIT,
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan –
Al. Rosetti” al Academiei Române, București

PREZENTĂRI DE CĂRȚI

BELZHAR DE MEG WOLITZER

Pentru început, vă prezentăm **descrierea bibliografică** a acestui volum.

Titlul: **Belzhar**. Autorul: **Meg Wolitzer**. Traducere din limba engleză de **Ciprian Siulea**.

Numărul de pagini: 304. Editura: „Trei”. Locul apariției: București. Anul de apariție: 2014.

Cartea are 22 de capitole ce conțin un șir de povestiri, acestea formând împreună romanul.

Câteva date, mai importante, despre autoare

Meg Wolitzer s-a născut în Brooklyn, New York; ea fiind fiica scriitoarei Hilma Wolitzer (născută Liebman) și a lui Morton Wolitzer, un apreciat psiholog american. Meg a studiat scrierea creativă la Colegiul Smith și a absolvit Universitatea Brown în 1981. Peste un an, în 1982, publică primul ei roman: *Somnambulism*, o povestire despre trei fete, studente la un colegiu. Aceste tinere duc în aparență o viață obișnuită, dar totuși au o particularitate psihico-sentimentală: sunt obsedate de poezie și... de moarte... Următoarele cărți ale lui Meg Wolitzer sunt în majoritatea lor romane psihologice. Iată titlurile lor și anul apariției: *Fotografii ascunse* (1986); *Aceasta este viața voastră (This Is Your Life)* (1988); *Capitulare, Dorothy* (1998); *Soția* (2003); *Poziția* (2005); *Zece – Year NAP* (2008); *Decuplare* (2011); *A face interesant (Interestings)* (2013). Încheie această listă cartea pusă în discuție, *Belzhar*, editată în 2014. Multe cărți de această autoare americană sunt traduse în română, dar și în alte limbi din lume, ceea ce demonstrează popularitatea ei, faptul că este citită de un segment destul de mare de cititori.

Dacă e să prezentăm tematica romanului *Belzhar*, am putea rezuma astfel: problemele tinerilor, adolescenților cu anumite probleme emotive sau chiar cu dificultăți de psihic, felul cum încearcă să rezolve aceste greutăți. Și, ceea ce ni se pare important – ajutați de societate, de profesori, în primul rând, ei izbutesc să le rezolve dacă nu complet, atunci – parțial, ceea ce atribuie romanului un final optimist.

Dacă e să ne referim la motivul cărții, vom menționa că el este destul de complicat, cu personaje stranii și întâmplări, situații ciudate, care se află la frontiera dintre realitate și fantastic, dintre real și imaginar. Din acest motiv, romanul *Belzhar*, pare neobișnuit, ciudat și complicat pentru generația de cititori de vârstă mai înaintată, pentru cei obișnuiți cu texte literare scrise într-o manieră tradițională.

Conținutul cărții este destul de „stufos”, complex. Cartea nu are chiar multe

personaje, în schimb, sunt numeroase situațiile și dialogurile neobișnuite. Pe scurt, în romanul *Belzhar* este vorba de o dragoste tinerească neîmpartășită, o suferință ascunsă și o relativă vindecare a traumelor sufletești. Eroina principală a cărții, Jamaica Gallhue, numită de cei apropiați Jam, simte primii fiori de iubire pentru Reeve Maxfield, un tânăr englez venit să studieze pentru un semestru în America. Din păcate, relația lor este curmată brusc, iar Jam nu-și poate reveni, din care motiv Jam și ajunge la The Wooden Barn din Vermont, o școală cu internat pentru adolescenți „fragili emotional și foarte inteligenți”. Nimereste în clasa de „teme speciale la engleză”, clasa doamnei Quenell.

La început Jam e împotriva a tot ceea ce ține de această școală, preferând să stea în patul ei de acasă și să deplângă pierderea lui Reeve, pierdere pe care ea o egalează cu moartea lui. Cu timpul, însă, se acomodează, își face noi prieteni, ca DJ, colega ei de cameră sau niște colegi din clasa de teme speciale la literatura engleză.

Aici, profesoara de literatură îi îndeamnă pe tinerii studiosi să citească romanul *Clopotul de sticlă* de Sylvia Plath și le dăruiește câte un jurnal, în care să își noteze gândurile, impresiile, dar și trăirile, sentimentele care îi frământă. Jurnalele pe care le scriu colegii Jamaica și ea însăși îi ajută să treacă peste problemele ce le păreau grave, incurabile. Jurnalele le permit tinerilor să-și găsească propriile lor voci și să înceapă a se vindeca de traume sufletești. Contează mult și faptul că aceste jurnale îi apropie, îi aduce împreună, într-un anumit sens îi ajută să găsească împreună ieșiri din unele situații, să răspundă la întrebări etc.

Înexplicabil, fiecare deschidere a jurnalului înseamnă intrarea într-o lume suprarrealistă, în care traumele care i-au marcat încă nu s-au petrecut și totul este bine. Această lume suprarrealistă este numită de

autorii jurnalelor Belzhar, de unde și titlul romanului prezentat.

În ansamblu, *Belzhar* este o povestire emoționată despre sensibilitatea sentimentelor umane și despre depresia ce poate apărea, nu de rare ori, în urma pierderii unei ființe pentru care ai nutrit sentimente curate și puternice.

În carte sunt episoade care impresionează prin corectitudinea și chiar frumusețea relațiilor de prietenie, respect și încredere ce se stabilesc între colegii de studii. Aceasta apare pregnant în partea din roman, când se adună, la o întâlnire nocturnă, toți cinci (Sierra, Marc, Casey, Jam și Griffin) pentru ca fiecare să-și spună poveștile, adică trăirile pe care le-au avut înainte de a nimeri la școala specială. Este impresionantă prin căldură și sinceritate și relația ce se stabilește între Jam și tânărul Griffin: ei conversează mult, știu a se asculta reciproc, de aceea se înțeleg și se ajută reciproc mereu. Relația lor de prietenie evoluează curând în sentimente mai puternice.

Pe parcursul narațiunii, Jam se maturizează și se pare că maturizarea ei se datorează și acestei relații. Mai mult, încet-încet, apoi tot mai sigur și iarăși datorită acestei relații, fata reușește să treacă peste frământările ce o chinuiau, dar și peste unele cazuri dificile. Jam a fost slabă, dar pe parcurs, și mai ales la finele cărții, este mai puternică.

Unii critici literari, dar și unii cititori, consideră romanul *Belzhar* ca o poveste de dragoste. Într-adevăr, în carte sunt prezente scene erotice, iar autoarea descrie emoții și sentimente puternice. Aceștia au dreptate, dar credem că nu aceasta este esența cărții. *Belzhar* este, mai întâi de toate, o povestire despre cum să treci mai departe de posibile necazuri și tragedii și să înveți să iubești viața așa cum este ea – cu bune și cu rele, dând preferință aspirației spre bine, pozitiv, optimism.

Cu toate că romanul are elemente de fantezie, de călătorie în timp, și chiar de halucinație, cartea va provoca tinerii generații interesul și încântarea prin psihologismul „realist”, „tămăduitor” al scrierii; prin zugrăvirea, de către autoare, a unor personaje simpatice și a unor situații captivante.

În final, cităm câteva aprecieri ale unor critici literari, de la prestigioase reviste literare americane:

- „*Belzhar* [ne demonstrează] că există un loc unde cei pierduți se duc pentru a fi găsiți”;
- „O poveste inteligentă și captivantă despre traumă, încredere și triumf”;
- „Un roman original, care te marchează” (revista *Publishers Weekly*);
- „O explorare a minții umane care te ține cu sufletul la gură – personajele adolescente ale lui Meg Wolitzer sunt pline de viață, cu emoții reale și povești interesante” (revista *Kirkus review*).

Ne exprimăm speranța că cititorii noștri (sau majoritatea lor) vor găsi aceste plusuri ale cărții. Mulți vor citi-o cu interes pentru că și la noi destui tineri se confruntă cu probleme de ordin psihologic, în special adolescenții. Și dacă ei caută un consilier – îl vor găsi și în această carte.

În plus, romanul *Belzhar* de Meg Wolitzer este în îndemn nu numai la respect și bunătate între oameni, dar și la învățătură, la lectură. Mi se pare important faptul că prin exemplul dat de profesoară – ca elevii să scrie jurnale, se sugerează ideea că oamenii, mai ales tinerii, să și scrie cât mai des, scrisul fiind un serios exercițiu de inteligență, dar și un adânc monolog interior sau un dialog cu propria persoană, o sursă de reflectare și, în viitor, de îmbunătățire a propriei stări sufletești și a unor lucruri din jur. În acest sens, ni se pare deosebit de semnificativă o frază spusă de Jam pe la sfârșitul cărții: „Cuvintele contează.”

Parascovia ONCIU,
director, Filiala „Transilvania”

„LECTII” PENTRU AMATORII DE A DISTORSIONA ISTORIA

Nu mînjiți crucea profesorului Buzatu...

După cum am mai zis, sînt ateu. Și nu cred că despre morți, numai de bine. Moartea, fie ea demnă, precum cea a lui Ion Antonescu, sau impresionantă, precum cea a lui vodă Brîncoveanu și a fiilor săi, nu schimbă cu totul datele vieții dinainte. Generalul automareșalizat rămîne și după moarte un militar merituos și un om de stat inadecvat, adus de sinusoidale sale comportamentale nu doar în fruntea statului, ci și în fața plutonului de execuție. Constantin Brîncoveanu rămîne un mare arghirofil, un politician remarcabil și un ctitor de calibru, pe care încrederea excesivă în puterea banilor l-a făcut, involuntar, martir. Însă unul demn chiar și de respectul rațional al ateilor.

Cu profesorul Gheorghe Buzatu am vorbit de două sau de trei ori. Ne despărțeau multe convingeri și o prefață scrisă la cărțulia unui mucos debil cu simpatii hitleriste. Cu toate astea, vă spun, ca la seminar: cine scrie că „Gheorghe Buzatu a fost un activist de extremă dreapta” e ori prost, ori prost informat, ori prost școlarizat, ori oleacă ticălos.

Recunosc, la prima discuție, profesorul m-a servit cu un pahar excelent de vin alb, de Huși. Și cu senșiuri. Dacă vreți să credeți că de asta scriu acum rîndurile astea, sînteți invitații mei. Dar cred că extremismul de dreapta avea cam tot atîta legătură cu profesorul Buzatu cît avea paharul de vin alb de Huși cu ultimul pogrom de la Iași.

Desigur, i se pot reproșa multe cerce-tătorului, profesorului, directorului și poli-

ticianului Gheorghe Buzatu. Sau statuii pe care i-au construit-o unii discipoli. Ajunge însă zilei răutatea ei. Nu cred că o bidinea de vopsea, zvîrlită pe crucea profesorului Buzatu, va face lumea mai curată sau adevărul mai luminos. Și nici mai buni pe cei care cred că vor respira mai ușor în absența acestui odios extremist, pe care, în ciuda modei curente, nu mă rușinez că l-am cunoscut.

În apărarea Mareșalului

*(text favorabil unui criminal de război
condamnat la moarte)*

Dacă sînteți fani al comandoului industrial-holocaustic „R. Ioanid, M. Shafir, A. Cioflîncă și Co”, nu vă grăbiți să faceți spume la gură: nu sînt deloc un admirator / simpatizant al generalului automareșalizat. Din contra. Sînt perfect de acord: într-un stat normal, desigur că Ion Antonescu trebuia judecat și condamnat. Pentru că și-a neglijat grav obligațiile de șef al statului, bîgînd țara într-un război pornit pe baza unei alianțe fără tratat. Și pentru că a patronat, direct sau indirect, atrocități și crime contra unor cetățeni ai statului. Faptul că acei cetățeni erau minoritari, evrei sau țigani / romi, e doar un detaliu.

Asta nu înseamnă însă că sînt de acord cu sentința de condamnare la moarte. Din cîteva motive elementare. Primul e evident: procesul nu a fost unul corect, ci unul politic, tribunalul care l-a judecat fiind doar instrumentul pseudojuridic al unui regim străin, dictatorial, care ocupase militar România. Al doilea e o circumstanță atenuantă clasică: suspiciunea de boală neuropsihică, enunțată în legătură cu Ion

Antonescu, boală care i-ar fi putut influența comportamentul și deciziile. De sifilis tratat insuficient e vorba. Al treilea e tot de natură colaterală: meritele inculpatului față de statul român. Al patrulea: deciziile punctuale pe care inculpatul le-a luat în favoarea cetățenilor minoritari pe care i-a supus, de regulă, persecuțiilor.

Și ar mai fi un motiv. Regele Carol secundul a fost un șef al statului care a abolit democrația, a introdus dictatura regală, a cancerizat țara și a generat dezastrul României din războiul ce a urmat. Ar fi trebuit judecat și condamnat, fie și post-mortem, fiind mult mai vinovat față de români decât cel căruia i-a lăsat moștenirea otrăvită a guvernării unei țări în pragul colapsului. Numai că regele Carol Caraiman n-a fost judecat și condamnat, ci îngropat cu onoruri naționale, după '90, lângă dreptii întru pomenire Carol Întiul și Ferdinand, profanându-se astfel, într-un regim democra-

tic, nu doar memoria unor șefi ai statului absolut meritorii, ci și fundamentul unei societăți normale: respectul pentru reguli.

E încă o imagine definitorie pentru România de azi: Ion Antonescu, condamnat la moarte și executat, ca criminal de război, cu mormînt necunoscut, și Carol Caraiman, zis și rege, îngropat cu onoruri naționale, într-un loc simbolic al istoriei românești.

Dacă România va vrea, vreodată, să fie o țară, nu un teritoriu, are de făcut, printre multe altele, și asta: să-l judece pe Carol Caraiman, post-mortem, și să re-judece procesul lui Ion Antonescu. Repet, pentru tovarășii shafiro-cioflînci cu spume la gură: da, cred că inculpatul Antonescu Ion ar trebui condamnat și post-mortem. Dar s-o facem ca oamenii, nu ca maimuțele cu dosul roșu și fruntea maro.

Lucian POSTU

NE-A PĂRĂSIT UN PROFESOR GENEROS, ÎNȚELEPT ȘI IUBITOR DE NEAM

S-a stins din viață la 82 de ani, profesorul **Anatol Ciobanu**, reputat om de știință, cu o solidă carieră universitară, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Anatol Ciobanu a fost profesor universitar, șef de catedră pe parcursul multor decenii la Facultatea de Litere a Universității de Stat, figură prominentă a vieții noastre culturale, reprezentant de seamă al lingvisticii române actuale, cu o deosebită autoritate științifică atât în țară, cât și în străinătate.

Anatol Ciobanu s-a născut la 14 mai 1934 în satul Ruseni, județul Hotin (azi raionul Ocnița). Își face studiile primare și medii incomplete în satele Dondușeni și Târnova, apoi la Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți și la Universitatea de Stat din Moldova. În 1956 obține Diploma magna cum laude a USM și, la propunerea catedrei, rămâne să-și continue studiile la aspirantură (doctorantură), avându-l ca îndrumător științific pe profesorul Nicolae Corlăteanu.

Anatol Ciobanu și-a început activitatea științifică și didactică la Universitatea de Stat din Chișinău, unde a susținut prima sa teză. Studiile de postdoctorat urmate la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova au contribuit decisiv la formarea științifică a tânărului cercetător. Anatol Ciobanu și-a însușit vederile largi în problemele lingvisticii generale, romanice și ale sintaxei. În 1973 susține teza de doctor habilitat în filologie. În scurt timp, atinge culmile unei cariere didactice și științifice: în 1976 i se conferă titlul de profesor universitar, iar în 1992 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a

Moldovei la specialitatea *Gramatica limbii române, lingvistică generală (contrastivă) și sociolingvistică*. Domeniile de interes profesional ale lui Anatol Ciobanu sunt diverse: de la probleme de cultură a vorbirii până la cele de lingvistică generală, dar cel mai profund și mai fructuos investigat domeniu rămâne totuși gramatica, în special sintaxa. Savantul cercetează propoziția și fraza cu diversele lor aspecte semantico-funcționale și structurale, verbele semicopulative, principiul logico-semantic și cel funcțional în sintaxă, abordarea contrastivă originală la nivelul propoziției (pe material românesc, francez, rus), problema normei limbii literare, principiile de bază ale punctuației românești, sintaxa transformațională la nivelul propoziției și al frazei etc.

De-a lungul anilor, savantul a fost un adevărat ostaș al neamului în lupta pentru limba română. A militat pentru ca limba neamului să-și recapete denumirea ei firească, ca să devină limbă oficială a statului, inoculând această sfântă dragoste învățăceilor săi. A luptat, publicând la Chișinău o serie de articole și studii, prin care a repus în drepturile sale firești limba română, i-a conferit haina ei corectă, atât prin grafia latină, cât și prin corectitudinea exprimării. A luptat prin emisiuni la radio și televiziune, explicând oamenilor de la orașe și de la sate în cadrul unor adunări și mitinguri adevărul științific și cel omenesc.

A militat pentru dreptatea Limbii Române, pentru reabilitarea adevărului istoric și a demnității noastre naționale în aulele universitare, de la tribuna Academiei de Științe, la diverse întruniri și recitaluri ale cadrelor didactice, acestea fiind,

în linii majore, discipolii săi de-a lungul deceniilor.

Pentru deosebitele sale merite științifice, membrului corespondent Anatol Ciobanu i s-a decernat Premiul de Stat al Republicii Moldova (2012), anterior fiind distins cu Ordinul Republicii (1996) și cu Medalia *Mihai Eminescu* (1999). A fost Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, Lucrător Emerit al învățământului superior, laureat al Medaliei *Dimitrie Cantemir* acordată de AȘM.

Îndelunga activitate didactică și științifică a lui Anatol Ciobanu s-a desfășurat multilateral, într-un larg domeniu de preocupări. În lucrările sale sunt cuprinse aproape toate ramurile lingvisticii și filologiei, pronunțându-se asupra unora dintre cele mai de seamă probleme ale disciplinei filologice, cu o predilecție deosebită gramaticii și, în special, sintaxei. În studiile sale de gramatică se pune constant accentul pe funcție și, numai după aceasta, pe structurile gramaticale prin care se realizează. Tratatetele de gramatică ale profesorului A. Ciobanu conțin, pe lângă sincronie, și preocupări diacronice, fără ca aceste două puncte de vedere să fie vreodată suprapuse.

Viziunea lingvistică a profesorului A. Ciobanu în sintaxa limbii este profund originală. Savantul a fundamentat un sistem coerent de concepte lingvistice, logico-semantice și funcționaliste, pe care le-a desăvârșit încontinuu, din dorința constantă de a munci, fără a ști ce înseamnă odihna și recreerea.

Rezultatele obținute sunt reflectate în peste 600 de lucrări științifice, studii, recenzii, articole pentru enciclopedii, rezumate etc. Dintre cele mai reprezentative fac parte lucrările: *Părțile principale ale propoziției* (1969); *Probleme dificile de gramatică* (1969); *Să scriem și să vorbim corect* (1970); *Sintaxa verbelor semicopulative* (în lb. rusă, 2 vol., 1976,

Anatol Ciobanu
(14.V.1934 – 8.IV.2016)

1978); *Sintaxa propoziției* (1976); *Sintaxa frazei* (1984); *Sintaxa și semantica (Studiu de lingvistică generală)* (1987); *Sintaxa* (1987, în colab. și red.); *Limba maternă și cultivarea ei* (1988); *Sintaxa practică (Cu elemente de analiză transformațională)* (1991); *Limba latină: Manual pentru cl. a X-a* (1995, în colab.); *Lingua latina* (1996, în colab.); *Limba latină: Manual pentru cl. a XI-a* (1999, în colab.); *Punctuația limbii române (câteva ediții)*; *Mic dicționar latin-român de expresii consacrate* (2002, în colab.); *Limba latină: Manual pentru cl. a XII-a* (2005, în colab.); *Antologie filologică* (2005, alc. și coautor); este autorul antologiilor *Reflecții lingvistice* și *Patria noastră este Limba Română*.

În lucrările savantului Anatol Ciobanu regăsim rădăcinile cele mai simple, dar subtile, ale gândirii științifice care, la Chișinău, reprezintă o școală de prestigiu, o școală ce provine din cele mai bune izvoare ale lingvisticii – Lingvistica Funcțională de la Praga. Contribuția profesorului A. Ciobanu constă în faptul că a implementat în Basarabia, sub aspect metodologic, ideile structuralist-funcționaliste; idei prin

care se impune necesitatea delimitării în lingvistică a aspectului diacronic și sincron, imprimându-le astfel un caracter definit de concepție lingvistică. Profesorul Anatol Ciobanu a format o adevărată școală științifică care numără circa 40 de doctori și doctori habilitați, pe care îi sprijină în toate împrejurările și a căror activitate o îndrumază cu competență și cu discreție.

Profesorul universitar Anatol Ciobanu a contribuit la ridicarea nivelului de predare a disciplinelor filologice în învățământul mediu și superior din republică pe parcursul a aproape șase decenii în calitate de autor de manuale, de profesor și șef de catedră, desfășurând o întinsă și rodnică activitate didactică. Știind să inspire nobila pasiune a cercetării științifice, a împărtășit bogatele sale cunoștințe unor nenumărate generații de studenți care l-au iubit și admirat.

Anatol Ciobanu a ținut prelegeri la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din

Moscova, la Universitățile din Sankt Petersburg și din Kiev, la Institutul de Limbi Străine din Minsk, la Universitatea Provençe-Marseille-1 (Franța), la Universitatea de Stat din Cernăuți ș.a., unde a fost mereu așteptat și iubit de colegii de breaslă și de studenți. A pus în discuție publică rodul cercetărilor sale în cadrul diverselor conferințe, simpozioane și congrese științifice care și-au ținut lucrările la Bălți, Chișinău, Cernăuți, Tbilisi, Kalinin, Lvov, Samarkand, Iași, Timișoara, București, Paris etc.

Anatol Ciobanu a fost un intelectual distins, cu înalte calități morale, care a crezut în valorile perene ale Neamului.

Comunitatea științifică și numeroșii săi discipoli și admiratori regretă sincer stingerea din viață a celui care a fost Anatol Ciobanu, exprimându-și încrederea că opera și crezul său vor dăinui mult timp, inclusiv prin reeditări, evocări, omagieri, pe care savantul Anatol Ciobanu le merită din plin.

A PLECAT LA CERURI NICOLAE ESINENCU

Pe 25 aprilie a.c., la vârsta de 76 de ani, a murit scriitorul și scenaristul Nicolae Esinencu. Scriitorul a suferit un atac cerebral, iar timp de trei săptămâni s-a aflat în comă.

Conform opiniei lui Arcadie Suceveanu, președintele USM, Nicolae Esinencu a fost un spirit neconformist, care a spart tradiționalismul în anii '60-'70 ai secolului trecut, impunând o literatură ieșită din tiparele ideologice. Din aceste motive, Nicolae Esinencu nu era agreat de oficialitățile de atunci.

Arcadie Suceveanu spune că l-a numit pe scriitorul Nicolae Esinencu un „om al spectacolului”, care a promovat versul liber, eliptic, ironic. „Poeziile, proza, piesele și scenariile de film sunt toate niște parabole, care bat spre suprarealism absurd. Este un scriitor cu totul și cu totul neordinar”, a subliniat președintele Uniunii

Scriitorilor. A. Suceveanu își amintește că, atunci când l-a cunoscut pe Nicolae Esinencu, acesta purta „masca radicalismului, a avangardei poetice”. „Era un spirit teribilist, care se deosebea și prin vestimentație, care avea când plete lungi de artist, când purta părul tuns scurt. Vestimentația lui se compunea, neapărat, din trei elemente: un fular lung roșu, până la călcâie, o bereță împletită din lână și, bineînțeles, pantofi cu tocuri înalte.”

Nicolae Esinencu s-a născut la 13 ianuarie 1940, în s. Chițcanii Vechi, r-nul Orhei. A absolvit Școala Republicană de Cultură Fizică (1959). Studii universitare nefinisate. A absolvit Cursurile Superioare de Literatură la Institutul „M. Gorki” în Moscova (1973). Redactor la Editura „Lumina”; secretar, apoi consilier al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1989). Acti-

vitare prodigioasă atât în proză și poezie, cât și în dramaturgie și cinematografie, impunându-se cu fiecare creație nouă. Debutază editorial cu placheta de versuri *Antene* (1968), urmată de cărțile de poezie *Sens* (1969), *Dealuri* (1974), *Copilul teribil* (1979), *Stai să-ți mai spun* (1983), *Cuvinte de chemat fetele* (1986) ș.a., precum și de volumele de proză: *Sada* (1968), *Portocala* (1970), *Toi* (1972), *Era vremea să iubim* (1977), *Doc* (1986) ș.a., care dezvăluie cititorului un scriitor talentat. În 1990 tipărește romanul *Un moldovean la închisoare*. Semnează piesele: *Grand Prix*, *Tabachera*, *Fumoarul*, *Oameni de paie*. Scenarii de film: *Tunul de lemn*, *Vâltoarea*. Cărți pentru copii: *Harbul lui Fănel* (1972), *Bună dimineața* (1977) ș.a. În 1999-2004 Esinencu își adună opera în *Scrieri alese* (6 vol.). Este cavaler al ordinului „Gloria Muncii”, laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, Om Emerit al Artei din Republica Moldova. Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1991, pentru vol. *Gaura*; 1995, pentru vol. *Disciplina mondială*; 2002 pentru vol. *V, Scrieri. Dramaturgie*).

Genul literar în care a debutat Esinencu a fost poezia. Dar, spre deosebire de alți

Nicolae Esinencu (13.I.1940 – 25.IV.2016)

poetă, care încep să scrie proză destul de târziu, când le-o dictează vârsta și experiența de viață, Esinencu începe să exploreze toate genurile literare deodată: poezie, dramaturgie, roman, nuvelă, scenariu de film... Importantă este viziunea sa în proză. „O proză realistă, dură, care înseamnă un succes real în nuvelistica noastră actuală” (Ion C. Ciobanu).

Multe scrieri de N. Esinencu au fost traduse în rusă, dar și în alte limbi, precum: estona, georgiana, ceha, maghiara, polona ș.a.

ÎN LOC DE NECROLOG

Scriitorul obosit

I-am văzut chiar astăzi...
pășea încet
atent
cu mâinile în buzunare
mergea pe strada cu platani înmuguriți
care îl mai ține minte
ca pe un fidel scriitor-trecător matinal
ce măsură tăcerea dimineții

o poveste tipică
previzibilă chiar
pe mine

însă
imaginea scriitorului obosit
m-a tulburat
probabil și-a adunat toate poemele
în pumnii strânși
tăinuindu-le în buzunare
și le plimbă pe această stradă cu platani
înmuguriți

un detaliu suprealist
care însoțește doar un deosebit scriitor
în singurătatea amintirilor sale
era însoțit de *urcarea la cer*
de dor de dor

de *strigăt*
de *cuvinte*
de *frânghia la cer*
de *borcane cu aer*
de *vițe-de-vie*
de *bătrânețe*
de *epitaf...*

m-a tulburat cu desăvârșire
scriitorul obosit
care-și plimbă poemele
pe străzile ce l-au știut...
m-am întrebat
cu ce l-aș putea ajuta
să-i ofer puținul care-l am?
știu că nu va accepta
scriitorul admirabil
era obosit
de noi
de griji
de oamenii urâți...

Timpul N.E.

știu că
de câțiva ani
a avut o tocmeală

aruncând morții un fel de nadă
– poate prinde momeala!
zicea îngândurat poetul...

apoi
și-a aruncat și bereta cea verde
care împrumutase din puritatea verdelui
ochilor săi
a aruncat
și peruca
și mantia unui actor obosit
rămânând pe aripa zborului său înalt
mereu în ascensiune
doar
numai al său

adesea se întreba
frământându-și mâinile
ce poate să-i mai ofere creatorului
că
iată
a rămas numai cu sine
iar timpul negru
tot venea
tot venea
găsindu-l alături de El...

Vitalie RĂILEANU

CULORILE DESTINULUI

DANIEL V. NU VREA SĂ PLECE DE ACASĂ, DAR...

Vlad POHILĂ

De la un timp, internet-cluburile au devenit locuri propice nu numai pentru informare și relaxare, dar și pentru întâlniri, confesiuni și destăinuirii; locuri unde poți face cunoștință cu oameni noi, comunica și lega prietenii. Într-un internet-club l-am cunoscut și pe acest tânăr, a cărui prezență nu știu cine nu ar observa-o. Mai mult: nu puteam să nu intru în discuție cu el, apoi să-i ascult spusele, să-i urmăresc gesturile, mișcărilor, acțiunile – el era acolo „șefu”, adică pe post de operator, o funcție de care depinde total succesul sau eșecul aflării tale la internet, felul cum îți rezolvi sau nu acolo problemele. Se deosebea prin eleganța vestimentației, dar și a comportamentului, printr-un stil respectuos, inteligent, matur, de-a dreptul civilizată de a comunica cu clienții. Și prenumele, prenumele său! – **Daniel**. Nu „Den” sau „Danea”, nu Edik, Grișa, Vania, Colea, Aleoha sau Stiopa, ci **Daniel Voloșciuc** și punctum!

În semn de recunoștință pentru că mi-a rezolvat rapid și calitativ toate solicitările, l-am invitat la o cafea și a acceptat fără a sta pe gânduri, „cu multă plăcere”, cum a zis chiar el, unde mai pui că tocmai era o oră când numărul clienților și problemele lor se redusese la cota zero. Nu știu ce l-a determinat să mă trateze din start cu maximă încredere, dar cel mai curios e că această încredere a devenit din capul locului una reciprocă. Cum de mi-a cîștigat el încrederea și simpatia – nu-mi pot explica încă, însă cît privește relația inversă, e foarte posibil să fie la mijloc reputația de jurnalist, de om al scrisului, pe care o am printre angajații acestui internet-club și

mulți vizitatori ai lui, fapt ce mă încălzește și fac tot posibilul ca ei să nu-și strice impresia despre breasla scriitoricească. De aici și o curiozitate nedisimulată față de felul cum vorbesc, ce vorbesc, ce fac, pe cine cunosc din boema literar-artistică a Chișinăului etc. Daniel nu a fost o excepție, una din primele sale întrebări fiind: „L-ați cunoscut pe Grigore Vieru? Îmi plac mult poeziile lui, după Mihai Eminescu, Grigore Vieru este poetul meu preferat...” Pe urmă am aflat, într-o cîtva decepționat, că nu prea citește, și nu din lipsa interesului sau a plăcerii pentru lectură, pentru literatură, cultură, istorie etc., ci, mai ales, din criză de timp. Da, și un tânăr, abia ieșit din adolescență, dacă are un serviciu, are și probleme cu timpul liber. Ce-i drept, decepția mi s-a diminuat cînd mi-a spus, așa, ca printre altele, că a citit Sfînta Scriptură: „M-am concentrat, mi-am adunat toată răbdarea și îndărătnicia și am citit Biblia de la prima la ultima pagină, toate cărțile din ea, parcă-s 27, nu?” Decepția a prins a se topi și cînd mi-au venit de la Daniel primele mesaje: am rămas plăcut surprins cît de logic și corect scrie românește – la nivelul unui licențiat în filologie, nu că al unui licean! L-am întrebat cum de știe atît de bine normele ortografice și am constatat că este într-adevăr „tare la gramatică”, la română avea numai „9” și „10” la liceu și o profesoară foarte bună. Are însă Daniel și o intuiție deosebită, și nu numai în ceea ce privește scrierea corectă.

Atunci am înțeles că Daniel Voloșciuc e o persoană cu mult mai complexă decît pare la prima vedere, bănuială ce mi s-a

confirmat din plin pe parcursul comunicării ce a urmat între noi, o comunicare destul de densă, una preponderent intelectuală, în pofida diferenței de vîrstă și de pregătire sau de experiență de viață. La a doua sau la a treia cafea, Daniel mi-a povestit „istoria vieții” sale, cum s-a exprimat chiar el, la început amuzîndu-mă: ce viață? ce istorie a vieții, cînd la sfîrșitul verii trecute a împlinit abia 18 ani? Curînd însă mi-am dat seama că m-am grăbit, raportînd noțiunea de „viață” exclusiv la numărul de ani trăiți. Căci, cum se vede, adeseori o viață, respectiv istoria ei, se încadrează și în 12-14 ani, nu că la 18-19! Fire veselă, jovială, comunicativă, la prima vedere Daniel e tînărul cu surîsul mereu pe buze. Și doar cînd vorbește despre viața sa – dar o face foarte rar, nici pe departe oricui – despre unele segmente trăite mai mult în stres, atunci observi neapărat o licărire tristă în ochii lui, și o unduire dureroasă în vocea lui.

Născut într-o familie de orășeni cu rădăcini la țară, Daniel rămîne fără tată, cînd abia de împlinise un an. Nu, nu s-a întîmplat vreo tragedie cu tatăl său dacă nu socotim ca atare faptul că acesta „pur și simplu” a plecat de acasă – la altă femeie, din vecini, apoi la încă una... A lăsat de izbeliște prima soție și primul lor copil, Daniel, i-a lăsat fără vreun sprijin – nu numai material, dar și moral. Aspectul dramatic al acestei ecuații s-a învederat peste alți cinci ani, cînd un personaj din cartierul unde locuiau, om fără niciun Dumnezeu, dar în complicitate cu alții ca el, profitînd de situația unei femei singure și copleșită de grija copilului, a recurs la niște șmecherii greu imaginabile, „moderniste”, ca să-i scoată din apartament, în stradă, pe mama și fiul părăsiți mișelește de soț-tată. Numai bunul Dumnezeu știe cum și ce a făcut biata mamă ca să intre în posesia unei camere de cămin, unde să-și continue existența, alături de fiul drag. Aici stau și astăzi, într-o cameră minusculă în care nu se simte toc-

mai bine o singură persoană, nu că două; nicium o mamă și fiul ei, adolescent, apoi, iată, și flăcău în toată puterea cuvîntului.

Chiar dacă nu avea nici unde să-și facă temele pe acasă, a fost un elev impecabil, după cum spun dascălii lui. Profesorul de educație fizică, observînd dezvoltarea frumoasă a lui Daniel, dar și marea lui pasiune pentru fotbal, l-a înscris în echipa de juniori a FC „Zimbru”. Curînd a devenit un mijlocăș de temut, avea acolo poziția 10, și adolescentul făcea tot posibilul să corespundă acestei cifre, altfel zis, să fie mereu, peste tot, de nota zece. Această aspirație nu l-a părăsit nici atunci cînd a abandonat fotbalul – e mai mult o metaforă. Problemele au apărut cînd a trebuit să-și procure, pe cont propriu, echipamentul de fotbalist începător. Dar care echipament, cînd nicio minge mai ca lumea, pentru antrenament, nu și-a putut procura?!...

A trebuit să părăsească „Zimbru”-junior, apoi și liceul, după ce terminase nouă clase, pentru a intra la un colegiu de informatică, acesta îi promitea, într-un termen relativ scurt, o profesie bună și un salariu pe potrivă. Nu-și putea închipui că nu va rezista nici aici în fața taxelor în continuă creștere. Văzînd cum se zbate mama ca

să asigure minimul existențial pentru ei doi, fiul înțelegător și iubitor a părăsit și colegiul, ca să lucreze. Să o ajute astfel, pe mama, la plata facturilor și a altor cheltuieli curente, să-și cumpere o haină, să-și hrănească organismul în neoprită dezvoltare, să-și procure un celular, poate și un calculator, oricât de modest...

Astfel, a ajuns Daniel la internet-clubul unde l-am putut cunoaște și eu. Ziua, făcea ușor față obligațiilor de serviciu, nopțile fiind mai puțin aglomerate cu asemenea îndatoriri, a învățat niște jocuri computerizate, cu tematică militaristă, dar perfect intelectuale, căci sînt americane, nu rusești. A învățat jocurile mai ales pe apucate, însă foarte curînd nimicea cu eforturi minime mulțimea de adversari computerizați – spre uimirea, încîntarea sau invidia colegilor de jocuri. Aceste jocuri, filmele artistice și documentare, diferite emisiuni cognitive și distractive, comunicarea pe rețelele de socializare, umpleau destul de bine golul ce se lățea în existența sa „de tranziție”. Cu regret, însă, munca la internet-club nu-i aducea nici minimul pentru a fi alături de mama în bătălia ei pentru existență. Pasionat și de mașini, astă primăvară a decis să intre la cursuri de șoferie. Scump, foarte scump pentru posibilitățile unui tînăr crescut numai de mamă, fără rude bogate și fără prieteni înstăriți sau generoși. Dar iată că felul de a comunica cu oamenii, comportamentul exemplar în societate, farmecul personal i-au prins bine, i-au adus nițel noroc: după atîtea ocazii ratate din cauza lipsurilor materiale, în fine, s-au găsit niște oameni care i-au întins o mînă de ajutor. Dacă erau aceștia și atunci cînd avea șansa de a face o frumoasă carieră de fotbalist! Dacă erau ei cînd nu mai putea rezista în fața avalanșei de taxe la colegiu! – poate altfel se contura destinul lui Daniel, dar...

Între timp, cei care-l cunosc mai de mult pe Dănuclu-Daniel, au putut observa surprinși că, iată, copilul cela blînd și

dulce, dar mai mult necăjit, adeseori cu lacrimi pe obraz, a devenit un flăcău chipeș, afișînd, de obicei, un suris fermecător, foarte asemănător cu *smile*-ul cunoscut de noi din serialele americane. Un tînăr ce ar face față (ar fi pe zece!) și ca mijloacă în vreo echipă ca FC Barcelona, dar care ar trece fără prea multe dificultăți și castingul pentru un rol de macho în vreun film turnat la Hollywood.

...Cursurile de șoferie le va termina cu certitudine, pe nota 10, în cîteva luni. Și mai departe? Își va găsi un serviciu pe plac: poate conducător auto la un TIR de curse lungi, poate taximetrist, poate șofer la vreo firmă ce respectă regulile jocului, adică ale muncii oneste. Problema care-l frămîntă de pe acum (dar ce va fi peste un an-doi, peste cîteva ani?!) e următoarea: da, va putea să-și ajute mama, să nu mai fie mereu apăsată de griji, nevoi, stresuri cotidiene, însă, se va putea oare ajuta și pe sine însuși? Va putea să facă o reparație în camera unde a crescut sau chiar să o schimbe pe un apartament ceva-ceva mai spațios? Va face oare banii necesari pentru a se îmbrăca, a se încălța așa cum îi dictează vîrsta și anturajul? Vîrsta cînd în suflet se înfiripă bobocii primelor iubiri și nimeni nu scapă de ei, de ele... – de boboci, de iubiri adică. Dar un autoturism – cel mai modest! – va putea să-și procure, ca să lucreze fără a fi dependent total de patron?

În fața acestor frămîntări, oricît de optimist e de felul său și oricît optimism și-ar mai pompa, Daniel înțelege că în condițiile actuale din R. Moldova nu va reuși să rezolve aproape nimic. Chit că alții, verișori sau colegi de școală, ceva mai în vîrstă, dar și de o seamă cu el, rezolvă cu relativ succes asemenea și alte probleme. Numai că unul e în Irlanda, altul e în Germania, al treilea e în Canada... Așa că le rezolvă departe de patria ce nu vrea să-și ajute fiii. În corespondența pe rețelele de socializare cei plecați postează fotografii în apartamente

frumos amenajate; stînd la volan în mașini de fabricație de ultimă oră; poze din călătorii pe plaiuri însorite, în stațiuni balneare sau pe plaje faimoase ori prin piețe centrale ale unor metropole vest-europene sau nord-americane. Unii din acești colegi și verișori i-au făcut invitații să vină și el acolo unde oamenii au mai multe șanse de a fi oameni, de a trăi decent și de a-și ajuta mamele, tații, surorile și frații, bunicii – cine pe cine are. Daniel se gîndește la mamă și la bunici – e bine că-s mai puțini la număr, e rău că puține sînt și șansele lui de a ajunge să muncească și să cîștige ca să-și aranjeze viața sa și, totodată, să ajute aceste ființe dragi lui. Căci, mai departe de aluzii la un posibil sprijin atunci cînd vine în țara unde se află ei – mai departe, zic, nu au mers verișorii și prietenii plecați în lumea liberă.

Ah, lumea aceasta liberă! Deși majoritatea prietenilor sau verișorilor se descurcă bine la Dublin, Londra, München, Paris, Madrid, Roma sau Viena, pentru Daniel lumea liberă se identifică primordial cu New Yorkul, Washingtonul, Chicago, San Francisco, Los Angeles, Anaheim, Las Vegas... Seară de seară privește la internet imagini de acolo, filme în care este etalată viața din această lume mirifică, inclusiv felul cum se aranjează emigranții – din Asia, din Africa, din America Latină, dar și din Europa, inclusiv din R. Moldova. Și adeseori îi apar în vis, dar și aievea, adică ziua în amiaza mare, imagini fascinante și chipuri fericite din aceste localități. A aflat cu emoție că în unul din aceste orașe trăiește o doamnă originară de la București care, cică, ajută tineri români, bine-crescuți și cu capacități mai deosebite, să se aranjeze în SUA, într-un stat din sudul acestei țări. Poate că menajează și pe unii tineri din R. Moldova? Ce minune ar fi!... Dar cum să ajungă el acolo, cine să-i facă o recomandare încît să intre și el în grațiile acestei doamne generoase?... Visuri, iluzii, speranțe...

Nu, nu ar vrea Daniel să plece de acasă, măcar și din simplul motiv că nici mama, nici bunicii nu vor părăsi pentru nimic în lume plaiul natal, nici pentru cel mai splendid oraș din Europa de Vest sau din America. Nu ar vrea, dar cum să-și rezolve aici noianul de probleme? Și cum nu vede o ieșire din situație, se lasă tot mai mult dus pe valurile dorinței sau iluziei de a ajunge, cu orice preț, pe aceste miraculoase tărîmuri, situate la mai bine de zece mii de kilometri de baștină. Iar dacă Daniel își pune ceva în gînd, va face tot posibilul, se va face luntre și punte, cum se mai zice, ca dorința, visul, iluzia să devină realitate. Căci e un bărbat cu caracter, a demonstrat aceasta adeseori: și la serviciu, și în relațiile cu prietenii, și cînd trebuie să-și apere mama sau altă ființă apropiată. Așa este el: îi jelește și îi apără pe cei mai slabi și mai necăjiți, și o face cu ardoarea cu care își ocrotește mama. Aici apare o miraculoasă potrivire a firii lui Daniel cu numele patern: **Leu**, pe care chiar dacă nu-l poartă, oricum l-a marcat într-o anumită măsură, inclusiv, iată, în acest fel al său de a fi. Unora le place această tărie de caracter, care adesea are forma unei îndărătnicii adolescente, altora nu le place, dar...

Cert e că din cauza tăriei de caracter a lui Daniel (sau: a îndărătniciei sale, numiți-o cum doriți), R. Moldova ar putea pierde, foarte curînd, încă un tînăr valoros. Și l-ar putea pierde pentru totdeauna, „dăruindu-l” unui pămînt și unei comunități de peste mări și țări. Totodată însă, Basarabia noastră, dacă va avea noroc de niște lideri mai integri și mai iubitori de popor, peste un timp s-ar putea să se bucure de întoarcerea fiilor săi rătăcitori... de nevoie, nu de bună voie rătăcitori în lumea largă, printre care, neîndoios, ar fi și Daniel Voloșciuc. Să dea Domnul să fie întocmai așa!...

Mijlocul lunii Mai 2016

CUM AM FĂCUT CUNOȘTINȚĂ CU EVGHENI EVTUȘENKO

Pe la sfârșitul anilor '60, Universitatea de Stat din Moldova începuse să producă jurnaliști cu duimul, aproape în bandă rulantă. Toate bune și rotunde până în momentul în care redactorii-șefi din teritoriu au început să se plângă instanțelor centrale: *șmecherii istorici ai clipei fac ce fac și, după absolvire, se oploșesc cu toții prin Chișinău...* Și atunci forurile decizionale au hotărât să taie în carne vie: noi, promoția 1974, am fost trimiși pe-un capăt în redacțiile ziarelor raionale, unde mereu era criză de prospătură jurnalistică. Mai mare scârbă nici că se putea abate peste sufletele noastre fascinate de atracția capitalei. Asta echivala, pe atunci, cu un exil pe toată viața, unde aveau să te mănânce, încet și metodic, moliile anonimatului. Numai trei colegi de grupă (Larisa Pleșco, Valeriu Turea și Silvia Hodoroștea), cu neamuri pe la Cucurigu, nu au fost desantați în provincie.

Având, față de mine, o poziție alfabetică privilegiată în catalogul grupei, regretatul coleg de amară pâine gazetărească Alexandru Costiuc a ales, mai aproape de Pârjota lui părintească, redacția raională din Râșcani, mie fiindu-mi hărăzit să vântur cuvinte pe coclauri edinețene. Așadar, corespondent de Edineț, alături de Vasile Bajureanu, Boris Todirel, Vasile Jacotă, Alexandru Verstiuc, Victor Pâslaru ș.a., ale căror nume îmi scapă, cu regret, acum.

Început de octombrie 1974. Împreună cu Boris Todirel, angajat al ziarului *Scânteia leninistă* din Edineț, merg la stadionul raional, unde echipa „Urojai” din această localitate de la nordul Moldovei urma să joace în compania selecționatei de veterani ai fotbalului din Uniunea Sovietică. Orice s-ar

spune, era un eveniment. Și-apoi „veterani” e puțin spus, dureros și nedrept de puțin. Stele, vedete, dom'le, legende vii ale fotbalului ca Alexei Homici (portar), Albert Șesterniov (apărător), Galimzean Husainov (atacant) și, în sfârșit, vârful de atac Eduard Strel'țov, idol al unor întregi generații de împătimiți ai jocului cu balonul rotund. În satul meu de baștină toată puștimea de la 7 la 70 de ani credea, pe bune, că *Стрельцов* are *смертельный удар!*

Stadionul era arhiplin. Făcând ochii roată, la un moment dat Boris îmi zice într-o... ureche: „Am impresia că acolo, în partea stângă a tribunei, printre suporterii se află și poetul Evgheni Evtușenko.” Punct ochit, punct lovit: într-adevăr, era Evtușenko, în carne și oase. „Hai să ne croim pârtie încolo, ca să-i solicităm vreun autograf”, propune Boris. „Bună idee, dar cum? Pe un petic de hârtie? Parcă nu e chiar frumos...” Atunci îmi amintesc abrupt și-i spun, aproape fericit ca un copil, lui Todirel: „Nu știi prin ce minune am în cameră, la cămin, o carte de Evtușenko. Trag un galop de sănătate s-o aduc.”

Poezia lui Evtușenko o știam cât de cât. El, Andrei Voznesenski, Bella Ahmadulina, Bulat Okudjava și Robert Rojdestvenski erau pe atunci tribuni ai cuvântului care cu versurile lor ridicau în picioare stadioane întregi. Evtușenko avea să scrie mai târziu: „Întotdeauna, în Rusia, una dintre funcțiile cele mai importante ale poetului a fost aceea de apărător al poporului. Dar acum se consideră că această formulă îl înjosește pe poet. Nu e suficient să fii doar poet? Ei bine, nu e suficient! Dacă vrei să fii un poet mic, da, e suficient. Dar, în cazul acesta, nu te mai plânge că nimeni nu te citește. Pen-

Evgheni Evtușenko

tru că pe oameni nu-i interesează cei care nu se interesează de oameni.”

Deci, ne apropiem cu cartea în mâini de Evtușenko, ne prezentăm și îi cerem, cu voce tremurată, un autograf. *Широкая русская душа* ia placheta de versuri, o întoarce pe-o parte și pe alta, și întreabă: *И вы читаете меня в такой глухомани? И еще в оригинале?! Да разрешите, хлопцы, прямо здесь вас обнять!*

Apoi ne invită să luăm loc alături, să urmăm împreună meciul. Aflăm că îi place mult sportul, că este prieten la cataramă cu fotbalistii din selecționata de veterani. Anume la insistențele lor a făcut și el drumul până la Edineț. Ca să mai vadă lumea, ca să-și ia un moment de *respiro* după călătoria prin America și, de ce nu?, să-și clătească gura de vorbe rele cu un pahar de vin moldovenesc... „Apropo de vin”, se întoarce înspre mine eclatantul poet. „Am observat aici, pe malul unui ochi de apă, un mic restaurant cochet, la care se ajunge pe un podeț de lemn. Cunoști o asemenea instituție de interes bahico-gastronomic?” „Desigur, am reușit s-o cunosc, e cea mai importantă instituție din raion.” „Ce-ar fi să ne întâlnim astăzi, la ora șapte, acolo?”

...Și ne-am întâlnit. Să-mi sară cloșca-n cap dacă spun minciuni, mai ales că am și o dovadă materială: poza făcută cu ocazia... prilejului. Și am tot vorbit... Inclusiv pe silabe. Nu chiar mult: până pe la ora patru dimineață... Nu mai țin bine minte ce am discutat, pentru că Evgheni Evtușenko a avut inspirația – genială ca întotdeauna – să gătuim, chiar din start, câteva sticloaște de trăscau. Asta m-a rețezat. Tânăr și nedeprins cu votca, repede m-am deconectat de la realitate: „*Пою и пью, не думая о смерти, / раскинув руки, падаю в траву, / и если я умру на белом свете, / то я умру от счастья, что живу.*”

Știu că îi repetam, ca un refren, că vreau să merg la Moscova, ca să mă fac regizor. De film, unul dintre marile mituri ale secolului XX. Pe atunci cunoșteam până și ce număr la pantofi poartă toți marii regizori ai lumii. Acum, vorba lui Marin Sorescu, nu sunt decât fantoma celui care-am fost.

Am reținut, din spusele lui, că intenția mea e o prostie vecină cu țicneala. Pentru că la meseria de regizor se cere, în primul rând, să ai stofă de tiran. Pentru că filmul reunește mulți nebuni, cu actori trufași, veșnic înfiți în țâfnă. Cu cât e mai mic ca talent, cu atât țâfna e mai mare. E o industrie întreagă, în care depinzi și ești responsabil până și de un șofer muieratic, până și de un operator de lumini alcoolice. Ca să creeze o lume, numai un dictator cu nervi de oțel poate ține în mâini o asemenea foșgăială de patimi și ogrolii nemăsurate.

Totuși, mai târziu Evtușenko a semnat regia câtorva filme, unul dintre acestea numindu-se *Ягодные места*, după propriul roman omonim, dacă nu mă fentează cumva memoria mea de consistența fulgului de vată. Pe atunci, un regizor era relativ bine plătit, făcea, cu filmul, un ban grămadă.

În ultimii vreo cinci ani românii au tradus mult din Evtușenko. L-au invitat și pe la niște sindrofii literare organizate la stațiunea Neptun, unde l-au strivit, la propriu și la figurat, sub greutatea unor epitete eclatante și a unor premii de prestigiu. Bravo lor! Ai noștri, moldovenii, de când le-au spus americanii că rușii mănâncă oameni, nu se mai apleacă (mă refer, în primul rând, la traducători) asupra operei lui Evgheni Evtușenko. Căci noi cam așa suntem: ne asemănăm cu plevușca de la coada bălții – intră în panică dacă o aripă de cocostârc trece peste ape... Noi suntem, în definitiv, niște flotanți, niște captivi ai extremelor. Bunăoară, vedem totul numai în alb sau numai în negru. Calea de mijloc, cea a nuanțelor raționale, ne scapă. Sau, și mai rău, nu o cunoaștem.

Oricât ar părea de straniu, avem noroc de exemplul bibliotecilor. Biblioteca, orice bibliotecă, este, ca și muzeul, o patrie extraetnică și transconfesională. O republică a patimilor domolite, a baricadelor politice și religioase dărâmate pentru totdeauna. Aici, departe de lumea dezlănțuită a găinăriilor politice, Cehov se întreține amical cu Homer, Dostoievski cu Stere, Hemingway cu sârbul Milorad Pavić, Elias Canetti cu Omar Khayyam, Sadoveanu cu Korolenko, Druță cu Tolstoi ș.a.m.d. Ce țară liniștită, ce oameni cumsecade! Eh, dacă toată lumea ar fi ca o bibliotecă, altă făină s-ar măcina la moara vieții...

Cum să învingem accesesele de furie, nevoia de a izbucni, de a lua la palme Universul? Ar trebui, probabil, să facem pe dată o scurtă plimbare într-o bibliotecă.

Dinu MIHAL

LA ÎNVIEREA DOMNULUI

Lumina Învierii Sale
Ne dă fantastice puteri,
Trăim cu legile morale
Și ale Domnului vederi.

Ne-nalță Taina Învierii
Dumnezeiescului Duh Sfânt,
Închide rănile durerii
Prin forța caldului Cuvînt.

Ne dă eterna Lui iubire
Iisus Hristos cel Înviat –
El fără o despăgubire
Slujește ca un Împărat.

Ne-adună-n jurul său cu droaia
Mîntuitorul cel Slăvit,
A îndurat umil bătaia
Și moartea nu L-a ocolit.

A înviat!... Și e cu zile,
Acolo undeva în cer...
Dezbaterile sînt sterile
Că nu e viață în eter.

Dar El, scăpînd de suferință,
Își duce iarăși Crucea Sa –
Ne ține în a Lui credință
Cît zărilor se vor vărsa.

Noi vlăguiți nu vom rămîne
Căci Domnul ni-i și-acuma far,
Ne-ndrumă cum se și cuvine
Să nu ne zbatem în zadar.

Minunea cea de Înviere
Cu dragoste sărbătorim –
Iisus ne este mîngîiere
Și-al Bucuriei sinonim.

Nădejdea lumii e în Tine,
Cel Înviat cu-Adevărat...
Să faci la oameni numai bine
E Har divin, necontestat.

A fost, desigur, un miracol,
Că Tu ai înviat din morți,
Și astăzi nu avem obstacol
Spre Tine să deschidem porți.

Valeriu RAȚĂ

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rînduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
  - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
  - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
  - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 61 (2016) Nr. 2

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>